

Refutatio pia & perspicua criminationum, calumniarum et mendaciorum, quibus Stanislaus Hosius non solum Prolegomena Joannis Brentij, verumetiam universam verè piam doctrinam contaminare conatus est.

<https://hdl.handle.net/1874/406927>

2

Refutatio pia & perspi-
CVA CRIMINATIONVM, CALVMNI-
ARVM ET MENDACIORVM, QUIBUS STANIS-
laus Hofius non solum Prolegomena Ioannis Brentij,
uerumetiam uniuersam uerè piam doctrinam
contaminare conatus
est.

AUCTORE IACOBO ANDREAE,
*Theologo & Pastore Ecclesie
Göppingen sis.*

VNA CVM PRAEFATIONE
Ioan. Brentij.

FRANCOFORTI IN OFFICINA PE-
tri Brubachij, Anno M. D. LX.
MENSE MAR-
TIO.

Richard D. & Co.
CVA CRIMINATIONVM CALAMIT
PAM ET NINE-CORVM, QVIVL STRIB
P. 10

APPREHENDED VITIA

WVA CVM IN ALTIORIB
P. 11

FRANCOPOLITAN ORIGINIS SE
DIE 1788
P. 12

Illustrissimis principibus

AC DOMINIS, DOMINO ALBERTO SENIORI
MARCHIONI BRANDENBURGENSI, PRUSSIAE, STE
tinae, Pomeraniae, Cassuborum & Sclauorum Duci, Burg
grauio Nurenbergensi, & Rugiorum Principi, &
D. Christophoro Duci Vuirtembergensi ac
Teccensi, Comiti Mompelgartensi &c.
Dominis suis Clementissi
mis.

ILLVSTRISSIMI Principes, Domini
Clementissimi, De hydra Lerna fabulantur
poete, quam alij centum fuisse capitum a
iut, alij octo, ex quibus unum fuerit immor
tale. Cum hoc monstro multum cōslictatus
perhibetur Hercules, quod uno reciso capite, plura renas
cerentur. Hec poetarum narratio, siue simpliciter sit My
thologica, siue etiam allegorica, certe perpulcre regnum
pontificium adumbrat. Quod uniuersum pestiferum
cum sit corpus, & uenenatū, multorumq; capitum, qui
bus herculeo labore recisis, unum tamen eius immortale
est, cuius uirtute alia renascuntur capita. Superioribus
quadraginta annis, Romanae, quam uocant, Ecclesiae im
pietas in lucem producta est, ut uere pijs dubium non
sit, Romanos degeneres Episcopos & Pontifices cum re
liquis eius ordinis capitibus, ex serpentis antiqui, qui im
mortale huius hydre caput est, deceptione, doctrinae Eua
gelicae sinceritatem & uerum sacramentorum usum in
Ecclesia Dei uiciasse & corrupisse.

EPISTOLA.

Cum hac diu multumq; conflictati sunt magno numero Dei Martyres, quos suo spiritu, hisce nouissimis temporibus, ad repurgandam Ecclesiam suam, excitauit DOMINVS. Sed accidit eis, quod de Hercule commemoratum est, ut uno reciso capite alia renascantur. Pro uirtute huius hydre pugnarunt Eccius, Cochleus, Rossensis, Faber, Catharinus, & alij similes multi, ut sanarent plagam, quam à uiro Dei Martino Luthero pia memoriae et collegis eius accepit Bestia. Sed prostratis et rescissis his capitibus, tantum abest, ut gladio S. Spiritus sese submittat, quin uirtute capitis immortalis, subinde alia excitet capita, quae aduersus Herculem insurgentes, pro incolu- mitate sui corporis pugnent. In hoc certamine uictoria se penumero non dubia solum et anceps apparet, sed succumbere etiam interdum uidentur sancti Dei Martyres, sola ueritate Agni superiores. Quo euentu cum inabecilliorum animi non parum concutiantur, oracula Diuina Ecclesiam Dei, monuerunt: fore scilicet ut prosperetur ad tempus, dolus in manu Bestiae huius, & sanctos Dei uincat & occidat. Potens enim est & uenenata hydra, quae homines uel aspectu, hoc est, externo Caeremoniarum splendore, qui in oculos incurrit imperitorum, uel potentia & tyrannide conficiat. Et quia super capita eius posita sunt nomina blasphemiarum; hinc fit, ut quo magis iritentur, eo plus uirus blasphemiarum, Mendaciorum et calumniarum euomant.

Id uidere licet in Stanislao Hosio, pseudo Episcopo Vuarmiensi, quem Prolegomenis Brentij Reuerendus uir Petrus Paulus Vergerius Episcopus Iustinopolitanus irritauit. Is Hosius rabie & furore, uirtute immortalis capitis

pitis hydræ percitus, quas horrendas in Deum pariter, & sacrosanctum eius Euangelium, quod beneficio Dei in Ecclesijs nostris sonat, blasphemias non euomit: cui ordini hominum parcat? Renatam Euangelij doctrinam, nõ alia, quàm Sathanismi aut Cacangelij appellatione dignatur, Pios principes à studio cognoscendæ ueræ religionis reuocat, idq; eis nullo neq; diuino neq; humano iure licere affirmat, & qd amplius est, Erasmi testimonio abusus, Omnem humanitatem exuisse uociferatur, quotquot hanc nostram doctrinam amplexi sint, Scripturã sacram traditionibus humanis subijcit, et plus perspicuitatis in cõciliorum decretis & patrum scriptis esse docet, quàm in scriptura sacra, Easq; plus facere ad permouendos animos ad ueram pietatem, quàm ipsam scripturam sacram diuinitus inspiratam, & similia multa, quæ suo loco commemorabuntur.

Hunc eius librum, cum superiore anno ad Comitã Augustana mihi eundum esset, comitem adiunxit Brentius, ut ibi herens, per ocium legerem, & breuiter blasphemias, Mendacia, calumnias, sophismata & manifestas scripturæ sacræ deprauationes annotarem. Ipse enim longè utilioribus studijs & laboribus occupatus erat, quàm ut idem facere liceret, quod ipso nemo melius præstare potuisset, ut qui suorum uerborum optimus interpres esset, Pontificiarum imposturarum non ignarus. Præstitit hoc semel aduersus Petrũ à Soto fraterculum Dominicanũ, ut ueræ Christianæ Catholicæq; doctrinæ piã confessio nem, ab eius sordibus purgatam assereret. Voluit ergo, ut cum ego sim in eadem piã doctrinæ professione, hoc onus in me reciperem, Conditionem accipio, & Hosij in

EPISTOLA

gens uolumen perlego. Etsi uero aliquoties parum abfuit, quin me horrendis suis blasphemijs & impudentissimis mendacijs repelleret, molestiam tamen hanc superandam duxi, ut certo cognoscerẽ, quid aduersus ueritatem manifestissimam, & solem in medio cœli constitutum adferret Hosius, de quo aduersa pars tantopere gloriaretur, tanq̃ sanctissimo opere & scripto, aduersus Lutheranos, quos sit uocant, in lucem edito.

Cum autem in mensa clariss. ac præstantissimis uiris, quibus itineris comes adiunctus eram, aliquoties lectionum mearum in Hosio, & perditæ temporis rationem redderem, quàm enormes hoc Bessig caput euomuerit blasphemias, quàm impia & horrenda scriberet, narra-
bam, Et quoniam plarunq̃ ea afferebam, à quibus mens hominis Christiani, non potest non uehementer perhorrescere, dictis meis uix fidem habere poterant, nisi idem ipsi quoq̃ legerent. Liber pro exemplo unum saltem commemorare: Nulla, inquit Hosius, potest apud Deum maior esse abominatio, quàm si quis firmiter credat et certo statuatur, sibi propter Christum remissa esse peccata sua. Id confirmare conatur dicto Christi, Quod altum est coram hominibus, id abominatio est coram Deo, & similibus scripturæ sacræ horribiliter deprauatis testimonijs, sicut suo loco dicetur. His & similibus multis ex Hosij scripto recitatis, omnes ex æquo, pontificijs quoq̃ non exceptis, qui in hoc Imperij conuentu nostris aliquoties conuiuauerant, hominis enormem impietatẽ detestantur, Mihiq̃ pariter omnes hortatores sunt, ut superato molestissimo lectionis labore, etiam refutationem eius susciperẽ. Hoc modo excitatus & confirmatus ad hunc laborem accessi,

N V N C V P A T O R I A .

accessi, & qua potui breuitate & perspicuitate, quæ ab Hosio aduersus ueritatem doctrinæ nostræ allata sunt, refutauit.

Et si autem præter expectationem & uoluntatem meam excreuit opus, tamen, quam nõ prolixus fuerim, scripti mei cum Hosij ingenti uolumine, docebit facta collatio, si tantum operæ in ea collocare uoluerit diligens lector. Spero autem hac summa breuitate mea & sinceritatem doctrinæ Ecclesiarum nostrarum contra corruptelas Hosij assertam; & Brentij innocentiam aduersus conuicia & contumelias Hosianas uindicatam esse; ac simul Hosij uanitatem & impietatem ita in lucem productã, ut Polonos & causã, quam nostri (diuino mandato, cui parendum est, permoti) defendendam susceperunt, paulò aequiores fore confidam. Singulorum uero capitũ doctrinæ nostræ, in quibus à pontificia Religione secessionem fecimus, explicatio copiosior, ex præceptorum nostrorum, Lutheri, Philippi, Brentij & aliorum petatur scriptis. Mihi satis fuit, breuissimis ad propositum respondere argumentum, ne quis putet, tam friuolis rationibus nisi doctrinæ nostræ certitudinem, quam ab Hosio maliciose proponitur.

Cur autem Principes Illustrissimi, Vestris Celsitud. hunc meum laborem inscribere, ac sub uestri nominis auspicio & patrocinio in lucem edere ausus fuerim, ut clementer & benignis auribus percipiatis humiliter oro.

Sub tuæ Celsitud. nomine Princeps Illustrissime ac pijsime Dux Christophore, Anno 1551. Veræ Christianæ Catholicæq; doctrinæ confessio conscripta et concilio Tridentino, quod tum temporis celebrabatur, exhibita

EPISTOLA

est. Hanc D. Brentius aduersus Petrum à Soto, publico scripto defendit, ut totus Christianus orbis cognosceret, piam, Apostolicam, Catholicam & orthodoxam esse doctrinam, quã Celsitudo tua per gratiam Dei amplexa est. Defensionis summã & præcipua capita continēt Prolegomena eius in Cels. Tuę confessionē scripta, Ea diuulgato scripto, non solum impię ac sceleratę exagitaui Hosius Vuarmienlis pseudoepiscopus, sed Serenissimò Polonię quoq; Regi, adeoq; totius Regni pceribus & subditis persuadere conatus est, Cels. Tuam à uera Christiana Catholica & orthodoxa Ecclesia, eiusq; doctrinę puritate ad impiam sectam, et quendam in doctrina Sathanismum defecisse, hoc est, talem nunc sequi doctrinam, quę sathana authore in Ecclesiam inuecta sit.

Quę maior queso princeps pijsime potest esse in Cels. Tuam contumelia, & in Deum blasphemia, quia non solum tuum nomen, in toto Christiano orbe, propter uerę pietatis amorē, celebre, obscurare, proscindere & conculcare conatus est impius hypocrita, sed doctrinam q̄q; celestem, quam Cels. Tua profitetur, tanq; impiam & Sathanicã exteris exosam reddere conatur.

Cum autem nullius in uera religione erroris Cels. Tua sibi conscia sit: sed uerę pietatis amore flagrãs, in eaq; propaganda, quod in primis Christiani principis officium est, pro uirili labore, committere non potui, quin iuxta ueritatis doctrinę nostrę assertionem Cels. Tuę nomen, contra maledicas huius Hosij calumnias & contumelias uindicarem. Idq; ut faciam, non solum Cels. Tuę meretur singularis in Deum pietas, & erga ueram Christi Ecclesiam zelus ardens, sed accedunt singularia Cels. Tuę
in me

N V N C V P A T O R I A .

in me collata beneficia, quibus Cels. Tuæ deuinctus, non solum hoc officium me debere, grato animo agnoscam, quin etiam intelligam, si gratiæ & beneficiorum cumulum cōsidero, quib. Cels. Tua me clementer dignata est, hoc ipso uix grati animi significationem me editurum.

Omni enim meorum studiorum cursum, post Deum, cui quaeso, quàm illustrissimo Principi ac Domino Domino Vdalrico Duci Wuirtembergensi, ac Teccēsi &c. Cels. Tuæ patri, piè & in Domino defuncto, Tuæq; Celsitudini adscribere possum: Celsitudinis Tuæ patris liberalitate & gratia collegij factus sum alumnus, quod in inlyta Tubinga constituerat princeps piissimus, cuius numerum Celsitud. Tuæ auxit pietas, ut quotannis nunc centum alantur adolescentes, qui temporis progressu subinde & Ecclesiarum & scholarum compleant defectus, atq; hoc modo posteritati idoneis & Ecclesiarum & scholarum prospiciatur ministris. Accesserunt ad hunc numerum non solum instituta pædagogia, sed et Monasteriorum reformato collegia, quibus longe maiore & plus quàm duplicato numero præclara iuuantur ingenia, quæ propter inopiam negligenter et ad Mechanicas detruderentur artes, studijs & ingenij dotibus ad Rempub. aut Ecclesiam gubernandam nata. Quod exemplum utinam omnes pijs imitentur principes & Episcopi. Sic enim Ecclesiæ non prophanarentur bona, ac plus benedictionis sentirent in consilijs, & redditibus suis, nec posteritati barbaries metuenda esset, Cuius passim non obscura apparent argumenta, quæ secutura est, nisi sapientia & pietate principum & Episcoporum in tempore prospiciatur.

Celsitud. Tuæ patris liberalitate educatum, & ad Ec

EPISTOLA

clesiæ ministerium adhibitum, Cels. Tua me ab eo tempore, quo diuina fauente gratia ad auiti & paterni Ducatus Vuirtembergensis administrationem peruenerat, singulari complexa est clementia. Eamq; quam plurimis erga me declarauit beneficijs, ut omnem pietatem pariter & humanitatem abieciſſe merito uideri possem, nisi grata erga Celsitud. Tuam uoluntatis meæ publicum testimoniũ ederem,

Etsi uero in re alia magisq; grata Celsitud. Tuæ animi mei gratitudinem declarare maluisssem, tamen quia ita fors tulit, non ingratum spero meum hoc officium, quo aduersus impium Hosium Cels. Tuæ nominis celesbritatem & ueram in Deum pietatẽ apud externos uindicta uerim: ac simul ueræ Ecclesiæ doctrinam, & scripturæ sacræ dicta restituum ab Hosio miserè & impiè deprauata. Atq; hoc modo Sereniss. Poloniæ Regem perspecturum confido, Illustriss. Celsitud. Tuam non incertã aut dubiã, multo minus Sathanicam Religionem & fidem sequi, nec Brentio aut cuius homini addictũ esse, sed æternam ac manifestissimam cœlestis doctrinæ ueritatem amplecti ac tueri, quæ ueræ Christianæ Catholicęq; est Ecclesiæ, nõ unius aut alterius prouinciæ, sicut Hosius uociferatur. Contra uero, quando Serenissima eius Maiestas uiderit, Hosium suũ nõ nisi blasphemias crepare uanitati studeret: sinceritatẽ doctrinę cœlestis corrumpere, eamq; omnis generis sophismatis, uerbõrũq; prestigijs inuoluere: Desperationem docere: scripturæ sacræ authoritati & perspicuitati detrahere: uerũ Sacramentorũ usum peruertere, fortasse nõ solum poenitebit in hominem adeo ingratum tot contulisse beneficia (quę enim maior ingratitudo esse potest

N V N C V P A T O R I A

potest, quàm benemeritum aditu & ingressu Regni Cœ-
lorum excludere: quod Hosius facit, dum impudenter af-
firmat, ei per nullas neq; diuinas neq; humanas leges lice-
re, de uera religione cognoscere & iudicare, sine qua cog-
nitione et iudicio neminē saluum iri aeterna pronunciat
ueritas) quin sui officij esse cogitabit, si populum saluum
uelit, munere docendi in uniuersum huic pseudoepisco-
po tamdiu interdiceret, donec saniozem doctrinam attu-
lerit, quàm hic eius blasphemus & contumeliosus liber
continet.

Si alicubi uero, quædam paulò liberius in eum scripti,
cogitet princeps Illus. Cels. Tua, mihi Apostoli uocem ex-
cidere non potuisse, qua Bariehu, qui & Elimas uocaba- Act. 13.
tur, excepit. Is cum Paulo & Barnabę resisteret, & procon-
sulem Sergium à fide auertere quæretet, audit à Paulo: O
plene omni dolo, & omni uersutia, fili diaboli, inimice
omnis iusticiæ, non desinens inuertere uias Domini re-
ctas. Idem prorsus cùm apud Serenissimum Poloniae Re-
gē Hosius hoc furo blasphemus & maledico libro egerit, q̄
conatus est Regē à fide auertere, & eius uera cognitione,
& quia metuit, ne uestra pietate & auctoritate abiecta Pō-
tifficia impietate, ad amplectēdam sincerā doctrinam cō-
moueretur, nō ueritus est impius hypocrita uobis princi-
pibus pijs detrahere, & in suspiciōnē adducere, tanq̄ Sa-
thanicā sequeremini fidē & religionē: cur nō ipse q̄q; audi-
ret, filius diaboli, hoc est, blasphemus, mēdax, calūniator,
sophista, & scripturę sacre deprauator: Hęc si quem offen-
dunt nomina, is ut prius Hosij impia et peruersa doctrina
offendatur rogo, qua ad normā & regulā scripturę sacre
emēdata, eundē permutatis nominibus, & Bariehu & E-
limas, aut si quę sunt augustiora uocabula, appellabimus.

EPISTOLA

Quòd autem eodem scripto Tuam quoq; Cels. Dux
 Alberte compellauit, id Cels. Tuam minimè àgrè latu-
 ram confido.

Non sanè metuere potui, animum Cels. Tuæ, hoc Ho-
 sij contumelioso scripto percussum, ut de ueritate eius do-
 ctrinæ tantillum dubitares, quam multis annis secutus es
 Iudicio & uera scripturarum cognitione instructus. Sed
 quia hic Bariehu in uicinia Cels. Tuæ Ducatus degit, cu-
 ius iugulum hoc meo scripto petij, de patrono mihi in il-
 lis quoq; partibus circumspiciendum existimaui. Quod
 Cels. Tuæ minus ingratum fore speraui, cum hoc scripto
 etiam uestris Ecclesijs gratificatum confidam, in quas nõ
 minus iniurius est & contumeliosus Hosius, quàm in no-
 stras. Ac nisi me animus fallit, id potissimum Hosium
 spectasse existimo, cum ex Celsitud. Tuæ Ducatu solem
 iusticiæ gratia Dei per reuelationem Euangelicæ doctri-
 næ exortum, in Poloniam usq; radios suos emittere uide-
 at, uestram potissimū fidem Polonis suis suspectam red-
 dere conatus est, ad quam uidet animos suos appende-
 re & inclinari. Quòd si Hosio Serenifs. Poloniæ Rex cre-
 dit, caput salutis nostræ ignorare Brutenicæ Ecclesias, fal-
 so persuasus est, dum odiosissimè controuersiam exagitat
 de iustificatione exortam. Hanc notā ut elicerem, cum de-
 pia uestra confessione constaret, eam quoq; controuersu-
 am, quantum ad clamores Hosij refutandos satis esset, at-
 tingere uolui; ut non tam Serenifs. Poloniæ Regis Maie-
 stas, quàm etiam omnes uicinæ Ecclesiæ intelligerent,
 quàm constans in præcipuo Religionis Christianæ articu-
 lo DD. Philippi & Brentij cum uestris Ecclesijs esset con-
 sensus, quo piè credunt & unanimitè consentunt. Homi-
 nem

N V N C V P A T O R I A .

nem peccatorem coram Deo iustificari, hoc est, Deo gratum et acceptum fieri, & habere remissionem peccatorum, per solam fidem propter solam obedientiam Christi. Deinde docent eundem hominem donari Spiritu sancto, Regenerari & Renouari per Spiritum Dei inhabitantē, Diuinitatis templum fieri, & aeternae Dei iusticiae, quae Deus ipse est, participem, cuius participatione in aeternum sit uiicturus. Hic, inquam, est de hoc articulo Saxonum, Brutenicarum, Sueuicarum, aliarumque Ecclesiarum consensus, quae scripturae sacrae autoritate permotae, in explanatione doctrinae Christianae consenserunt, Inuictus Imperatori Carolo v. Augusta Vindelicorum Anno 1530. exhibitam. Huic nihil aliud opponit Hosius quam desperationis doctrinam & horrendam blasphemiam supra positam. Haec si Poloni legerint, diligenti utriusque scripti collatione facta minus Hosio credituros spero in alijs, qui in re tam seria & manifesta non sophisticatur modo, sed calumniatur, mentitur & blasphematur.

Cum igitur uestrarum Celsitud. animos, unus Christi spiritus coniunxerit, atque unum in Regno eius, utriusque sit indefessum erga ueram religionem propagandam studium, Ab Hosio quoque pseudoepiscopo simul petiti, sperati uestris Celsitud. non ingratum, si hac inscriptione coniungerentur. De quorum pietate hoc mihi polliceor, fore ut aduersus Hosianae Impietatis assertores non mei, sed causae, quam sustinetis communem, haud grauatim patrociniū sitis suscepturi. Offero autem qua possum subiectione & humilitate, si opus fuerit & Hosius Celsitud. uestris sua impietate molestus esse perrexerit, omnia uocationis meae officia, quae ut uestris Celsitud. grata & Ec-

EPISTOLA

clesiæ Christi salutaria sint, ex animo precor,

Deus optimus Maximus & Pater Domini nostri Iesu Christi, Celsitud. uestras, quàm diutissimè seruet incolu-
mes, suq; Ecclesiæ excitet similes Heroas multos, qui ea
fide, pietate & zelo de conseruanda ac propaganda sana
doctrina sint solliciti, que Celsitud. uestræ suum studium
filio Dei cõprobarunt. Bene & foeliciter ualete. Göppin-
gæ XIII Calend. Februarij Anno 1560.

Celsitud. Ve-
strarum.

Obseruantissimus

Jacobus An-
drea D.

PIO LECTORI

IOANNES BRENTIVS

S. D.

VM initio scriptum Petri à Soto, aduersus Confessionem Illustris. Principis ac Domini, D. Christophori, Ducis Vuirtenbergenfis etc. in publicum prodijisset, etsi sua ipsum vanitate ruiturum non dubitabam, excitatus tamen officio, quod me & Principi tam pio, & Confessioni tam pię debere agnoscebam, suscepi Apologiam Sorico scripto opponendam, & ne mihi in hoc *ἀπολογία κόν*, epurgando diu herendum esset, uisum fuit Apologię præmittere Prolegomena. Videbam enim tam caput quę calcem Sotici scripti reprehendere consiliū Principis, & ipsum a Subsellijs Pōtificū, tanquā Sathanam, contumeliosissimē abigere, quod instituisset publica confessione, rationem fidei suę uniuerso Christiano orbi reddere. Videbam etiam Sotum, quoties implicatus hæret, & animipendet, confugere et conferre se frequentissimē nunc ad eleuandam autoritatem sacre scripturę, tanquā preceptoris muti, & literę occidentis, nunc ad cōmendandas Pontificias suas traditiones, tanquā certissimum fundamentum fidei, nunc ad iactandam maiestatem suę Ecclesię, tanquā incorruptę sponsę filij Dei. Volui igitur de his capitibus præfari, & lectorem admonere, ut si ea recte & iuxta sententiam Spiritus sancti intelligeret, haberet iam refutationis Sotici scripti plusquā dimidiam partem. Ac

P R A E F A T I O

profecto quæ mea est bene de quouis hominum genere sperandi facilitas, arbitratus sum, eã adhuc reliquam esse inter Ecclesiasticos Prælatos (Sic enim uocari solent) honestatem & prudentiam, ut magna pars eorum detestarentur ipsi impudentiam ac uanitatẽ Soti, & conferrent sua inter se, pro uirili consilia, ne pessima, quam habent, causa, scriptis tam friuolis & nugatorijs multo peior ac turpior redderetur. Quid enim malæ ac rideret causæ, cū mendaciã, calumniã, et blasphemiã, quibus solis artibus scriptores isti Papistici ueritatem oppugnant, etiam bonam, malam, aut ut minimũ, suspectã facere soleãt? Sed uide mihi obsecro, quàm planè sim spe mea falsus. Postq̃ enim Prolegomena mea in lucem exiissent, defensores Papisticæ impietatis, infimi summi, aditimi, episcopi, tanto ardore inflammanur, ut ne expectata quidem Apologia absolute, aduersus Prolegomena, tanq̃ ad cõmune incendium restinguendum, nauibus & quadrigis, ut dici solet, inuehantur. Phocyonem, aiunt, Atheniensem, cum orationem apud suos ciues haberet, & ita populo placeret, ut ab omnibus applauderetur, conuersum ad amicos dixisse. Quid? Num mali quippiam dixi imprudens? De meis Prolegomenis longè diuersum agitur, Cum enim tot impij & mendaces Papistæ omni impetu in ea ferantur, dubium non est, quin ibi uerè pia doctrina contineatur, Ac merito dicere possum, Quantum boni dixi, quod tot mali oppugnant? Grammaticus quidam Embricensis, primus, ni fallor, e cauea sua prodit, & ma uult sententiam Caiaphæ & collegarum eius aduersus filium Dei, iustam, seu ut lex loquitur, iudicij ueritatem pronuntiare, quàm permittere, ut autoritas Papisticorũ conciliorum

Concilioꝝ, uel aliqua saltem ex parte periclitetur. Sed
 habet ille iam suum iudicem, & re ipsa cognoscetur, quòd
 longè aliud sit, causam coram tribunali Dei dicere, quàm ueri
 tatem è scholasticis pulueribus oppugnare. Mox sequitur
 Sotus ipse, siue ille prior Assertor, siue alius quispiam De
 fensor, qui, ut est insignis calumniarum architectus, ita
 non pudet eum ullius uanitatis. Sed quia & huic libuit di
 cere, quæ uoluit, audiet etiam, quæ non uult. Ecce autem,
 priusquàm hic suam fabulam perageret, ac plausus daretur,
 ac Ruerend. Dominus Petrus Paulus Vergerius, pro sin
 gulari suo in propaganda pia doctrina studio, mea Prole
 gomena Serenissimo Regi Poloniæ dicasset, derepente in
 proscenium magno impetu & clamore procurrit Stanis
 laus Hosius *ὄντος ἀλλος ἠρακλῆς*. (Hoc em̄ epitheto celebrat
 ipsum encomiastes eius) aut potius Atlas, qui metuens,
 credo, ne cœlum Papisticum in regno Poloniæ ruat, aut
 ne Aſotus ad illud sustinendum non sufficiat, aut fortas
 sis, quod uerisimilius est, ne ille suo calumniandi & men
 tiendi studio non satis gnauiter defungatur, non ad con
 culcanda tantum mea Prolegomena, uerum etiam ad
 depascendam & uastandam uniuersam uineam Domi
 ni, tanquàm aper Calydonius, cuius Sanguine & igne mi
 cant oculi, rigeat horrida ceruix, Et setæ densis similes ha
 sibus horrent; aut tanquàm singularis, (quemadmodum
 sacrae literæ loquuntur) ferus, rabiose incurrit. De huius
 scripto, breuiter (Copiosius enim & eruditius Doctor Ia
 cobus Andree) in præsentia dicendum est, ut pij Lectores
 admoneantur, quales Episcopos Papistica impietas pâre
 re, & qualem Religionis doctrinam nobis tradere soleat.
 Principio igitur, ut Hosius piam Euangelij doctrinam,

P R A E F A T I O

quæ hisce temporibus, per Lutherum, sanctum Dei organo, Ecclesiæ aduersus antichristianissimum, diuinitus patefacta est oppugnandā, bono, ut sibi uideatur, auspicio suscipiat, aut ut minimum, apud bonos uiros suspectam reddat, enumerat, nescio quot Euangelia (Sic enim ipse loquitur) ac hereses, & dissidia, quæ inter doctores noui Euangelij (nam & hoc scommate honesti illi scilicet uiri, piæ doctrinæ insultant) hisce annis exorta esse longis loq̄is affirmat. Etli autem sycophantæ illi, in multis rebus, quas nec intelligunt, nec præ cecitate & furore mentis sue intelligere possunt, discordiam inter professores piæ doctrinæ temerè confingunt, multa etiam sceleratè calumniantur, quemadmodum aliàs copiosè demonstratur, negari tamen aut dissimulari non potest, quin sua sint dissidia inter eos, qui alioqui unamini consensu cum Papismo seu Antichristianismo pugnāt. Sed illud mirandum est, quæ amentia, quæ uecordia Hosii & collegas eius inuaserit, quòd existimēt, uel eam doctrinam, quæ Papistas impietatis, Magiæ, & Idolomanie arguit, esse impiam, uel Antichristianissimū suum esse piū, propterea quòd sue sint inter nos, qui uobiscum de uera religionis doctrina belligeramur, contentiones: Imo uero hæc dissidia non obscuro sunt argumēto, quòd splendor piæ doctrinæ, quæ hactenus traditionibus Antichristianismi & obscurata & oppressa fuit, nunc hisce tēporibus, in Ecclesia uerè luceat. Nota est parabola, quam filius Dei apud Mattheum recitat, quòd regnum coelorum simile sit homini, qui seminauit in agro suo bonum semen, cum autem dormirent homines, uenit inimicus eius, & superfeminauit zizania in medio tritici, Nunquid ideo non est bonum semen iactum, nec

nec bonum fructum ferre potest, quòd superiniecta sint, ac simul quoq; crescant zizania: imò potius, quia apparèt zizania, possumus haud uanã cõiecturã facere, q; paulò ante bonũ semẽ in agro sparsum fuerit. An nõ in inicio reuelati Euangelij aduersus Antichristianismum, omnes nos uno ore & uno sacrae scripturae sensu uestras Papisticas impietates coarguimus? Quid ergo nunc nobis dissidia quæ postea exorta sunt, cõmemoras? Non em̃ mirandum est, si Sathan uarijs offendiculis remora cursui pię doctrine obijcere conetur: illud autẽ mirandũ esset, si cessaret, & nõ cœlum terræ ad impediendum cursum eius, misceret, ac uos ad persequendam eam nõ excitaret. Filius ipse Dei dixit, Necessè esse, ut ueniãt offendicula. Et Paulus, Oportet, inquit, hereses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant. Et si autẽ uę homini illi denunciatur, per quem offendicula & hæreses ueniunt, tamen nos qui sumus, qui cauere possimus, ut in patefactione piæ doctrine, nõ eueniat, qd Christus & Apostolus eius euenturum prædixerunt? Paulus discessurus ad Hierusalẽ, cõuocat ad se Episcopos Ecclesię Ephesinę, & uaticinatur futurũ, ut inter ipsos exoriantur dissidia. Noui, inquit, hoc quòd ingressuri sunt post discessum meũ lupi graues in uos, nõ parcẽtes gregi, Et ex uobis ipsi (hi autem erant Episcopi) exorientur uiri loquẽtes peruersa, ut abducant discipulos post se. Nõ dubiũ est, quin qd Paulus hic cõmemorauit, in Epheso euenierit, quẽadmodum etiam Apocalypsis Ioannis significat. Quid ergo? Num, quia excitata sunt dissidia inter Episcopos Ephesios, impij seu Ethnici, seu alij uerbi Dei contemptores iustam causam habuerunt condemnãdi & abijciendi eam piã doctrinã, quam & Apostolus & Episcopi in initio uno ore docuerunt, & quæ

PRÆFATIO

in medio dissidio, adhuc in quadam eorum parte diuinitus conseruabatur? Ioannes Apostolus & Euangelista, in sua Epistola scribit; Nouissima, inquit, hora est, & sic ut audiistis, quod Antichristus uenturus sit, etiam nunc antichristi multi coeperunt esse. Dicit ergo quispiam, siue Alogicus, siue Hosioticus, Si in predicatione Euangelij de Christo, multi exorti sunt Antichristi, certe Euangelion ipsum erit impium, & Antichristianum. Quid autem absurdius, aut magis blasphemum dici posset? Solent quidem sycophantæ illi in nos torquere, quod in Ioanne sequitur, E nobis egressi sunt, sed non erant ex nobis, nondum autem probarunt, doctrinam uerè Apostolicam, è qua egredi letiferum est, ab ipsorum partibus stare. Nos uerò autoritate scriptorum Prophetarum & Apostolicorum probamus & confirmamus, quod ipsi ex Apostolis egressi sint, ac doctrinam uerè Apostolicam deseruerint, & à Christianismo ad Antichristianismum defece- rint, Quæ & aliàs perspicuè demonstrata sunt, & nos in nostris pericopis luculenter explicuimus. Pergemus igitur in nostro hoc præsentî instituto. Manifestum est, quod post diuulgationem Euangelij de filio Dei Domino nostro Iesu Christo, uaria genera schismatum & hereseon in orbe eruperint. Quot, queso, & quàm horribiles commemorât hæreses Ireneus, Tertullianus, Epiphanius, Augustinus, & alij uetustiores scriptores? Quid igitur? Dixit ne tunc piè Ethnicus quispiam, quod ille alius, in alia causa dixerat, Quem fugiã, scio, quem sequar, nescio? & habuit ne iustam impietatis suæ excusationem, ac rectè infamauit uniuersam doctrinam Christianam, propterea quod Christiani ipsi grauissimas inter se de religione contro-
versias

uerfias & hereses habuerint? Et an Ethnicismus fuit pius,
 quia Christianismus in uarias sectas fuit dissectus? Sed ite
 rum uociferaberis, nondum certum & comprobatum
 esse, quod uestra Lutheranorum (Sic enim à uobis audi
 mus) doctrina sit uerè Christiana & Apostolica. Non ig
 noro uestros clamores, Ego uerò in praesentia non hoc
 ago, quod iam antea copiosè, eruditè, piè & grauiter ab
 alijs actum est, ut singula doctrinae nostrae capita, aduer
 sus uestrum Antichristianismum commemorem, & ea
 esse uerè Apostolicam doctrinam confirmem, Sed illud
 ago, ut ostendam, quanta rerum inscitia, quanta
 ruditate, Tu Hosi, & tui collegae diuinitus cæcati li
 ris, quod uociferamini, nostram doctrinam aduersus
 uestrum Antichristianismum idcirco impiam esse, quia in
 ter nos sint dissensiones & secte. Postquam enim non po
 testis amplius uestras Magias et Idolomanias testimonijs
 & autoritate sacrae scripturae tueri, conuertitis uos, partim
 ad calumnianda nostra scripta, partim ad amplificanda
 nostra dissidia, & existimatis ualetudinem nostram pau
 ló imbecillio rem, esse uestrarum alopeciarum, carcino
 matum, elephantiafeon, epilepsiarum, morborum galli
 corum, phthi feon, februm, pestilentiarum, aut si quid
 est his morbis deterius, sanatione. Sed de hoc loco hacte
 nus. Progredior ad capita meor: Prolegomenor. Sotus
 reiecerat contumeliose pios Principes à cognitione & Iu
 dicio de doctrina religionis. Ego contra doceo, Iudicium
 de uera doctrina religionis, non pertinere tantum ad Pre
 latos Papisticos, imò ne quidem ulla ex parte ad hos per
 tinere, quippe quod magna eorum pars, partim nullo
 prorsus uere Ecclesiastico officio defungantur, partim de

P R A E F A T I O

doctrinam uere piam summo odio, et qua possunt crudelitate persequantur, sed pertinere ad Ecclesiam ipsam, ad eum inquam, coetum, qui ex ministris Ecclesie, ex Principibus Ecclesie nutritoribus, & ex doctis ac pijs aliorum ordinum uiris, in nomine filij Dei conueniunt. Addo et illud, quod priuatus quisque pius, non debeat quauis sacrificulorum dicta pro oraculis spiritus sancti, absque iudicio, agnoscere, sed necesse habeat probare Spiritus, iuxta Apostolum, num sint ex Deo. Hic, immanè, quantum in me sciant Sotus & Hosius, Quantam ego blasphemiam, Sotus & Hosius, designauerim. Videas Caiapham ob oculos positum, & uestem suam, propter hanc intolerandam blasphemiam in mille partes discerpere. Et haud immerito augetur rei indignitas, quod tribuerim Venerabilibus illis Papisticis patribus (De his enim sermo erat) cognomen Mancipiorum. Hæc uox ab Hosio ita excipitur, perinde ac si parricidium nullis hereticis expiandum commisisset, & filium ipsum Dei crucifixisset. Non dubito, quin Hosius hoc suo furioso in me impetu fecerit suis collegis officium gratissimum, Sed que obsecro, est illa iudicij æquitas & rectitudo, quod cum possint æquo animo & assensu in Asoto ferre, ut tribuat pijs Principibus cognomen Sathanæ, mihi uerò conuiuere non possint, ut tribuam illis suis patribus cognomen Mancipij? Quali uero ignotum sit, ex quibus sordibus & quibus, seruilissimis, ne dicam impudicissimis officijs multi eorum ad suas illas dignitates emergant. Quasi uero non ipsimet agnoscant se Romani sui Pontificis Mancipia. Et si nihil aliud, profecto, quia sentio eos esse satellites Antichristi, & piam doctrinam extremo odio persequi

persequi, nō possum nec debeo in hoc animi sententiā ali-
 ter de ipsis iudicare, q̄ quod sint si nō externa hominū, cer-
 tē uera & γνήσια Sathanę Mancipia. In nūc Hosii, & absterge
 a uobis hoc epithetō. Sed quę de officio piorū Principū in
 Prolegomenis dixi, nō dubito, qn lector equus et diligēs
 cognoscat, quōd Sotus & Hosius, possint quidem ea calū-
 niari (Hoc em̄ artificio sunt insignes) non possint autem
 firmis argumentis refutare, ac ualeant quidem loquacita-
 te, destituantur autē ueritate. Ne uero omnino uidear in-
 nocens, fateor me, hac in re non admodum consideratē,
 ac disertē locutum. Etsi enim sententiā meam nō obscu-
 rē significauī, tamen quia nolunt intelligere, nisi crasse
 loquaris, age, explicabo id magis perspicuē. Cum de
 secularibus Principibus sermo est, quod uidelicet of-
 ficiū habeant in Ecclesia, Sciamus duplicem esse
 Ecclesiam. Alia est Antichristi, quam uocare solemus
 Pontificiam seu Papisticam. Alia Iesu Christi, DOMINI
 nostri, & unigeniti filij Dei. Si igitur sermo est de Ecclesia
 Antichristi, fatemur apertē & ingenuē, quōd Principes,
 qui eam agnoscunt, & se ei captiuos tradunt, non de-
 beant se iuxta suam ipsorum professionem & religio-
 nem immiscere coetui Prælatorū, nec iudicare de doctri-
 na religionis, sed debeant esse trunci, stipites & caudices,
 ac omnia Pontificum & Prælatorum suorum decreta
 pro oraculis Spiritus sancti agnoscere, & si quem ipsi he-
 reseos damnauerint, confestim sine ulla inquisitione &
 tergiversatione igni tradere. Quia scriptum est, Qui su-
 perbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, ex decreto
 iudicis moriatur. Et, Legem requirent ex ore Sacerdotis,
 SACERDOTIS, in q̄ non ex ore Davidis indocti, Salomo

P R A E F A T I O

nis insipiētis, Ezechiae laici, sed Annæ & Caiaphæ, è spiritu sancto prophetantium, & iudicij ueritatem, etiam contra Christum filium Dei pronunciantium. Fatemur amplius, quòd tales Principes debeant se ad pedes Pontificum abijcere, & eos osculari, ac si forte Pontificibus libet, liceat ipsis Principes pedibus conculcare, Iuxta illud scripturæ: super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem et draconem. Fatemur amplius, quòd tales Principes debeant agnoscere Pontificem Romanum esse legitimum hæredem Imperij, & cuiuscumq; uoluerit, illud posse tradere. Iuxta illud Danielis, Ipse mutat tēpora & ætates, Transfert regna atq; constituit. Quid amplius? Fatemur & illud, quòd si Pontifex Romanus, & Prælati, exigant à Regibus & Principibus, ut cedant suis regnis, & tradant ea sedi Apostolicæ, necesse habeant aut obedire, aut diris deuoueri, ut non solum à finitimis Principibus, uerum etiam à suis ipsorum subditis deserantur, et exturbentur. Iuxta illud Esaiæ, Gens & regnum, quod non seruiert tibi, peribit. Et illud Danielis, Regnū & potestas & magnitudo regnorum quæ est subter omne cœlum, detur populo sanctorum altissimi, cuius regnum, regnum sempiternum est, & omnes Reges seruiēt ei & obedient. Nam si Apostoli possunt in cœlo ligare & soluere, certe in terra quoq; possunt imperia, regna, principatus & quicquid habent mortales, auferre et dare. Hęc enim sunt uerba execrationis, qua Gregorius septimus, Henricum Regē deuouit. Ac breuiter fatemur, quòd si Pontifex Romanus seduceret secū innumerabiles cateruas populorum eterno gehennæ incendio mancipandas, nullus nec Cæsar nec Rex, nec Princeps audeat ad eum dicere: Quid facis?
Iuxta

IOANN. BRENTII

Juxta illud: Vade post me Sathana, Et, Quicquid solueris in terra, erit solutum in cœlis, & quicquid retinueris in terra, erit & in cœlo retentum. Ecce igitur tibi Hosi, an non habes Brentium, non solum errorem suum perspicuè cōfitentem, uerum etiam potestatem uestram summā erga Reges & Principes uestros testimonijs sacrae scripturae comprobantem? Quod si cui dicta scripturae non satis apte accommodari uidentur, quid ad uos? Penes uos est, sicut omnipotens autoritas in Reges, Principes, ac omnes populos, ita etiam arbitraria potestas interpretandi, et trahendi scripturam, quo libet, ac damnandi omnes aliorum interpretationes, quantumuis cum uniuerso scripturae statu consentientes. Huc etiam pertinent uerba ipsa uestra, Penes uos esse mandandi auctoritatem, penes alios obediendi necessitatem. Atque hæc quidē de potestate uestrae Ecclesiae, ac de officio Regum ac Principum in ea, quod certè hi, qui uos Ecclesiae proceres ac heroes agnoscunt, aut omnino uobis præstare debent, aut rei sunt læsæ cœlestis maiestatis, iuxta illud Pauli, Contestor omnem hominem, qui circumciditur, quod debitor est Totius legis seruandæ. Et, Maledictus omnis, qui non permanet in omnibus sermonibus legis. Neque enim licet Principibus uestrum Thronum agnoscentibus, nonnulla ex uestris legibus, nonnulla ex nostra doctrina, pro sua libidine excerpere, & sibi accommodare, aut in utramque partē, sicut Elias dicit, claudicare, Aut TOTVS Baal, aut TOTVS DOMINVS Deus sequendus est. Sed, ut dixi, de hoc uestrorum Principum officio hætenus. Vera autem Ecclesia Christi filij Dei & ueri ministri eius longè alios habent mores, & multo aliter suos Principes tractant. Nam si in

P R A E F A T I O

stituenda est dijudicatio de doctrina Religionis, tantum
 abest, ut uera Christi Ecclesia & ministri eius excludant
 ab ea dijudicatione suos Principes, ut potius agant sum-
 mas gratias Deo, quod dederit ipsis Nutritores, qui et ipsi
 piam doctrinam agnoscunt, & studium suum ad eam cō-
 seruandā cōferunt. Nō est igit̄ ulla causa, cur hi Principes à
 cognitione eius reiiciantur. Si, n. de doctrina ipsa Prophe-
 tica & Apostolica dicendū est, nō amat ea tenebras, sed lu-
 cem, nō cupit se abscondi tanq̄ sacra Eleusinia, sed uult po-
 ni super candelabrū, ut luceat omnibus, q̄ sunt in domo.
 Quid ergo & Principes ad hanc lucē intuēdam, & si quid
 obscuri inciderit, emungēdam & illustrandam, nō admit-
 terent? Num Ecclesia & ministri eius metunt sibi, ne si
 habeant in dijudicatione doctrinae Principes auditores,
 adiutores, et socios, Spiritus sanctus desertis ipsis rectā ob-
 illorū presentia cœlū petat? Atqui, filius Dei dicit: Qui fac-
 cit ueritatem, nō odit lucem, sed uenit ad lucem, ut mani-
 festentur opera eius, quod per Deum sint facta. Si autē de
 externa Principum uocatione dicendum est, uocantur
 à Spiritu sancto, Nutritores Ecclesiae, & Diaconi Dei. In
 qua ergo re possunt rectius & utilius officium suum Eccle-
 siae probare, & diaconiam suam filio Dei praestare, q̄ ut
 operam iudicij sui ad discernendam ueram doctrinam à
 falsa conferant? Si uero in priuatam ipsorum Regene-
 rationem intuendum est, sunt & ipsi unā cum alijs pijs
 hominibus in Christo renatis, non amplius in eorū catalo-
 go, de quib. Paulus ait, *χρησὶς Χριστοῦ*, ab alienati à rep. Israe-
 lis, extranei à testamenti. promissionis spem nō habētes,
 Deoq̄ carentes, sed in illorū numero, qui facti sunt à Deo
 idonei ad participationem sortis sanctorum in lumine. &
 de quibus

de quibus scriptū est, Vos estis genus electū, REGALE SACERDOTIVM, gens sancta, populus acquisitus, ut virtutes predicetis illius, qui è tenebris uos uocauit in admirabilē suā lucē. Et iterū, Dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris, per sanguinē ipsius, et fecit nos REGES et SACERDOTES Deo et patri suo. Si ergo Principes in Christo renati participes sunt ueri Christiani sacerdotij, quid est, quòd non liceret ipsis, pro iure Sacerdotij, de doctrina religionis, tam priuatim, ad suam ipsorum salutem, quam publicē inter ministros Ecclesię & alios uiros pios & doctos, ad publicam uniuersę Ecclesię utilitatē iudicare, & suam de ea sententiam dicere? Itaq; tantum abest, ut uera Ecclesia filij Dei abijciat ipsos à tali diiudicatione contumeliose, ut potius humiliter petat, admoneat, hortetur, & qua debet reuerentia exigit, ut non solum cognitioni preesto adsint, et sententiam dicant, uerū etiam ceterū pro sua autoritate gubernent, quo omnia decenter & secundū ordinē fiant. Deinde, quia iam olim predictū est, futuros impios homines, qui translata in luxuriā gratia Christi, Dominos spernant, & Magistratum blasphemia afficiant, uera Christi Ecclesia & Ministri eius, non solum nō exigunt à Magistratu seruilia illa & externa pedum oscula, nec conculcāt Magistratū pedibus, sed etiā tora mēte ad tale spectaculū cōtremiscūt. Exigūt autē, ut Principes osculentur, iuxta psalmū, filium Dei, & seruiāt ei in timore & tremore. Nec illud in uera Ecclesia Christi agit, ut exturbatis è suo regno Principib. ministri eius eternā dominationē arripiāt, sed si qd mūdanas facultatū Principes ad alēdos Ministros & pauperes cōferūt, grato animo accipiūt. Si rursus, qd collatū est abstulerint, equo

PRÆFATIO

animo toleratur. Numquid enim defuturi sunt Ecclesie, beneficium Dei, nutritores & tutores. Itaque etiam si alij diripuerint opes, quas uocant, Ecclesiasticas, tamen alij diuinitus excitabuntur, qui ministros Dei uel in speluncis absconditos, sicut olim Abdias, liberaliter, & per uirum suum paseant. Qui dixit, primum querite regnum Dei & iusticiam eius & haec omnia a dijscientur uobis, recte curabit, ut fideles ministri eius, etiam sine ullis externis regnis, et mundanis dominationibus, quas penes solas Pontifices Antichristianae Ecclesie spirant, cõseruentur. Etsi autem Principes, in uera Christi Ecclesia, sui officij admonentur, & si quando peccauerint peccatum excõmunicatione dignum, non minus quam alij peccatores, coelesti regno indigni, per uero & legitimo Ecclesiastici ministerij iure censentur, tamen ob hanc rem non excitantur subditi eorum ad seditionem, non emittuntur ipsi ex regnis suis, sed honorantur, ut magistratus, coluntur, ut in eminentia diuinitus constituti, & expectatur iudicium Dei. Hi sunt mores uerae Ecclesie, sicut docuit eam uerus Pastor eius, unigenitus filius Dei, DOMINVS noster Iesus Christus. Sciamus igitur quod cum Sotus, & Hyperaspistes eius Hosius, ac reliqui id genus synophantae propugnant potestatem, & autoritatem Papisticorum Praelatorum, & iudicant pios Principes indigniores, quibuscum de doctrina religionis conferant, non tueantur oeconomiam uerae Ecclesie Christi, sed conentur stabilire tyrannidem Ecclesie Antichristi, ut oppressis tandem Principibus, omnia subiiciant, sicut psalmus loquitur, sub pedibus suis, oues & boues uniuersas, insuper & pecora campi.

De autoritate, perspicuitate, & perfectione sacrae scripturae non dubito me, propicio Deo, & pia & claris testimonio nris comprobata, tamen in Prolegomenis, quae in pericepis dixisse.

dixisset, sed uanitati nunquam deest loquacitas, & sycophantis
 nunquam desunt calumniæ. Inueniunt ubique Sotus & Hosius,
 par heroicorum sycophantarum, quod arrodant, &
 quod cauillentur, non autem inueniunt (Siquidem de sta-
 tu meæ sententiæ sermo fuerit) (quod firmis argumentis
 refutare queant. Videntur quidem & ipsi sacram scriptu-
 ram plenè buccis extollere. Vocant eam Oraculum Spir-
 ritus sancti, Sed reputa, queso, amicus, mi lector cum ani-
 mo tuo, quanto honore maiestatem Spiritus sancti cele-
 brent. Dicunt sacram scripturam esse spiritus sancti oracu-
 lum. Interea autem uociferantur, sacram scripturam esse
 dubiam, ambiguam, præceptorem mutum, literam oc-
 cidètem, literam mortuam, adeoque si Reuerendis illis Pa-
 tribus sibi uerit, fabulas esse Aesopi. Hoc, quod amabo, aliud
 est quam si dicerent, spiritum ipsum sanctum, cuius ora-
 culum etiam ipsi sacram scripturam fatentur, esse ambigu-
 um, dubium, mutum, homicidam, fabulatorem, adeoque
 mortuum. En, hæc sunt laudes, hæc sunt encomia, quibus
 Satellites Antichristi spiritum sanctum, spiritum uerita-
 tis, spiritum uitæ, illustratorem Christi & maiestatis eius or-
 nant. Et audent scelerati illi tenebriones, in tam horrendis
 blasphemijs, quas in sacram scripturam, adeoque in spiritum
 ipsum sanctum, uirulenter euomunt, sibi blandiri, perinde
 ac si essent catholice fidei propugnatores. Recitaueram
 in Prolegomenis, ad comprobandam scripturæ perspicu-
 itatem, illud dictum Petri, Habemus firmiorem sermo-
 nem Propheticum, cui dum attenditis ceu LVCERNÆ
 apparenti in obscuro loco, rectè facitis. Ibi, cum Hosius ce-
 co studio mihi contradicendi tenetur, magno animi furo-
 re in Petrum ipsum Apostolum nescius aut fortassis be-

P R A E F A T I O

nescius inuehitur. Si tam clara sunt (inquiens) & illustra
 prophetica scripta Brenti, Si nihil in eorum oraculis, si ni
 hil in figuris legis obscurum est, cur umbrae uocantur? cur
 lucem uocamus Euangelicam &c. Hæc et id genus plura
 dum se infans homo aduersus me recitare putat, non co
 gitat se aduersus dictum Petri Apostoli euomere. Dixit
 enim Petrus, Sermonem propheticum, hoc est, scripta
 prophetica esse LVCERNAM apparentem in OBSCU
 RO LOCO. Sed contra Hofius, Quid? inquit, si tam cla
 ra sunt & illustra prophetica scripta, si nihil in eorum ora
 culis, si nihil in figuris legis obscurum est, cur umbrae uo
 cantur? cur lucem uocamus Euangelicam? Sequitur ergo,
 iuxta Hofij sententiam, Petrum Apostolum mentitum
 esse, cum dicit sermonem Propheticum esse Lucernam
 apparentem in obscuro loco. Alioqui enim, cur tot pugna
 tia cum uerbis & sententia Petri commemoraret? Nam
 quæ uerba ego recitauit, ex Petro recitauit. Rixatur ergo
 Hofius non mecum, sed cum Petro. Cum uero adoret
 Romanum Pontificem, successorem scilicet Petri, miran
 dum est, quod Petro Apostolo ne quidem propter suum
 Pontificem pepercerit. Interea nihil dicam (non enim su
 scepi in praesentia copiosam Hofianarum stropharum rei
 futationem) de manifesta illa calumnia, qua uanus homo
 dicit nos affirmare nihil esse in Prophetiis scriptis obscu
 rum. Neque enim Petrus Apostolus, neque ullus nostrum
 quod ego sciam unquam dixit, Omnia, OMNIA, inquam, lo
 ca sacrae scripturae esse cuius perspicua. Neque, n. quia Eunu
 chus Aethiops, non intellexit locum Esaiæ, quem (ut ha
 bent Acta Apostolica) in curru legebat, idcirco ignorauit
 Messiam Patriarchis promissum, & non credidit in Messiam,
 quem

quem Prophete uenturum promiserant & sacrificia legis adumbrauerat, Qui solus est precipuus scopus scripturę, ut qui Messię cognitionem autore Spiritu sancto habet, is intelligat uniuersam scripturam, etiamsi ne literas quidem sciat. Quod idcirco dico, ut tu Hosius pro ingenio tuo, habeas satis amplam materiam calumniandi. Sed illud affirmamus & probamus, quod ea quę sunt ad æternam nostram salutem cognita & creditu necessaria, habeant in sacra scriptura, satis clara, manifesta, & perspicua testimonia, ut non sint nobis necessariae uestre ἀγχαραι & confictę traditiones. Non enim ignoramus, quo consilio uos obscuritatem scripturę urgeatis. Videtis ipsi, sacram scripturam manifestę cum uestra, Hosii, impietate, magia & Idolomania pugnare. Quare prætextis obscuritatem, & ieiunitatem scripturę, ut locus sit uestris confictis traditionibus, & impijs interpretationibus. Quo autem id successu a uobis fiat, nostra scripta palam testificantur, & iudicium Dei, ac euentus rei haud dubię demonstrabit. Sed pergamus. Hosius profiteť se Episcopũ Varmienensem. Officiũ aut Episcopi, iuxta Paulũ, est, ut sit potens exhortari per doctrinã sanam, & cõuincere cõtradicentes. Audiamus igitur insignẽ ad sanã doctrinã exhortatorẽ, et cõtradicentiũ uictorẽ. Nihil est, inquit, quod maiore cum periculo sit coniunctum, quàm si quis de scripturis cũ Sathana certamen inire uelit. precipuẽ q̄ tẽpore grauis agonia instat, cũ aĩa uenit a corpore separãda. Tũ uero tutissimũ fuerit EXEMPLVM sequi CARBONARIJ cuiusdã, ex quo cũ animi causa uir quidam doctus quæsiuisset quid crederet. Symbolũ recitauit. Cũ interrogaret ille quid præterea credere, respõdit, quod ecclesia credit catholica.

PRAEFATIO

Ille uero, quid credit Ecclesia? Quod ego, inquit, credo? Cumq; subinde ille quæreret, circulo hoc uisus Carbonarius, nihil aliud respōdit, nihil aliud se credere, quàm qd Ecclesia credit, Ecclesiam credere quod ipse crederet, nec aliquid ab ipso elicere potuit. Et mox (ne in fabula Hosij recitanda, diutius immorer) narrat doctum illum uirum in certamine, quod cum Sathana de fide inierat, nec se explicare potuerat, exclamasse, Vt Carbonarius, eaq; uoce significasse, quod non alio sibi confugiendum esse duxerit, qm̄ ad fidem Ecclesiæ Catholicæ, tanq; ad Asylum unum omnium tutissimum, quodq; plus in ea præsidij tum inuenit, qm̄ in OMNI SCRIPTVRARVM EXERCITATIONE, quas tota uita sua meditatus erat diligēter. Habes concionem Episcopi de fide Carbonaria. Et quid quæso, hoc aliud est, quàm homines, iuxta prouerbium de Caldaria in Carbonariam deducere? Multa inepta, stulta, impia & blasphema de multis Papisticis Episcopis narrant, sed haud scio num quis alius ineptijs et blasphemijs hunc Episcopum superet. Expectauimus, ut in hoc argumento commendaret nobis, iuxta Episcopi uocationē, autoritatem sacrae scripturæ. Quid enim in Ecclesia filij Dei aliud, qm̄ quod Spiritus sanctus in sacra scriptura nobis tradit, docendum est? Et an non Apostoli ipsi & qui proximè eos secuti sunt p̄ Episcopi, conciones suas testimonijs scripturæ comprobarunt & munierunt? Ecce autem, cum ad illius Hosij Vuarmienſis Episcopi conciones properamus, ut in uera pietate erudiamur, uerè inuenimus pro thesauro (quod dici solet) Carbones. Expectauimus, ut doctrina sua armaret nos in summis periculis aduersus Sathanā, gladio spirituali, qm̄ est uerbum Dei, quod

quod in sacra scriptura continetur. Nam & Christus ipse filius Dei, sese hoc gladio munit, non solum cum in deserto monomachiam cum Sathana susciperet, uerum etiam cum in passione sua uarijs tētationibus affligeretur. Quo modo implebuntur, inquit, scripturæ? Et, Hoc totum factum est, ut adimplerentur scripturæ prophetarum. Ecce autem in hac expectatione, Hosius ille pro gladio Spiritus tradit nobis in manus Carbones: Confugiendum est (inquit) ad fidem Ecclesię Catholicę. Vanissime hominū. Quę est illa fides? Quę est illa catholica Ecclesia? An est alia uera fides, quàm quę ex sacra scriptura hauritur? An est alia uera Catholica Ecclesia, quàm quę agnoscit Oraculo Spiritus sancti, quę sunt scripta prophetica & Apostolica? Paulus dicit, Fides ex auditu est, auditus autem per VERBUM DEI. Hoc uerbum illud est, quod in scriptis prophetiis & Apostolicis continetur. Vide ergo mihi blasphemiam, & impietatem Hosij: Primum enim, cum dicit, Nihil esse, quod maiore cum periculo sit coniunctum, quàm si quis de scripturis cum Sathana certamen inire uelit, præsertim, quo tempore grauis agon instat, cum anima uenit à corpore separanda. Loquitur, opinor, non præcipuè de hac quæstione, Num scriptura ueteris & Noui testamenti sit inuiolata & sacrosanctæ autoritatis ac ueritatis. Etsi enim Sathan solet homines etiam de hac quæstione sollicitare, In presentia tamen non de ea inter nos agitur, & si Hosius de hac tantum loqueretur, quid à proposito alienius? Sed de illa loquitur, Num in grauibus tētationibus pugnandum sit cum Sathana & uerbis & dictis sacrae scripturæ? Ibi affirmat Hosius nihil maiori cum periculo coniunctum esse, quàm sic cum Sathana pugnare. Quanta autem est hæc blasphemia ad

P R A E F A T I O

Uersus oraculū Spiritus sancti, quod est Scriptura: Sathan enim sollicitare solet homines nunc ad incredulitatem, nunc ad impatientiam, nunc ad desperationem, nunc ad externa scelera. Sacra autem scriptura data est nobis diuinitus, ut ex ea in tantis periculis remediū petamus. Quæcūq; (inquit Paulus) prescripta sunt, in nostrā doctrinam prescripta sunt, ut per patientiam & cōsolationē scripturarū, spem habeamus. Et iterū. Omnis scriptura diuinitus inspirata, utilis est ad doctrinā, ad redargutionē, ad correctionē, ad institutionē, quæ est in iusticia, ut integer sit Dei homo ad omne opus bonū apparatus. Hic docet Paulus, quod scriptura sit nobis diuinitus in hūc usum data, ut petamus ex ea in aduersis consolationem, in afflictionibus, patientiam, in tentatione desperationis spem, in affectibus carnis, institutionem, quæ est in iusticia. Et aliās munit se Paulus ipse aduersus mortem, ex scriptura, cū ex Esaia & Osea recitat: Absorpta est, inquit, mors in uictoria. Vbi est mors uictoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Paulus docet, hunc esse sacræ scripturæ usum, ut ex ea sumamus remedia in grauisimis nostris periculis. Hosius autem affirmat hac re nihil esse periculosius. Quid est blasphemia in Paulum, in sacram scripturam, imò in Spiritum ipsum sanctum, si hæc nō est? nisi forte Hosius existimat, nos, cum sollicitamur ad incredulitatem, ad impatientiam, ad desperationem, ad impium metum mortis, non tētarī a Sathana, nec nos in ijs certaminibus cum Sathana luctari, Quod de ipso, tanq̃ cæcato Sathanæ mancipio suspicari, non esset absurdum. Deinde, cum dicat Carbonarium recitasse Symbolon, & postea retulisse se ad fidem Eccle

Ecclesiæ catholicæ, mox autem distinguat ea ab omni scri-
 pturarum exercitatione (Ait. n. doctum illum uirum plus
 præsidij in fide catholicæ Ecclesiæ, q̄ in OMNI scriptura-
 rum exercitatione, quas tota uita sua diligenter fuerit me-
 ditatus inuenisse) quid aliud significat, quàm quòd sentiat
 Symbolon & fidem catholicæ Ecclesiæ non cōstare testi-
 monijs sacre scripturæ, nec opus esse, ut fidem è scri-
 ptura aut concionibus eius haurias, sed satis esse, si
 uerba Symboli numerare, & fidem catholicæ Ecclesiæ uo-
 ce crepare scias? Illud ergo agit Hosius, ut homines reiici-
 ant omnem religionis curā in Papam, Cardinales, Episco-
 pos, & Prælatos (Hi em̄ dicuntur ipsis Ecclesia catholica)
 ipsi autem interea sint stupidi, bardi, stipites, trunci, & ex-
 cussa è manibus & mentibus ipsorum sacra scriptura,
 obijciantur Sathanæ in summis tentationibus & pe-
 riculis planè inermes & desperati. Non enim aliò catho-
 lica illorum Ecclesia respicit. In hac enim uulgatis-
 simum est, & aliquoties ab Hosio repetitum, non
 esse maiorem apud Deum abominationem, q̄ docere ad
 consequendam salutem necessarium esse, ut firmiter cer-
 toq̄ statuamus, peccata nobis propter Christū remitti. Ex-
 pende igit̄ nunc quò nos Hosius deducere cupiat. Remit-
 tit nos ad fidem Carbonarij, & catholicæ suæ Ecclesiæ. In
 hac fide dicit plus præsidij esse, q̄ in omni exercitatione
 scripturæ. Habes excussam & abiectam scripturam. Dein
 de hac catholica fides sentit abominationem esse coram
 Deo, statuere, quòd certo habeas remissionē peccatorū, p̄-
 pter Christū. Habes ablatā & excussam certitudinē fidei,
 ad quam tamen nos uniuersa sacra Scriptura uo-
 cat. Quid ergo ab his Sathanæ mancipijs & organis

PRAEFATIO

aliud relinquitur hominibus, quæ ut inermes, stupidi, uacillantes, dubitantes, & desperantes, Sathanæ perpetuo deuorandi obijciatur. Hæc est Hofij, hæc est Papistarum omnium Theologia. Et sic scilicet, itur ad astra. Sed obseruemus aliam quoque doctrinam magis Episcopalem, de signo crucis. Sicut enim Hofius docuit nos antea fidem Carbonariam, ita nunc docebit nos fidem *συναγωγῆς ἀπὸ τοῦ νεκροῦ*, hoc est, umbraticam seu imaginariam. In Prolegomenis negauit cõsignationem crucis manu effictam, esse Apostolicam traditionem, quòd cum Apostoli hortati sunt auditores suos ne seruiant infirmis & egenis elementis, non possit esse uerisimile, ut iusserint eos crucibus se manu effictis signare. Hic iterum magnus ille Hercules, Catholicæ Ecclesiæ propugnator, haud aliter graditur, quæ si uenabula taurus, corpore fixa gerat, & Brentiũ adorit. Quid aliud sunt, inquit, Traditiones, quàm uiuum quoddam Euangelion? Hoc ipsum, cuius primo loco meminit (Brentius) signum crucis, quid aliud est, quàm summa totius Euangelij? Et mox. Imò uero Brenti, inquit, Omnis Euangelica disciplina, quin & uera pietas OMNIS, hoc uno signo crucis quodammodo comprahenditur, & explicatur. Et pergit (libet enim uerba ipsa Hofij adscribere) Quod cum (inquit) apud nos ne pueri quidem ignorent, est ne uerisimile te nescire Brenti? Sic apud nos Matres puerulos instituunt, simul ut inceperint qualẽ qualẽ rationis usum habere. Postea quæ somno fueris expergefactus, surgens è lecto cruce te signa. Similiter facies, cum iueris cubitum. Duces autem signum hoc à uertice capitis seu à fronte, ad umbilicum usque, simul cogitationem tuam ad Christum referes, qui de summo cœlo egressus descendit in uiscera matris, atque ex purissimis illius sanguinibus carnem nostram assumpsit. Deinde collocabis manum in sinistro brachio, & duces ad dextram, simul causam animo tecum repetes, quam obrem eò se demittere Dei filius dignatus fuerit, ut relinqueret domum suam, dimitteret hereditatem suam, daret dilectam animam suam in manus inimicorum suorum, in cruce pro nobis moriens. Fecit enim hæc, ut nos, qui

IOANN. BRENTII.

qui pro meritis nostris cum hædis à sinistris eramus collocandi, transferrer ad dexteram inter oues suas, ubi uocem illam desideratam nobis audire liceret, Venite benedicti patris mei, possidete patrum uobis regnum à constitutione mundi. Facies autem hoc signum TRIBVS digitis, ad significandum Trinitatis mysterium, & uteris ijs uerbis, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, quo sic in recordationem eius rei uenias, quòd salutem nostram, quæ crucis beneficio nobis obtigit, Tota trinitas, cuius inseparabilia sunt opera, in medio terræ operata est. Pater filio, sicut ipse filius testatur, calicem passionis dedit, & ipse filius animæ suæ in potestate sua propinavit. Sicut ipse ait: Potestatem habeo ponendi animam meam. Oblatus est enim, quia ipse uoluit. Et Spiritus sanctus illi propinari fecit, Apostolo teste, qui dicit, quòd Christus per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo. Vides quanta fidei nostræ tradiderint? ut si rudis aliquis & agrestis homo propter intelligentiæ suæ tarditatem assequi cætera non possit, uel hoc illi solum ad salutem sufficere queat. Hic enim incarnatio, hic passio Christi, hic causa passionis, hic extremum illud iudicium, & spes nostræ uocationis, hic mysterium Trinitatis, per quam redempti sumus unica signatione crucis exprimitur. Sic puerulos matres apud nos instituunt, Sic etiam agricolas in uillis docent Sacerdotes. qui uero liberalius in ciuitatibus educantur, admoneri solent, ut ne sibi sufficere putent, si crucis hoc signo facto, memoriam illius crucis, quam Christus pro nobis pertulit, sibi representent, uerum eadem & ipsi cogitatione armati, simul ad crucem, cum uisus fuerit, pro illius nomine ferendam, semper parati, crucifigere carnem suam cum uitij & concipiscentijs suis assuescant, ut dicere quisq; possit, Christo confixus sum cruci, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Sic futurum, ut si cõpassi fuerint, & conglorificentur. An non uerè dixit Basilius, quòd omnia quæ sunt in Euágelio ad salutem necessaria damnat, qui traditiones hoc genus Apostolicas reijcit? Siquidem quicquid est Euangelicæ disciplinæ, quicquid est ueræ pietatis, hac una traditione contineri uidetur, ut eam rerecisse, nihil sit aliud quàm uniuersum Euágelium condemnasse, fideiq; prædicationem omnem radicitus euertisse.

Hactenus Hosius.

P R A E F A T I O

Etsi autem hec narratio Hosij de signo cruceis uidet̄ rerū
 imperitiis & superstitionis, presertim aniculis iucūda et pie
 tatis plena, tamē tātus est in ea cumulus absurditatū, & im
 pietatum, ut haud sciam, unde refutationis iniciū capiā.
 Cogita. n. mihi, optime lector, q̄ bene inter se conueniant
 Hosij epitheton, & officij eius administratio. Vocat̄ Epi
 scopus, cuius officij est, ut doceat Ecclesiā Euāgeliō Chri
 sti, & tueat̄ usq; ad sanguinē & animā (Hec. n. sunt ipsa eo
 rū uerba) instituta Christi, atq; summo sibi studio à pere
 grinis doctrinis caueat. Habent & illud dictū frequens in
 ore, Quod DOMINVS iubet, bonus seruus non mutet.
 Quid aut̄ Hosius? Nō ignorat Christū filiū Dei instituisse
 in cœna sua dispensationē corporis & sanguinis sui, nō pa
 ne tantū, uerum etiā uino. Nō ignorat hanc dispensationē
 in Ecclesijs Apostolica doctrina recens fundatis, & cōsti
 tutis, usitatā fuisse, quemadmodū Cōstantiensis ipsa syno
 dus palām & ingenuē testificatur, & hī mutationem eius
 probat. Nihilominus tamen tāta est huius opinati Episco
 pi impietas, ut hāc mutationē, ppugnet, et cū sui petijissent
 cōcessionē usus utriusq; partis in cœna Domini, non solū
 nō cōcessisse eis, uerum etiā crudeliter eos persecutus esse
 dicatur. Interea autem, concionatur materculis et anicu
 lis suis, de signo crucis, ut doceant pueros suos tridigita
 lem crucē, & ducāt eam à uertice usq; ad umbilicum, & à
 leua ad dextram, quo admoneant̄ de cruce Christi, & in
 memoriam reuocent effusionem sanguinis eius. Quam
 bella est hęc Ecclesiastica œconomia dispensatio? Quod
 Christus ipse instituit, quod in cōmemorationem crucis,
 effusionis sanguinis, & mortis sue fieri mādauit, distribu
 tionem uidelicet nō panis tantum, sed etiam uini in cœna
 sua,

ita, hoc pseudoepiscopus fieri prohibet. Pro distributione
 aut uini & sanguinis in coena docet ipse interea tridigitalē
 crucē à uertice usq; ad umbilicū, & à leua usq; ad dextrā,
 ducere. Hęc certe nō est fides, quā Paulus dicit requiri in
 ecclesie ministro, sed est perfidia. Christus, n. cuius Episco
 pi debēt esse ministri, nō instituit in memoriā suę passiois
 & effusionis sanguinis p peccatis nostris cōsignationē tri
 digitalis crucis, sed prædicationē Euāgelij sui, & distributi
 onem corporis & sanguinis sui, pane simul & uino in cœ
 na sua. Hoc est testamentum eius, quod nefas est, ut ab ho
 mine uiolēt. Cum igit Hosius oppugnat usum uini in cœ
 na, & prohibeat eum suis ut uocant laicis, interea autē do
 cet crucem tridigitalem, sentiamus eum esse uiolatorē te
 stamenti Christi, & doctorē superstitionis, hoc est, omnis
 uerę pietatis hostē. Deinde, manifestū est, quod externa il
 la et cęrimonialis ac tridigitalis cōsignatio crucis, et tradu
 ctio eius à uertice usq; ad umbilicum, à leua usq; ad dextrā
 nō sit mandata à Christo filio Dei, nec tradita ab Aposto
 lis. Etsi enim hoc posterius uidetur habere testimonium
 Basilij, tamen quid illud sit, clarē in Prolegomenis expo
 suimus, nec quicq; cōtra ea præter uanissīma nugamenta,
 ab Hosio allatum est. Reliquum igitur erit, quod sit hu
 manum commentum, & nō ex religiosi Spiritus, sed ex
 superstitiose carnis prudentia profectum. Quid autē de ta
 libus seu cęrimonijs, seu sacris, et cultibus sit sentiendum,
 dictum ipsum Christi testificatur, Frustra colunt me docē
 tes doctrinas, mādāta hominū. Ac tolerabile quidē uideri
 posset, si hęc crucis cōsignatio haberēt tantū p puerili ac
 superuacaneo cultu, illud autē execrandū & detestandum
 est, quod Hosius doceat hoc signū esse summā totius E
 uāgelij, & ueram pietatem omnē hoc uno signo qdam

P R A E F A T I O

modo compræhendi, & explicari, & addat impudentissimè, quòd si rudis aliquis & agrestis homo propter intelligentiæ suæ tarditatem assequi cætera non possit, uel hoc illi solum (Recito autem uerba Hosij) ad SALVTEM sufficere queat. Et mox: Quicquid est, inquit, Euangelicæ disciplinæ, quicquid est ueræ pietatis, hac una traditione continere uidetur, ut eam reiecisse, nihil aliud sit, quàm uniuersum Euangelion condemnasse, fidei quæ prædicationem omnem radicitus evertisse. Huic extremæ impudentiæ & impietati accedit illa Magia, & idolatria, qua Hosius cum collegis suis, aurum, argentum, lignum, lapidem, aut tale quiddam, in crucis figuram architectatum, consecrare, testificante ipsorum Pontificali, solent in remedium salutare generi humano, in soliditatem fidei, in profectum bonorum operum, in redemptionem animarum, in solamen, protectionem ac tutelam contra sæua iacula inimicorum. Quid plura? Sanctificant, ut ipsi somniant, signum crucis, ut homines merito eius careant omni perpetrato peccato, & proficiat eis (Iterum recito uerba eorundem) ad perpetuitatem temporis, & ad uitam æternitatis. Additur & illud, Pontifex (inquit) flexis ante crucem genibus, eam deuotè ADORAT & osculatur. Horresco, tantam impietatem uel legens uel recitans. Sed quid faciamus? Omnino detrahenda est Sathanæ, angelica sua, qua sese uenditare solet, species, ut turpitudine & foeditas eius probè agnoscatur, & euitetur. Vt autem calumnijs sycophantarum, obuiam, quo ad eius fieri potest, eamus, non est nobis diuino fauore, ignotum, quanta beneficia contigerint humano generi per crucem & mortem filij Dei. Sed horum beneficiorum memoriam et efficaciam, quæ nobis

quæ nobis prædicatione Euangelij, & administratione
 coenæ Dominicæ, per Spiritum sanctum traditur, signo
 crucis aut ligneo & lapideo, ab hominibus architectato,
 aut tribus digitis effictio, ita affingere & affigere, ut etiam
 ipsum ADORES, & fiduciam salutis tuæ in eo colloques,
 hæc demum est horribilis & execrabilis Magia & Idolomania.
 Deum Cicero definit, esse mentem solutam, & liberam,
 segregatam ab omni concretionem mortali, omnia sentientem
 & mouentem, ipsamque præditam motu sempiterno,
 suspiciendam & admirandam humano generi. Cum autem
 interea colat, ueneretur, & adoret statuam Iouis,
 accipiemus ne excusationem Idolomania eius, si dixerit,
 se nomine Iouis intelligere summam illum deum, sicut
 antea eum descripsit, & non adorare lignum aut saxum
 illud, pro Deo, sed ut admoneretur eius Dei, quem omnia
 sentientem, & mouentem crederet: Num, si quis deiceret
 hanc statuam, & contereret eam pedibus, Cicero iustam
 haberet querelam, quod is, quisquis esset, iniurius &
 contumeliosus esset in æternam illam & beatam mentem,
 quæ uniuerso humano generi sit suspicienda: Certè
 Cicero habebit, quatum uideo, Hosium *ὁμότιμον*. In deserto
 instituitur, diuino mandato, serpens æneus, ut quicumque
 ab ignitis serpentibus percussus, aspexisset eum, con-
 sequeretur sanitatem. Hic æneus serpens adumbrat Christum
 filium Dei in cruce exaltandum, quemadmodum Christus ipse
 testificatur. Sed cum Israelitæ adolerent ei thymiamata,
 confractus est et cõtusus ab Ezechia. Quid igitur dicemus?
 Num, quia hic serpens fuit adumbratio crucis Christi,
 uociferabimur, exemplo Hosij, Ezechiam contudisse
 Summam totius Euangelij, & abole

PRÆFATIO

uisse omnem ueram pietatem, adeoq; evertisse omnem fidei prædicationem? Tanta est, scilicet, Hosij pietas, ut non sit dubium, quin in Ezechiam, quod in nos de traditione crucis suæ, exclamasset. Sed accedamus ad pro-
 piora. Asinus ita figuratus est, ut gestet in tergo signum crucis, quod tanto uenerabilius habendū esse uideat, quanto magis alia crucis signa excellit. Hæc enim archite-
 ctantur ab hominum manibus aut digitis, illud autem creat digito Dei; hæc sunt incisa in res inanimas, in lignū uidelicet, aut in lapidem, illud autē gestatur à re animata, adeoq; ab animali molitoribus utilissimo; hæc tribus digi-
 tis à uertice usq; ad umbilicū, & à læua ad dextram ducta aut aeri impressa mox euanesçunt, illud autē tantisper tergo asini firmū fixumq; inheret, dum asino cutis detrahatur, & uilli euellantur. Adde, quòd & illud sit productius, quàm ea, quæ tribus digitis à uertice hominis, usq; ad umbilicum eius ducuntur. Habes excellentiam signi crucis, quod asinus in tergo suo gestat. Quid, lector, rides ne hanc narrationem? Ego uero haud quaq; concessero, nunc esse tempus ridendi. Scio quidem, me, cū ad explicandam stulticiam & insaniam Soti recitarem aliquot nec iniucundas, ut opinor, nec omnino ἀπαιδευτους fabellas, à Soto & Hosio, audire Scurram; cū autem ipsi ex fabulis faciunt sacram scripturam, & uicissim, è sacra scriptura, fabulas, ac proponunt nobis sectandam fidem Cartesianam, & Sciaticā, ibi tum exempla sunt sanctissimæ, ac planè cœlestis seueritatis. Sed reuertamur ad signum crucis in asino. Audiuius, n. excellentiam eius, præ alijs signis. Audiamus nunc, quæ, doctore Hosio, ex eo sequuntur. Cū enim asinus gestet signum crucis in tergo,

tergo, quid aliud sentiamus, quàm quòd asinus, iuxta Hofium, gesserit in tergo suo Summā totius Euangelij, & hoc uno signo cōprehendat, & explicet ueram pietatem OMNEM, ut uel solus aspectus asini ac signi crucis eius sufficiat rudibus & agrestibus hominibus ad salutem: Et quia in hoc quicquid est Euāgelicæ disciplinæ, quicquid est ueræ pietatis cōtinetur, reliquum est, ut quicumque cōtempserit asinum, aut tergū asini, cui inhaeret signū crucis, fuste male mulctauerit, cōdemnet uniuersum Euāgelion, & evertat radicitus omnē fidei prædicationē. Nec cēseamus deinceps necessariam esse pueris & agricolis doctrinam catechismi, aut utilem esse sumptum, qui impenditur alendis Pastoribus, & ministris Ecclesiæ, constituentur tantum asinarij, qui ducant asinos ob oculos puerorum, & agricolarum, & ostendant eis signum crucis, ut ex eo discant omnem Euangelicam doctrinam ac pietatem. Itaque Hofius, in docenda religione, sicut antea remisit nos ad fidem Carbonariā, ita mittit nos nunc ad fidem asinariā. An nō omnibus Christi insigniter cōsulitur, quibus tales Pastores aut Episcopi præficiuntur? Sed ignosce, queso, optime lector, quòd has ineptias tibi legendas obtrudā. Si quid hac in re à me in legē ciuilitatis peccat, imputandū est Hofio, quòd tam pieceta sit impudentia, ut audeat in mediū prodire, & in expectatione docēdę uerę religionis nos ad Carbonariū, et ad materculas et aniculas cruciū doctrices ablegare. In Prolegomenis, cū recitasset illud Pauli, Postquē cognouistis Deū, quoniam potius cogniti estis à Deo, quomodo cōuertimini denuo ad infirma & egena elemēta, quibus iterum ab integro seruire uultis? addidi de signo crucis, Qui (inquit) auditores suos hortat, ne seruiant infirmis & egenis

PRAEFATIO

elementis, putás ne eum tradidisse, ut crucibus manu effretis, sese inuicem signarent? Hinc Hosius occasionem namctus, exclamat: Et audes, (inquit) dicere Brenti, quòd summam hanc Euāgelij Paulus infirmum elementum uocauerit? An nò uides, optime lector, manifestum sycophantam? Ego loquor de externo signo crucis, ille autē, quod de signo dixi, transfert Sycophanticè, & sceleratè, ad summam Euangelij, hoc est, ad rem, ut ipse sentit, signatam. Sed absit longissimè, ut summa eius doctrinæ, qua nobis beneficia Christi per crucem & mortem parata, exponuntur, & quæ est potentia Dei ad salutem omni credenti, uocetur egenum & infirmum elementum. Et tamen nò patiar Hosium errare. Existimat enim me suam crucis consignationem uocasse elementum, Longè autē abest, ut dignatus sim eam nomine elementi, Paulus enim uocat, legem ipsam diuinitus traditam, elementum, Tuae autem Hosii, crucis consignatio, cum non sit diuinitus tradita, non est elementum, sed Figmentum. Si ergo nò est seruendum elemento diuinitus instituto, quomodo seruandum esset figmento humanitus excogitato? Inuicem Hosii, calumniare audacter, uociferare fortiter: Quid magis, exclamans, blasphemum? Audi, quæso, horrenda. Brentius uocat passionem, crucem, & mortem Christi figmentum. Sed heus tu Sycophanta, Non iam loquor de passione ipsa & morte Christi, & de beneficijs quæ nobis Christus filius Dei in cruce moriens impetravit, sed loquor de tua, DE TUA, inquam, quam ab materculis & aniculis discendam doces, crucis consignatione. Hæc tridigitalis cõsignatione elementi quidem (qua quidem significatione Paulus hoc uocabulo utitur) nomine digna est,

na est, propterea quod nō sit diuinitus sicut lex ipsa (quem
 admodū dixi) instituta, sed ab hypocritis cōficta, & in Ido-
 lum usurpata. Nam præter ea, quæ paulō antē ex Pontifi-
 cali, de adoratione signi crucis commemorauimus, ad-
 scribunt etiam se huic sententiæ Sotus & Hosius. Sotus di-
 cit: *Cruce siue digitis formata in aere, siue quacunque*
alīa materia expressa, adoranda, ut Damascenus inquit, est.
 Addit quidē Sotus. Nō ob materiā, sed ob Christū. Quis
 autē iussit te ob Christum, designare idolomaniā? Et quis
 Ethnicus non posset simili modo suum idolū defendere,
 se uidelicet, adorare statuam Iouis, non propter materiā,
 lignum uidelicet, aut lapidem, sed propter Deum Opti-
 mum Maximum, quem *Ζεύς*, hoc est, datorem uitæ uo-
 cet. Sed cum Asoto conuenit & Hosius: Adoramus, in-
 quiens, crucis signum, quo demonum agmina fugan-
 tur, & uarij curantur morbi. Habes par insignium Ma-
 gorum & Idolatrarum. Sed nec illud prætereundum est,
 quod anicula Hosij docent cōsignationem crucis facere,
 non duobus, non quatuor, sed **TRIBVS** digitis; ad
 significandum (inquiens) trinitatis mysterium. Quin po-
 tius fiat cruce quinque digitis, ad significandū mysteriū quin-
 que præcipuorum uulnerum, quæ Christus in cruce per-
 tulit. Si autem libet mysterium trinitatis adumbrare, cur
 non sumitur in manum furcula sumaria, quæ cum con-
 stet uno manubrio, & tridente, multo rectius ad-
 umbrat unitatem diuinitatis & trinitatem personarum,
 quam ductus trium digitorum? O nefarios, & execran-
 dos homines, qui tanta sunt mentis prophanitate, ut sum-
 ma diuinarum reum mysteria exegitatis subinde nouis sig-
 nis, sacris & cultibus, ad uilissima quæq; detrahere nō ue-

In Defensio
 ne 190.

Folio 181.

PRAEFATIO

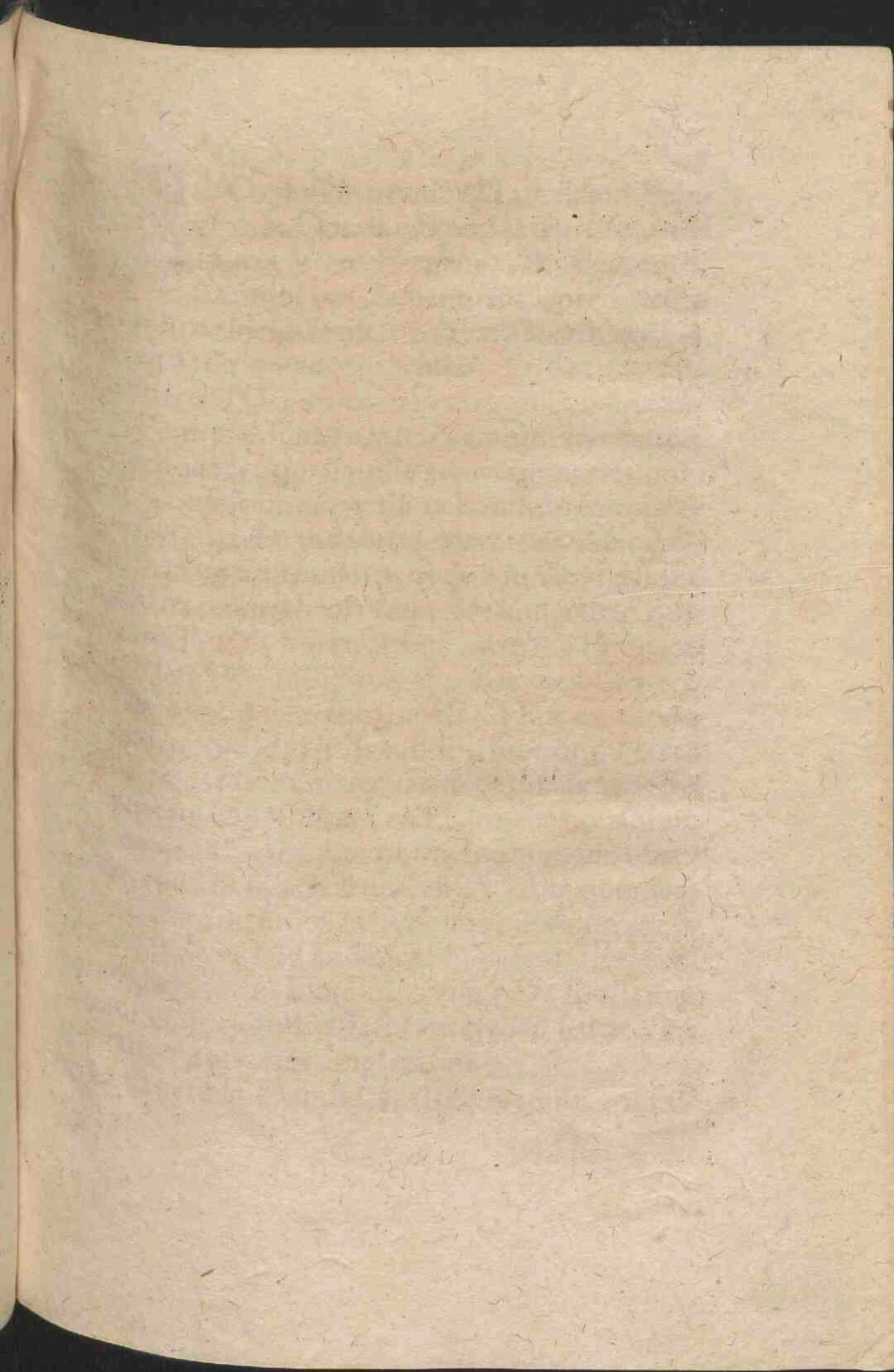
teantur. Itaq; cū Propheta exclamare libet: Cui simile fecistis Deū, aut quam imaginē ponetis ei: Nam si hæc fiat hypocritarū sententia, quid, quaeso, est, quod nō possit in diuinum cultū, in omnem Euangelicā disciplinā, in omnē pietatē, institui & adorari? Preferamus ergo coetui Ecclesie Agnū, siue pictū siue sculptū, aut potius uiuū, ut colatur & adoret, quia de Christo dictū est, Ecce agnus Dei, qui tollit peccatū mundi. Preferamus uitē, ut colat & adoretur, quia Christus ipse dixit, Ego sum uitis uera. Instituta sit facula ardens, & cōferant se ad eam omnes familie populorū, ac procidant coram ea adorabundi, quia Christus dixit, Ego sum lux mundi. Collocet pastor quispiam ouem, unā cū suo pedo in altari, & congregentur ante eum omnes Reges & Principes, iuuenes cū senioribus, ac flexis corā eo genibus dicant, Miserere nostri DOMINE, Miserere nostri, quia pauperes facti sumus nimis. Dixit enim Christus, Ego sum Pastor bonus. Quod si quis hæc contempserit & reicerit, nihil aliud fecisse dicatur, quam uniuersum Euangelium condemnasse, fideiq; prædicationē omnē omnē radicitus euertisse. Scilicet Spiritus sanctus ablegauit Ecclesiam filij Dei, ad ineptias anicularum, ad figmenta hypocritarū, & cum Christus iussit Apostolos prædicare Euangelion suum omni creaturæ in uniuerso mundo, iussit eos docere populū, consignationes crucis à frōre usq; ad umbilicum, & à læua usq; ad dextram, ut uel hoc solum illis ad salutem sufficiat, & habeant iam secum omnē Euangelicam disciplinā, omnemq; ueram pietatē, ac interea liceat successoribus Apostolorū ociosis stertere, & cutem suam curare. Quid, n. multū operæ & studij collocarent in docenda & explicanda sacra scriptura, cū possint

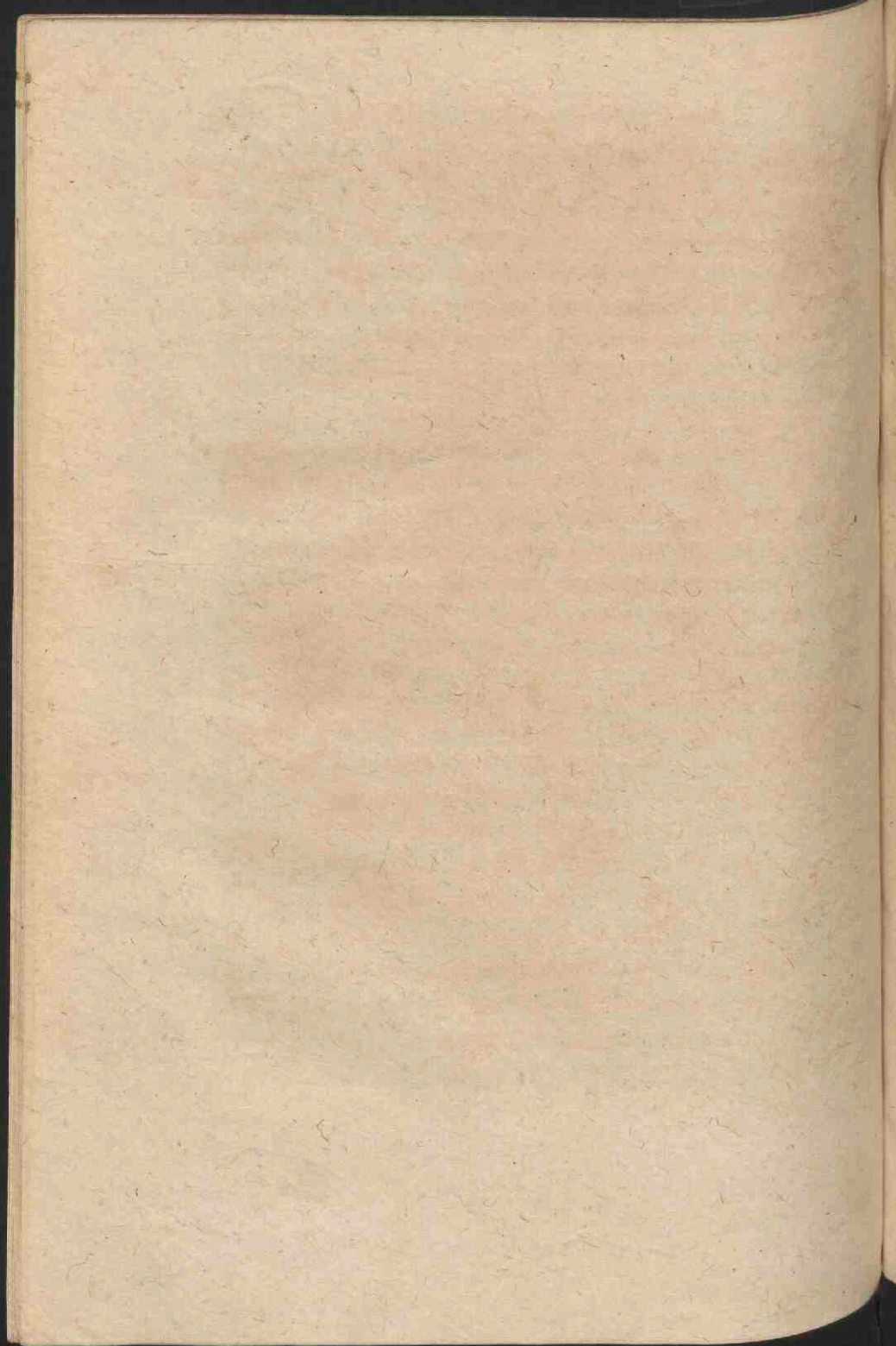
sint ministerium illud uetulis commendare, ut doceant
 pueros suos tridigitales cruces formare, quibus in omni
 Euangelica disciplina & in omni uera pietate ita edo-
 ceantur, & aduersus omnia sæua iacula inimicorum
 muniant, ut quàm primùm Sathan cum sua cohorte has
 cruces inspexerit, proripiat sese in momento, in ictu oculi
 ad infernum. Quid enim cognitio sacræ scripturæ? Scri-
 ptura ambigua est, dubia est, muta est, litera mortua
 est: Consignatio autem crucis hæc demum est certa, fir-
 ma, sonora, adeoq; Spiritus ipse uiuificans. Vides, optime
 lector, quid Sathan per Aloth & Hosium, organa sua que-
 rat, uidelicet, ut quemadmodùm hactenus multis annis sub
 Papiſtico regno cõtemp̄ta iacuit sacra scriptura, & omnis
 fere pietas collocata fuit in externis cõemonijs, in sacris
 & cultibus humano arbitrio excogitatis & institutis,
 ita deinceps scripta Prophetica & Apostolica fastidiantur,
 & homines in ueteri sua superstitione & impietate
 detineantur. Hactenus de sacra scriptura, & de Car-
 bonaria, ac Imaginaria seu Vmbratica fide Hosij. Reli-
 qua adhuc sunt duo capita, meorū Prolegomenorū, De
 Traditionibus, & de Ecclesia. Volui & de his quædam
 in præsentia dicere. Sed præfatio longior hactenus est, quàm
 in initio constitueram. Et una est in his, adeoq; sibi tam si-
 milis, quàm ouum ouo, Soti & Hosij cæcitas ac uertigo.
 Quare, cū multa in mea Postrema Pericopa explicuerim,
 & Sotus alios habeat, qui impietatem eius refutant, Hosij
 autem calumniæ & mendaciæ, partim à Reuerend. Do-
 mino Petro Paulo Vergerio, in suis aduersus Hosium dia-
 logis, partim in hoc doctoris Iacobi Andree scripto erudi-
 tæ euoluant, nō uidef opere precium, diutius hic cõmorari.

PRÆFATIO

Multa Hosius in me maledicta, multa conuicia congerita, magna, ad oppugnandam ueritatē, calumniarū & mendaciorū plaustra cōuehit. Mentit̄ me mutare formam uerborum baptisimi. Mentitur me fauere Arrianis. Et quid plura? Tanta est in hoc Episcopo mētiendi et calumniādi libido, ut etiam ipsum Episcopi nomē ex ea re odiosum fieri posset. Nec mirandū esset, si quemadmodū olim nomen Tyrāni honestū fuit, & significauit Regē *αυτοκρατορα*; sed quia hoc genus Regum crudeliter dominabant̄, factū est, ut nunc Tyrannū dicamus eum, qui crudeliter in subditos suos, cōtra leges, sequit̄, ita nomen Episcopi, quod hactenus fuit uenerabile, fiet ex moribus Hosij tam abominabile, ut si ardelionē, & mendacem calumniatorē, ac sycophantā significare uelles, Episcopū diceres. Nec Hosius Episcopus in nomē tantū suum, uerum etiā in omnes alios homines cōtumeliosus est. Cū n. tam crassa mendacia, & tam apertas calumnias in lucē edat existimat homines tam hebetes, tam stupidos, tam bardos esse, qui strophas & imposturas eius nō intelligant. Neq; potest ulla maior poena impijs Papistis in his terris cōtingere, q̄ ut tot ac tantis sycophantijs, quas Aſotus & Hosius scriptis suis spargūt, delectent̄, & applaudant. Tu uero, mi collega, doct̄ or iacobe, in propugnanda doctrina uerē pia, nunq; cōquiescas, neq; defatigeris. Fateor, non nihil laboris in his fordibus expurgādis insumendū est, nō nihil tedij deuorādū, sed qd facias, nō in hoc positus es, ut domi stertas, sed ut in litte pro domo Israel pugnes. Et dabit filius Dei his non finē tantū, uerum etiam sempiternam cōpensationē. Nec causę, quā habemus aduersus hostes pię doctrine tanta est, his temporibus, difficultas, ut defatigati hastā abijciamus. Miserrimi & deploratissimi homines, non habent
 amplius

amplius à parte sua sacram scripturam. Hanc enim uo-
 cant ambiguan, dubiam mutam, literam mortuam,
 Hæc certe nullam est habere scripturam. Non habent
 scripta Maiorum. Hæc enim, nisi suæ tyrannidi & impie-
 tati seruiant, abijciunt. Non sunt honestate uitæ, sed poti-
 us turpitudine illustres. Non habent Deum propiciam,
 Fiat uobis, inquit filius Dei, secundum fidem uestram.
 Illi uero non audent credere, Deum ipsis certò esse propi-
 ciam, & se certò habere peccatorum remissionem.
 Quod igitur non credunt, non etiam assequuntur. Illud
 tantum reliquunt est eis, quòd glorientur de sua successi-
 one, de suis traditionibus. Et instructi sunt calumnijs &
 mendacijs. Habent & alia quædam arma, non illa sancti
 Spiritus, sed huius mundi, quibus ueram doctrinam &
 Ecclesiam ita persequuntur, ut manifestè prodant, se eius-
 patris filios esse, qui est mendax & homicida. Nos autem
 habemus Christum filium Dei, qui cum uicerit hunc
 mundum, & sedeat ad dexteram omnipotentis Dei pa-
 tris sui, non committet, ut frustra sanguinem
 suum pro nobis fuderit, & nos in ex-
 tremis periculis deferat. Bene ac
 foeliciter uale.

VO consilio nomine Illustrissimi Prin-
cipis ac Domini, Domini Christophori
Ducis Virttembergensis, & Teckenensis,
Domini mei clementissimi, per Theolo-
gos eius Provinciae Confessio uerae, Christianae, Ca-
tholicaeque doctrinae adornata fuerit Tridentinae Sy-
nodo offerenda, Brentius in Prolegomenis suis ad-
uersus Petrum Afoto docuit. Nec somnare potuit
fore quenquam, qui simplicis ueritatis narratione,
quae in Confessione sine ullius hominis contume-
lia recitata est, refutandam susciperet: siquidem ali-
am doctrinam non sonabat, quam quae in Confessione
Augustana comprehensa fuit. Verum nescio qui-
bus autoribus & hortatoribus excitatus Fratercu-
lus, qui sese Petrum à Soto appellat, publico scri-
pto eam oppugnare conatus est. Huic ex officio
respondendum duxit Brentius, non quod certo
sperauerit, se homini ueritatem persuadere posse,
cuius ueram & simplicem recitationem non solum
aspernatus est, sed quibus potuit sophismatis obru-
ere & conuictijs insectari studuit. Verum quoniam
spes erat fore, ut nostri in Synodo audirentur, quo-
rum fidei Confessio nudè proposita erat, Toti orbi
apologia aduersus Dominicanum edita spectatum
facere uoluit, quod nullo affectu aut errore, sed aeternae
ueritatis amore eam amplexi sint.

Quia uero in Dominici scripto multa confuse

proponebantur, & passim odiose eadem sæpe repe-
 rebantur, ne lector tedio aliquo afficeretur, sed bre-
 uem & perspicuam responsionem ad ea haberet,
 quæ à Petro à Soto odiose inculcata sunt, ratus est
 fore cõsultissimum, si priusquàm apologiam omni-
 um partium doctrinæ Christianæ adornaret, præci-
 pua capita doctrinæ perstringeret brevissimis, qui-
 bus ad institutum suum peruersè abutitur Aſotus,
 cum alia effugia non habet, quibus errorem tegat.
 Horum explicationi titulum fecit *προλεγόμενα*, ut hoc
 modo præfatus intelligat lector, quid in Apologia
 expectandum sit amplius. Hæc ipsa Prolegomena,
 cum utilissimam doctrinam continerent & compen-
 diariam ad refutandæ Papistarum extrema (quando
 ueritate Apostolicæ & Propheticæ doctrinæ premū-
 tur) effugia, Re. uir Petrus Paulus Vergerius, Episcopus
 Iustinopolitanus, olim Ro. Pont. nunc Iesu
 Christi legatus, in linguam Italicam transferenda
 duxit, eaq; nuper cum in Borussia esset, sese coram
 Serenissimo Poloniae rege defensurū recepit. Hoc
 quantum Stanislao Hosio, si nomen respexeris Episcopo,
 si rem, pseudoepiscopo Vuarmiensi docteri,
 ingenti uolumine Serenissimo Poloniae Regi in scri-
 ptis testatum fecit. Cuius argumentū: postq̃ Brenti-
 tiū sese Regi exosum reddidisse persuasum habuit,
 Eidem sese facillimè persuasurum cõfidit, ne doctrinæ,
 quam Brentius cum collegis, ad eoc̃q; uniuerso
 Christianæ

Christiano orbe proficitur, cognitionem suscipiat, sed maiorum suorum exempla imitatus, de doctrina religionis Sacrificulis, Monachis & Episcopis iudicium permittat, eorum uocem solum audiat, ex horum nutu pendeat, parum aut nihil sollicitus quid doceant, modo à Romani Pontificis decretis non dissentiant, cuius iudicio omnia omnium totius orbis Christiani scripta subiecta sint. Hoc, inquam, consilium, hoc propositum fuit Hosio: Si Regem Poloniæ in obedientia Romanæ Sedis retineat, uoti sui se compositionem factum sperauit: Legant deinceps qui uolent ex infima populi fece, perseverent uel deficient, minus periculi esse duxit, quàm si tanta Ro. Ecclesiæ columna evertatur, & Ecclesiæ Christi inserta esse doceatur, quæ contra Romanam, hoc est, eam, quæ Rom. Pontificem agnoscit, uerbo Domini pugnat. Et quæ sollicitus sit in hac parte, haud dissimulat. Quæcumque enim metus causa sit, sese metuere docet, ne Pontificis erroribus abdicatis sese ueritati Euangelicæ doctrinæ subiiciat. Quapropter nullis laboribus parcere uoluit senex, quin contra breuem ueritatis libellum Brentij, ingens uolumen mendaciorum conscripserit, ut si non alia ratione, saltem multitudine uanissimorum uerborum obrueret inuolueret & obscuraret ueritatis simplicem orationem.

Hoc opus Coloniae apud Maternum Cholinum superiore anno impressum, passim in Germania cit

cum ferebatur. Et nactum est nō solum suos ad plau-
 fores, sed patronos quoq̄, ut sibi uideatur, egregios
 tales tamen, qui suum nomē in laudibus huius Epi-
 scopi cōmemorandis profiteri uix audent. Ex eorū
 numero est, qui operi huic premonitionem ad lecto-
 rem premisit. Qui cum exemplo Caiaphę ueritati se
 opponeret in hoc opere commendando, eiusdem
 exemplo etiam uaticinatus est, dum scribit: Huius
 (Hosi) libri lectione simul & causam Dei maiorem
 in modum illustrari, & hereticorum huius etat-
 is falsitatem luce clarius argui. Hactenus enim cū
 Pontificia Religio patronos & defensores habebat
 Eccios, Cochleos, Rossenses, & similes, ueritas & ne-
 gocium Ecclesie Christi maiorem in modum obscu-
 rata fuit, qui prestigijs sophismatum aliqua arte lu-
 serunt. Nunc uero horum discipuli, quales sunt Ho-
 sius, Asotus, Staphylus, &c. causam nostrā, que ue-
 re Ecclesie est, illustrant, ut radij etiam per illorum
 scripta ipsis in uitis penetrent. Sophismata enim sua
 dum arte pingere conantur, adeo crasis mendacis
 infantiunt, ut ab his etiam toto pectore abhorreant,
 quibus hactenus persuasum fuit ab illis ueritatem
 doceri ac propugnari.

Id precipue in opere Hosiano uidere licet. Vt cū
 que enim encomiastes eius gloriatur, nihil in eo re-
 periri, quod nō purum, piū, sanū sit et salutare:
 quanta tamen huius laudis uanitas sit, lectio operis
 doce-

docebit, modo purus sit & pius lector, qui sibi tantū
 operæ sumere uolet. Vbi simul etiam cognosceat,
 quàm non decenter, graviter uè, aut ingeniosè, sed
 impudenter, blasphemè & arroganter plerūq; ab
 eo proponantur. Rerum usus quantus in homine
 sit, quem legationibus magnificis sibi comparauit,
 ad institutum nihil facit. Imperitia certè in uerè pie-
 tatis doctrina, cognoscenda docet, eum prophanis
 magis, q̄ sacris rebus addictum esse. Ac uerè in eū
 cōpetit quod hic Caiaphas de suis differens nostris
 imputat: quanta est, inquit, stulticia, ne dicam insa-
 nia nostra, qui nihil fere pensi nunc habemus, quid
 Apostoli Apostolicūq; uiri, qđ ueteris Ecclesie pro-
 cures & prelati doctores nostri docuerint, tradide-
 rint, obseruauerint. Hoc unum in ipsis potissimum
 reprehēdimus & accusamus, qđ Apostolorum do-
 ctrinam nō attendant, et uirorum Apostolicorum,
 qua instituti, imposturas animaduerrunt, nomine
 apostolicarum traditionum in Ecclesiam inuectas.
 Doctores uero ut fateamur esse nouos, qui in no-
 stris docent Ecclesiis, Doctrinam tamen minimè no-
 uam, sed longè uerustissimam & antiquissimā, pro-
 pheticam scilicet & apostolicam afferri comproba-
 tum est, & luce meridiana clarius demonstratum.

Eiusmodi, cum in Hosii laudibus recensendis
 pro ipso contra nos in hoc opere prefatus esset au-
 tor inuertus, sperauit animum lectoris preparatum.

quo minus de libro iudicium sibi sumat, sed prolixus ipsi credendum putes, quicquid in eo proponatur. Verum longè aliter sentiunt, qui Apostoli uocè audiunt: Omnia probate, & quod bonum est tenete. Et iterum: Probate spiritus, num ex Deo sint. Iudicio uero candido & sincero, non præiudicio peruerso & corrupto à Christianis legenda sunt aliorum scripta, in his quæ ad æternam animæ salutem spectant. Utique enim rudis sit homo Christianus, quando tamen à scopo ueritatis aberretur, facile iudicare potest: sed qui doctiores sunt, ut non solum ea quæ ad salutem necessaria sunt cognoscunt, sed prophetiæ quoque donum acceperunt, quod in interpretatione scripturæ sacræ consistit. Hi non solum quod erratum sit intelligunt, sed causas errorum, ubi & cur erratum sit, explicare possunt.

Nihil igitur periculi cum sit ab Hosii scripto metuendum, quod attinet ad illos, qui uera fide caput doctrinæ Christianæ de salute in Christo parata imbibunt, Docti uero, ne lectione quidem hoc genus scriptorum dignantur, eorum refutatio propemodum superuacanea & inutilis uidetur. Quia uero factis non est ueram doctrinam asserere, sed officium ueri pastoris Ecclesie postulat, ut contradicentes ueritati, errorum & impietatis suæ cõuincantur, Deo non ingratum officium prestare existimandum est, qui pro uindicanda gloria Dei, & ueritate uerbi eius

contra

contra hostes subinde exoriētes afferenda laborāt,
ne orationis lenocinio, quo solo confidit, imperitis
imponat.

Cum igitur Hosius in hoc suo scripto omnium
nostrorum hōstium, quos hūcē quadraginta annis
pertulimus, impietatem longē superare uideatur, ut
quas possit blasphemias in doctrinam sanam evo-
mere, sibi laudi ducat, nullo non Sophismatis gene-
re ueritatem inuoluat Scripturæ Sacræ, scriptu-
ramq̃ Ecclesiasticorū malignè deprauer, ac omnis
generis mendacia & calumnias aduersus doctrinæ
ueritatis assertores cūmulet, piorum uota uel ali-
quod saltem responsum iam pridem efflagitasse, ni-
hil dubito.

Qua ratione uero id oneris mihi impositum sit,
in dedicatoria epistola satis dictum est, ut non opus
sit hoc loco prolixè meam tenuitatē excusare. Hoc
unum saltem & Hosiani & mei scripti lectorē roga-
tum uelim, ut affectibus sepositis, iudiciū afferat,
& animum non nisi ueritati addictum: Sic futurum
spero, ut ueritate uincente, etiam hec breuis refuta-
tio obtineat, totusq̃ orbis intelligat, Brentij Prole-
gomena à multis oppugnata quidem, sed expugna-
ta nunq̃ esse, quibus æterna & indubitata Dei ue-
ritas explicata est.

Quia uero quibusdam in locis lectori paulò ob-
scuro uidebitur mea explicatio, quam rationem se

curus sim, paucis monendus erit.

Brentij Prolegomena cum essent breuissima, prolixo tamen scripto refutare uoluit Hosius, non aliam opinor ob causam, quam ut uerborum redundantia & fusa oratione lectorem ab instituto abducat, quod minus, de qua re litigeretur, intelligat. Si uero nos eadem Hosio breuiter ad precipua saltem capita respondemus, calumniæ obnoxium erit scriptum, cuius lectione uideri poterat uolumen Hosiani scripti non euoluisse, sed quæ uisa fuerint nostræ causæ inseruire, studio calumniandi magis quam ueritatis eruendæ excerpisse. Si uero eadem & pari prolixitate respondeat, uix tædium sustinere poterit lector. Mediam igitur, & ut ego opinor, commodissimam rationem secutus esse uideor, si non quedam excerpere, reliquis præteritis, quæ fortasse maioris momenti uidebantur, sed totum scriptum diligenter expenderem, & ad singula suo ordine responderem. Ac ne cui in hac refutatione Hosij prolixitas ingratæ esset, quæ ab ipso copiose multisque uerbis sæpe aut plerumque superuacuis aut non necessarijs proposita sunt, in pauca capita redegi, & quantum fieri potuit ipsius Hosij uerbis usus, eaque deinde quæ potius breuitate refutari, magis Dialecticorum more, quam Rhetorum consuetudine. Sic enim lector uidebit, quam nihil suo tegere conatus sim, sed Dialectica breuitate & perspicuitate singula docere uoluerim.

gis, quàm uerborum lenocinio lectoris animum ad eius amorem impellere. Quam fidem in ea parte prestiterim, penes pitum & candidum lectorem sit iudicium. Ita certè à me scripta sunt omnia, ut ab ijs intelligi facilius & rectius iudicari poterunt, qui prius in Hosij scripto quàm diligentissimè uersati sunt. Nam & hoc consilio multis in locis breuior fui, ut lectori ad Hosij scriptum recurrendum sit, quo docebitur, quàm alienus fuerit meus animus à Sophistica & rectè dictorum deprauatione.

Quòd autem contra hunc Hosium senem iuuenis ego paulò uehemētior fuisse quibusdam fortassis uidebor, hos propter Christum saluatorem rogo, ut prius hoc meum qualecunq; scriptum cum Hosij impietate & delirio conferant, ac demum de Hosij impietate & delirio carnalis ne fuerit affectus, me audacter pronūcient, carnalis ne fuerit affectus, an uerè pietatis zelus. Ecclesie enim ueræ ac piorū iudicio hæc & alia mea subijcio.

Sed nunc accedamus ad confutationem blasphemiarum, Mendaciorum, calumniarū, Sophismatum, & deprauationum scripture sacre dictorumq; S. Patrum, quæ sub splendido titulo Solidæ ppugnationis ueræ, Christianæ Catholicæq; doctrinæ uèditat Hosius, ut uideat Christianus lector, si hæc, quæ Hosius propugnat, uera, Christiana & Catholica est doctrina, quàm infelix sit, imò longè miserri-
ma cōditio eorum qui nomen Christi profitentur.

Principem locum in hoc magno volumine occupat blasphemia horrenda, qua statim ab initio, & passim in omnibus eius libris, doctrinam Evangelij, quam Dominus ministerio Reverendissimi viri D. Martini Lutheri piæ memoriæ resuscitavit, appellat SATHANISMVM, qui nunc regnet in multis Germaniæ partibus.

Que blasphemia ut magis cõspicua sit omnibus, paucis capita præcipua doctrinæ recensebimus, quã in Ecclesijs nostris phitemur, De quibus inter nos & Pontificios controuertitur.

Roma. 7.

Docemus in hominibus concupiscentiam, in qua nati sunt, uerè esse peccatum, hoc est, rem cum lege Dei pugnantem.

Ioh. 8.

Docemus hominem per peccatum, factum seruū peccati, & libertatem uoluntatis ad rectè agendum amisisse.

Psal. 14. 2.

Roma. 7.

Mat. 1. 22.

Eph. 2.

Docemus hominem suis operibus legi Dei non satisfacere posse, cum lex sit spiritualis, & perfectam obediētiam requirat, quam homo præstare nequit. Et quamuis inchoetur in renatis noua obediētia, tamen ea quoque imperfecta est, Roma. 7.

Roma. 3.

Gal. 2.

Docemus hominem iustificari, hoc est, Deo gratum & acceptum fieri, mera Dei gratia, propter meritum Passionis & obediētiam Christi solus per fidem solam applicatam, absque operibus legis. Gal. 2. Roman. 3. 4.

Docemus

Rom. 8.
Eph. 3.

Docemus iustificatos etiam per inhabitantem spiritum sanctificari, qui reliquias peccatorum in nobis incipit expurgare, & nouum hominem instaurat, qui ad imaginem Dei creatus est in uera iusticia & sanctitate

Ex hac sanctificatione bona opera, quae in iustificationis proueniunt, docemus hominem gratiam & fauorem Dei mereri non posse, quae etiam praestare non possumus, priusquam propter meritum Christi per fidem iustificati in gratia Dei sumus, sed esse in diuiduos fidei comites, quibus nostram erga Deum pro redemptionis beneficio gratitudinem declaramus.

Docemus in Euangelio offerri promissiones de gratuita Dei misericordia, remittentis peccata gratis propter Christum, quae fide accipiuntur.

Docemus in Baptismo tolli reatum peccatorum; quod propter sanguinem Christi, quo baptisati, loti sunt, peccata nobis non imputantur: concupiscentiam autem etiam in renatis manere, cui dum resistunt renati, non damnare potest eos, in quorum carne heret.

Rom. 8.

Docemus in Coena Domini cum pane & uino distribui & exhiberi sumentibus uerum corpus & uerum sanguinem Christi, idque non solum sacerdotibus, sed omnibus quoque laicis, quibus exhibenda sunt secundum institutionem Christi, a quibus non una solum, sed ambae partes sacramenti sumendae sunt.

Cum institutione Christi docemus inclusionem, circumgestationem & adorationem sacri panis pugnare. Nam cum institutioni Christi satisfacit, qui iubet edere & bibere, hos peruersos abusus cadere necesse est.

Extra hæc duo sacramenta non agnoscimus alia. Sed ceremonijs suum locum tribuimus et doctrinae, quæ fit uni aut pluribus: uerum sacramenti nomine propriè loquendo uenire non posse affirmamus.

Hebræ. 13.

Sacrificium pro uiuis & defunctis dicimus esse unum in cruce peractum, mortem scilicet Christi, cuius uirtus durat hodie, heri, & in seculum, quam homo sibi non nisi uiuus per fidem applicare potest.

Cum hoc sacrificio pugnare dicimus oblationem pro uiuis & defunctis, quæ fit in sacrificio Missæ, nulla enim fit neque uiuis neque defunctis hoc ludicro spectaculo sed sumentibus solum applicatio.

Docemus nullum esse purgatorij ignem, de quo Scolastici nugati sunt quod sit locus poenarum, in quo pro peccatis Deo satisfaciat: pugnat enim cum fundamento doctrinae uere, quæ est de gratuita remissione peccatorum, & merito Christi detrahit, qui pro peccatis nostris perfectè satisfecit.

Gal. 2.
Col. 2.

Libertate Christiana dicimus omnes pios externis rebus uti posse, ut non amplius alligati sint uel locis uel temporibus: nullum faciunt ciborum discrimen. omnia tamen ad ædificationem proximi, maxi-
me

mè infirmorum faciunt.

Ieiunium non ciborum delectu, sed abſtinentia definiimus, quod tamen remiſſionem peccatorum non mereatur.

Inuocationem ſanctorum cum uerbo Domini pugnare docemus.

Cõcilia & omniũ hominũ ſcripta ſcripturę ſacrę ſubiecta eſſe, & ex ſcriptura iudicãda docemus, etc.

Hęc ſunt præcipua doctrinæ noſtræ capita, in quibus ab aduerſarijs noſtris authoritate ſcripturæ ſacrę permoti diſſentimus, & propter quæ ab illis diſceſſionem fecimus. Ea Hoſius paſſim Sathaniſmum appellat, hoc eſt, talem doctrinam, quæ non ſpiritu ſancto, ſed Sathana & diabolo authore in Eccleſiam Dei inuecta ſit. Blaſphemia maior quàm à quoq̃ exponi queat. Eadem prorsus cum illa, qua Phariſei Chriſto dicebant: Nonne bene dicimus, Samaritanus es, & dæmonium habes? Dæmonium inquam habes, quod quid aliud eſt, quàm Sathanicam, dæmoniacam ac diabolicam doctrinam introducere.

Imirandum igitur nobis erit exemplum Chriſti, ut cogitemus, cū tam atroces & horribiles blaſphemias audimus, nihil noui accidiffe nobis. Deinde eius exemplo eas refutemus, ſicut ipſe fecit: Dæmonium, inquit, nõ habeo, ſed honoro meum patrem. Ita nos quoq̃ ex ſcriptis prophetiſ & apoſtoliſ

demonstremus nostram doctrinam ex Deo esse, & uerbo Domini per omnia consentientem, & aduersariorum refutemus argumenta, uindictam tribuentes Deo, qui gloriam suam cōtra tam horrēdas blasphemias suo tempore horrēdo iudicio uindicabit.

Secundum caput doctrinæ Hosiij Mēdaciū est: cuius exemplum statim ab initio occurrit, dum impudenter affirmat, quemq; sibi apud nos de doctrina religionis ita iudicium arrogare, ut suo arbitrato scripturas interpretetur. Diuersum enim docemus, uidelicet non omnium esse, interpretari scripturas, eaq; nō cuiusq; arbitrato, sed quemadmodum Augustinus de doctrina Christiana docet, scripturas per scripturas interpretandas esse. Cum scriptura sibi ipsi consentiat, nec ulla in ea sit contradictio.

Lib. 2.

cap. 23.

Eiusdem generis est, quod de nobis impudenter affirmat: Nos persuasum habere, nihil in eis obscurum, nihil difficile esse. Sed contra ex sententia eiusdem Augustini docemus, obscura loca scripturæ per aperta explicanda esse.

Ad hoc caput refertur etiam quod sequitur, nos docere: Omnes traditiones patrum reijciēdas esse, Cum de ijs solum contendamus, quæ cum scriptura sacra pugnant, in reliquis, Patrū scilicet, Conciliorū & cōsuetudinis libertatem docemus Christianam, quæ pro diuersitate personarum, locorum, temporū & aliarum circumstantiarum, mutari uel aboleri possunt.

possunt sine offensione hominum.

Mendacium est, nos ita docere inuisibilem esse Ecclesiam, ut cuilibet coetui liberum sit, sibi Ecclesie nomen uedicare. Quid enim Ecclesia sit definimus, uidelicet coetum hominum qui uerbum Dei purum & incorruptum habet, et uera fide sacramentis iuxta institutionem Christi utitur, et Euangelio obtemperat. Cui etsi multi sint admixti mali & impuri hypocritae, tamen proprie ad Ecclesiam non pertinere dicimus, nec recte sibi Ecclesie aut membrorum eius titulum uedicare. Quia uero uera membra, in quibus uera fides est, & lux Euangelij per spiritum sanctum accensa est, soli Deo nota sunt, cuius erit inter haedos & oues discernere, ea ratione & ipsam Ecclesiam inuisibilem esse affirmamus, quamuis extra numerum uocatorum non sit querenda, qui est uisibilis coetus & uisibilis Ecclesia.

Hec cum sint quatuor crassa & palpabilia mendacia, non tamen ueret Hostius impudenter affirmare, quod sint doctrinae Brentianae (quam nos Christianam dicimus) capita. Execrandum sciat Christianus lector apud nos fore Brentij nomen, si haec mendacia & has blasphemias traderet, quae tamen luce meridiana clarius probabimus, homini pariter doctissimo ac piissimo nunquam in mentem uenisse.

Sed non sine causa ea statim ab initio uoluminis sui posuit Hostius, ut Brentij nomen hoc modo a

pud suos redderet exosum, & hoc præiudicio graua-
 ret hominem, quo minus uerborum eius apud can-
 didum lectorem pondus & authoritas esset. Ve-
 rum prouidentia Dei longè aliud ac prorsus diuer-
 sum & contrarium accidit. Cum enim lector sta-
 tim ab initio animaduertit tam horrendas blasphemias,
 tam putida mendacia & crimina aduersus in-
 nocentem conficta, ita libris suis autoritatem omnè
 ademit, & lectoris animum à se adeo abalienauit
 Hosius, ut sibi meliora de uniuerso libro polliceri
 non queat. Hæc bonitati Dei singulari adscribenda
 sunt, qua etiam impiorum conatus moderatur, ut
 gloriæ suæ seruiant, & impietatis sectatores in suis
 consilijs confundantur.

Quia uerò propositum habuit Prolegomena
 Brentij in confessione Ill. Principis Ducis Vuirten-
 bergensis scriptam, quibus potest modis exagitare,
 principio ad ea, quæ ab Hosio afferuntur, ordi-
 ne respondeamus. Ea uero quæ de hæresibus nostri
 temporis ab Hosio in primo libro extra propositum
 commemorantur, in ultimam partem confutationis
 reijciamus, ubi docebimus, longè aliter, quàm
 Hosius uociferatur. Quamuis enim hoc argumentum
 contra transfugam Siaphylum quoque tractatum sit,
 etsi breuius quàm fortasse res exigebat, tamè non pig-
 gebit

gebir eadē quoq; aduersus Hofij calumnias & mendacia breuiter repetere, ut eius uanitatē & maliciā in hac commemoratione candidus Lector deprehēdere queat.

Cum autem adeo confusus & uarijs sit Hofius in hoc scripto, ut nulla ordinis ratione habita, nihil suo loco tractet, sed quid quid in buccam uenit effusiat, & omnes partes doctrinæ Christianæ allatret, Summam Prolegomenorum Brētij ac præcipua eorundem capita, priusquā ad confutationem accedamus, breuiter perstringemus, ut lector sciat, quò singula, quæ hic confutantur, referenda sint.

Cum uideret Brentius consilium Petri à Soto, in oppugnanda Confessione ueræ doctrinæ, quæ Illustris. Vairtenbergensium Ducis Christophori nomine concilio Tridentino oblata est, eò spectare, ut Principem uerè pium à cura & studio cognoscendæ doctrinæ Religionis reuocaret, quòd alienum esset ab ipsius uocatione, scripturas scrutari, de scriptis & controuersijs nostri seculi iudicare, Sed peremendum ei esse in Decretis & traditionibus maiorum, & Ecclesie auctoritate, quam Fraterculi, hoc effucullati monachi prædicant, operæ precium se facturum existimauit, si hoc eius pestilēs consilium prius detegeret, quā singulis locis ad sophismata eius responderet.

Quapropter refutationi aduersus eum instituitur

hæc quatuor præmisit capita. De officio Principum in Ecclesia filij Dei. De autoritate sacræ scripturæ. De Traditionibus. De autoritate Ecclesiæ. De quibus si quis rectè institutus fuerit, facilè ad omnia ea respondere poterit, quæ passim in Petri à Soto confusione afferuntur. Hæc enim præcipua sunt eius arma, ut Principibus persuadeat, scripturam esse literam mutam & obscuram, ex qua nihil certi statui aut doceri possit, nisi Ecclesiæ, hoc est, Pontificum & sacrificulorum accesserit interpretatio, quam omnes supra scripturam pro iudice & Spiritus sancti interpretatione recipere teneantur, de cuius veritate nefas sit dubitare. A Principum vero & aliorum piorum hominum officio alienissimum esse de ea cognoscere & iudicare: iudicium non nisi ad sacrificulos pertinere, quorum decreta teneantur exequi magistratus, etsi de illis iudicare nequeant. Hæc capita in *προλεγόμενοις* refutat Brentius, & illustribus scripturæ testimonij probat, non licere modo, sed multum etiã interesse Principum, ut de doctrina religionis cognoscant & iudicent.

Scripturæ sacræ autoritatem esse summam & incontestatam, cui omnia omnium hominum scripta subiecta sint. Per scripturam sacram patrum scripta & conciliorum decreta & traditiones, & non contrã, scripturæ sacræ dicta per patrum dicta, conciliorum decreta & traditiones examinanda & explicanda esse.

Traditiones

Traditiones nullas recipiendas, quæ cum doctrina prophetica & Apostolica pugnet. Et falsò sub nomine Apostolorum per istos impostores Ecclesie Dei obrudi, quæ cum ipsorum doctrina ex diametro pugnant. De alijs uero, quæ scripturæ sacræ contrariæ non sint, non esse acriter pugnandum, si de doctrina sit pius consensus constitutus.

Quid sit uera Ecclesia, quibus notis & signis agnoscat, quomodo uisibilis sit & inuisibilis, quæ eius autoritas, perspicuè in Prolegomenis docet & in pericopis explicat, ne frustra uocabulo Ecclesie nobis amplius illudant.

Hæc, inquam, capita, qua potuit breuitate & perspicuitate, pertractauit Brentius in suis *prolegomenis*, quæ Reuerendissimus Dominus Petrus Paulus Vergerius Serenissimo Polonie Regi Sigismundo dedicauit, cū in Borussia ageret, eaq; corā se defensuræ recepit. Quod nec adeo ægrè tulit Stanislaus Hosius Vuarmiensis Episcopus, ut sibi contra ea iustum inò iniustum uolumen scribendū putaret. Idq; fortasse non sine suorum sociorum, ut arbitror, cōsilio. Cum enim Christianorum regum & principum in Prolegomenis Brētij uindicata sit sancta autoritas, qua per sacrificiuolæ uanas persuasiões exuti & spoliati erāt, meruit unā cū suo consortio, ne fortasse Sereniss. Poloniæ Rex unā cū uniuerso regno suo ad recuperandam pristinam dignitatem inclinaret, ad

quam sanctificatione baptismi, qua consecrati sunt in Reges & Sacerdotes, reuocantur.

Huius metus haud obscura passim in hoc suo lumine edidit signa. Quid. n. aliud sibi uolūt creber rimę illæ ad Regē Apostrophę: Potes, inquit, uel tu saltem, magno nois tui dedecore, magna subiectę tibi Polonię gentis infamia, Cathedras contra Cathedras constitutas euertere, potes altaria contra altaria erecta demoliri: potes nō ita magno negotio. Modo te uelle homines intelligāt, &c. Quid sibi trequentes commonefactiones de Maiorum Regis Polonię erga Roman. sedem obseruantiā, q̄ q̄d impiā cohors sacrificulorū metuit, ne ab ea deficiat, & uerbū Euāgelij amplectatur, quod blasphemum os audeat affirmare Polonię Dedecus & infamiam esse.

Sed quā uanus, imō q̄ perniciosus sibi suisq̄ sit, quem huic rei impendit, labor, breui sophismarū & præstigiārum eius refutatione docebitur.

Rogatos autem uolo omnes ueræ pietatis amantes, si quid in hominem enormiter blasphemum & mendacem dixerō acerbis, non humano tribuant affectui, sed rei atrocitati, quem mitioribus uerbis difficulter excipere potest homo Christianus: qui uel saltem aliquo pro gloria Dei & uerbi eius ascendenda zelo flagret.

Sed ad rem tandem accedamus. Et confutationē ordiamur à postrema parte primi libri Hostij, Vbi confessionem

confessionem nomine Ill. Vuirtembergensium Ducis à Brentio conscriptam incipit carpere.

Principio quod scribit: Brentium non acquiescere in eo quod Augustæ conscriptum, Augustanam confessionem intelligens, crassum mendacium est. Quàm enim nihil alienum ab ea confessione docuerit Brentius aut innouauerit quidcūq; scripta in lucē edita testantur.

Quod ad confessionem attinet Tridentino Concilio oblatam, si docuerit Hosius ulla in parte cum Augustana pugnare, nos uanitatis & inconstantiae argui patiemur.

Declarat autē Hosius suam in eo temeritatem, qđ de auctore Confessionis Augustanæ scribit. Nuper enim cū in urbe Vangionum instituta esset de doctrina religionis collatio, ex ipso Philippo Melancthone præceptore meo colendo coram audiuī, se in conscribendo doctrinæ nostræ corpore socium laborum & collegam habuisse Brentium.

Vterq; uero ab ambitionis crimine a deo alienus est, ut quemadmodū Philippus nemini unq; persuasit in sua iurare uerba: ita Brentius grato animo nobiscum ea dona agnoscit & in ipso uenerat, quæ ad Ecclesiæ ædificationem in eum contulit Dominus. Magna igitur temeritas est & calumnia in Hosio, de re ignota tam confidenter & tam contumeliose pronunciare.

Quod ad Osiandri confessionem attinet, suo loco audiemus, quid in ea probauerit uel improbauerit Brentius. Nunc ad eam confessionem, quam à Brentio cum collegis conscriptam esse constat.

Miratur, cum eiusdem preceptoris discipuli sint, Philippus & Brentius, cur duas confessiones conscripserint? Sed paulò antè diximus, probet prius, has duas confessiones secum pugnare.

Earum scribendarum causa nullo modo ambitio erat, sed fecit uterq; sui Principis postulatum.

Cum enim eo tempore Mandato Imperatoris à singulis Principibus exigeretur, ut exponerent Synodo Tridentinæ, quid in emendando præsentis status Ecclesiæ ipsis uideretur, imposuerunt suis Theologis hoc oneris, ut summam piæ doctrinæ, quæ in Augustana confessione continetur, repeterent, ut certò constaret synodo, quibus in rebus & quibus de causis à consuetudine Romane Ecclesiæ discederent.

Si uero, ut Hosius arbitratur, diuersitas confessionum arguit dissensionem confessorum, reliquum erit quòd & Synodus Nicena cū Athanasio dissentiant à Symbolo Apostolico, quòd hic & illa sua conscripserint symbola. Vides igitur Lector non uanitatem solum, sed & calumniam Hosij.

Sed quod ab Hosio commemoratur de Confessione Augustana Protestantium, & Zuuinglianorum, Carolo V. Imperatori in comitijs Anno 3062
hibitis.

hibitis, longè diuersum est ab eo, quod de Saxonica & Vuirtembergensi confessione diximus. Protestantium & Zuuinglianorum in articulo Cœnæ pugnant. Saxonica autem cum Vuirtembergensi, & utraque cum Augustana in omnibus partibus doctrinæ conueniunt. Frustra ergo hoc cauillatur syco-phanta.

De Ill. Principis mei Christophori Ducis Vuirtembergensis erga Christianam & Orthodoxam Ecclesiam propensa uoluntate, quo minus quisquam dubitet, singulari suo zelo & quibus potuit pietatis officijs testatum fecit omnibus, qui sanam doctrinam in his partibus amplectuntur & tuentur.

Ab Hosij autem & Soti, hoc est, Papistica Ecclesia animo est alienissimo, in qua errores & Idola crudeliter defenduntur.

Quare non est quod sibi ea in parte aliquid de piissimo Principe nostro polliceatur Põrficij. Cuius animus in agnitione ueræ doctrinæ per gratiam Dei ita cõfirmatus est, ut de eius ueritate nec uel tantillũ dubitet, arrabone spiritus sancti obsignatus. Et pro se doleant Sotus & Hosius & filijs suis, si tamen sanctum hoc & impollutum genus liberos habet.

Et sciat Hosius pariter cum suo Soto, quod oleum & operam perdididerint in eo reuocando, quos tantũ pestilētissimos lupos nouit & fugit. Eorũ uocẽ quidẽ interdũ audit, ut ad scripturæ sacrę Regulam

exigat & examinet, quia uero cū uoce Christi, Prophetarum & Apostolorum pugnat, non obtemperat.

Desinant ergo posthac hoc genere scriptorum suæ Cell. esse molesti, quæ scit, cui crediderit, nec cæco affectu rapitur, sed quod confirmato iudicio amplexa est semel, Euangelicæ ueritatis doctrinam auxilio Dei eodem ad extremum uitæ halitum, ut speramus, retinebit.

Cum Holius affirmet Petri à Soto assertionem, non esse singulariter Soti, sed Catholicæ fidei, miror, quomodo hoc ei exciderit. Cū enim infra prolixè disputet singulos homines esse Mendaces & errare posse, Hoc autem Soti scriptum unius sit, nec dum autoritate concilij uel Rom. Pontificis approbatum, qua fronte tanquàm Catholicum Ecclesiæ Dei obtrudere audeat.

Sed hic uestra impostura deprehenditur, Nunc enim tibi Soti cōfessio Catholica est: si uero aliquid temere aut minus circūspectè scriptum est, ne quid dicā grauius, statim in ore uestro est excusatio: Scriptum esse unius, qui errare possit. Si uero aliquid aridet, hoc omnium est, hoc Catholicū est. Et hic uidere licet quàm uerum sit, quod in præfatione contra Sotum scripsit Brentius, hoc nunc agere fratres uos, ut omnis controuersia de doctrina Religionis cognitio ad Theologos Sorbonicos & Monasti

cos reiiciatur. Sed de hoc infra plura cum de fide omnium & singulorum differendum erit.

Quod Petrus de Soto monet Ill. Vuirtembergensem Principem, ut prius doctrinam ueram agnoscat, quam propagare studeat, quomodo conueniat cum eo, quod infra scribit: nullis neque diuinis neque humanis legibus licere Principibus de doctrina religionis cognoscere, ipse uiderit.

Sed nos hanc priorem hominis inconstantis sententiam accipimus, posteriore repudiata, & fatemur Ill. nostrum Principem non propagasse prius doctrinam, quam eam cognouerit scriptis Prophetis & Apostolicis consentientem.

Quam bellum est dilemma Soti: Princeps Vuirtembergensis aut impiam aut certe dubiam propagauit doctrinam, Idque probat hoc modo: Aut impia est, inquit, quia sic de ea pronunciant Catholici, hoc est, Papistici: Aut certe dubia: quando, inquit, constat omnibus in dubium uerti, quæ sit uera doctrina. Sed quid iudicium Papistarum ad Ill. Principem nostrum? Protinus ne doctrina impia est, quam Armentum Dominicanorum & aliorum monachorum impiam iudicarunt. Nec obstant inter nostros exorta certamina, quo minus nobis de uera doctrina contestet. Sic enim nec Christi doctrinam tanquam certam & minimè dubiam amplexi fuissent Apostoli, quæ ea tanquam blasphema ab ijs damnata est, qui in ordi-

naria successione erant. Et quamuis plurimi dubitant, quæ sit uera doctrina, Phariseorū ne an Christi, multi tamē de ueritate doctrinæ Christi rectè iudicabant, nihil morati Phariseorum uel aliorum iudicia.

Ita non solū Vuirtenbergensis, sed multi alij quæque Principes hac nostra ætate minimè dubiam sequuntur doctrinam, sed quam profitentur, sciunt in scriptis Prophetis & Apostolicis fundatam esse. Nec clamoribus uestris, uel quorundam curiosis quæstionibus mouentur, Sciunt cui crediderint. Cum uos Monachorū somnia, & incertas, imò etiam impias maiorum traditiones sequamini, quæ ueritati diuini uerbi repugnant, sicut suo loco docetur.

Quod sit discrimen ciuilis & Ecclesiasticæ functionis, non ignorat pius Princeps. Sed quòd propterea etiam iudicio cognoscendi doctrinam excludatur, quia ministerium docendi sibi non usurpat, id longè falsissimum est, sicut infra suo loco in confutatione tuarum rationum docebimus.

Non modo inordinatum, & indisciplinatum, (ut Soti uerbis utar) sed impium quoque fatemur, dubiam doctrinam sequi. Cum enim pietas in uera Dei agnitione consistat, quæ non solum historica est, sed qua homo ex regno huius mundi in Regnum

gnum Dei transfertur, quæ in uera & minimè dubia fide consistit, ac sese per officia charitatis erga proximum exerit & diffundit: Impieras sit necesse est, de toto corpore doctrinæ diuinitus reuelatæ dubitare. Sed iam dixi, nostros non sequi dubiam doctrinam, sicut de Purgatorio uestro scripsit Augustinus: Forsitan est uerum. Nos expuncto, forsitan, disertè dicimus & simpliciter, non esse uerum, quod uos non de purgatorio solum, sed etiam alijs rebus extra Scripturam, De Inuocatione Mortuorum, De circumgestatione & adoratione panis, De una parte Sacramenti, De Iustificatione, De Concupiscentia, & alijs contra expressum Dei uerbum doceris & crudeliter defenditis.

Frustra conqueritur, Petro à Soto cognomen suum non tribui à Brentio, à quo appellatus sit *à soto*, quem ridentem audiui in titulo libri à Soto pro una dictione *À soto* legisse, cum non nisi in posita literarum discrimen fuerit. Manet enim huic Dominicano suum nomen, siue à Soto, siue de Soto appellatur: Nec disputat sit ne familiæ an loci nomen. Sed propter impietatem, quam nomine Catholicæ Ecclesiæ tuetur hic Dominacaster, aptissimum uisum est illi *à soto* agnomen.

Multum declamitat Hosius de sanctitate huius Dñicani, & Mendaciij arguit Brentium, qui homini

temperatissimo, temulentiae crimen intendarit. Sed non ignorat Hosius, esse quoque ebrietatem spiritua-
 lem. Legisti, ut opinor, locum Apocalypseos, de Me-
 retrice magna (Rom. Pont.) circumdata purpura &
 coccino, & inaurata auro & lapide precioso & mar-
 garitis, quae habet in manu sua poculum aureum, plenum
 abominatione, & immundicia fornicationis eius,
 cum qua fornicati sunt Reges terrae, & inebriati sunt,
 qui inhabitant terram de uino prostitutionis eius. Ex
 hoc, inquam, poculo Papisticarum abominationum
 bibit Sotus tuus Hosi, ut uerè in illum conueniat il-
 lud Eliae, quod omnes Mensas impleuerit uomitu
 et fordibus. Nisi enim ^{αὐτὸς} fuisset Sotus, tam per-
 uersam doctrinam non euomisset, quibus omnes Ca-
 thedrae & Mensae uestrae, hoc est, Altaria impleta
 sunt. Et nisi metuerem, quod aegre esses laturus, ego
 tibi quoque non nomen tuum, Hosius, quod Latine
 caligas sonat, inuerterem, sed agnomine ornarem,
 praesertim cum tuas uirtutes & in primis sanctitatem
 tuam ad caelum usque efferat quisquis ille est tuarum
 laudum prece, qui etiam temulentus aliquid in li-
 brum tuum euomuit. Videris enim mihi minime
^{ἅγιος}, hoc est, sanctus, sed ualde ^{ἀνόσιος}, hoc est, impi-
 us & scelestus. Tanta enim est tua impietas, ut ad eam
 nihil accedere possit, quod non credat prius Lector,
 quam ex hoc blasphemio tuo libro comprobatum &
 demonstratum fuerit. Quod si a caligis, Caligulam
 re

te appellauero, fortasse hoc quoq; ingrātū erit, propter eius crudelitatem, cum quo cōmunicares nomine. Sed tamen, si mihi interdū exciderit tale agnomē, ut in meliorem partem interpreteris, rogo. Nolo enim conuicijs, sed argumentis tecum pugnare, id quod candidus Lector iudicabit.

Quod ad externam *ἀσωτίαν* attinet, mirum sanè est unum atq; alterum reperiri Monachum non temulentum, cum illorum *ἀσωτία* toti orbi adeo nota, ut in prouerbiū abierit.

Mendacium Episcopale est, quod & ipse *ἀσωτος* Hosius temulentus & ebrius in nos euomuit, Plerosq; apud nostros tā esse inexhausta libidine, ut ne coniunx quidē illis una sufficiat. Nos honestos maritos habemus, quibus ministerium docendi commissum est. Impuri suo gradu deiecti ministerio docendi priuantur, ne auditoribus sint offendiculo. Sacrificuli uero uestri scortatores & temulēti qui sint, ipse uideris. Mirum quod tanto tempore tantam illorum turpitudinem terra ferre potuerit. Honestos maritos enīcitis & crudeliter trucidatis, scortatores in delicijs sunt.

Non ergo sannæ, scommata, dicteria, conuicia & calumniæ sunt, ut tu cauillaris Brentium, sed prædicatio sanctitatis & honestatis uestræ, quam etiam Lutheri, utcunq; uehementis spiritus, oratio æquare non potuit.

Admodum dolet huic Domino Episcopo Reverendo, quod Brentius Prælatos Petri de Soto in seruatorum numerum redegerit. Haftenus enim in Ecclesia dominati sunt, quorum Monarcha est Rom. Pontifex. Sed quid opus est in re manifesta & plana laborare? Luce. n. meridiana clarius est, Episcopos & Pastores omnes, si officium Apostolicum spectes, esse pariter Christi & Ecclesie eius seruos, quibus utrumque dominium ademptum est, testimonio Christi: Politicum, cum diceret, Vos autem non sic: Ecclesiasticum, testimonio Petri, Non dominantes in clero: hæc, inquam, luce meridiana clariora sunt. Nec sanctissimus uester hoc nomen sibi probro ducit, quod à Gregorio mutatum, & non impie usurpatum, sibi ex hypocrisis duplicatum habet: Seruus Seruorum, scilicet est, qui in Ecclesia crudeliter dominatur pariter in corpora & animas subditorum.

Sed de nomine, inquis, non certabimus, modo res maneat Episcopis salua. Hinc ille lachrymæ. Nec nos inanem *λογομαχίαν* instituemus. Episcopos uestros minimè Episcopos, sed Principes agnoscimus, dominatum exercentes, qui Principibus, non Episcopis conuenit. De dominio in religionis doctrina, postea dicemus.

Confugit Hosius ad usitatam fallaciam Consequentis. Scriptum est, inquit Brentius, Quis est Paulus? quis Apollo? nisi ministri per quos credidistis?

flis? Ad hæc Hosius: Nunquid non rectè dici po-
 test ex aduerso: Quis est Carolus Imperator? Quis
 Ferdinandus Cæsar? Quis Sigismundus Rex? nisi
 ministri, per quos ius suum cuiq; tribuitur? Ergo E- Matth. 26.
 piscopi Domini sunt, etiamsi à Paulo serui appellen- Luce. 22.
 tur. Sed Negamus consequentiam. Nam allegare
 inconueniens, non est soluere. Magistratus offi-
 cium est dominium, Etsi sit ministerium Dei. Sed
 Episcoporum officium, non est dominium, sicut ex-
 pressum est in dicto Christi: Reges gentium domi-
 nantur: hoc est, habent dominium, diuinitus constitu-
 tum. Vos autem non sic, hoc est, uestrum officium
 non est Dominium, sed ministerium & seruitus, I-
 deo non ualet argumentum.

Hoc falso fundamento posito, quasi similia essent
 exempla, falsum colligit & absurdum. Nunquid
 (inquit) ideo Reges & Principes subesse debent po-
 pulo non præesse, quia per eorum ministerium ius
 cuiq; suum tribuit Dominus? Eadem est fallacia cõ-
 sequentis. Magistratibus enim tanquàm Dominis Rom. 13.
 tenentur obedire subditi, etiam iniqua & iniusta
 onera imponētibus, quia magistratus sunt, quibus
 illegitimè rebellare, seditio est. Impietatem uero si
 sectari præcipiant, quàm nullam eis obedientiam
 debeant, Christus cū Apostolo suo docet: Date Cæ-
 sari, quæ sunt Cæsaris, & Deo quæ sunt Dei. Et ite-
 rum: Oportet Deo magis obedire q̄ hominibus.

Episcopis autem, hoc est, Ecclesiæ ministris non est obediendum, nisi pia & uera docuerint, quemadmodum scriptum est: Si nos aut Angelus è cælo aliud Euangelium annūciauerit, Anathema sit.

Manifesta est scripturæ deprauatio, quod ex loco D. Pauli colligit: Omnia sunt Corinthiorū, ergo illis omnia subiecta. Plus enim est in conclusione quæ erat in præmissis. Disputat enim D. Paulus de dignitate Christianorum, in regno Dei, quæ politico magistratui nihil derogat. Deus enim prædicatione Euangelij non abrogauit magistratum. Hac Sophistica dū illusit simplicibus, statim, quasi re bene gesta, declamitat contra nos, qui scripturas deprauemus, cum sint palpabiles eius sophisticaciones.

Acto. 20. Eiusdem generis est, quod colligit ex uerbo D. Pauli, Regere, inquit, nō est regi, præesse nō est subesse. Et manifesta est in hoc uocabulo æquiuocatio: uocabulo enim regiminis ministerium docendi expressit, qua ratione etiam præsunt uerbi ministri, non autem instar magistratus dominantur.

Ex loco ad Hebræos 13, Obedite præpositis uestris & subiacete eis: aliud probare non potest, quā ut rectè monentibus doctoribus auditores credant & obtemperent. Sed inde dominium uelle asserere, crassi ingenij est.

Quod Paulus minatur Corinthijs uirgam, & fornicatorem tradidit Sathanæ, Sicut ad uocem Pe
cri

tri mortui sunt Ananias & Sapphira, nullum domi-
nium probant, Sed ministerij uirtutem, per quod
efficax est ipse Dominus, qui in hoc timendus erat.
Nulla enim erat in Apostolis potestas externa, que
cuiq; potuisset esse formidabilis. Sed ipsorum mini-
sterium sui Spiritus uirtute confirmabat Christus.
Frustra ergo hæc quoq; adducuntur testimonia.

Quod mortis uitæq; potestatem in alios habue-
rit Petrus, Episcopi huius signum est: nunc enim
diximus Deum ipsum sua potentia & uirtute perdi-
disse Ananiam & Sapphiram, cuius Petrus mini-
ster fuit.

Quod Liberius, Hosius Cordubensis, Hilarius &
Ambrosius in sua uocatione strenui & constantes
fuerunt, nec quidq; in gratiam Principum uel Impe-
ratorum, de doctrina aut disciplina remiserint, quid
hoc ad probandum in Ecclesia Episcoporum do-
minium?

Quod Paulus & Petrus Apostoli impijs Nero-
nis conatibus restiterunt, ac de uita periclitari ma-
luerunt, quam in eius gratiam uel tantillum de puri-
tate doctrinæ Christi remittere, num propterea uel
Neronis, uel suorum auditorum Domini fuerunt?

Sed uenenata ac diabolica calūnia est cum crasso
mendacio coniuncta, quod Brentio imputat: Hos
inquit tu omnes (Athanasium, Hosium Corduben-
sem, Hilarium & Ambrosium) scelerata mancipia uo-

cabis: O uerè sceleratum Sathanæ Mancipium Hosi-
 si. De his enim nunquam in mentem uenit Brentio,
 quorum & pietatem & doctrinam ueneratur, quæ
 Apostolicū spiritum sapit. Sed de Azonis & Holsis,
 non Cordubensibus, sed Vuarmiensibus & simili-
 bus successoribus locutus est, qui in ipsorū locum,
 sed non doctrinam successerunt, qui & Apostolorum
 & S. Patrum puriorem doctrinam obliti, supra
 Ecclesiam dominantur, quæ contra ipsorum impia
 decreta multis annis ne hiscere aut mutire quidem
 ausa est.

Sed quòd ipsam Ecclesiam Dominam appella-
 rit Brentius, & eius ministros seruos, cur huius Caligulæ
 non arrideat, fortasse mirabitur quispiã. Quid
 enim tribuant Ecclesiæ, non est ignotum, cum hoc
 sit eis persuasum, ut uel saltem splendore nominis
 Ecclesiæ nos opprimi posse confidant.

Verùm quibus imposturæ istorum hominum
 notæ sunt, causam faciliè uidere possunt. Ecclesiam
 enim dicunt representari conuentu Episcoporum
 infulatorum, ut quod ipsi decreuerint, protinus cre-
 dendum sit, quòd Domina fecerit, imò glorian-
 tur quòd ipsi sint hæc domina, quibus nemo contradi-
 cere audeat. Qui enim contradixerit eis, statim au-
 dit: Si Ecclesiam nō audieris, hoc est, infulatos, loco
 publicanorum habebis. Hæc ob causam ferre non
 possunt, ut pro seruis Ecclesiæ habeantur.

Sic uocabulo Ecclesiae iudit, quod nunc domesticum coetum, nunc Episcoporum congregationem, nunc omnes in uniuerso orbe Christianos pios & fideles significat.

Quod ex 1. Regum 8. profert, scripturae deprauatio est. Israelitae enim pretendo Regem non Samuel, sed Deum reiecerunt. Sed quid hoc ad tuorum Episcoporum titulo Apostolicae successionis constitutum Dominium? Num & ipsi reges sunt?

Sic & de murmuratoribus respondemus, qui se se Moyse opponerant. Moyses enim in uocatione Dei erat, nec contra Legem Domini quidquam docebat. Plerosque Episcopos Pontificios aut nihil habere quae ad officium ipsorum pertinent, iam aliquoties dictum est & demonstratum.

Docemus & ipsi quoque, summam reuerentiam & uenerationem deberi Ecclesiae ministris, qui sint uere Episcopi, hoc est, qui faciunt officium Episcopi, sint didactici, hoc est, apti ad docendum, qui potentes sint exhortari per doctrinam sanam, & contradicentes conuincere. Sed haec reuerentia illorum ministerium non conuertit in Dominium. Imò tum maximè dominantur, cum suum officium fideliter fecerint, hoc est, ita sibi piorum hominum fauorem demerentur, ut iuxta Apostoli admonitionem iudicent eos duplici honore afficiendos.

1. Timoth.
2. Timoth.

1. Time

Acto. 10. 17. Astute attingit solum, sed non explicat honores, qui Petro à Cornelio, & Paulo & Barnabæ exhibiti fuerunt. Nō enim ignorat, quomodo hos honores recusauerint, ad quos eorum scilicet successores Episcopi & Prælati quibus potuerunt dolis & fraudibus aspirarunt.

Quantorum laborum seruitus sit Euangelij ministerium, plerique Episcoporum credere malunt, & experiri, id uel cucullatis Monachis uel officialibus suis commendant, ipsi scilicet grauioribus negocijs, & quæ maioris momenti sunt occupati.

Nostra opera labores Episcopis auctos conquiritur Hosius. Utinam uero ita auxillemus, ut quid sui officij sit, uel tandem expenderent. Quantum sit ad opprimendam sanam doctrinam, etiam si ne tuis clamoribus notum est nobis. Illorum crudelitatem tot millia martyrum loquuntur. In te tuosque propriè dictum Christi pertinet, Ecce hic est Christus, Ecce ibi, &c. Innumeras enim uias & rationes expiandi peccati docuistis imperitū uulgus, & cum in illis omnibus nullam conscientiæ pacem inuenirent, hinc inde cursitabant miselli homines, hic ad Iacobum Compostellanum, alius ad Mariam de Loreto, alius in monasterium, alius aliò, ut ibi pro peccatis suis satisfacerent. An non hoc fuit dicere, Hic est Christus: hoc est, his operibus placabis Deum, & remissionem peccatorum consequeris, cum nos ut unum

unum Christum habemus, ita unam iustificandi rationem docemus, uidelicet peccatorum remissionem non nisi in sanguine Christi per fidem quaerendam esse, Rom. 3 & 5.

Quod ex uulgo multi sibi ipsis Doctores, Pastores & Episcopi esse uelint, Fallacia accidentis est: qui enim omnium licentiam cohiberemus? Nihil autem horum apud nos doceri, quod ad fouendam hanc uulgi licentiam faciat, certum est. Frustra ergo paucorum licentiam obijcit, quae ueritati doctrinae nostrae nihil detrahit.

Mendacium uero est truculentum, quod causam miserabilis status Ecclesiae in nos & doctrinam, quam profitemur, rejicit. Fatemur ingenuè, illorum oeciū, quod ipsi appellant pacem & tranquillitatem Ecclesiae, à nostris perturbatum. Perturbatam autem per nos Ecclesiam Dei, pernegamus. Ut enim Ecclesiam ex faucibus horum luporum eriperent nostri, non dubitarunt propter confessionem ueritatis tot pericula uitae adire. Ipsi uero sunt perturbatores, qui Euangelio non obtemperant. Idem crimē etiam Christo & Apostolis obiectum est. Nam priusquam Christus docebat, consensus erat, schisma autem doctrinam Christi comitabatur, quod sarcire cupiebant Pharisaei, sed impijs consilijs. Tandem Christum tanquam auctorem horum malorum cruci affixerunt: quid mirum, si idem nobis quoque accidat.

Ex his, quæ dicta sunt, patet, Episcoporum dignitati nihil derogasse Brentium, dum eos non solum nomine, sed etiam re ipsa seruos Ecclesiæ esse docuit. Et quàm non sine causa nostri temporis Episcopos comparauerit seruis, qui contra suos Dominos insurrexerunt, & eos peregrè redeuntes oppresserunt. Maior enim & miserabilior est Tyrannidis Episcoporum in Dominam Ecclesiam, hoc est, uera & uiua membra Christi, quàm istorum seruorum in suos Dominos ingratitude. Dominus det ut in tempore poenitentiam agant, & iram Domini præueniant.

Hactenus, quomodo Hosius Brentij criminetur consilium in conscribenda Confessione, quam suis Scorjjs conspurcauit Alotus, Et cur homini paulò acerbius responderit Brentius, Et quid ex Hosij libris spectandam sit paucis attigimus.

Nunc iuxta librorum ordinem uidebimus, quid singulis capitibus opponat Hosius. Et primo quidem, De iudicjjs legitimis rerum Ecclesiasticarum.

Sed cum Hosius in conatu soluendorum argumentorum sæpe sine causa & ineptè excurret, & quiduis, quouis loco, tractet homo temulentus, peto mihi ueniam dari à Christiano Lectore, si alicubi uestigia eius secutus, ipse quoque longius

gius excurram. Ne enim sibi blandiri queat, me ali-
quot saltem capita arripuisse & exagitasse, cōstitui,
Domino iuuante, ad omnes eius cauillationes, bla-
sphemias, Mendacia, & deprauationes respondere.
Idē summa, qua fieri potest breuitate, Utinam &
eadem perspicuitate, quæ Lectori in tot sophisma-
tum, Mendaciorum & blasphemiarum refutatione,
nullum tædium pariat.

Occupatus est autem Hosius per totum librum
secundum in explicanda hac quæstione: An ad
Solos Episcopos & Prælatos pertineat de doctri-
na Religionis cognoscere & iudicare, nullo modo
autem, etiam ad Reges, Principes, Magistratus,
aut alios Christianos, quos Laicos uocant. Prin-
cipum uero sit, Decreta Prælatorum sine iudicio
exequi. Subditorum autem, in Episcoporum decre-
ta nullo modo inquirere, Sed sine omni contradi-
ctione obtemperare.

Brentius in suis Prolegomenis, de Officio
Principum in Ecclesia Filij Dei, probat, Non so-
lum Episcoporum, & Prælatorum, aut sacrificu-
lorum esse, de doctrina Religionis iudicare &
cognoscere, sed etiam ad Reges, Principes,
Magistratus, adeoque omnes Christianos per-
tinere. Idē multis illustribus & perspicuis scri-
pturæ testimonijs probat & confirmat. Ea conuel-
lere conatur Hosius, ut Regibus, Principibus, &

magistratibus persuadeat, ne hanc curam aut sollicitudinem suscipiant, ut de doctrina iudicent. Permittendum hoc esse Prælati, quorum decretis standū sit, etiamsi interdum videantur cum Scriptura sacra pugnare. Eam auctoritatem deferendam concilio, quod nihil sine Spiritu sancto & probabili ratione decernat.

Hic, inquam, est status libri Secundi, ad quem omnia argumenta referenda sunt, quæ pro eo uel contra utrinque afferuntur. Ad eorum igitur explanationem nunc accedamus, ex quibus me demonstraturæ confido, hunc quoque librum non nisi his quinque capitibus, blasphemijs scilicet, Mendacijs, calumnijs, sophismatis, & deprauationibus constare.

Contra Secundum

LIBRUM,

DE IUDICIIS RE-
rum Ecclesiasticarum.

STATIM ab initio impudenter mentitur Hosius, dum scribit: Lutheranos (ut uocant) in hoc uno consentire, quod ordinem ex Ecclesia sublatum cupiunt, qui in hoc pro uirili laborant & incūbunt, ut is restituatur,

ur, quem videt collapsum, & miserè deformatum.
De Ecclesiastico loquor maximè, qui olim Ecclesie
ministerium erat salubre, sub Papatu factus est non
solum dominium, sed crudelissima pariter in corpo
ra & animas innocentum tyrannis, si. ut intra in ex
plicatione doctrinæ docebimus.

Quàm uana sit Holij criminatio, qua inconstan
tiæ accusat Brentium, qui iudicium de doctrina reli
gionis nunc ad Principes, nunc ad promiscuam ple
bem, nunc ad singulos rejiciat, omnes uident. Cum
enim fides, quæ sola de hisce rebus iudicat, sit piorū
omnium, non solum sacerdotum, sed & Principum
& plebis, quid absurdum, si dicatur quoq; iudicium
esse omniū. Est enim fides uera & Christiana de do
ctrina religionis constans iudicium. Nec fides dicē
da est in adultis, sed opinio, quæ iudicio caret.

Quod ad inuidiosam collationem Principum Pa
pisticorum & Euangelicorū attinet, nihil aliud hoc
loco respōdemus, quàm Domino Deo singulos red
dituros suorum factorum rationem. Papisticis cer
tè Regibus & Principibus non eum stuporem tribu
unt, quem tu & tui similes. Et propediē sperant fore
in iudicio erumpant, & Idolatricam doctrinam quo
que abijciant. Et merito dolet omnibus pijs, quòd
Reges & Principes adeo uobis deuinxeritis, ut iudi
cio exclusi, negotium religionis lucis ignavis com
miserint, quorum tanq̃ Christianorum Principum

officium erat in doctrinam & mores Episcoporum inquirere & animaduertere, ne multis modis miserimi subditi, tam miserè in tetros errores seducantur.

Mendacium est, quod scribit: Brentium non tantum Ecclesiasticum, sed etiam civilem magistratum sublatum uelle. Indignum ad quod respondeatur aliud, nisi hoc solum, Episcopos sua ambitione ad eam dignitatē nunquam peruenire potuisse, qua subditis imperant, nisi Principibus suo loco pulsis. Cum

1. Tim. 3.
Luc. 22.

Episcoporum sit docere, quod plerique ignorat, non Dominari, sicut scriptum est: Vos autem non sic.

Si adeo distincta sunt officia Magistratus politici, & Episcoporum, ut nefas sit Principi sese miscere Ecclesiasticis, quo iure politicis sese ingerunt nostri ecclesiastici Episcopi. Mirum quod sanctissimus ordo non polluatur istis sordidis politicis negociis.

Meminerit, ait Hosius, Dux, ducē esse, non Episcopum, nec officij sui limites excedat, doceri se ab Episcopis debere sciat, non Episcopos docere. Ego uicissim: Meminerit Episcopus se Episcopum esse non Ducem uel Principem, nec officij sui limites excedat, quod est docere auditores, non regere subditos gladio. Sed heus tu Hosi, pius Princeps meminerit se non esse tantum ducem mundanum, uerum etiam hominē Christianum, ac in baptismo Regem & sacerdotem consecratum, quemadmodum D. Petrus & Apocalypsis admonēt, ut sciat non solum sui officij

enē esse ducere milites in bello huius seculi, sed etiā curare, ut populus rectē & piē in uera religione instituat. Atq; hoc modo tātam abest, ut officij sui limites egrediat, ut nisi fecerit, neglecti officij poenam subeat, sicut exempla impiorum Regum ueteris Testamenti declarant.

De Iudicio Principū in cognoscēda doctrina religionis utcunq; sese in oēs formas uertat Hosius, sese in expedire nō potest. Cum uero alia ratiōe sese elabino posse uideat, concedit Principibus iudiciū de questione facti, sed nō de quēstiōe iuris, Quod quid aliud est, q̄ cecum iudiciū, exequi. s. Iudicis sententiā, interdū etiā mortis itrogare suppliciiū propter rem, quā prorsus ignores. Tm. n. abest, ut cognitionē uere doctrinē aliquā tribuat Principib. Hosius, ut non erubuerit scribere in hęc uerba: Vt aut de doctrina religiōis cognoscat Princeps, per nullas ei nec diuinas, nec humanas leges licuit unq̄. Propriū hoc iam est Episcopoz officium. Quæ est quæso in Ecclesiā non in plebeios sed in Principes sacrificulorū tyrann'is, si hęc non est: Ex ore sacerdotis Legē requirere iussit Deus, non ex ore Principis aut populi, ait sycophanta. Nos Prophete uerba agnoscimus, quæ reuerentia Ecclesiæ ministris debeat. Horum ministerium nō usurpant nec Principes, nec populus, quando ex ore ministrorū Ecclesiæ, uel lectiōne scriptorū Propheticoz & Apostolicoz suū formant in

Locus ex
Malachia ex
pendēdus ubi
corripiunt
tur sacerdo-
tes, & sermo
est de Lege
Domini non
humana.

dicium, quo non tantum aduersus omnes haereses muniti, sed aduersus Sathanam in summis tentationibus in certamen descendere audent, amplissima spe uictoriae proposita, quam per fidem in Christo obtinent.

Prorsus autem ferendum non est, quod docet Hosius, ita Principes, Magistratus & populū ex ore sacerdotum pendere, ut nefas sit de doctrina ipsorum cognoscere. Id enim sibi neque Prophetae neque Apostoli arrogarunt unquam, qui populum ad uoluntatem Dei in Lege Domini expressam remittebant, & non inuiti permiserunt populo, ut ueritatem doctrinae suae, ex uerbo Domini cognoscerent, sicut Berthoëses Apostolorum examinarunt doctrinam, qui assensum non requirebant, nisi Prophetarum testimonij confirmarentur, quae docebant.

Acto. 17.

Sed quid ad haec Hosius? Si dederimus tibi, inquit, Brenti, hoc, nullo modo licitum esse in causa aeternae salutis alienae sententiā ita inhaerere, ut eam sine nostro ipsorum iudicio amplectamur, Quid aliud consequetur, quam quod in Germania consecutum est, ubi tot uidemus fides, quot iudicia. Rudis asinus, admodum exercitatus est in rationibus colligendis, ut tritam & uulgarem fallaciam non intelligat. Est enim fallacia accidentis. Horū schismatum & dissensionum causa non est iudicium, sed accidit iudicio, quod uidemus in multis peruersum. Si enim in.

individuus huius iudicij comes & effectus est dis-
senſio, cur idem non accidit quoq; Berrhoeenſibus,
quorum fides iudicio conſtabat? Et unitas iudicio
reſinebatur, quæ errore ſcindebatur.

Quod ſcribit Brentium adprobaffe doctrinam
Oſtandri, quam improbus homo Hoſius non intel-
ligit, ſuo loco respondebitur, quare eius uanitatẽ
non curet Chriſtianus Lector, ſi paſſim in eius bla-
ſphemo libro recurrat.

Mendacium eſt, quod ſcribit Brentium tribuere
Principibus, quod eſt Apoſtolorum proprium. Ni-
hil enim horum in mentem unq; uenit Brentio, qui
piè officia diſtinguit, ut apoſtoliſ doctrinam & Mi-
niſterium, Magiſtratuſ imperium tribuat à Domi-
no conſeſſum, quod ut cum doctrina Chriſti non
pugnet, quæ partes Principum ſint, in gloria nomi-
nis Chriſti propaganda, qua potuit fide & diligen-
tia docuit.

Sed audiamus Hoſium egregium ſcripturarum
interpretẽ. Argumentum Brentij erat, Prælati fal-
ſi poſſunt & fallere. Ergo illorum decreta ſine iudi-
cio non ſunt recipienda. Hic Hoſius noſter, ut ſibi
uideatur, occaſionem nactus, inſultat Brentio. quid
ueriſſimilius, q̄ unus homo poſſit falli & fallere: an
uero illi, ex quorum ore Legem requirere populus
iuſſus eſt? Respondemus & hos & illum errare poſ-
ſe, qua propter ſicut priuati hominis, ita multorum

decreta sine iudicio, quod ex scripturæ sacræ incorrupto sensu confirmatum est, docemus nō esse recipienda & approbāda. aliud certe ex Brentij argumēto elicere nō potes, nisi forte existimes, multitudinē priuilegio erroris gaudere posse, & ueritatem unius hominis testimonio non recipiendam? Diu et sum autem & Prophetarum exemplis & synodo Nicena doceri potest, ubi unius Paphnutij pia sententia omnium uotis præferebat, qui in synodo congregati erāt.

Verum ut suum errorem stabiliret, non erubuit scripturę sententias deprauare: Si duo ex uobis conserint super terram de omni re quam petierint, fit illis à Patre meo qui in cœlis est. Vbi enim sunt duo uel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Ego sum uobiscum, omnibus diebus usq; ad cōsummationem seculi. Hęc omnia (inquit Hostius) dixit Christus non ad turbas, uerum ad Apostolos tantum. Vt cūq; in alijs & inepti & blasphemii sint Papistę, tamen has sententias astringere nō ausi sunt, sicut hic sycophāta fecit. Si enim uera est eius explicatio de præsentia Christi, non erit certus Christianorum cœtus, nisi rasum & unctum sacrificulum habuerint, qui secū eam gratiam afferat, quā Christus pollicetur. Malè igitur agitur cum Principibus & patribus familias, qui iuxta Hostij sententiā presenti gratia Dei excludētur, quæ hac promissione cōprehensa est. Verūm nihil manifestius, q̄ q̄ hęc sententię

sententia Christi ad uniuersam Ecclesiam, hoc est, ad
 oēs pios & fideles pertinēt, cuiuscunq; sint ordinis,
 quibus suam presentiam pollicetur Dñs. Quod em̄ Ephē. 3.
 hoc loco Christus loquitur, Apostolus omnib. pijs 1. Cor. 6.
 confirmat, quādo scribit: Christum per fidem inha-
 rare corda eorum, & eos esse membra Christi, & tē-
 pla spiritus sancti. Et si uero sæpe Christus cum solis
 Apostolis locutus est, nec ignoramus, Apostolis
 quaedam peculiariter dicta, quæ tantum ad perso-
 nales eorum uocationes pertinēt, tamen hæc promil-
 siones quæ in Mathæo descriptæ sunt, ad uniuersam
 Ecclesiam pertinent, quemadmodum circum-
 stantiæ docent. Vbi enim, inquit, sunt duo uel tres
 congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorū.
 Hæc promissio generalis est, non solum Apostolis
 dicta, sed simul iniunctum est, ut idem omnibus an-
 nuncient pijs, si in nomine Christi conuenerint su-
 per terram, de ipsius Christi præsentia minime du-
 bitare debere. Imò hæc ipsæ promissiones nostrarum Matth. 18.
 precum fundamentum sunt, de quarum exauditio-
 ne omnibus pijs dubitandum esset, nisi ueritate har-
 rum promissione de præsentia Christi confirmati
 essent. Sed mittamus istos deprauatores.

Quod ait, Pseudopphetas ex fructibus, hoc est,
 expositione scripturæ cognosci, accipimus, & hoc
 ipso sodaliticium huius Holsij errantiū numero cen-
 semus, quod peruersè scripturam interpretetur.

Cum ex Psalmo produxisset Brentius locū: Non

ne qui oderunt te, oderam, &c. ac doceret, quomodo eos odisse possit tantū viros sanguinum, nisi prius cognouerit, quæ doctrina sit impia. Respondet Hosius: ex ore sacerdotis esse quæredum. Sed si nos dicamus, ipsum sacerdotem impiæ doctrinæ reum agi & accusari, quemadmodum eodem loco uidere est, quod Hosius dissimulat: sequitur enim, Vos autem recessistis de uia & scandalizastis plurimos in lege, irritū fecistis pactū Leui: Dicit Dominus exercituum. quid faciamus? audiemus ne tum quoq; labia sacerdotis? Sicut factum est tempore Christi & Prophetarum, quem nobis monstrabit Hosius, ex cuius ore sit quærenda Lex? Audiuit Achab Sacerdotes & seductus est. quid faciendum Principibus nostris, à quibus si interrogenter sacrificuli, aut respondere nesciunt, aut impia suadent, quæ cum doctrina Prophetarum & Apostolorum pugnant.

Quid & quomodo oderint pñ, non est, quod ex Hosio discant. Omnes enim pñ magis cogitant de sanandis errātibus, quàm opprimendis: diuersum uidere est apud eos, qui crudeliter idola tuentur.

Dum ex loco i. Ioannis 4, Probate spiritus, an ex Deo sint, ostendit Brentius, omnium hominum esse de doctrina pia iudicium, Ciceronem producit Hosius, cuius autoritate comprobare nititur, non esse in uulgo consiliū, non rationem, nō disciplinā.

Quid quæso hic sycophanta facit ex Christianis
foetido

ferido ipſore oleo nō unctis: Irrationales ſcilicet be-
ſtias, omni ſenſu & intellectu deſtitutas. Si in eis ne-
que ratio neq; conſilium eſt, doceri quomodo poſ-
ſunt: Hoc ſanè hæcenus plebejs perſuadere cona-
ti ſunt, ut totum iudicium ſacrificulis reſignarent,
qui pro libidine in Eccleſia dominati ſunt hæcenus.

Deinde vulgi nomine Brentius nō intelligit ſim-
pliciter multitudinem populi, ſed Eccleſiam ex iſta
multitudine collectā. Id eſſi non ignorat Hoſius, ta-
men cauillari non ueretur homo improbus, qui, ſi
Apoſtolum audiuiſſet docētem: ſpiritualem homi-
nem iudicare omnia, & à nemine iudicari, hac diffi-
cultate, ſi qua eſſet, ſeſe explicare potuiſſet.

Dum aliquod iudicium, quantum illis ad ſalutē
ſatis eſt, plebejs tribuimus, nō iubemus eos montē
Sinai cum Moſe ſcandere, ſed ex Moſe cognoscere
oracula Dei, quibus inhærentes, nulli ſucceſſorum
credant, qui diuerſum ab his docuerint, ſicut poſtea
quorundam apoſtaſia factum eſt.

Petrus à Soto docet ex loco Ioannis: probandos
quidem omnes ſpiritus, ſed ſpiritū conciliorū pro-
bandum pernegat. Qui enim hoc preſumat, eum al-
ſerit peccare in ſpiritum ſanctum, qui omnibus cō-
cilijs præſidet. Hanc uanitatem conatur tueri Ho-
ſius auctoritate Damasi, cuius teſtimonium ei pror-
ſus non patrocinaſtur. Damascus enim eos in ſpiritū
ſanctum blaſphemare ſcribit, qui canones S. patrū

conuelliunt à Spiritu sancto dictatos. Vt hic nihil dicamus de eo, quòd magis sobriè de peccato in Spiritum sanctum loquendum sit, tamen nihil derogari iudicio vulgi de doctrina religionis, hoc testimonio Damasi perspicuum est. Non enim excusamus eorum petulantiam, qui doctrinæ Spiritus sancti contradicunt. Sed dum homines sunt, qui doctrinam Spiritus sancti afferunt, non Spiritum sanctum, sed doctrinam quam profert homo iudicamus, an sit Spiritus sancti, qui normam & regulam iudicandi tradidit quæ in scriptis Prophetis & Apostolicis comprehensa est. Est ergo hic quæ usitata fallacia, cum in signi deprauatione veritatis coniuncta, ubi plus dicitur esse in conclusione quam erat in præmissis. Ac Diabolicum Mendacium & conuicium est in nos, quòd efferamus nos ipsos super Cherubim, cum humili repentes ex his iudicemus, quæ nobis diuinitus in terra reuelata & conseruata sunt diuinæ veritatis testimonia.

Diabolicum Mendacium est, quòd scribit Brenium inuitare omnes homines ad Blasphemandum Spiritum sanctum, quod suo tempore Dominus in blasphemo ore huius conuiciatoris vindicabit.

Si omnibus probanda sunt conciliorum Decreta, quando finis erit probandi? inquit Sorus, & assentitur Hosius. Sed quàm friuola est hæc elusio. Dicimus enim quod res est. Cum ad finem mundi

di usque docendi sint homines, doctrina autem probationibus constet, semper quod docetur probandum erit. Non enim acquiescere potest mens hominis in humana auctoritate, nisi testimonijs scripturæ eorum Decreta comprobata fuerint.

Erit igitur finis probationum, & non erit. Si ritè in concilijs aliquid decretum est, ad erudandos dubios, ea solida afferuntur testimonia scripturæ, quibus sententia concilij confirmata est, idque erit magis repetitio probationis, quàm noua probatio. Atq; hoc modo, quod probatum est antiquitus, denuo etiam omni quærèti probabitur, hoc est, explicatione probationum concilij futuri declarabitur, in qua tuto consistere queat, qui de eius ueritate dubitabat.

Sic probatio quoq; non futura est infinita, quæ certis limitibus definita est, & semper eadem permanens, omnibus, qui ueritatem, non contentiones & lites diligunt, satisfacit.

Quàm uanum sit, quod scribit, nostros in singulos annos suam doctrinam mutare, aliàs dictum est. Si uero non licet inconsideratè dicta corrigere, qui hoc in Augustino probare potestis, qui duos retractionum libros scripsit.

Nec dubitat, num Spiritus sanctus, sit Spiritus ueritatis, qui conciliorum decreta examinat. Sed contra potius, Spiritus Sancti honorem uin-

ADVERSUS STANISL. HOSIUM.

dicat, dum nullius cōcilij authoritate quidē ample
cti uult, quod cum expressa scriptura à Spiritu san-
cto dictata pugnat.

Nihil aduersus nos pugnat sententiæ ex Socrate
& Sozomeno allatæ, quod non sint curiosè diuer-
xanda Synodi Nicenæ decreta. Siquidem eorum le-
ctio docet, S. Patres non ex ratione humana, aut ali-
quo errore pronunciaſſe, sed scripturæ sacræ aucto-
ritate diuinitatē filij Dei demonstraſſe. Nec quidē
noui afferebant hæretici, sed quæ iam ante multoti-
es erant examinata & discussa.

Quod autem non liceat homini Christiano. Con-
cilioꝝ decreta examinare, id demum à ueritate a-
lienissimum est: siquidem compertum habemus cō-
traria decreuisse cōcilia, quod alterius errorem de-
monstrat. Nec alicuius Concilij ueritas aliunde, q̄
ex productis scripturæ testimonijs & argumentis
comprobari potest.

Nec tamen propterea eorum petulantiã proba-
mus, qui temerè & sine causa piè & sapienter decreta
cōuellere conantur. Estq̄ hec quoq̄, ut scholæ uocāt,
fallacia accidentis. Sed in horum numerum referre,
qui auctoritate diuini uerbi permoti quorundam
decretis contradicunt, hoc demum iniquissimum
est.

Quod attinet ad concilioꝝ errata, quæ hic Sy-
cophanta, sicut sui omnes, eludit, quod auctoritate
Rom-

Rom. Pontificis non sint congregata aut confirmata, frustra ab Hosio laboratur, cum nondum probauerit Rom. Pontificis auctoritatem, qua sine scripturae testimonio, se se omnibus in orbe Ecclesijs tanquam Christi uicarium & summum Pontificem praesidere clamarat. Sic enim & Nicenum concilium non legitimum fuerit, quod hanc Rom. Pontificis auctoritatem nunquam agnouit.

Quid magis absurdum & ridiculum, quam quod hic Hosius noster scribit, Canones Apostolorum a posterioribus concilijs emendatos & mitigatos, propter eam, quae illis inerat, nimiam seueritatem, quam posteriora saecula ferre non possent.

Nam ut demus horum canonum authores fuisse Apostolos, minus ne circumspectos fuisse dicemus, quam Patres, qui longo temporis intervallo illis successerunt in munere docendi, ut qui ignorauerint, quid subsequens aetas ferre potuerit. Ex hoc uno stuporem huius Caligulae candidus ac pius Lector cognoscere poterit.

Cum argumentum ex 17. capite Actorum adductum nec praeterire nec soluere posset, ad inanem *λογωμαχίαν* descendit, concedens, licere cuilibet homini Christiano scripturas scrutari, & inspicere, an ita se res habeat, quemadmodum in decreto Concilij scriptum est. Quid autem hoc aliud est, quam iudicare ex scriptura de decreto Concilij? Si enim sine con-

trouersia decretis concilij stare cupit, quid opus est ad scripturam recurrere? Si uero ad scripturam recurrat, & concilij decreta diligenter ad eius testimonia examinat, quid hoc aliud est, quam de iplo concilio grauitèr uelle iudicare.

Sed quod addit, Si forte secus alicui uideatur decretum, quam scriptura habeat, talem hominem non protinus habere potestatem damnandi concilium. Nos respondemus, non temere esse pronuntiandum, sed præeunte oratione & diligenti collatione omnia probè examinanda esse. Quòd si error concilij demonstrari potest, non licet modo, sed teneatur, ratione officij, pius & fidelis Christi, impijs decretis contradicere. Id quòd exemplum Paphnutij docet, qui certe unus plus sapiebat, quam relictus qui omnes.

Locus Deut. 17. De summi sacerdotis imperio, etiam alibi fusiùs explicatus est, tamen non pigebit denuò pauca de eo etià hoc loco dicere. Hosius, quemadmodum Embricensis grammaticus fecit, non quidè uult uideri, quòd hac sententia Caiaphæ & Hannæ iudiciùs aduersus Christum iustificet, dum Petrus à Soro excusat. Sed paulò post sui oblitus, in hæc uerba erumpit. Nam ut iustum fuerit decretum, quòd reum esse mortis Christum pronuntiatum est, non propterea iustificati sunt impij iudices, à quibus nihil in re, nihil ordine factum esse constat.

Quis

Quis non agnoscit in horribili blasphemia ueritatis spiritum? quis non uidet manifestam contradictionem? Si enim iustum est iudicium, iure & ordine factum est: Si uero non est iure & ordine factum, iniustum iudicium fuisse necesse est. Hæc. n. definitione iudicij iniusti includuntur. Non ergo elabatur, si iudices saltem iniquos & iniustos pronunciet, ut iudicij ueritatem asserat. Nam si in præsentis negotio iniusti fuerint, & contra omne ius & ordinem egerint, ipsum quoque iudicium iniustum erit, quod ex natura coniugatorum sequitur.

Manifesta ergo contradictio est, cum scribit: Iniustum fuisse iudicium, sed tamen nihilominus in eo fuisse iudicij ueritatem. Si enim probauerit falso in esse uerum, etiam in hoc falso & peruerso iudicio reperiet ueritatem. In hoc, inquam, Pontificum iudicio nulla prorsus est ueritas, nulla iusticia, nulla rectitudo. Imò quod maius est, si aliqua in hoc iudicio uel iusticia uel iudicij ueritas fuisset, Christus humanum genus redimere non potuisset. Innocens enim ut sit necesse est, qui genus humanum redimat, aduersus quem sententiam mortis pronuntiare iniustissimum est.

Quòd autem hac iudicium iniusticia & hoc iniusto iudicio Deus usus est ad Redemptionem generis humani, quid hoc ad iudices, uel ad iudicium impiorum Pontificum? Num propterea

dicemus illos iudicij ueritatem iudicasse?

Accidit enim preter uoluntatem istorum improborum hominū, ut æterna Dei bonitas per hoc nostram perficeret salutem.

Quare blasphemia est execranda, ueritatem falsissimo & iniustissimo iudicio tribuere, quod nihil aliud est, quàm blasphemiarū reum agere filium Dei, ut hominum auctoritatem seu potius crudelitatem & tyrannidem asseras.

Si enim propterea nullum errorem imputare uelis his qui ad Ecclesie gubernacula sedent, quoniam Deus sua prouidentia & bonitate omnia gubernet, que immania scelera & flagitia nō excusabimus? Verum ad hanc arcanam uoluntatem suam Deus nos respicere noluit, Sed uerbo suo alligauit, à cuius sententia si recedat Antistes, contradicendum est, nisi periculum æternæ damnationis subire uelit homo, cui ueritatem reuelauit Dominus.

Non ergo tenentur auditores suis pastoribus propter solum & nudum successione titulum obedire, nisi etiam maiorum, hoc est, Prophetarum, Christi & Apostolorum doctrinam retinuerint.

Sicut ergo tempore Christi grauitè peccarunt, & si non conuersi fuerunt, perierunt in æternum, qui summi Pontificis secuti sententiam, in mortem Christi consentiebant, & suis clamoribus promouebant, nihil obstante sententia Mosaica, Qui non obedierit

dierit sacerdotis imperio, ex sententia iudicis moriatur (Sacerdos enim summus non iudicabat iudicij ueritatem, sed contra ius et ordinem agebat omnia) Ita non solum grauiter peccant, sed periculum aeternae mortis subeunt, qui Pontificum Rom. sequuntur impia decreta, quos & uerbum Domini & conscientia reclamās, non solum erroris, sed horribilis idolatriae & blasphemiarum condemnant.

Nec saluabit Caligulam nostrum, quod profert, tum temporis perisse Legem à sacerdote, nihil ut mirum sit, si à Caiapha quoque & Anna, quos non retere nec ordine sacerdotum adeptos esse constat, lex perierit. Qua fronte enim audes sycophāta dicere, legem perisse ex ore sacerdotis, qui iudicij ueritatem iudicauit? Quid enim à legitimo sacerdote requiritur, quā ut iudicet iudicij ueritatem? Si iudicij ueritatem iudicat, suum officium fecit. Cum igitur impudenter asseras, quod Caiaphas iudicij ueritatem iudicauerit, quomodo maiore impudentia asserere audes, quod Lex ab ipso tanquam sacerdote ceciderit. Sunt enim contradictoria & ex diametro pugnantia. Verum sic impingere oportet maliciam & improbitatem hominum, qui sese ueritati Dei opponunt.

Non minor est impudentia, qua docet, Quod filius Dei dignatus sit sese ultro illorum iudicio subijcere, ut exemplo suo doceret, suum in Cathedra legitima sedentibus, qualescunque tandem hi forent, hono

rem habendum esse. Docuit ne suo exemplo Christus populum, ut à sacerdotibus instituti clamarent: crucifige, siquidem ipse crucem tulit. Increpete Dominus maledicta bestia & execratum os. Non ignoramus qualis honor debeat legitimo ministerio uerbi, quod ex dignitate personæ est minirantis non pendet. Personæ autem ita addictum esse iuxta hunc Caligulam, ut propter successiōis titulum in legem Domini expressam pecces, hæc demum est Diabolica persuasio, non nisi à Sathana patre mendaciorum profecta.

Agnoscamus legitimum ordinem esse, ex uerbo Domini in ministerio hominis requirere doctrinā. Quod autem Hosius aduersus Brentium cōfingit, qui doceat, ex ore principis requirēdum, hoc quoque impudens est & blasphemum homine non indignum mendacium, quod refutatione non indiget. Et hoc uel ipsorum consuetudine non improbandum docere possumus, siquidem in suis horis Canonicis ex ore Regis Davidis uerbū & laudem Dei requirunt. Nec ex ore modo regum, sed etiam infantium, imo & lapidum promouebit, si sacerdotes in Ecclesia suum officium docendo non fecerint.

In Apostrophe ad Serenissimum regem Poloniae quod scribit: Nihil esse aliud, in quo cura nostra, hoc est, piorum ministrorum, Omnis consumatur, quàm ut ordinem perturbare, ut auctoritatem legitimam

legitimi Magistratus conuellere queamus & labefactare. Et paulo post: Etiam Regiam sublatam cupiunt. Et paulo post: Volunt, ut Princeps & senatus ex populi, & non populus ex Principis & senatus iudicio, uoluntateq; pendeat. Dicam uno uerbo: uolunt ut sit anarchia, ut Ecclesie absq; Episcopis, ut regna sine absq; regibus, ut credat quisq; & faciat quisq;, quid quid uisum cuiq; fuerit. Hæc Hosius. Ut & Ministri nostri, & in primis Dei gloriam tueamur, coram & spectante & audiente Serenissimo Rege Polonie, contra hunc Hosium dicimus, Esse impudentissimum mendacium, Sicut supra responsum est.

Reuerenter & Regibus & Principibus, omnibusque in aliqua eminentia constitutis, docemus subesse debere subditos: Cum ipsorum Idolum Papa pedibus conculcare & trucidare summos Imperatores non sit ueritus.

Ex hoc uno crasso & sesquipedali mendacio Serenissimus Rex æstimet alia quoque, quæ longè atrociora sunt, sicut infra uidebimus. Idoneos enim testes habemus & Reges & Principes, quorum regna tyrannide Pontificia liberata & in libertatem doctrinæ Christi uindicata sunt, qui diuersum testantur, quemadmodum Serenissimo Poloniæ Regi non ignotum existimamus.

Calumnia, qua mendacium hoc crassum & uillosum tegere conatur, longè infirmior est, q̄ ut hoc

prestare queat Sycophantæ mendacio. Etsi enim docentur auditores doctrinæ Euangelicæ, ut doctrinâ pastorum examinent, nihil tamē iubentur ipsorum ordini detrudere, qui diuinitus constitutus est. Regum autē etiam extremam sequelem docentur patienter ferre & subiectione superare, tantum abest ut ad aliquam rebellionem nostra doctrina armentur, Sicut à te impudenter traducuntur Brentius & Vergerius, de quibus uociferaris: Quòd ipsorū doctrina sit plena seditionis, plena rebellionis contra legitimam potestatem à Deo constitutam: Hæc, inquam, sesquipedalia sunt & Episcopalia, qualis tu es, mendacia, ut scias Hosii, non ueritatis testimonia.

Quòd ad testimonia Erasmi attinet, de doctrina nostra producta ab Hosio, sæpe responsum est. Ea enim partim Mendacio, partim calumnia, partim Sophistica constant.

Quòd enim legitimus Magistratus iugum excutiant, quòd doctorem doceamus ex imperite multitudinis iudicio pendere, mendaciū est palpabile. Si uero oibus, & in primis doctrinæ imputandū est, quòd à paucis aut etiam pluribus committitur, quæ erit doctrinæ uestræ turpitude? Et nota est fallacia à non causa ut causa. Creuit licentia populi postq̃ Euangelij doctrina exorta est. Ergo Euāgelium est huius licentiæ & aliorum flagitiorum causa? Tibi ergo tuum reserues Erasmi inconstās iudicium, uiri aliàs
 in

in bonis literis de Republica Christiana bene meriti, cuius aduersus uos quoque innumera producere possemus testimonia, quibus pariter & uitam & doctrinam sacrificulorum & Monachorum excipit, si hac in re ei quidquam tribuendum esset. Sed ad ea quae sequuntur accedamus.

Subinde ad implicitam suam fidem confugit Hosius, ut suum errorem fulciat. Argumentum Brentij à consequenti desumptum flagellat, ut doceat, confessionem fidei, quae cum periculo mortis coniuncta est, posse sine iudicio consistere. Sed an non est haec uox hominis, qui prorsus omne iudicium amisit? Christum enim confiteberis nunc periculo, nisi tu eum credas. Dixi autem supra, fidem in adultis non posse esse sine iudicio, quo destituta, opinio est, ratione uel persuasione humana concepta, non in perspicuo uerbo Dei fundata. Spiritus uisus, inquit Paulus, iudicat omnia, & à nemine iudicatur.

Nec protinus sequitur, quod Hosius impudenter mentitur, Brentium ex omnibus auditoribus Euangelij facere Doctores. magnam multorum esse simplicitatem scimus, eamque Deo gratam. Vt cumque autem simplex est, iudicio tamen non caret, quemadmodum Apostolus Corinthios monet omnes, ut matricia non sensu & intelligentia pueri sint. Nec ex maiorum fide saluantur, ut Hosius nugatur, siquidem iustus ex sua fide uiuet.

Non autem omnes adeo rudes sunt in Ecclesia, qui nihil aliud sciunt quam orationem Domini & Symbolum recitare, Et si plerique in Papatu ne hoc quidem sciunt, quod propter ruditatem & ignauiam sacrificulorum doctrina Catechismi hæc tenens neglecta fuit.

Suum ergo auditoribus tribuimus iudicium, quod ministerio & dignitati ministrorum nihil prorsus derogat. Inter quos inuenias licet sæpenumero plus in scriptura sacra exercitatos, quàm si colluuiem aliquam sacrificulorum corradas.

Si uero Hosio Idiota est, qui nihil scit nisi Iesum Christum & hunc crucifixum, Et Diuus Paulus huic sanctissimo Hosio Idiota eras, cui errores & Idolomania ignota fuerunt, quas nomine Catholicae Ecclesiae imperitus obtrudunt.

Argumentum ex sententia Christi adductum: Omittite illos, cæci sunt & duces cæcorum: Quod si cæcus cæco dux fuerit, ambo in foueam cadunt, quam egregie eludit. Dum. n. negare non potest, esse officium populi ut aliquos omittant, confugit ad signum suum, Quod uidelicet Christus non moneat, nisi per suos sacrificulos. Sed hoc est ignotum per æquè ignotum, & dubium per æquè dubiū probare. Nam quod ad episcopos & sacrificulos attinet, plerique nec exhortari possunt per doctrinam sanam, nec contradicentes uerbo Domini conuincere. Qui uero ex illo armæto docent,

docent, sua somnia sequuntur, quæ cum doctrina pugnant. Cæcitatibus igitur cū iam conuicti sitis, qua ratione uobis eam dignitatē uēdicare audeatis, q̄ Christus per uos moneat, cum certissimū sit, uos sathanā præceptorem sequi, uestræ reuelationū authorem.

Quam frigide aut exempla Ozizæ & Oze tractat, quibus nihil aliud docere pōt, cum sint diuersæ functiones & uocationes Magistratus & Episcoporum, q̄ ut quisq̄ intra fines suos se se cōtineat. Sed quid hoc ad iudiciū Principū piore & cognitionē uerę doctrine cōuellendā, quę nō minus ad Principes spectat, q̄ ad sacerdotes. Nā qd ad uocationes attinet, Diuersitas officiorū in hoc consistit, ut legibus & gladio subditos regat Magistratus, publicum docendū munus Episcopi usurpent & sacramenta administrent.

De hoc discrimine loquunt Chrysostomus, Dionysius & Basilins, quibus nos q̄q̄ assentimur, Videlicet nō esse Magistratus officium titulo uocationis sumere, nec docēdi in ecclesia & administrādi sacramēta usurpare. Nec hoc sibi sumūt Principes nostri. Sed ministrorū piore Ecclesie cōnatib. adsunt, à quibus ex scriptura sacra edocti, & in cōsciētia cōfirmati, eū ordinē qd in ipsis est, tueri ac cōseruare studēt, q̄ Ministeriū ornat & ad edificationem Ecclesie cōducit.

Sic salua & inuiolata ministris Ecclesie sua manet authoritas, & nihilominus Magistratus quoq̄ suū sūm iudicio in Ecclesia facit officium.

Sed iucissim lycophanta meminerit, quod ex Chry-
sostomo descripsit. Num mihi tuam (inquit Chry-
sostomus) usurpauit purpuram? ne usurpes meum
sacerdotium. Vides quam dissimiles Chrysofostomo
cui sunt Episcopi, qui non tantum purpuram induer-
unt Principum, Sed iure sibi debent ius gladij, quod
etiam in hodiernum diem exercent, acriter contem-
dunt. Et ut mihi quidem uidetur de hoc solo contem-
dunt. Doctrinae enim facilis & plana esset explicatio
& compositio, nisi obstaret luxus, quo suffocati sunt,
ut de doctrina parum sint solliciti. Si sacerdoti coele-
stia sunt commissa, quomodo ea quae Regum sunt,
hoc est, terrena administrant? Si Ozia non euasit iu-
diciu[m] Domini, quod sibi sacerdotium usurpauit,
qui iuxta uestram interpretationem nihil incon-
ueniens commisit. Quomodo Episcopi ultionem di-
uinam effugient, qui Dominium usurpant terrenum
nullo amore cultus Dei, & quae in Ecclesia geruntur,
prorsus non curant?

Probe igitur cum nouisset hoc discrimen Bren-
nus, utriusque uocationis fines descripsit, sed quod ad
cultum Dei attinet, cum Principes sint quoque pars
populi Dei, quae ipsorum partes sint, contra Afo-
docuit. Videlicet, Quod fines uocationis suae non
egrediatu[r] Princeps aut Rex, si librum legis descri-
ptum habeat, eundem euoluat, explanationem sacer-
dotum audiat, & sicubi ab eius praescripto recedere
sacerdotes

sacerdotes uiderit, exemplo Ezechie, Iosæ & aliorum, suam interponat auctoritatem, sacerdotes in officio contineat, Idola aboleat, serpentem gneum, nihil obstante, quod diuinitus constitutus fuit, cōterat, & opera priorum sacerdotum uerum Dei cultū instauret.

Sed quod toties ingeminat, Vbi scriptū sit, quod Deus iusserit Legem ex ore Regis requirere, manifesta cauillatio est. Non enim Reges aut Principes concionantur apud nos, ut iam aliquoties dictum est. Sed uolunt, & hoc curant, ut pastores audiātur, qui ex fontibus ueritatem Dei tradant: qui pastores neque rasi neque uncti sunt uestra pinguedine, sed spiritus sancti necessarijs donis ad docendum instructi populo puram doctrinam Euangelij tradunt. Si qui mali & peruersi inter eos reperiuntur, fatemur ingenuè, cœtum hunc non esse puriorem, quàm discipulorum Christi, ex quibus unus erat diabolus.

Cum igitur cognitio doctrinæ & iudiciū in Principibus limites uocationis eorum non egrediatur, falsissimum est, quod scribit Hosius, Principem non minus peccare cum cognoscit doctrinam ueræ religionis, & iudicat in controuersia de uarijs sententijs partium in Doctrina uerbi Dei, quàm cum usurpat sibi officium adolendi Thymiamatis.

Ad locum ex Mose productū, quo armatur manus cuiusuis priuati hominis aduersus eū, qui suam de Idolatriam sectandam, quid aliud respōdet Ho-

sius, q̄ ut multis uociferetur, nos esse illos, qui alie
nos deos, hoc est, noua dogmata doceamus. Sed est
ne hoc soluere argumentum, de quo Hosius magis
mutus est quàm pilcis? Hoc enim loco non disputa
tur, utra pars idola doceat uel sequatur. Sed illud
quæritur, cum in Repub. Israelis cuiuslibet licebat in
terficere suadentem Idolatriam, num hoc sine iudi
cio fieri uoluerit Deus? Si enim populus nescit in
ter idola & cultum Dei discernere, quid opus erat
hanc Legem tradere populo? Ad hoc, inquam, silet
sycophanta, & sicco pede trāsit clarissimum testimo
nium, quod eius uanitatem refutat.

Impudentissima Mendacia sunt, quod uocifera
tur, nos introducere Aerij, Manichei, Vigilanti, Be
rengarij, et similia sectas, cum quibus nostris nihil
est commune: quorum enim Augustanæ confessi
oni adiuncti sunt, horum errores iam pridem damna
runt. Qui uero sibi horum cōscij sunt, p̄ se respōdeant.
Principū certe nostrorū non gaudebūt patrocinio.

In explicatione loci Mosaiici Deu. 11. ubi præcipi
tur parentibus, ut filios suos doceant Legis uerba,
q̄ est ridiculus. Nam ut concedamus, q̄ uerba Le
gis populo Iudaico fuerint, quod suis oratio Domi
nica, salutatio angelica, Symbolū & Decalogus, An
hæc est mens Mose & Domini, ut populus solum
quædā uerba ex libro legis excerp̄t, memoriæ mā
det, & instar Psitaci recitare queat, sed eorū sensum &

& ueram intelligentiam ignoret prorsus, neq; de ea
 iudicare possit. Sicut in Papatu factum est, ubi do-
 ctrina Catechismi iacebat neglecta: uulgus ne uerba
 quidem orationis Dominicæ, Symboli & Decalogi
 debita forma recitare potuit, tantum abest, ut quid
 sibi uelint, intellexerint. Sacrificuli interdum ipsis
 plebeijs rudiores fuerunt. Sed audi Sycophanta, si
 quis Catechismi partes probè teneat & intelligat, is
 tam confirmato est per gratiam Dei iudicio, uti sub
 illiores controuersias diiudicare nequeat, de præci-
 puiis tamen partibus doctrinæ, in quibus salutis no-
 stræ ratio consistit, ita institutus est, ut errorem facilè
 animaduertere queat, si quis à uero deuiaret. Inue-
 nias etiam magno numero martyres, qui hac Cate-
 cheseos doctrina solum imbuti, pro nomine Chri-
 sti & ueritate Euangelij eius, mortē constantè subi-
 erunt. Symbolo enim De Creatione, redemptione
 & sanctificatione generis humani docentur Idiotæ,
 Et quòd remissionem peccatorum habeant propter
 passionem Christi per fidem, in quem credunt. Ora-
 tione Dominica, missis sanctis, ad Deum Patrem in
 nomine Christi accurrunt, de exauditione certi.
 Decalogus regulam uitæ monstrat, ad quam mores
 suos componant, non ut peccatorz ueniam mereant,
 sed ut puenia solius Christi merito impetrata Deo
 grati sint. Memoria baptismi semel accepti, & usu
 scenz Dñicę suam fidē cōfirmāt, orationē erga Deū

accidunt, & in proposito rectè uiuendi roborantur. Clauem, qua coeli ostium referatur, quæ est Euangelium, promissio scilicet de gratuita remissione peccatorum propter Christum, non negligunt, sed magnificiunt, attentè audiunt & meditantur, ut per fidem clauis parati in coelum penetrare possint. Siquidem Deus seipsum negare non potest, & promissiones suas seruat. sic promissionem uera fide afferens ad ostium coeli, sine omni obstaculo, pulsanti ianua ad æternum gaudium aperitur.

2. Tim. 2.

Hæc, inquam, Catechismi capita tibi tuisq; sacris ficulis puerilia sunt, nos tantè facimus, ut ex his uel solis Ecclesiæ formemus iudicia, ne amplius impura uestra sacra sequant, uidelicet indulgētias Papales, Peregrinationes ad statuas, Inuocationes Mortuorū, circumgestationem & adorationem Panis, Missas pro uiuis & defunctis, Purgatorium, communionem sub una specie, ordines Monachorum, & similia, quæ omnia ex diametro cum hisce partibus doctrinæ Christianæ pugnant, sicut aliàs demonstratum est.

De salutatione Angelica aliàs dictum est, quod non sit oratio uel precatio, quo nomine tamen non desinunt obtrudere rudioribus. Sed est non Angelici Gabrielis, sed compilata saluatio, ex uerbis Angelici, Elizabethæ & cuiusdam Pontificis Martini conlatu uenata, qui hæc tria uerba non sine amplissima Indulgentiarum

gentiarum promissionem addidit, Iesus Christus, Amen. Solius angeli erat salutare uirginem, non nostri, & salus perfecta est, quam ille nunciabat. De stultis autem cultoribus D. Marię, si libet, lycophanta uidere potest apud Epiphanium, quid contra Collyridianos scripserit, Vbi sanctorum inuocationem appellat mulierum insaniam, & qui hæc doceant, nihil esse præter mulieres, Diabolicum conatum, hæresim, & deliramenta, ludibrium & anicularum fabulam, Antiquum errorem, stulticiam, Draconis obliquum consilium, errorem, doctrinam dæmoniorum. Hęc Epiphanius sunt non mea uerba.

Sed uideamus, quid ad exempla ueteris Testamenti respondeat Hosius. Brentius, ut probet Principum quoque esse de doctrina cognoscere & iudicare, produxit exempla priorum Regum, Dauidis, Salomonis, Ezechię, Iosaphat, Iosif, &c. Quantus, inquit Brentius, iste Dauid in docenda pietate, & constituendis sacris? Quid Hosius? At nos, inquit, exemplum eius rei nobis ostendi cupiebamus, ubi iudicasset Dauid de doctrina religionis? Respondet Brentius Scripsit Psalmos Dauid. Quid Hosius? Scribimus indocti docti quoque poemata passim. Hoc ita me Deus amet Hosij responsum & Hosij uerba sunt. Ut demonstrat Dauidem de doctrina non cognouisse aut iudicasse, præfert uersum: Scribimus indocti docti quoque poemata passim. Increpet te Dominus, Os blasphemans

mum. Ante aliquot annos scripserat Iureconsultus
 Bartholomæus Latomus: Cum rudis adhuc esset Ec-
 clesia, ritum à Christo acceptum religiose tenuit,
 donec docta à Patribus intellexit, utranque speciem
 conuenire Sacerdotibus, Laicos solo pane cõtentos
 esse posse. Cum ea de re esset admonitus, qua fronte
 primitiuam Ecclesiam ruditatis in doctrina & usu sa-
 cramentorum accusare auderet? respondet ex Oui-
 dio: Rudis indigestaq; moles dixit Poeta de primis
 rerum elementis loquens, quis prohiberet simili ra-
 tione etiam loqui de primitiua Ecclesia? Sine causa
 certè in exilium relegatus fuit Ouidius, qui suis fa-
 bulis ueritatem Catholicæ, hoc est, Pontificiæ & Ro-
 manæ doctrinæ suffulcierit. Sic Hosius noster, cum
 ad probandum iudicium Dauidis producuntur
 Psalmi, respondet ex Horatio suo: Scribimus indo-
 cti doctiq; poemata falsim. Desinat Pontifex Ro-
 manæ suæ causæ timere, postquam doctrinæ suæ tam
 egregios patronos & defensores nactus est, Doctus
 tum, Horatium, Ouidium, fabulas Aesopi, Adagia
 Erasmi & similia, propediè accedet etiam Lucianus
 & Martialis &c. Sed audi tu Hosi, Doctus ne tibi
 uideat fuisse Dauid an indoctus poeta? Si indoctus
 ac nullius iudicij in facris, cur tantopere falsim in
 scriptura commendatur? Christus dicit: Oportet om-
 nia impleri quæ scripta sunt de me in Mose, Pro-
 phetis & Psalmis, & Prophetiam Dauidis ad refer-
 tandam

tādam Iudæorum produxit impletatem. Num sine iudicio, sine cognitione doctrinæ eximia natiuitatus est de Mæsia uenturo? Si uero doctus est, & quidē ^{hæreticus} sanctus, qua fronte illi & iudicium & doctrinæ cognitionē derogare audes? Si uerō in hoc homine si quis non agnoscat, & extremæ cæcitat̄ exemplum, stupidus & cæcus ipse quoq; sit necesse est.

Recentet deinde miser homo aliquot exēpla scriptorū, Iustini Philosophi, Apollonij, Heinrici Angliæ Regis contra Lutherum, Alberti p̄ Caprorū principis, Longoliū, Picos Mirādulanos comites &c. Sed inter hos maximē Heinricū Angliæ regem, qui contra sanctissimæ memoriæ uir̄ (quem ipse appellat Idolum nostræ Islebientis) scripsit, & egregiē doctrinā Ecclesiæ de sacramētis tutatus est. Si sine iudicio hæc scripsit Heinricus rex, cur tā opere commendas? Si uero iudiciū in illo & causę cognitio tanta, ut cū nostro, ut tu loqueris, Idolo ausus fuerit in certamē descēdere, cur à Principibus alienū esse blateras de doctrina religiōis cognoscere uel iudicare? Mendacē, dicebat ille, oportet esse memorē. Suprà scripti s̄t, q̄ per nullas nec diuinas nec humanas leges liceat Principi de doctrina religiōis cognoscere. Hoc p̄ priū esse episcoporū iā officiū. Nūc uero nō tm̄ iudiciū p̄bas Heinrici octauī, sed & scriptiōnē probas. Et ut magis cōspiciua esset tua inconstātia, in eodem exēplo uidere est. Dum, n. sacra uestra tuē scripiōnē

Henricus, probatur tibi eius iudiciū, sed postq̄ doctrinam amplectitur per Lutherum ex scriptis Prophetis & Apostolicis de primatu Papæ traditam, improbatur.

Sed ad Davidem redeamus. Ais, quòd non cōstituerit talia sacra, qualia nostri Principes cōstituant. Denuo hic tua apparet tergiuersatio. Non. n. hoc loco disputatur quid instituerint, sed an liceat eis etiam de doctrina cognoscere & iudicare, ad hoc tibi respondendum erat.

De Iosaphat Regē fateē, quòd excelsa & lucos abstulerit de Iuda, Sed quòd Ecclesiam reformauerit, nullo locorum scripturæ demonstrari posse.

O stuporem, o hominis stoliditatem, impiam doctrinam abrogare, verum Dei cultum iuxta præscriptum legis diuinæ instaurare, Excelsa & lucos tollere, non est tibi Hosi Ecclesiam reformare? Quin potius ex historia Regum & Paralipomenon constat, ea forma per Iosaphat Regem reformatas esse Ecclesias in Iudæa, quæ omnibus Regibus & Principibus exemplo esse & possit & debeat. Mittit. n. ad instaurandas Ecclesias Principes, Leuitas, ac sacerdotes, et de Principibus scribitur, quod ipsorum officiū fuerit in uisitatione seu reformatione Ecclesiarum. Vt delictet, Vt Docerent in ciuitatibus Iuda. Hoc est, cōmonefaciebant populum uerborum legis diuinæ, et hortatores erant ex lege Dñi, ne Baaliticos sequantur
amplius

amplius sacerdotes, sed quos rex Miserat, qui ex Lege Domini populum erudirent & sacra rite perficerent. Horum Principū maxima erat authoritas, qui mandato Regis Sacerdotes & Leuitas in integrum restituebāt. Hi uero Principes non usurpārunt sibi munus adolendi Thymiamata, Hoc. n. sacerdotum erat officium, Sed iudicio ex uera intelligentia legis confirmato hortabantur populum ut secundū præsceptum legis Domini uiuerent. Vanum igitur est quod Hosius contra expressum textum profert, quasi Iosaphat aliquot ex Principibus miserit cum Leuitis & sacerdotibus, ut populū inducerēt ad obediendū, & punirent rebelles. Veritē enim docebāt, & Principes & Sacerdotes: una erat iā quod ad doctrinam & Principis uoluntatem attinet in hac reformatione uocatio. Hæc ne Hosio non uideatur legitima aut uera Ecclesiæ reformatio, que omnibus suis partibus constat, ut ex animis hominū per doctrinā legis eximatur Idolatricus cultus, & Idola quæ prostabant, ex oculis auferantur, & uerus Dei cultus plāretur & instauretur.

Idem prorsus & non aliud agunt pīi nostri Principes. Postq̄ intelligunt religionis ac doctrinæ Christianæ fundamenta, ad reformandas Ecclesias emittunt pariter Politicas & Ecclesiasticas personas, quorum animos sua gratia & ueritatis agnitione illustrat Dominus, qui cōiunctis animis & studijs popu-

lum erudiant, Idola ex conspectu hominum auferant,
& uerum Dei cultum ex scriptis Prophetiis & Apo-
stolicis instaurent. Hæc iudicio fiant necesse est,
non tam sacerdotum quàm Principum & politico-
rum, qui operam quoq; suam coniungunt.

Exemplum Iosifæ magis illustre erat. Qui cum
curaret reparari templum, repertus est liber Legis
in domo Domini, Ibi annotauit Lyra, Dicit Rab. Sa-
lomō, Quòd cum Ahas quereret libros Legis Do-
mini ad comburendum, iste fuit absconditus in mu-
ro templi, & sic, cum repararentur muri, fuit
inuentus.

Quàm uanum autem sit, quod scribit, Iosaphat,
Ezechiam & Iosifā ab Episcopis & sacerdotibus ad-
monitos, excelsa & lucos abstulisse, & Ezechie & Iosifæ
historiæ restantur, quòd ideo ab Hosio confin-
gitur, ut sua gloria, qua ipsos preconium Spiritus sancti
ornauit, spollati, sacerdotum sit Honos nō Prin-
cipum uel Regum. Sed longè aliter loquitur Spiritus
sanctus, & honorē reformationis non Sacerdoti-
bus sed Regibus tribuit, ut omnes Reges & Princi-
pes sui officij commoneficiat. Sic enim inquit scri-
ptura 2. Paralip. 35. Constituit Iosias sacerdotes in of-
ficijs suis, hortatusq; est eos, ut ministrarent in do-
mo Domini. Et paulò antè, Mūdauit Iudam & Ieru-
salem ab excelsis & lucis. Ac mox: ossa quoque sacer-
dotum Combussit in altaribus Idolorum. Hæc laus
Regis

Regis est sanctissimi, non sacerdotum, sicut Hofius
nugatur.

Iosias opera Cementariorum librum Legis in- 2. Reg. 22.
uentum & per sacerdotem transmissum curat sibi
per Saphan scribam recitari. Quem postquam audi-
uit Rex, scidit uestimenta sua, & iubet consuli Domi-
num. Vides Sycophanta, quod non Sacerdos Re-
gem, sed Rex sacerdotem monet. Deinde non mo-
net interrogare Dominum, quasi uerba Legis igno-
ret. Iam enim iudicauerat & uerbis & gestibus, scin-
dens uestimenta & accusans Patres suos, quod non
audiuissent uerba Legis huius. Deuisset summus
sacerdos de Lege respondisse, Deuteronomij deci-
mo septimo. Res erat ardua & difficilis, & ante o-
mnia summi sacerdotis requirenda sententia. Sed
quid facit Iosias? Summum sacerdotem cum reli-
quis ablegat ad mulierem Oldam Prophetissam,
quæ uoluntatem Dei exponat. Quid hic facit sum-
mus sacerdos?

Num ex ore mulieris requirenda est Lex? Puta-
bam scriptum esse: Labia sacerdotis custodiunt sci-
entiam & Legem requirent ex ore eius. An custo-
dia Legis illis adempta & mulieribus commissa,
quibus nefas est, iuxta Apostolum, in Ecclesia
loqui?

Hæc mulier Regem commendat, non sacerdo-
tes, qui non Legis sed Idolatriæ erant custodes. Rex

legem audit recitari per Saphan scribam uel cancellarium suum: statim intelligit: nullæ hic sunt partes sacerdotis, qui legem interpretetur: perspicua enim erant & clara uerba, sicut & transgressio à sacerdotibus pariter & Regibus perpetrata, qui Iosifæ maiores erant.

Desine ergo sycophanta has nebulas offundere simplicibus, ut pios Reges & Principes suo honore & gloria, qua ipsos Dominus ornauit, spolies. Actutum spero ut aliquando & Sereniss. Rex Sigismundus animum adijciat ad reparandum templum Dñi, ubi una uetula plus ex scriptura docere poterit, in domo sua, q̄ uniuersus ordo tuorum Cardinalium & Episcoporum in templo, Etsi sperem aliquos etiã inter ipsos esse, qui rectius de doctrina iudicent q̄ tu & tui similes sycophantæ.

Quod ait: Episcopus nostri temporis implorare Principum auxilium, ut Idola sua autoritate tollat, Mendaciũ est. Qui. n. ex Episcopis non habet plenã potestatem in subditos: tantum abest ut hortatores sint regibus uel Principibus, ut Idola tollat: quin in hoc potius incumbunt unicè, ut ab hoc studio & conatu eos deterreant, uociferantes nihil prorsus ad Principes pertinere Ecclesiastica. Administrat, aut, hi sua, hoc est, terrena, ea uero quæ ad templũ & cultum Dei pertinent, permittat Sacrificiis, nō immisceat se Ecclesiasticis, De eorum doctrina, sacris, & ceremonijs

ceremonijs nefas esse magistratui cognoscere aut iudicare. Hec cum ita sese habeant, qua impudētia uociferari audeat hic blatero, quòd Principū culpa sit, si minus rectè omnia in Ecclesia gerantur?

Deinde pleriq; Episcoporum non solum Principes sunt, sed multis q; Principibus superiores. Seiplos ergo implorent, si Idola sublata uelint, qui plenam ex uerbo Dñi reformandi Ecclesiam, potestatem habent. Implorent summum Pontificem, qui princeps Principū est, & Rex regū, qui si uellet, fortasse posset, magistratu politico nō obstante, Ecclesiam Christi repurgare scilicet.

Sed plus quàm notum est, quibus precibus & minis Imperatores, Reges & Principes inflāmauerint, ut lucē doctrinæ Evangelicæ extinguant, quam ferre non possunt, cum ipsorum opera pariter cum doctrina fiat mala & cum ueritate doctrinæ Prophetiæ & Apostolicæ pugnantia.

Quòd si uero eadē qua cœpistis crudelitate perrexeritis, nonnisi uobis, quòd his uestris statibus nō extinguētis, sed accendētis lucē, quæ suos radios in oēs partes orbis ante nouissimum filij Dei aduentū emisit. Tam enim absurdus & inutilis erit hic uester conatus, ac si quis flammam foliis restingueret cupiat, quibus subinde magis accendat, subijcēdo scilicet materiam Domino, hoc est, ad agnitiōē sui filij subinde per uirtutem spiritus sancti attrahē-

do, qui nunc in tenebris sedent. Sed exorietur illis quoq; ut speramus, Euangelij lux, quæ eis ad vitam æternam luceat.

In spem autem erigitur animus meus minime dubiam, fore ut breui in tota Polonia erumpat flamma, quæ iam aliquot annis coarctata fuit, eoque maiore impetu præter expectationem omnium, quo diutius pressa fuit. Scribit in crudeli sua exhortatione Hosius ad Serenissimum Poloniae Regem : Potes vel nutu saltem magno tui nominis decore cathedras contra cathedras constitutas euertere, potes altaria contra altaria erecta demoliri, Modo uelle te homines intelligant.

Sunt ergo beneficio Dei in Polonia constitutæ Cathedræ, ex quibus syncerum & incorruptum uerbum Dei auditur, Sunt ergo altaria extructa, ubi iuxta Christi institutionem corporis & sanguinis Christi fit dispensatio. Nec dum homines intelligere possunt, quod uelit ea Sereniss. Rex demoliri. Hæc omnia spem nostram confirmant, Cor Sereniss. Regis Poloniae, quod sicut diuisiones aquarum pronuntiat Salomon, in manu Domini, breui ad uoluntatem Domini immutatum iri, ut propagationi ueræ doctrinæ & instaurationi Ecclesiarum Christi seruiat, Amen.

Habes nunc Hosii, cuiusmodi tela Brentius subministrauerit, quibus seipsum tua opinione iugula uerit.

uerit. Diuersum ex his, quæ nunc dicta sunt, deprehendet pius Lector, & quanta sit tua & Soti ruditas & improbitas, perspicuè me demonstrasse iudico. Nunc ad ea, quæ sequuntur, pergam. Inuitus. n. Lectorem in tuis & Soti sordibus expurgãdis detineo.

Allegoriam Brentij de Thymiamate adolendo, quod solis Aheronis sacerdotibus cõueniebat, probat eo usq; Sotus, quòd nõ neget significasse placationem iræ Dei, & quòd fuerit umbra sacerdotij quofunctus est Christus in Ara crucis, per quod Deo reconciliati simus. Sed consequentiã se non intelligere fingit, scilicet, q; hæc dignitas soli Christo cõueniat, uidelicet q; ipse solus sit recõciliator & mediator inter Deũ & hoïem, & q; solus placauerit iram Dei, eamq; uirtutem bonis operibus hominum adimat.

Sed quibus argumentis probat, plures esse sacerdotes mediatores & recõciliatores & satisfactores? Testimonijs Cypriani, Nazianzeni, Hieronymi & Chrystostomi, qui testentur sacerdotis officium esse populi mediatorem apud Deum inter Deum & hominem effici. Item quòd mediij inter Deum & humanã naturam stent, illinc beneficia ad nos deferẽtes. Sed audiat lector pius quid paulò post scribat: Neq; tñ, inquit, uel horum uel posteriorũ quisq; qui uulgo uocatur scholastici, tribuit hoc unq; Ecclesiæ ministris, qd propriũ est filij Dei munus, ut eos ad eundẽ modũ legatos, mediatores, intercessores, recõciliatores

esse diceret, quemadmodum ipsi Christo uero Dei filio hæc omnia competunt. Nihil enim aliud eis tribuunt, quæ quod à Paulo tribuitur: Deus, inquit ille, nos reconciliauit per Christum, & dedit nobis ministerium reconciliationis &c.

Si hoc serio sentit Hosius, quid aliud est quam manifesta sophistica, fallacia scilicet æquiuocationis. Non enim mediatoris, sacerdotis & reconciliatoris nomina derogamus ministris, si de ipsorum ministerio intelligatur, etsi periculo non careat, nisi sobria accesserit interpretatio. De nominibus & uerbis non instituimus inanem λόγον αχραν, de rebus disputamus. Res in cōtrouersiam uenit: An ullius hominis operibus Deus placari possit, hoc est, an homo suis operibus in gratia uel extra gratiam Dei factis, remissionem peccatorum mereri possit: De hoc dum querit Brentius, Hosius de ministerio hominum loquitur, quod nihil ad rem facit. Etsi in eo quoque hallucinetur fallacia usitata. Nam cum scribit: Quam ad rem Pater misit filium, nisi ut inter Deum & homines pacem faceret: Ad hanc ipsam rem suos quoque filius misit in uniuersum orbem sacerdotes & Episcopos, ut eorum ministerio reconciliarentur Deo. Est autem fallacia à dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Cum enim duplex fuerit in terra Christi officium, sua scilicet morte & passione mundum reconciliare Deo, & eandem reconciliationem prædicatione

Euangelij

Euangelij annunciare mundo: posterius cum Apostolis & Episcopis habuit commune, Prius autem Christi proprium est, ubi nullum admisit laborum & dolorum socium, quibus peccata totius mundi solus, solus inquam expiauit.

Huius beneficij participes sumus ministerio hominum, qui manus & linguam accomodant, ipse uero est, qui baptizat, qui peccata remittit, qui reconciliat, qui interpellat pro nobis, qui docet, qui consecrat Eucharistiam, ille est qui porrigit lumere uolentibus. Hæc cum Hostij sint non mea uerba, quis non uidet, quod rem concedat nostris & de uerbis *δογμα* *χριστιαν* instituat. Nos autem suo loco docebimus, quod non sit hæc ipsorum sententia, nisi uerba nostrorum dolose imitentur.

Quod ad ministerium sacrificulorum in missa atinet, sæpe demonstratum est, sine mandato Dei fieri oblationem panis & uini, quod ipsi appellant corpus & sanguinem Christi in Coena. Christus enim non præcepit aut instituit eiusmodi spectaculum, in quo unus edat & bibat, & reliqui sint esurientes & sitientes spectatores. Multo minus hoc spectaculum uoluit esse canalem quendam, per quem gratia eius in spectatores deriuaretur. Dispensationem corporis & sanguinis sui instituit cum pane & uino, per ministerium hominis, qua cessante, & inane & Deo ingratum est hoc spectaculum.

Quod scribit: Sacrificulos & habitu & actione re-
 presentare reconciliationem, & quemadmodū ea fa-
 cta sit in cruce sub aspectum astantis populi subiiciat.
 Respondemus, Lodiccos illos concionatores à Chri-
 sto non esse consecratos, qui ladicibus & scenicis ge-
 sticationibus concionent populo, Sed instituisse
 docendi ministeriū, in quo uiua & expressa uoce de
 reconciliatione per sanguinem Christi facta erudia-
 tur populus: Ite, inquit, in orbem uniuersum, & pre-
 dicare Euangelium. Reseruet ergo sibi suos lodi-
 ceos & scenicos Sacrificulos Hosius. Nos ministe-
 rio docendi à Christo instituto, & dispensatione
 corporis & sanguinis Christi, quæ sit sine illis gesti-
 culationibus, contenti sumus, & opus illius confi-
 ctæ oblationis cum sacrificulo, & sacrificulum cum
 oblatione reijcimus.

Sed quàm fraudulenter excuset doctrinam scho-
 lasticorum operæ precii est cognoscere, cum doceri
 Missam ualere ex opere operato, nō aut ex opere o-
 perantis. Sensus scholasticorū est: sacrificium, quod
 hic offerat Deo pro uiuis & defunctis, Deo gratū &
 acceptum esse, etiam si impurus et malus sit sacerdos
 offerens. Hic per opus intelligit Hosius totam actio-
 nem, quæ ministeriū hominis sit, ad dispensationem
 sacramenti institutū, quod nō pendeat ex dignitate
 uel indignitate ministrantis, sed ex uerbo instituentis,
 cuius ueritas sibi semper constet. Perinde ergo esse.

si Missa celebretur ab impuro ac puro sacerdote. Quid
 habet hæc explicatio absurdi? Sed fallacia est, quam
 uocant Amphibologiam. Coaceruantur enim hic
 multa ab Hossio, quæ propriè non sunt ministerij à
 Christo instituti. Nam cum principalis pars Missæ
 sit manducatio corporis & sanguinis Christi, quo-
 modo potest ea ualere, hoc est, Deo grata esse sine fi-
 de & pœnitentia? Deinde quòd unus pro omni-
 bus offerat, hoc à Christo nullo modo institutum.
 Frustra ergo oblatio nomine ministerij commen-
 datur. Quod ad preces attinet, quas sine fide & pœ-
 nitentia ad Deum fundit, quis crederet eas ualere, hoc
 est, Deo gratas & acceptas esse? quæ etiam ad pecca-
 tum reputantur. Ecclesia pro se orat, orant singuli
 pro se inuicem. Vni autem tribuere, quod omnium est,
 nullus Christianorum agnoscit. Nō est nobis igno-
 ra consuetudo primitiæ Ecclesiæ, cum populus mu-
 nera sua afferret ad conseruationem ministerij uer-
 bi & pauperum sustentationem, Sacerdotes, hoc est,
 ministri Ecclesiæ precibus ex omnium uotis collectis
 Deo cōmendabant & offerebant: addebant sua uota
 etiam offerentes, dum lingua non ignota sacra pera-
 gerentur. Hoc totum iam sacrificulo tribuitur, quasi is
 solus totius populi oblationes & preces Deo offerat.
 Si uero hoc cum omnibus prijs habet cōmune, preces
 sacrificuli ad ministerium eius ita referri non possunt,
 ut mediatoris nomē inter Deum & hominē obtineat.

Psalm. 109.

Cum ergo dicunt: Missam ualere ex opere operato, quæ impietas hac uasra interpretatione regatur, iam dictum est.

Sed ne quis putet, me minus candidè illorū dicta & facta interpretari, audiamus quod pro se afferat Hosius ex Scoto testimoniū: Missa (inquit Scotus) non solum ualeat uirtute meriti siue operis operantis, sed etiam uirtute sacrificij et operis operati. Vel non solum ualeat uirtute meriti siue operis operantis, uerum etiam uirtute meriti generalis Ecclesie. Hac sententia trium personarum complectitur merita, sacerdotis, Rei quæ offertur, & Ecclesie pro qua offert. Et ut Missa sit salubris necesse docet, ut ad minus Ecclesie meritū accedat, si nō & sacrificuli. Si igitur uel sacrificulus uel Ecclesia meretur remissionem peccatorum, meritum non est solius Christi, quem dicimus nobis sua passione plenariam remissionē omnium peccatorū promeruisse. Sic iuxta Scotum Missa ex opere operato nō ualebit, quæ phrasis docet opus Missæ in se considerare sine respectu ministri aut Ecclesie. Atq; hoc modo impia sententia, quod Missa ualeat ex opere operato alia superinducta impietate de meritis uel sacrificuli uel Ecclesie refutat. Sed quid opus est pluribus? Missa Pontificia per se impia, quomodo ergo ex opere operantis uel operati ualeret.

Basilij locus Hosio prorsus nō patrocinaur, qui docet

docet misericordia Dei & sanguine Christi nos mūdari à peccatis, si quocq̄ dignos respicientiæ fructus fecerimus. Idem. n. nos docemus, frustra gloriari homines de historica fide, quæ sit sine cōuersione & pœnitentiæ fructibus. Sed lōge aliud est fructibus pœnitentiæ esse Deo gratū pro accepta remissione peccatorum: & fructibus pœnitentiæ mereri remissionem peccatorum. Estq̄ hæc nota fallacia à non causa ut causa.

Nec eum saluabit effugium, quòd ait, opera piorum precioso sanguine Christi aspersa esse, ex quo precium suum omne mutuantur. Fatemur nos quæque opera fidelium aspersa esse sanguine Christi, & placere Deo propter Christum, non ut aliquid mereantur, sed ne dānentur, cum imperfecta sint. Priusq̄ enim fiant, necesse est ut homo ea faciens, sit in gratia, & habeat remissionem peccatorum, sicut scriptum est: quidquid nō est ex fide peccatum est. Quo Rom. 14. modo ergo remissionē peccatorū mereri possunt.

Frustra igitur excusat Papistarum impietatem nihil derogari merito Christi, quando in hunc modū de meritis bonorum operū docetur. Luce enim in meridiana clarius est, omnium ferè animos sub Papatu fascinatos fuisse opinione meriti nostrorum bonorum operum, quæ nobis etiam tot ordines Monachorum & superstitiones peperit.

Sed tales fucos nunc queritis, ut simplicium per

stringatis oculos, quāto satius erat errorem & morbum ingenuè fateri, & medicinam oblatam grato animo recipere, ne fortè longius à vobis recedat, & uos in tenebris & impletate uestra pereatis.

Sed hæc extra causam quoque dicta sint, ne lyco-phantia queri posset, hæc à nobis studio dissimulata esse, in quibus nucleum aliquem pietatis collocavit. Modo unum adhuc audiamus quod in Brentio criminatur Hosius, qui sine causa in venerabilem uirum Petrum à Soto propterea inuectus sit, quod scripserit: Oram licere sibi credidisse arcem manus preter omnem temeritatē admouere. Excusat temeritatē testimonio Nazianzeni, qui dicit Oram arcem lapsuram manu sedula & sollicita sustentasse. Syllogismus est:

Qui sedulo & sollicitè aliquid agit, non temere agit.
 Oram sedulo & sollicitè agit, Ergo
 Oram non agit temere.

Hoc argumento insultat Brentio, subiungens: Cum ualidiora quæ proferat argumenta non habeat, cauillis eiusmodi uirum & bonum & doctum uexare conatur.

Quam falsa aut sit maior, ipsius Hosij testimonio comprobabo, qui nostris tribuit magnam & sedulitatē & sollicitudinē in dicēdo & scribēdo, quos nihilominus temeritatis accusat, quod eiusmodi labore non præeunte Ecclesiæ decreto susceperint.

Non ergo uel sedulitas uel sollicitudo temeritatē excusabit,

excusabit, cū impietas sæpe sit magis sedula, q̄ qui uerā & piā causam tuent. Sicut. n. filij huius seculi sunt prudentiores filijs lucis, ita & seduliores.

Eas nunc Sycophanta & Brentio uel conuicta uel cauillationes obijcias, qui quā turpiter illudas Lectori cauillationibus, iam partim demonstratū est, & sequentibus libris demonstrabimus.

Horribilem blasphemiam hoc loco denuo nolet lector, q̄ piā doctrinā Sathanismum appellat, ut sciamus Papistare ruinā nō procul abesse, q̄ in tāta luce meritis tā horredas blasphemias euomere audent.

Hanc excipit mendacium, q̄ nugatur: apud nostros quemlibet uelle Apostoli, Pastoris, doctoris, officio fungi, etiamsi legitime uocatus non sit.

Eiusdem ordinis mendacium est, quod blaterat, Brentiū ideo odisse ordinem, quod uideat suas hæreses consistere non posse, si saluus sit ordo Apostolicus. Quā impudenter enim hæc mentiat, omnes uident, nec ulla resutatione indiget.

Quod subiungit de Principibus, quos ex sententia Brentij apparitores & lictores suos faciāt Episcopi, dum sine iudicio mādata & decreta Episcoporum exequi tenent, manifesta fallacia est, quam uocant accidentis. Accidit. n. interdū Principibus ut de maleficijs & cædibus nō cognoscāt. Nū uero propter quorundā locordia reliq̄ suū officiū facere nō tenentur.

Aliud Sophisma: credit Princeps iudicib. à se cō

stitutis. Ergo etiam credat iudicibus à Deo constitutis. Fallacia est, quæ dicitur consequentis. Nulla enim hic est similitudo. Nam si eadem ratione Princeps tenetur credere Episcopis, qua suis constitutis iudicibus, penes Principes erit summum iudicium, siquidem iudicium suorum sententiã non modo cognoscere, sed etiam mutare & prorsus abrogare licet Principi. Quod Principibus nunquam concessuri sunt sarcinificuli.

Mendacium est, quod scribitur ex quo tempore Imperium penes Christianos fuerit, nemo Regum & Principum Christianorum de causa fidei sibi iudicium arrogare ausus est, sicut suo loco docebitur. Nec constitutio Iustiniani hoc uult quod tu inde sophisticè colligis Sycophanta. Non ignoramus Episcoporum esse examinare hæreses, sed executionem mandare Imperatoribus nulla ratione reddita, cur hic vel ille hæreseos damnatus sit, hoc minimè Apostolicum sed tyrannicum est. Et mitius cum lictoribus agitur & carnificibus quàm Principibus. Carnifices enim causam mortis plerumque pronunciarum audiunt, quo supplicium meritis est reus, Principes autem horum iudicio cæcos esse oportet, nisi uindictam Dei in se prouocare uelint.

De successione Episcoporum, quod multis agit Hosius, paucis expediri potest, in primis uero notanda fallacia Hosij, qua locum Irenæi deprauauit. Etenim

Etenim Dominus sic differuit discipulis post resurrectionem suam à mortuis, Et ex ipsis Scripturis Ostendens eis, quoniam oportebat pati Christum, & intrare in gloriam suam, & in nomine ELVS prædicari remissionē peccatorum in toto mundo. Et erit cōsummatus discipulus, & similis patri familias, qui de thesauro suo proferit noua & uetera. Quapropter eis, qui sunt in Ecclesia presbyteris obaudire oportet, his qui successione habent ab Apostolis, sicut ostendimus, qui cum Episcopatus successione, Charisma Veritatis certum secundum placitum Patris acceperunt. Hæc Irenæi uerba deprauat Hosius, & inde docere conatur, successioni alligatam ueritatē, cum Irenæus solum doceat, cur presbyteris in Ecclesia credendum sit, uidelicet cum ex scripturis exemplo Christi ueritatem proferunt, à qua ueritate si recedat, homines, hæretici sunt, quacumq; successione gaudeant. Plana sunt uerba Irenæi, illos presbyteros audiendos, non qui simpliciter succedant Apostolis, sed qui cum successione Charisma ueritatis certum acceperint, Fallacia dicitur amphibologia, quā alia ornauit, quæ est compositionis & diuisionis.

Quod ad reliquorum scriptorum testimonia attinet, non ignoramus S. Patres multum successioni legitime tribuisse, sicut merito tribuendum est, ad quā etiam sæpenumero prouocarūt, eamq; aduersus hæreticos urserunt. Hæretici enim noua & impia con-

ringentes dogmata, sicut scripturis probare nō poterant, ita consensu maiore destituebant, quibus eiusmodi dogmata ignota erāt. Frustra ergo illorum consensū allegabat Arrius, & rectè urgebāt Orthodoxi, qui & scripturę testimonijs & patrum consensu unanimi Divinitatē filij Dei asseriebāt. Sed quod nudam succelsionē hæreticis obiecerint, sine veritatis testimonio ex scriptura deprōpto, hoc ut à veritate alienissimum est, ita solū hi fecerunt, qui Pontificū Tyrannidē stabilierūt, cuius paulò post exempla proponemus.

Sic non miramur, quæ D. Augustinus cōmemoravit de cōsensione populorū ac gentiū, autoritate miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, ueritate firmata, quę ipsum in Ecclesię gremio iustissimè tenuerint. Faciunt hæc ad confirmandū animum uacillantē. Si uero expresso Dei uerbo, miraculis cōfirmato destitutus fuisset Augustinus, quantū presidij in his omnibus ipsum collocaturum fuisse existimamus? His permotus est & excitatus, donec ita in scripturis profecit, ut scripturæ propter se ipsam crederet, non cuiusq̃ scripta, cuiuscunq̃ autoritatis, ueritatis & sanctitatis essent, recipere dignetur, quæ eū scriptura canonica pugnent, sicut falsim uidere est, præsertim in Epistola 19 ad Hieronymum, qui Augustinum autoritate premebat magis quam argumentis uincebat.

Quæ fuerit Roma. Ecclesię principalitas, de qua
Irenæus

Irenæus loquitur & unde nata, ipso ex Caluino descripti, ut non opus sit commemorare multis. Videlicet magnum honorem Ecclesiæ Romanæ dedisse ueteres, Reuèrenterq; de ea locutos, uel quòd constituta fuisset Petri ministerio, uel q; in ea Caput esset Imperij (quod ego maximè crediderim) uel quòd alijs sedatior & minus turbulenta fuerit. Hanc principalitatem nemo derogauit Rom. Ecclesiæ. Sed quòd interea temporis non degenerauerit à Pauli & aliorum præconio, & quòd iure Diuino alijs omnibus superior sit, cuius Episcopus omnibus alijs præsideat in toto orbe dispersis Ecclesijs & Episcopis, ac in eos potestatem & eminèntiam habeat, id aliàs demonstrauius quàm sit uanum.

Quod ex concilio Chalcedonensi profert, acclamatum fuisse: Omnes ita credimus: Papa Leo ita credit: Cyrillus ita credit, Papa Leo sic interpretatus est. Et iterum: omnes sic credimus, Papa Leo sic credit.

Hæc ne sunt Apostolicæ uoces: non habet aliud fundamentum, quàm hanc uocem, Papa Leo sic credit: Hactenus aduersus nos adraui usq; uociferati sunt, nos Lutherum pro Deo adorare, apud quos illud Pythagoricum obtinuerit, *αὐτὸς ἴσα*. Sicut perfidus trāsuga Staphylus nobis occinit. Sed quid nunc auditur ex ore istorum: Papa leo sic credit, ergo omnibus sic credendum est.

Lutheri sanè authoritas est, sicut merito esse de-

Acto. x.
Concil.
Calche.

bet, magna, sed hominem fuisse agnoscimus, nec ex eius scriptis doceri potest, quod sibi tantum arrogauerit, ut omnia sua scripta dicta & facta per oraculis diuinis haberi uoluerit, sed quae non uidebantur aperta & perspicua scripturae testimonia habere, iudicio uere ecclesiae & piorum omnium subiecit. Sed si quid euomuerit Pontificium Idololum Papa, statim acclamatur, Papa sic credit, omnes sic credimus, in eius dicta inquirere nefas est, de eius responsis dubitare huic superstitioso & Idolatrici Hosio est maiestatem Dei scrutari, & in iudicia Domini imperuestigabilia inquirere.

Nihil horum sibi arrogarunt Apostoli, sed ueritatem doctrinae suae Prophetis scriptis comprobabant. Quomodo ergo hanc enormem impudentiam seremus in istis Pseudosuccessoribus Apostolorum, qui illorum locum & Cathedram occuparunt, sed fidem amiserunt, & in Ecclesia Christi crudeliter dominantur & Idola tuentur.

Sed quanta est hominis impudentia, quod negare audeat, Vriam summum sacerdotem fuisse in Hierusalem, de quo 4. Reg. 16. scriptum, quod contra exemplum Dei uerbum ex mandato Regis Achab extruxerit altare ad exemplum & similitudinem Altaris Damasceni: & altare graecum, quod erat coram Domino, transtulit de facie templi etc. Scriptura eum appellat sacerdotem, & Nicolaus Lyra, qualis sacerdos fuerit, explicat: Misit rex Achaz ad Vriam, qui erat summus

mus sacerdos in Ierusalem.

Non dubito ea quoque legisse Hosium, extréma igitur improbitas sit necesse est, quod hæc non dissimulare, sed negare audeat.

Non ignoramus, quod Ieroboam fecerit Sacerdotes de extremis populi, quos etiã Prophetæ acriter corripiebãt. Sed quid hoc ad locũ Jeremiã Brẽ ^{Jer. 5.} tio productum, qui de sacerdotibus & Prophetis Ierolymitanis loquitur: à Prophetis inquit Ierusalẽ ^{Jer. 23.} egressa est pollutio super omnem terrã. Illorum. n. exemplo reliqui quoque idolatriæ indulgebãt, cũ uiderent summorum sacerdotum & Regum autoritate defendi.

Frustra ergo priuilegium successionis tuorũ Episcoporum defendis tam crassis & palpabilibus mendacijs, quorũ ut uel tandẽ te pudere incipiat, per Episcopalem dignitatem tuam te oro atque obtestor.

Verum, inquit, demus hoc tibi, quod Aaronis dignitati successerit Vriã. Quæso te quid ille fecit aliud, quã quod aliquando factũ à Marcellino Põnifice legimus, qui in horribili Christianorũ sub Maximiano & Diocletiano persecutione, metu suppliciorum, quæ fuerunt illi intentata, thura adoleuit, arisq; intecit?

Quid audio? hoc cine est Vriæ facinoris excusare? quod à regis iussu factum est? & ad excusationem non minus atrox facinus Marcellini abnegatoris afferre?

An non uideatur tibi horribilis error & lapsus publica nois Christi abnegatio per Marcellinū facta: q̄ suo exemplo multorū fidem, q̄d in se erat, labefactauerat. Qui me negauerit corā hoibus (inquit Christus) negabo illū q̄ corā meo Patre cœlesti, Mat. 10.

Sed eò perueniunt tandē Pontificiorum errorū defensores, ut à Sathana dementati tandem Caiaphæ & Annæ iudicium, Vrię Idolatriam, abnegatorum ueritatis horrendos lapsus, partim defendant, partim excusent.

Familiaris huic Episcopo fallacia accidentis est, dum exēplo Vrię nos reuocare studet ne Principib. iudiciū & cognitionē de doctrina religionis tribuamus. Fieri, n. & accidere potest, ut Princeps iniqua iubeat, & pastorum animi metu frangantur. Sed si propter hoc periculum Principes suo iure priuare uellemus, quid in toto orbe constaret, cum abusus in omnes omniū uocationes & res irrepere queant. Fiat igitur quod iustum & rectum est. Qui hoc iure diuinitus concessio abutentur, rationem redditurū sunt Deo. quid hoc uel ad me uel ad Hosium, multo minus ad rem præsentē: ubi quid fieri debeat, non quid fiat & fieri possit disputamus.

De filijs Eli, quā belle arripuit Brentium disserentem, quos ait, non successisse in dignitatē patris, q̄ ipso uiuente in bello perierint. Quasi uero hoc ignorarit Brentius: Sed audi quid Lyra tuus: Veniebat

bat puer, inquit, sacerdotis de mandato filiorum Heli, qui erant sacerdotes sub patre suo. Et paulò post: Et ante quàm adolerent Adipem: inquit Lyra, scilicet filij Heli: quia ad eorum officium pertinebat cremare adipem sacrificiorum super altare Holocaustorum.

Pertinet ergo hæc responsio tua ad caput, quod diximus esse sycophantiã siue calumniam, unde pater eius nomẽ & appellationẽ Diaboli sortitus est. Diabolus, n. calumniarũ et author et pater est. Et rectè doctorum ac factorum deprauatores pro suis obsequiissimis filijs agnoscit, inter quos te non postremo loco numerãdum existimo, usquẽ adeo sedulam operam in hoc tuo libro aduersus Brentium calumnijs & mendacijs nauasti.

De filijs Samuelis idem quod de filijs Heli accipias responsum, quod etiam ad locum comunẽ tuum calumnie refertur.

Cũ de doctrina quærit, sycophanta de moribus respondet, legitimũ successorẽ propter corruptos & deprauatos mores nõ esse reijciẽdum. Vt hoc illi demus, iam aliquoties testati sumus, nos à Põtificia religione non fecisse discessionẽ propter dissolutã & turpem ipsorum uitam solum, sed propter Idolomania, errores & blasphemias, quorũ conuicti sunt. Frustra ergo hoc quicquid passim in suo libro inculcat.

Quamobrem si quis, ut tuis utar uerbis, succedat in eam ueritatem doctrinæ, quam præ-

dicauerūt Apostoli, religio nobis fuerit, ab eius ministerio recedere, nisi a deo dissoluta sit uita eius, ut iuxta Apostoli sententiam non liceat nobis cum illo cibum sumere.

Frustra igitur hoc loco, pro more tuo in re plana declamitas de discrimine personæ & officij sacerdotum, quod etiam sine tua opera scire poteramus.

Sed audiamus, quod sequitur: Nihil igitur impendit Brenti, inquit, quo minus habeat Spiritum sanctum Episcopus aut sacerdos, quo si minus ipse sanctus est, sanctos tamē alios faciat uel docendi uel baptizandi ministerio. Quid magis absurdum, quam dicere hominē posse habere Spiritum sanctum, et si ipse sanctus nō sit. Est enim contradictio manifesta. Quod si Spiritus sancti noīe ministeriū intelligere uoluisset, aliter loqui oportet. nolo. n. quidē cauillari studio. Sed candidus lector facile intelligit quo sensu hæc ab ipso afferātur, ut scilicet doceat, sed frustra, illorum personis propter successione[m] Spiritū sanctum alligatum esse. Quod quā[m] frivolum sit iam docuimus.

Ad promissiones adductas, quæ non minus illustrem præsentiam Dei testantur in Ecclesia iudæorum, quā[m] Christianorum, cum nihil aliud quā[m] purum NON afferat, iudicium lectori cōmittimus, qui facile uidebit, conscientiam hominis uicti, cum nihil contra afferre potuerit.

Sed

Sed audiamus, quam afferat diuersitatis rationem inter uoces Iudaicorum sacerdotū, qui clamabant: Templum Dñi, Templum Dñi, Templum Dñi, Et Papisticos sacrificulos ac monachos, qui clamāt: Ecclesia Ecclesia. Diuersa, inquit Hosius, fuit illorū (Iudaicorū sacerdotum) ratio, qui cum non corda solū, sed & manus habebant pollutas Furto, homicidio, periurio, adulterio, sacrilegio, & cultu eorum Deorū, quos nesciebant: audacter nihilominus ingrediebantur domus Dei limen, & erecta ceruice stantes exauditas in ea preces suas persuasum habebāt. Nō hac ratione nos clamamus: Ecclesia Ecclesia. hactenus Hosius.

Potuisset autem Hosius sacrificulorum suorum impietatem pariter & mores conuenientius describere, quàm his uerbis ab eo factum est: An non corda pariter & manus pollutas habent furto? quod cōtra ipsorū met Canones pluralitatem beneficiorū sequunt: ut nihil dicā de exactiōibus qua Domos uideant comedūt, & falsa persuasiōe suffragiorū suorū pro redimendis animabus ex conficto Purgatorio: quàm scitè non mulierculis solum, sed regibus quoque & Principibus emungunt pecuniā? Ut hominibus seruent fidem, non erubescunt eam frangere, quam Dño Deo suo in baptismo dederunt. Quàm plenæ sint manus uestre sanguine sanctorum, multa millia sanctorum Martyrū loquuntur, quos cru-

deliter propter confessionem ueritatis trucidastis.
 Quam crudelitatem tantū abest ut agnoscat, quin
 uos Deo gratissimum cultum præstare persuasum
 habueritis, si nostro sanguine terrā purgetis. De adulterijs, quid dicam? Nefandæ sunt illorum libidines, & toti terrarum orbi notæ. Sacrilegia quanta, in tanta bonorum Ecclesiasticorum prophanatione, quam ne prophanus quidem homo probare possit. Cum in scortilla & luxus erogauerint sacrificiis, benè collocata pecunia est: si nostri ad ministerium Docendi Euangelium, instaurationem scholarum, sustentationem pauperum, & publicos legitimos & honestos usus conferunt, statim sacrilegi audiunt. De Idolatria eo breuior ero, quòd hæc quoque omnibus pijs plusquam nota sit. Ac gentiles superatos esse immodica Papistarum Idolatria, testabuntur, qui Papisticis tenebris aliquando immersi, beneficio & gratia Dei ad ueritatis Euangelicæ agnitionem perueniunt. Id quod ne Pontificiorum quidem errorum propugnatores negare possunt, qui & ipsi deplorant concursus illos immodicos & superstitiones ad statuas mortuorum. Cui ut aliquem modum statuerent, in concilijs quibusdam provincialibus decreuerunt, statuas alijs magnitudine differentiibus commutandas, ne hic honos lapidi aut ligno ab Imperitoribus tribueret, qui uel ipsi Deo, uel sanctis iuxta illorum opinionem debet. His flagitijs & sceleribus

ribus cooperti, nihilominus Audacter ingrediuntur
 Dómus Dei limen, & erecta ceruice, quisque in suo
 stallo (sic enim loquuntur) stantes & Boantes, ex-
 auditas in eo preces suas persuasum habent. Nihil
 horum, opinor, negabis Hosii: loquuntur hoc om-
 nia collegia, lippis & tonsoribus est notum. Et grati-
 am aliquam à nobis reportabis, quòd tam exactè, &
 quasi uiuis coloribus descriperis hunc sacrum ue-
 strum ordinem, quem ne Apelles quidem melius
 depingere potuisset.

Cum ergo pares, imò longe superiores recitatis
 flagitijs sint uestri sacrificuli sacerdotibus Iudæo-
 rum, diuersitatis ratione sublata, luce meridiana cla-
 rius apparet, easdem uoces esse & Iudæorū, cum cla-
 māt: Templū Dñi, & uestrorū sacrificulorū, qui sem-
 per in ore habent & uociferantur: Ecclesia, Ecclesia.

Impudentia est, non solum mendacium, quod ia-
 sticat Thraso Hosius: Errare, inquit, nos (Pontifici-
 os) nulla ratione posse certum & indubitatum habe-
 mus, quorum impietas pariter cum erroribus suis
 horribilibus multis iam annis in lucem produ-
 cta est.

Nostros non inanes iactare uoces: Verbum Do-
 mini & Euangeliū, omnibus pijs notum est, qui ueri-
 tatem doctrinæ nostræ, scripturæ sacrae testimonijs
 non corruptis comprobamus. Inter mendacia ergo
 Hosij etiā hoc crimē rejiciamus, quæ homo uanus &

blasphemus inter familiares & populares suos Ger-
tas numerat.

Extra Ecclesiam quòd non sit sana scripturarum
interpretatio, inter nos non controuertitur. Sed quò
uos non sitis Christi Ecclesia neque membra ueræ Ec-
clesiæ, qui Idola crudeliter defenditis, iam sæpe de-
monstratum est.

Frustra eludit testimonia Mosaica de præsentia
Dei in populo Iudaico adducta. Non enim Deus se ab-
futurum promisit solum propter temporalia, sed etiam
æternam suam uoluntatem uerbo expresserit, etiam
errore eos liberaturū sese, sanctè promisit. Ero Deus
tuus & seminis tui post te. Sed studio posterius
testimonium arripuit Sycophanta, prioribus dissi-
mulatis, ut simplicibus persuadeat Iudæos de ter-
renis solum rebus habuisse promissionem Dei, sed
non de gratia quoque spiritus, quod uanissimum est,
sicut Prophetarum uaticinia de Christo testantur
Iudæis dicta.

Blasphemiam excipit Mendacium subtile, quod
est calumnia, tribuit enim nostris, quòd ita doceant
promissiones Euangelij esse absque conditione, ut op-
pus non sit benè operari. Sed hæc calumnia iam
sæpe refutata est, satis fuerit hoc loco saltem annota-
re, ne quid in sanctissimo *ὁριόσητον* Episcopi libro
prætereamus.

Pro priuilegio Cathedræ Petri asserendo, fru-
stra

stra de moribus respondet, interrogatus de doctrina. Non em̄ inter nos certamen est de eo, an qui moribus est corruptis, sed nihilominus rectè doceat, audiendus sit. Sed hoc queritur: an uos, qui sedes sanctorum occupastis errare possitis & erraueritis. Et nū rectè faciant nostri, quòd propter demonstratos errores secessionem à uobis fecerint. Hic cum Tu respondere nequis, ad discrimen morum & officij explicandum excurris, de quo nemo dubitat, Rhetor est hoc prophanorum in causa mala & deplorata, non piorum & *ἁγιῶν* Episcoporum, qualis tu uideri quàm esse mauis, cum à uera sanctitate sis alienissimus.

Quod exemplo Caiaphæ adducitur, qui semel et quidem preter animi sententiam prophetauit, nota est fallacia accidentis. Non. n. sequit̄, propterea quæ uis eius respōsa sacerdotalia diuina oracula esse, cui hac uice accidit prophetare. Multū profecto tibi sophismatum studiosi debent, qui ipsis Aristotelē de elēchis sophisticis tot egregijs exēplis illustraueris.

Alia fallacia sequitur, in exemplo Vigilij explicando, qui per scelus ad Pōtificatum puenerat, fraudibus Augustæ eiecto Syluerio, is primatu adeptus, poenitentia ductus Anthemiū Eurychianū restitueri uoluit. Hoc tribuit Hosius priuilegio Cathedræ Petri. Sed nota est fallacia à non causa ut causa. Non enim hoc sedes præstitit, siue de sella, siue de primatus dignitate loquaris, scelus enim erat, quod Spiritus

rus sanctus in eo extra hanc sedem corripuisset, si eam ad minorem dignitatem huicce artibus aspirasset.

Depravatio scripturæ est manifesta, uerba Christi, quæ de Petri fide incommunicabili locutus est, transferre ad eius posteros, qui sedem eius occuparunt, si tamen occuparunt. Habuit enim Petrus suam fidem, quæ nullius erat hominis præterquam Petri. Sic & successorum eius quilibet suam habet fidem, qua quisque pro se ipso in unius Christi merito acquiescit. Res autem in qua confidit piorum omnium est, Christus scilicet cum meritis suis, & ea ratione fides omnium una est, specie sed non numero ut scholæ loquuntur. Definitio eorum omnium una est, cum tamen quilibet pro se credat, & ex ea fide ipse solus uiuat.

Et libet hoc loco in gratiam Hosij uerè & rectè dicere, quod tot sint fides, quot p[ro]ph[et]e ac Christiani ho[mo]ines, cum tamen omnium Christianorum non nisi una sit fides.

Ep[ist]olæ. 4.

Sicut ergo non defecit fides Petri, ita nec Pauli. Nec alienius prerogatiue argumentum est, sed infirmitatis Petri commonestatio, quando Christus inquit, Ego rogavi pro te, nec deficeret fides tua, quod uidebat Christus eo maiorem Petri infirmitatē, quo magis iuxta carnē, præ alijs audax fuit. Sed quid hoc ad posteros eius, quorum quilibet suam fidem habuit? Quod ergo inde extruit Hosius, uidelicet etiā successorum Petri fidem non defecisse, in manifesta scripturæ depravatione fundatum est. Et res ipsa uanitatem ho[mo]inis redarguit,

quit, sicut suo loco de Rom. Pont. docebimus.

Ad testimonia ex ipsorum iure Canonico adducta pro more responder de peruersis Pōtificum moribus, cum à nostris propter corruptam Euangelij doctrinam accusentur.

Calumnia est, qđ Brentio tribuit, ita eum de fide sola iustificante docuisse, ut non opus sit bene operari. Nam bonis operibus eam solum dignitatem ademit, quæ solius filij Dei propria, precium scilicet redemptionis qđ in sanguine Christi consistit. Suum autē locū tribuit operibus, quibus fides demonstratur, quæ in solius Christi merito acquiescit, & fideles declarant, sese Deo pro tanto beneficio gratos.

Sed q̄ belle exagitat Brentiū, qđ Petrus à Soto reprehenderit, qui scripserat in suis scorijs: Ecclesia habet promissionem præsentiae Christi, & gubernationis Spūs sancti, tota quidē, non autē singula eius mēbra.

Si, inquit, omnibus præsens est Christus, si oēs gubernantur semper à Spiritu sancto, quid opus est cōcilij? Ad hoc nolo ego respōdere, sed recitabo ipsiusmet Hosiij uerba, ex Paulo descripta. 1. Cor. 12. Divisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus, & quæ sequuntur. Vides Hosi, quā uana sit tua collectio. Etsi non eadem dona habent omnes Christiani pariter, eundem tamen habent spiritum præsentem, per quem etiam reguntur & gubernantur. Nec propterea conciliorum authoritas tollitur, ubi plures

conueniunt in noīe Christi, & dona sua quilibet in medium ad presentium controuersiarum diiudicationē adfert. Fallaciā igitur consequentis esse oēs uident, nulla enim hic est collectionis ratio.

Sed quanta blasphemia est Hosij, qua impudenter affirmat, Quod ipsis quoq; Prophetis non semper adfuerit Spiritus sanctus. Idq; Elisæi & Nathan prophetarū exemplo probare conatur, quorum alter ignorauerit mortē filij Sunamitidis, alter Dauidi concedat edificare templum quo postea prohibitus fuit. O detestandam hominis maliciam & execrandam blasphemiam. Tu ne os blasphemum prophetas accusare audes, qui Spiritum sanctum interdum non habuerint: blasphemia non stylo, sed fulmine Dei refutanda. Fallacia est à dicto secūdam quid ad dictum simpliciter. Etsi enim hoc ignorarunt Prophete, in quo neq; ipsorū, neq; auditorum salus consistebat, non tamē propterea sine Spiritu sancto fuerunt. Nescit homo rerum diuinarū imperitus inter Spiritum sanctū & uaria eius dona ac reuelationes discernere. Nam eadem prorsus collectio est, ac si quis ita argumētaretur: Apostoli ignorarunt Constantinopolim expugnandā, ergo Apostoli fuerūt deserti à Spiritu sancto. Pūdeat te os impium talium blasphemiarum, fallaciarum & sophismatum.

Ad idem caput blasphemiarum et Sophismatum referendum est, quod sequitur: Spiritus sanctus (inquit)

quit) sæpe sanctos deserit, inspirat autē eos, qui sunt
 procul ab omni sanctitate remoti. Sicut inspirasse le-
 gitur Balaam, Saulem, Heliu, Caiaphā & alios per-
 uersos homines. hæc Hosius.

A quibus sanctis recessit Spiritus Domini, cum
 Bileam inspiraret? Nū à Mose, & eius collegis, qui-
 bus Dñs de spiritu suo dederat, ut Mosen in admi-
 nistratione iuarent? Nū à Samuele recesserat, cum
 Saulē inspiraret? Num à Christo & Apostolis cum
 Caiapham inspiraret?

Quid non faceret os hoc blasphemum, quod san-
 ctis Dei Prophetis detrahere nō ueretur, ut blasphe-
 mum mendacium tueatur?

Apostolos hoc nomine Prophetis superiores fa-
 cit Sytophanta, de quibus scribit: Spiritum, inquit,
 ueritatis Apostolis præsto semper singulis adfuisse,
 non negamus: Sed hanc à te non accipiunt commen-
 dationem Apostoli, quæ cum ignominia & cōtume-
 lia Prophetarum coniuncta est. Si enim Apostolo-
 rum & Prophetarum exempla cōtulerimus, utrum
 maius fuisse existimas, q̄ Elizæus ignorauerit mor-
 tem filiae Sunamitidis, an Petri factum, de quo Apo-
 stolus scribit, quod nō recto pede incedat ad uerita-
 tem Euangelij. Cui in faciem restitit D. Paulus. Ab-
 sit autē à nobis, ut propterea illum à Spiritu sancto
 deseriu fuisse dicamus, sicut tu nō minus blasphemē
 q̄ temerē et cōfidenter de sanctis Prophetis affirmas.

Si igitur quod res est, & ueritas, concedamus, & tota fidelium societas, multiplici donorum uarietate instructa, longè ampliori & uberiori cœlestis sapientiae thesauro prædita sit, quàm seorsum singuli, quid hoc facit ad mendaciū tuum asserendum? quo probare conaris, Spiritum sanctū semper adesse Ecclesie toti, & non etiam singulis eius membris?

Sed quàm ineptè ex loco D. Augustini colligis, qui ait: Veritas tua nec mea est, nec illius aut illius, sed omnium nostrū, quos ad eius communionem publicè uocas. Quid enim aliud ex hoc loco probare potes, quàm quòd ueritas doctrinæ Evangelicæ pariter ad omnes homines pertineat, quos ministro docendi ad sui agnitionem filius Dei uocat, sicut scriptum est: Ite in uniuersum mundum, docete omnes gentes, prædicate Euangelium omni creaturæ. Sed quod inde colligis, ueritatem in multitudine quærendam potius, imò multitudini alligatam, hoc demum longè omnium falsissimum est.

Sed præstat prius audire probationē tuam, cōtra singulos, pro oibus, pro tua Azotica Ecclesia allatā. De singulis mēbris, inquit, scriptum est, Omnis homo Mēdax. De tota uero Ecclesia: Portæ inferorū nō præualebūt aduersus eā. Hinc colligit, singulos mentiri, & errare posse, totam autem congregationem Episcoporū suorum, semper quod uerum est, pronunciare.

Psalm. 117.

Quid

Quid est scripturā deprauare, si hoc non est? Spiritus sanctus in Psal. 115. docet de naturæ humanæ pueritate, quæ est in omnibus sanctis, quòd sua natura nihil aliud possint quàm mentiri, hoc est, peccare & sese per mendacium à ueritate, hoc est, Deo ipso abalienare. In qua sentētia etiā à D. Paulo ad Ro. p̄ducit, ut doceat hoīs iustificationē nullo suo merito fieri sola gratia Dei & merito Christi per fidē. Hanc sentētiā Psaltes detorquet Hosius ad iudicia singulorum hominū de doctrina fidei, quibus propterea non sit credēdum, quòd eorum iudicia sint incerta, quia scriptum est: Omnis homo mēdax, hoc est, homines, si sint singuli, errare possunt. Si nō sūt singuli, nō possunt errare. An non est hæc malitiosa & labyrinthica uerborum spiritus sancti deprauatio?

Sicut autem negare nō possumus, singulos homines errare posse. Ita uicissim non concedimus hanc Psaltes sententiā non pertinere quæ ad eos oēs, qui in Concilio Oecumenico sedent. Si. n. naturam spectes omnium, qui in Concilio sedent, de qua psaltes sola loquitur, omnes sunt mendaces, hoc est, sua natura nihil aliud sciunt, quàm mētiri. Sicut autem, si quid ueri statuāt, ex Spiritu Dei faciunt, ita singuli quoque natura sua mendaces ex Spiritu Dei quod uerum & rectum est, sæpe pronunciant.

Quemadmodum igitur fieri potest, ut unus homo multis spūs sancti gratijs ornatus errare possit,

ita etiã fieri potest, ut ingens coetus Episcoporum per
 uerſa opinione imbutus, unius & alterius uocem nõ
 exaudiant, qui rectè moneat, & pariter totus coetus
 erret, cum ueritatem productã habuerint. Sed pars
 maior uicit meliorem, Multitudine ergo & numero
 ueritas iudicij æſtimanda non est, ut quod multi ſta
 tuerint, protinus uerum ſit, ſed publicorum iudicio
 rum decreta non minùs ad amuſſim ſcripturæ ſacrę
 exigenda, quàm priuatorum Doctorum Eccleſiæ di
 cta & ſententię. Adhęc cum de præſentia ſpiritus lo
 quimur, ſermo nobis eſt de uera Eccleſia, ac ueris &
 uitis mēbris eius, Id quod Hoſius ipſe quoq; facit.

Eadem deprauatio uerborum Chriſti eſt: Portę
 inferorum non præualebũt aduerſus eam, quòd nõ
 ad ſingulos pertineat uerè Chriſtianos, ſed ad
 ſolam Eccleſiam, quę multitudine definiatur. Cum
 enim ſaluandi in Chriſto electi ſint priusq; iaceren
 tur fundamenta terrę, nec de electis ſit periturus mi
 nimus, quis non uidet eãdem eſſe firmitatem ſingu
 lorum, quæ eſt piorũ omnium? Quemadmodum. n.
 uniuerſam Eccleſiam expũgnare non poteſt, ita nec
 membrum unum. Sicut Paulus ſuo exemplo docet,
 Certus ſum, quòd nulla creatura me ſeparare poſ
 ſit à dilectione Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Imò hæc
 eſt ſingulorũ piorũ conſolatio & uictoria, quòd hæc
 ſententia ad ſingulos pertineat, cum ſingulos expu
 gnare cupiat Sathan. Quibus etiã conſolationem
 adimere,

Eph. 1.

Roman. 8.

adimere, est ipsissima desperationem docere.

Abeat ergo in malā rem Hosius, cum suis depravationibus scripturæ, ex quibus nihil aliud quàm horribiles blasphemias & mendacia concinnat.

Quod docet, mendacium & ueritatem non simul posse esse in eodē homine, fallacia est consequentis. Etenim contraria sint, in eodem tamen homine simul esse possunt, sed non respectu eiusdem. Sicut enim peccatū & iusticia sunt in eodem homine, Peccatum in Carne, iusticia in Spiritu, id quod Paulus ad Roman. 7 & 8 docet, Scio quod in me, hoc est, in carne mea non habet bonum: ita etiam de ueritate & Mendacio dicendum est. Mendacium in natura corrupta hæret, Veritas autē per Spiritum sanctum subinde in nobis instauratur. Quando ergo Brentius affirmat, iudicium de doctrina non simpliciter & nude Prælati, hominibus deferendum, & ab iisdem certo requirendum, quia & ipsi à carne superentur & Spiritum sanctum excutiant, non loquitur de illa naturæ humanæ depravatione, iuxta quam Psaltes inquit: omnis homo mendax, sed de enormibus flagitijs & sceleribus, quibus manifestè prodū, sese sine Spiritu sancto esse, quibus in Ecclesia nullo modo iudicium tribuendum, sed iuxta Christū & Apostolum eius ex ecclesia pellendi in interitum carnis, ut spiritus uiuat in die illo: & de eiusmodi hoibus loquuntur testimonia, quæ à Brentio recitantur.

Ad hæc loca de impietate Episcoporum & Prelatorum ex scriptis Gregorij Nazianzeni, Basilij, Nicephori, Socratis, Bernhaldi, Adriani Papæ & delectorum quorundam Cardinalium, & Legatorum sedis Apostolicæ, qui præsidebant in Concilio Tridentino, producta, pro more, non modo frigide respondet de moribus Episcoporum, cum illorum impiam accusaret doctrinam Brëtius, sed in nos etiam audacter & impudenter mentitur.

Scimus omnibus tēporibus & sæculis corruptos fuisse hominum mores, etiam inter eos, qui purum Dei cultum profitebantur, Sed quòd Prophetæ sui sæculi perditissimos tantum mores, & non etiam impiam & sceleratam doctrinam Sacerdotum & Levitarum accusarint, Mendacium est Hosij sanctitate non indignum. Quid enim sibi uoluit fornicationis spiritualis, sacerdotibus pariter & Regibus ingrata ingeminatio, quæ passim apud Prophetas occurrit: quàm quòd illorum Idolatriam accusabant, quorum erat ex Lege Domini uerum Dei cultum conseruare & tueri. Sed de hoc supra quoque responsum est.

Erasmii cur non moremur de nobis tanq̃ hostis iudiciū, aliàs dictū est. Sit sanè q̃ apud nos unus Monachus, si Erasmo credimus, tres duxerit uxores. Sed quid hæc gutta ad sacrificulorum & Monachorum uestrorum nefandarum libidinum mare, quas non

non dico exercent, sed etiam profitentur?

Laudimus apud nos sacerdotē propter flagitia uirgis cæsum, cum omnibus flagitijs & sceleribus, in primis nefandis libidinibus inter sacrificulos impunitas sit concessa, quæ apud nos seueriter, ut decet, puniuntur.

Quod Erasmus scribit, Sibi adhuc non cōtigisse, ut nouerit quenq̄, qui per doctrinam nostram non uideatur seipso factus deterior, id fortasse hinc profectum est, quod sese Papistis solū cōiunxerit, quos habuit familiares, nec magnam suscepit curā cognoscendi eorū mores, qui Pōtificio regno relicto, ad professionem Euāgelicæ doctrinæ accesserunt. Nec mirum, Erasmo hosti ueræ doctrinæ, pios ignotos fuisse, cum idem Eliæ acciderit Prophetæ, qui arbitratur se solum relictum esse. Hoc testimoniū si Hosius aduersus nos produxerit, ut omnes pariter hac ratione in orbe traducat, inter hyperbolas, hoc est, mēdacia eius numerabimus. Eius generis est, quod sequitur ex eodem ore: hanc, inquit, doctrinam (Euangelij) serè leuissimus quisque amplectitur. Vide or mihi ex ore Erasmi audire uocem Phariseorum cum de CHRISTI doctrina idem iudicabant, quod uester Erasmus: Nunquid ex Principibus aliquis credit in eum, aut ex Phariseis (Episcopis.) Sed turba hæc, quæ non nouit Legem, maledicti sunt. Id quod Latinis uerbis dixit Pha-

risæorum interpres Erasmus, leuissimus quisq;. Miror, quod homini meretrices & publicani in mentem non uenerint, ex quibus non solum ecclesia collecta est, sed publicanorum ordo sacrum collegium Apostolorum auxit, ut ex publicani cōuersione Ecclesia Euangelium Christi audiat, & posteritas eius opera fruatur.

Non inficias imus, sicut Christi tempore, ita & nostro multos esse, qui leuitate magis quàm pietate sese piorum coetui immisceant, qui Euangelium purum & sincere profitentur. Sed hoc crimine damna re omnes & Principes uiros & hoc gradu inferiores, uideat Caligula, quid dicat uel scribat. Maior enim Principum nostrorum est pietas, & in defendenda pia doctrina constantia, quàm nostri temporis Pharisæi uellent.

Post propagatam Euāgelij doctrinam, populum multis in locis deteriorem factum passim docet Lutherus, Sed fallacia est accidentis. Accidit enim doctrinæ nostræ, que eius leuitatis nullo modo est causa, sed hominum peruersitas, qui Euāgelij libertate ad licentiam carnis abutuntur, sicut tempore Apostoli dicebant quidam: faciamus mala ut ueniant bona, quorum damnatio, inquit Paulus, iusta est. Et iterum: manebimus in peccato ut gratia abundet. Patrus autem pietas cum summa est, hypocrisis est coram hoibus, & in oculis Dei horribilis abominatio.

Eos

Roman. 3.

Roman. 6.

Eos autem nullo modo Lūtherus iudices doctrinae proposuit. Sicut nec ad promiscuā multitudinē reiecit, sed suum adeoq; sufficiens pijs Euangelij auditoribus iudicium esse docuit.

Inter Pontificia & Hosiana mēdacia, hoc insigne est quod de nobis scribit Hosius his uerbis. Sic iam hoc est moribus receptū apud Euangelij uestri predicores, simul ut duas aut tres uxores habeant, ut iam pro crimine propemodum non habetur, ac modo non in laude ponatur. Hoc inquam putidum est Mendacium. Si qui talia facinora designant, habent sua supplicia. Sed cōtra uerum est, q̄ apud Papistas simul duo aut tria scorta habeāt sacrificuli, ut iam nō pro crimine amplius, sed in laude habeatur: spurij cū matribus scortillis sacrificulorum incedunt compositi non minus, quā si honestis parentibus nati essent.

Desine ergo sycophanta enormem turpitudinē uestrorū confictis mendacijs contra innocentes paliare. Maior est enim, quā uel regi uel exulari possit, quæ apud nos seuerissimē punitur.

Frustra autem turpitudinis sacrificulorum causam in Serenissimum Polonia Regem reijcit Sycophanta, ut maiorem in nostros confleret inuidiam & odium, qui suo hoc est Papali & Episcopali immunitate gaudent. In quos si rex animaduertere cupiat, statim audit, ne te Ecclesiasticis immisceas, Episcopore hęc est iurisdicō nō imperij tui. his si laetis cē

sum p̄derint, denuo per annum liberis operantibus
re licet sacrificulis.

Si uero solius Sereniss. Regis Poloniae iudicio sit
Episcoporum & electio & confirmatio, cur idem in
nostris damnat Principibus Sycophanta? Verum
sic adluere Pontificij aduatores, ut quando ue-
lint Principibus hoc ius concedant uel adimant. He-
artes, cum nota sint nostris, ipsi suum officium fa-
ciunt, nec clamores sacrificulorum curant, qui nihil
quam quod ipsi fecerint, rectum putant.

An tota ac uera Ecclesia sit cœtus Episcoporum qui
iuxta Aforū Ecclesiā representat, suo loco uidebimus.

Fides prouincialis & Catholica, quomodo una
sint specie, & definitio utriusq; eadem, supra de ge-
nerali & speciali fide diximus.

Dum Brentius requirit, ut Episcopi secundum
expressum Dei uerbum pronūcient in concilijs, Ho-
sius id se probasse iactitat, postq; produxerit sen-
tentiam ex Propheta: Labia sacerdotis custodiant
scientiam, & Legem requirent ex ore eius. Sed mala
est Hosij consequentia, à Debere ad inesse. scimus
hoc esse ipsorum officium, sed an hoc suum officij
um faciant, de hoc uehementer & non sine causa du-
bitamus. Nam in eodem Propheta statim sequitur
Vos autem recessistis à uia, & scandalizastis pluri-
mos in Lege, irrium fecistis pactum Leui dicit Do-
minus exercituum, &c. Eiusdem criminis uos reos
agimus.

ngimus, à quorum iudicio non promocaremus unquam, nisi à Lege, hoc est, expresso Dei uerbo recessissetis.

Si igitur ex uerbo Domini expresso pronunciauerit totius mundi Ecclesiasticum iudicium, singulorum certè iudicium nō reformidabit synodus, & si quilibet priuatus tenetur reddere rationem eius sibi quæ in ipso est, quanto magis concilium Oecumenicū suæ sententiæ toti orbi exponet causas sufficientes ex uerbo Dñi adductas, cur hoc uel illud decretū sit, ne populus uana credulitate magis quàm iudicio recto in officio cōtineatur. Si singuli in concilio hoc iuxta Apostolum facere tenerentur, quanto magis idem unā simul congregati.

De Ecclesia uisibili & inuisibili suo loco dicemus. Nunc ad ea, quæ sequuntur pergamus.

In explicatione loci Matthæi 18. Vbi sunt duo uel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum: quot mendacia, calumnias & sophismata cōgessit Hosius.

Principiò impudenter mentitur & calumniatur, quòd scribit, Brentium docere, hanc sententiā nō pertinere ad Prælatos Ecclesiæ, cum Brentius locutus sit solum de ijs Prælati, qui Aroticam impietatem probant. Nam de alijs paulò antè his uerbis scribit: Speramus autem inter Episcopos & Prælatos, reliquos esse aliquot uiros pios, quibus

Afotica impudentia & impietas uehementer displicet. Quare quod ad priuatam eorum personam atinet, membra quidem sunt Ecclesie, sed non ipsa Ecclesia, &c. Quarta igitur impudentia est Hosij, sententiam deprauare, & ad omnes Prælatos detorquere, quæ suam restrictionem habet expressam. Hoc delictum notat Brentius Epitheto. Hosio non ingrato, quando eos Afoticos appellat, quin ipsius Brentij uerba amplius audias, scribit enim: Multo minus hoc, quod aliàs Christus dicit: Vbi sunt duo uel tres &c. tradit Spiritum sanctum Afoticis Prælati & successioni eorum captiuum.

Quod retorquet explanationem: Nec uobis statim adesse Spiritum Christi, si uerbis tantum iactetur Christus & gloria Christi, respondemus, non esse nostrorū impudentiam, quæ est horum fratrorum, nolumus enim uerbis adhiberi fidem nostris, nisi rei ueritatem ipsius Christi minime deperuatis uerbis demonstremus.

Confitebimur blasphemiam, quam Brentio obijcit, manifesta est sophistica. Brentij uerba sunt: Non conuenitur in nomine Christi, si initio conuentus cantet Missa de Spū sancto. Hic Hosius, Quam hic audio, inquit, blasphemiam: scilicet non est inuocandus Spiritus sanctus, quando conuenitur in nomine Christi: Fallacia est à dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Non enim dixit Brentius: Spiritum sanctum non

non esse inuocandum, Sed hanc rationem inuocati-
onis spiritus sancti improbat, uidelicet, quæ sit in ea
Missa, quam appellat de spiritu sancto. Missa enim
ut suo loco dicemus, nihil aliud est quam horribilis
prophanatio Coenæ Dominicæ à Christo institutæ,
quæ communicatio est corporis & sanguinis Christi
non unius pro omnibus sed omnium, qui instituti-
oni Christi satisfacere cupiunt. Rectè ergo loquitur
spiritum sanctum nō adesse gratia sua, sed fugere ab
istis prophanatoribus institutionis Christi. Quod
cum tu ad inuocationem transfers, quam Brentius
non negat, improbè & sophistice, hoc est, pro more
& ingenio tuo facis.

Dum nos non solum impœnitentes, sed etiam in
spiritum sanctum peccare impudenter affirmat, ut hanc
per instantiam crimē tegat uerè sui ordinis homini-
bus obiectam, qui plerumq; impœnitentes conueni-
unt, demonstrat se, quid peccatum in spiritum san-
ctum sit, ignorare. Demus enim doctrinam esse ue-
ram quam uos profitemini, non tamen pro nus ue-
rum est, eos in spiritum sanctum peccare, qui eam
oppugnant. Peccatum enim in spiritum sanctum tale
flagitium est & scelus, quod nulla ratio nec coram
tribunali Dei aut hominis defendi, aut excusari pos-
sit. Si igitur nuda & etiam diuturna oppugnatione
ueritatis deficiatur, cōsequetur D. Paulum quoq; in
spiritum sanctum peccasse, qui doctrinam Apostoli

eā oppugnat, & innocentes ad supplicium rapit, cui neq; doctrina neq; miracula Christi & Apostolorum ignota erant. Si autem ueniā consecutus est, quomodo probabitur in spiritū sanctū peccasse: quod peccatum irremissibile est. Sequit̄ ergo eos non protinus in spiritū sanctū peccare, qui etiā ueram doctrinā oppugnant, & quod in ipsis est, acriter repugnant. Quapropter uana est de hoc peccatō Hosij uociferatio, qui, quid hoc peccatum sit, nōdum definire didicit.

Magna est multorum & incōsiderata in hac parte temeritas, qui protinus hoc crimen hīs obijcere solent, à quibus in aliqua re dissentiunt, ut etiam in uerbam dimicationem exeat certamen. Nec uident se hoc crimine non solum illis omnem spem ueniā adimere, sed etiam sibi hīs omnes rationes præcidere, quibus errantes in uiam reuocentur. Si enim hoc scelus admisit antagonista, prohibens pro ipso orare, ut qui peccatum ad mortē admisit, uane erunt omnes collationes institutæ cum eo, qui non redibit. Nō. n. à posteriori, ut quidam opinati sunt, sed à priori definiendum est, sicut ipse met Christus definiuit. Si enim finalis impoenitentia est, sicut D. Augustinus opinatus est, quodlibet scelus, in quo impoenitēs perseverabit, hoc peccati nomine uentret. Nec indiget ulla disputatione. Quicumq; in delictis contra conscientiam perseverat, certō damnabitur. Sed pro eiusmodi hominibus ad extremum usq; ui

teualitum oramus. Quos autem iusto iudicio suo
abiecit Christus, pro his non est neq; inhumanum
neq; impium, nō orare. Hoc peccatum ad Hebræos
& describitur: Impossibile est, inquit, eos, qui semel
illuminati sunt, gustauerunt etiam donum coeleste,
& participes facti sunt Spiritus sancti, gustauerunt
nihilominus bonum Dei uerbum, uirtutesq; sæculi
uenturi, & prolapsi sunt rursus, renouari ad pœni-
tentiam, rursus crucifigentes sibi metipsis filiū Dei
& ostentui habentes. Hic uidemus peccatum in spi-
ritum sanctum definiri duabus rebus, quas in homi-
nibus cōcurrere necesse est, qui peccatū in spūm san-
ctū cōmississe dicunt, uidelicet: Quod fuerint illumi-
nati, & gustauerint donum coeleste, participes facti
sint spūs sancti, gustarint bonū Dei uerbū, & uirtu-
tes uenturi sæculi. Hęc oīa pertinet ad describendā a-
gnitionē ueritatis, quæ p̄celsit peccatū in spūm san-
ctū. Deinde Apostolus nō loquit, de nudo lapsu, sed
tali, quo denuo crucifigunt filiū Dei, & ostentui ha-
bēt. Hoc est, quibus possunt modis blasphemāt do-
ctrinā ab ipso traditā, de cuius ueritate iam antè in
consciētia conuicti sunt. De talibus pronūciat Chri-
stus, quod blasphemia in Spiritum non remittat in
eternū. Et quod tales hoīes non renouent ad pœni-
tentiā, per quā denuo lapsi ad gratiā redeūt. Et si
di aut hoīes nō pœnitēt, quapropter nō redeūt, Et si
Deus natura sua nemini cœlum clauserit, hi uero ad

ostium nolunt peruenire, quod in Christo pœnitentibus reſeratum eſt.

Duplex igitur aut triplex mēdacium eſt, quod de noſtris ſcribit Hoſius. Primū quod impudenter affirmat nos in ſpiritum ſanctum peccare, qui ueritatem agnitam tuemur, non blaſphemamus ſicut Hoſius. Secundū, q̄ alijs ſimus authores, ut hoc peccatum committant, dum ſedulo monemus omnes omnium ordinum homines, ut ueritatem amplectant, nec abſciant nec perſequantur. Eam aut̄ quæ uera Eccleſiæ eſt, ueram doctrinam urgemus, cuius ueritas ex Prophetiſis & Apoſtolicis ſcriptis, tanq̄ ueris traditionibus Apoſtolorum demonstratur. Tertium, Quod ſcribit nos neq̄ Eccleſiam audire, nec uelle ut ab alijs audiat. Et quod traditiones Apoſtolorum contemnamus, & contemni tubeamus.

Eccleſiam. n. audimus ueram, uos autem, qui hoc titulo gaudetis neq̄ audire neque ſequi iubemus, ſicut Chriſtus de Phariſæis locutus eſt, mittite eos, quia cæci ſunt & duces cæcorum. Intra enim demōſtrabitur, uos doctrinam profiteri, quæ Eccleſiæ primitiue prorsus ignota fuerit.

Quod ad Vergerium & Lutherū attinet, quoru uterq̄ non ſolum fidem datam Ro. Pontifici fregerint, ſed hoc etiā prædicant, quid eſt quod in utroq̄ prius reprehendas q̄ demonſtraueris doctrinam, quā Pōſtici ſequunt̄, eſſe Apoſtolicā. Si. n. Apoſtolica

cam esse probaueris, utrumq; bis atrocissimo crimi-
 ne liberare non poterimus, quod fidem non homi-
 nibus solum sed Deo datam fefellerint. Sin uero lu-
 ce meridiana clarius est, Pontificiorum doctrinam
 eandem aut magis impiam esse, quam Phariseorū,
 qua ratione uitio uerti potest & Luthero & Vergerio
 & alijs, qui illustre exemplum in D. Paulo huius gra-
 uissimi scilicet criminis habēt. Catholicus erat Pau-
 lus, dum mandatis Phariseorum instructus in noua
 tores inquit in Damasco, idq; data fide, & re ipsa,
 hoc est, magna crudelitate comprobata, qua tot in-
 nocentes martyres ad suppliciū rapiiebantur. Postq̃
 uero uoce filij Dei diuinitus prostratus ad eorū ac-
 cedit fidem, qui Phariseis nouatores erant & pertur-
 batores pacis & tranquillitatis Ecclesiae, an nō statim
 audit perfidus & apostata, cuius uitae quoq; insidia-
 bantur sicut Apostolorum Acta testantur. Huius fa-
 sti adeo non poenituit D. Paulū, ut id passim in suis
 Epistolis predicarit. Quod igitur ad conuicia & cru-
 delitatem Ro. pōt. attinet, quid dissimile in hoc Pau-
 lo, cui Vergerio cognomen est. Cum nostros perle-
 queretur Catholicus erat, postq̃ erratū suum agno-
 uit & ad ueritatem Euāgelicam accessit, non solum
 perfidus audit, sed ferē nullibi locorū tutus est à ue-
 stris cruentis insidijs. Cur in hoc nō gloriaret̃: Rūpa-
 ris, scio aliud dicere nō potes, nisi doctrinam nostrā
 refutes, qđ tibi impossibile esse compertū habeo.

Q

Vos in Domino solum gloriari facile concedere, modo addidisses, Papa, huius. n. Idoli, seu potius Dei adeo obseruantes estis, ut quid Dñs è cælo de filio suo dixerit & per Prophetas atq; Apostolos locutus sit, non curetis.

Somnia Philippi non sequimur, sed doctrinam, eius ministerio ex scriptis Prophetarum & Apostolorum traditam, qui sua scripta semper ueræ Ecclesiæ iudicio subiecit. Vos non nisi oracula uetri Idoli, & somnia Monachorum sequimini.

Quod ad solutionē uerborū Brentij attinet, Eos in nomine Christi conuenire, qui Christū uera fide cōplectunt: Quid aut, inq; Hosius, si Christū uera fide cōplecti dicāt, qui ab ea longissime absunt? Respondeo, sicut suprà, esse fallaciā consequētis. Nā allegare inconueniens nō est soluere. Non. n. quid quisq; dicat, sed quid probet, attendimus. Si ergo nobis nō sufficit dicere, q; in Christi noīe conueniamus, nisi re ipsa demōstremus, nos nihil cōtra Christū statuerē, cur non ipse quoq; cum sua Ecclesia eandem ferat legem, quam alijs tulit? Eodem. n. privilegio nobis quoq; non sufficit, quod Papistæ dicunt, sese Christum uera fide complecti, nisi cōprobauerint. Et est hoc loco denuo obseruanda uerborum Brentij deprauatio. Brentius dixerat, eos in nomine Christi conuenire, qui Christum uera fide complectuntur. Hosius uero loco dictionis, uera, scribit, qui suo ipse

forū iudicio uerā fide Christum complectuntur.

Egregia ratio est, qua probat suos habere ueram fidem, quādoquidem, inquit, Christiani uocamur, non Lutherani, & quod uocamur id esse pro ulri li nostra contendimus. Non ignoramus, quā apud simplices nos Lutheri nomine graueris, qui non aliam, quā Christi doctrinam amplectimur ministerio Lutheri propagaram. Sic etiam magnificos uestros titulos nouimus. Sed quā nihil horū proberis, haecenus demonstratum est.

Quā Diabolica deprauatio est uerborum Brētij, quae sequuntur, ubi scripsit: Et inuocāt solum patre Domini nostri Iesu Christi, quasi his uerbis excludat uel filium uel spiritum sanctum, ac doceat neque filium, neque spiritum sanctum inuocandos. cum Brentius hoc loco uerba Christi interpretari uoluerit, ut in nomine Christi, in cuius nomine synodus congregata est, Pater inuocet. Idē. n. & Christo obijci potuisset. Respexit autē Brentius ad idolatricam inuocationē scōrū, quā uocabulo Solū, dānare uoluit, id quod Sycophāta dissimulare non pōt, cum addit, nisi forte dicas te sanctorum inuocationem excludere.

Dum sanctorum inuocationem extra propositū adductam tueri conatur quā est ineptus.

Nos nō alium, inquit Hosius, inuocamus in illis (sanctis) et per illos, nisi Christū, qui si uixit & habitauit in illis, dū adhuc corpus illud mortis circūter

rent, multo magis nunc cum in illis carnis ergastulo solutis uiuere & habitare persuasum habemus. Redigamus argumentum in formam: Christum inuocare debemus, Christus est in sanctis siue uiuentibus siue mortis ergastulo solutis, Ergo sancti siue in caelo siue in terra inuocandi sunt. Rudis beanus, uideo nullam esse collectionem, sunt enim in syllogismo quatuor Termini, & plus est in conclusione quam erat in praemissis. Conclusio enim erat, Ergo Christus in sanctis est inuocandus. Eius loco collegit Hosius ipsos sanctos inuocandos. Si uero collectio ualret, propterea sanctos inuocandos quod in ipsis Christus sit: eadē pariter ratione omnes totius orbis creaturas inuocabimus, atē hoc modo ipsorum litania augebitur, Sancta species panis ora pro nobis. Sanctae arbores & herbae orate pro nobis. Sanctum caelum ora pro nobis, siquidem Christus in caelo. Sed mittamus hanc gentium impietatem, per sanctorum inuocationem in Ecclesiam introductam & consuetudine confirmatam.

Cum Brentius scriberet: Ecclesiam non posse ex uestitu & alijs rebus externis agnosci, Sycophanta statim calumniatur, quasi uelit futores & factores loco uerorum Episcoporum sedere, & de doctrina pronunciare.

Dum uero ex fructibus iudicandos censeret, statim ad fallaciam accidentis recurrit, & falso omnium scelerum

lerum & flagitiorum causam in doctrinam Euāgelij
transfert blasphemum os, quod Euangello accidit.
Papisticæ doctrinæ dicimus per se & ita inesse, ut ali
os fructus ferre non queat, quàm desperationem, hy
pocrisim & omnis generis scelera. Vbi enim nō est
uera fides, qua Papistæ carent, alij fructus sequi non
possunt, quàm quos nūc diximus. Sed cum rectè do
cetur, & uera ac pia doctrina multi abutuntur, quid
illorum improbitas ad doctrinam? num hac ueritas
doctrinæ metienda est?

Mendacium est, quod de hæreticis scribit primi
tiæ Ecclesiæ: Qui hæretici fuerint, nō quia scriptu
ræ non crederent, sed quòd Ecclesiæ non crederēt,
& quòd Ecclesiasticā traditionem pro nihilo duce
rent. Hoc cōfinxit Hosius ut probaret quod ad mar
ginem annotatū est, Non satis esse omnia ad scriptu
ræ regulam exigere. Hæretici deprauatis scripturis
contra uerā sententiā scripturæ in ipsis scripturis ex
pressam pugnarūt, & errores suos pertinaciter defen
derūt, hæc ipsorū culpa fuit nō traditionū reprobatio,
quæ nulla est autoritas, si scripturis repugnēt.

Quòd autem scripturæ sit ea perspicuitas, ut uera
eius intelligētia nō extra sed in ipsa scriptura quærē
da sit, paulò post suo loco docebimus, nō nostra sed
Augustini autoritate, qui forsasse Hosio satisfaciet.

Quòd Arriani non acq̄uerint in sententiā Cō
cilij Niceni, quod ex scriptura de diuinitate filij pro

nunciabat, quid facit hoc ad uestram peruersam opinionem probandā? qua sensum scripturæ extra scripturam quærendum docetis? Nam etsi ^{ὁμοουσίον} uocabulū in scriptura non continetur, res tamen, hoc est, filij diuinitas in ea comprehensa est, nec de uocabulo sed re ipsa erat certamen.

De successione supra responsum est, quod S. patres non ea sola & nuda nitebātur, sed prius scripturæ testimonijs sua comprobabāt, quæ ad maiore suorum testimonia prouocarent, cuiusmodi nulla profere poterant hæretici, sicut Athanasius uerè scribit, Id quod ex Athanasij uerbis manifestū est, quæ hoc loco recitauit Hosius, ea non pigebit huc adscribere: Cuncti enim uos (inquit) hæretici præter Diabolū istius uobis defectionis à Christo authorem auctantur. Ille & olim uobis hanc impletatem insecuit, & nunc uobis author est, ut orbis terrarum concilium uituperetis, non alia de causa, quàm quòd in eo conlata sint scripta, quæ ab initio ipsi qui testes oculati, & ministri uerbi fuere tradiderunt. Quid clarius dici potest, quàm hoc ipsum, quo demonstratur, maiorum suorum testimonio successores pios non uolos, nisi scripturæ Prophetiæ & Apostolicæ essent consentanea quæ tenuerunt.

Quod hæretici ad scripturas prouocarūt semper, quid ad rem? qui non nisi eiusdem scripturæ auctoritate

ritate & testimonijs errorum conuicti sunt? Num
quia scriptura ipsi abutuntur, Ecclesiae ad alia arma
recurrēdū erit, quā scripturam ipsam? Quae glo
riosa est uictoria, quā si quis hosti ex manibus ar
ma eripiat, & suo ipsorum gladio conficiat.

Sit hoc in certamine constitutū, ut praeter scriptu
ras nihil afferatur prorsus, tandem cui ueritas patro
cinetur manifestum fiet. Cum enim in scriptura nul
la sit contradictio, quia nulla falsitas, sequitur utcum
que diu sese regat error, tandē tamen productis scri
pturae testimonijs, quae ueritatis sunt, sese prodent.
Non enim sufficit particulas Euāgeliorum excerpe
re, sed quomodo cum scriptura cōueniant tanq̄ cor
pore, ipsa collatiōe doceatur, qua obscura per clario
ra loca explicantur, & opinio ex obscuro loco hau
sta, quae alijs apertis locis scripturae repugnat, refuta
tur. Missis autē scripturis, ad traditiones hominum
confugere, est domum super arenam aedificare, quae
ad quamuis tempestatem ruinā exposita est.

In defensione cōcilij Niceni aduersus nos mētū in
pudēter, cū scribit, Priscā disciplinā per nos prorsus
euerlam esse. Suprà. n. demonstratū est, in Papatu hy
pocrisin fuisse, Nec idoneis testibus pbare unq̄ po
terit, nos doctrina nostra laxasse frena dissolutiori ui
te. Negare nō possumus, doceri apud nos, q̄ disci
plina externa non mereatur remissionem peccato
rum. Quod autē uulgus ad licentiam libertatemq̄
carnis abutit, idē nobis accidit qd Apostolo Paulo,

qui cum pariter doceret hominem absq; operibus legis coram Deo iustificari, propter solum meritū Christi per fidem, quidam hac saluberrima doctrina abusi, dicebāt, Peccabimus igitur. Item: faciamus mala, ut ueniant bona. Conuictū igitur quod nobis imputat dissolutā uitā etiam in Apostolū redūdat.

Si nulla fides pietasq; uiris, qui castra sequuntur, quid igitur eorum in summo uestro Pontifice queremus, qui tot bellorū fax est & author. Num ipso deteriores sunt milites, qui sub ipso merent, & ipso authore summam crudelitātē exercent. Sed scio hęc in tuo capite reprehēdere nō audes, quia scriptū est, qui alios iudicat, a nemine iudicāndus est. Quocunq; te uertas, quācunq; interpretationem afferas, Concilij Niceni decretū de Militia excusare nequis. Quæ enim contra afferas ad fallaciam accidentis pertinēt. Siue enim quis deponat, siue non deponat, siue relictus siue cesser, quatenus miles nō corripitendus est, nec ulla ei pœnitentiā iniungenda: si uero aliquid contra officium agat pœnitentiā dignum, quid hoc ad officium militis?

Sed uideas hoc loco egregium consensum Azo-
ti cum suo defensore Hosio. In defensione lib. 3. cap.
77. Sotus enim scribit: Concilium Nicenum, nō mi-
litiam, sed abnegationem fidei damnaſſe. Cōtra Ho-
sius ipsam militiam damnatā esse affirmat. Donec er-
go inter se consentiant, nos firmiter tenebimus, Pa-
tres

ad Ro. 30 ca
pite paulo
post finem.

res Concilij in hac parte aliquid humani passos esse, quemadmodum Brentius in Prolegomenis demonstravit. Quod Christus æterna ueritas, non potest fallere, quid hoc ad uestras imposturas facit defendendas? Non. n. Ecclesiã, quæ electorũ coetus est, relinquit, si maxime Pontifices & sacrificuli omnis generis imposturas exerceant.

Cum Brerij sententia per oia conuenit ea, quam ex Cypriano descripsisti. Dominus autem (inquit Cyprianus) de ecclesia sua loquitur, ad hos, qui sunt in Ecclesia, loquitur, ut si ipsi concordēs fuerint, si secundum quod madauit & monuit, duo aut tres collecti unanimiter orauerint, duo aut tres licet sint, impecare possint de Dei Maiestate quod postulant. Quid aliud quæso scribit Brentius? Sed extra Ecclesiam nos esse affirmas. Hoc nondum probatum est, quin contra demonstratum, cum uos horribilia idola defendatis, contra expressa scripturæ testimonia, sola cõsuetudine & traditionibus uestris cõfisi, uos non posse eam Ecclesiam esse, quæ columna ueritatis dicitur. Deinde refutat hæc Cypriani sententia tuam uanitatē, ut supra dictum est, qua alligas eam toti Ecclesiæ, & non etiã omnibus eius membris, cum Cyprianus de omnibus pijs qui in Ecclesia sunt, loquatur.

Non minus frigidè respondet ad explicationem loci ex Matthæo de scripti, Ego sum uobiscũ usq; ad

consummationem seculi. Docere conat, hanc sententiam nihil ad nos pertinere, Quia nos egressi sumus ab illis, & non ipsi a nobis, i. lo. 4. Quia uero sepe hac sententia Ioannis abuitur, breuiter explicanda est, ne opus sit idem sæpe cum tædio lectoris repetere.

D. Ioannes contra sui tæporis hereticos scribit, quod ab initio quidem suum quoque consensum coniunxerint cum apostolica doctrina, quæ uera & indubitata est, sed ab ea postea defecerint & aliena ab ea docuerint.

Et uerè quidē Ioannes de sui tæporis hereticis. Qui eum contra Apostolorum doctrinam aliquid afferebat, quod afferre poterat, quæ hæresis, error & mendaciis.

Eandē sententiā tali cōfidentia usurpant quæque aduersarij nostri, ut si eā aduersus aliquem pduxerint, sufficiat ad hæreseos crimen cōprobandum. Sed ut consequentiæ ratio sit ualida, probent prius necesse est, suā doctrinā apostolicā esse. Quod cum facere nequeant, quod aliud sūt quæ scripturæ huius deprauatores: cum eam sententiā ad quālibet secessionē detorqueant. hoc. n. ipsorum iudicio, Christus cum Apostolis suis quæque hereseos damnabit. Potuerunt. n. etiam Pharisæi dicere, ex nobis, hoc est, populo Iudaico cuius legis usi sunt, exierunt, sed non erant ex nobis.

Desinat ergo in posterum nobis hanc deprauationē adducere, & eandē cantilenam iterum atque iterum cucullum more occinere, quod sine causa contra Brentium queritur.

Sed audi quælo Christiane lector, quomodo pro
bet

bet Hosius, suos esse Ecclesiam Christi, ad quam hæ
 promissiones pertinent. Brentius dixerat, ex senten-
 tia Christi, eos esse Ecclesiam qui Christum diligant
 & qui sermonem eius seruent, Io. 14. Hosius subiungit:
 In Christi sermone manere nos indubitanter credi-
 mus, quæ si minus ex toto corde &c. diligimus, uel
 hac saltim in re nostram erga illum dilectionem decla-
 ramus, quod nos ab illius corpore non separamus.
 Intelligit autem per Corpus Christi, Papisticam Ec-
 clesiam. Sensus est. Nos diligimus Christum, Qua-
 re, quia in eius gratiam manemus Papistæ. Egregium
 dilectionis argumentum. quid si Christus Papatum,
 tanquam Ecclesiam malignantem oderit, quid tuus cum
 illa consensus ad amorem Christi? quem si amares,
 ab illa Ecclesia separareris. Sicut scriptum est, exite de
 illa populus meus, & ne participes fiat delictorum
 eius, & de plaga eius non accipiatis. Vbi de Mercatu
 indulgentiarum & nundinatione Missarum cõcio-
 natur, quæ multis annis in uera Ecclesia exercuistis.

Dum somnia Monachorum traducit Brentius, Hosius
 ad Philippi somnia confugit. Sed si probaret, Philip-
 pum suis somnijs ueritate doctrine probasse, quæ profite-
 mur, sicut de monachis & alijs hypocritis aliquot plu-
 ra fabulare proferre possumus, quibus Purgatori-
 um, suffragia uiuorum, inuocationem sanctorum & id ge-
 nus alias impietates stabilire & populo imponere
 conati sunt, hanc eius elusionem uerius quam solutionem
 accipiemus.

Minus Magistratui tribuere, Philippum & Cabuinum quàm Brentius, Mendaciū est. Nam & Brentius ministerium spiritus, hoc est, officium docendi & administrandi sacramenta eis adimit. Et cuiusmodi iudicium tribuat, suprā expositum est. Sed hæc calumniam in officina deprauationis nata est, qua multū utitur Hosius ad suorum somnia comprobanda.

Quòd Brentium rationes deficient, & ad cōiugia uertat, una est ex ueritatibus Hosij, hoc est, putidum mendacium, Id quod lector ex his, quæ dicta sunt, cognoscere potest. Et confessio Hosij hoc loco posita satis declarat, quàm nihil præter officiū fecerit Brentius, si maximè in Pontifices & sacrificulos quædam scripserit seuerius, & ut Hosij uerbis utar amarius. Fateatur enim malis artibus suos Pontifices & sacrificulos ad Ecclesiasticos ordines contendere. Quid igitur opus est plura de ea commemorare? sufficit ipsius hostis confessio.

Quòd sperat fore, ut aliquando corrigantur, ego ad Calendas græcas reiſcio. Id enim solum est, pro quo tanquàm pro aris & focis pugnant aduersarij. De doctrina nulla est illis aut exigua cura, quam defendunt nostro tēpore potissimum, hi qui ad Ecclesiasticos Principatus quibus possunt rationibus cōtendunt.

Dū suos sacrificulos neque excusare neque defendere possunt, partē culpæ in Principes reiſcit, à quibus indociti ad Ecclesiastica officia nominentur, quorum suffragium

fragium sequuntur Canonici.

Sed qua fronte Principes accusare audeat? Cum. n. supra omne de doctrina religionis iudicium ademerit suis Principibus, cur hic exigit, ut idoneos nominent, cum, qui sint idonei secundum opinionem Hosij iudicare nec debeant nec possint. Verum hoc loco hominis fanatici & furiosi inconstantiam obseruent Principes, qui ab Hosio propter negocium culpantur uehementer, quod tamen cognoscere, illis neque diuinis neque humanis legibus licere scribit.

Ordinem in Ecclesia retinendum esse, quis ignorat? Sed quid hoc ad ea, quae contra ordinem diuinis praescriptum, apud uos geruntur?

Non ignoramus uerum esse, quod scribis, si nullo ordinario munus docendi nisi ab Episcopis concessum esset, non regnaret nunc in Germania Euangelij doctrina, quam tu os blasphemum & execratum, Sathanismum hoc loco & passim appellas. Episcopi enim uestri plerumque asinos ordinare solent ad tria Missa. Si qui sunt doctiores, iubentur imo data fide obstringuntur docere manifestam impietatem de Inuocatione sanctorum, de suffragiis uiuorum, de Purgatorio, de peregrinationibus, de oblatione, de adoratione & circumgestatione panis in sacramento. His certe Episcopis nunquam reformabitur Ecclesia, quae ex professo idolatruetur.

Tractatum de Chrismate incipit à crasso menda-

cio, q̄ scribit: Nos pudere noīs Christiani, qui ma-
limus Euangelici quā Christiani appellari. Vt
nim nobis Christiani nominis appellationem uen-
dicaremus, à Ro. Antichristo ad doctrinam Domi-
ni nostri Iesu Christi prouocamus. Huius menda-
cī potuisset illum commonefacere initium Cateche-
seos nostræ, quo Catechumeni interrogati, cuius
sint Religionis, respondent, Christianæ.

Sicut igitur nos non pudet Euāgelij, est enim po-
tentia Dei ad salutem omni credenti, ita nos non pu-
det nominis Christiani, Sicut tu Mendacissimum
os criminariis.

Ex hoc mendacio aliud nascitur, quò uidelicet
scribit, Nos ideo inuisum habere Chrisma, quia nos
pudeat noīs & appellatiōis Christianorū. Quare in
hæc ipsorum pinguedo ac foetidum oleum ex osum
nobis sit, aliās expositum est. Nam cum ipsi fateant,
de Chrismate nihil in lege noua (sic appellāt doctri-
nam Euangelij) scriptum esse, quis non detestetur
ipsorum temeritatem & impudentiam, qua impo-
serunt à Christo institutum, cui etiam plus uirtutis
adscripserunt quā baptismo.

Nam quò reges & sacerdotes ungebātur oleo,
quid hoc ad Christianos, qui ab hac legis Mosaicæ
Ceremonia liberi sunt. Si uero odore huius olei de-
lectaris Hosii, Pericopen Brentij legas, qua horrēda
&

& magica eius incantatio prolixè exposita est.

Cū adeo necessaria fuerit in sacerdotib. unctio, ut sine Chrismate presbyter ne baptizandi quidē ius habere scribat Hieronymus, quanta fuit Apostoli Pauli oscitantia, q̄ & ad Titū & ad Timotheū scribit qualis persona esse debeat Episcopus, unctiōis uero & rasurę ne uno uerbo quidē meminerit. Sāctiores nimirē sunt uestri sacrificuli quā D. Apostoli Timotheus uel Titus, qui sine hac unctiōe uestra, ministerio uerbi & sacramentorum functi sunt.

Si qd. oleo Papistico tribuendū esset, nullo tñ modo ferendū est, qd scribit Hosius, uirtutē spūs S. inuisibilē permixtā esse oleo, cū nulla sit mixtio rerę cęlestiū & terrestriū in sacramētis à Christo institutis.

Manuū impositio cū nunc sit res adiaphora, si eo modo etiam suo oleo uterent Papistę, aliquo modo ferendum esset. quia uero, ut dixi, suo oleo plus tribuunt q̄ baptismo, nullo modo tolerari potest. Docent. n. q̄ illa Summorum Pontificum manibus peculiariter administratur, baptismus ab omnibus uulgariis sacerdotibus distribuatur.

Frustra hoc loco de significatione & mysterijs olei clamitat Hosius, Sed an à Christo institutum sit hoc sacramētū, querit: cū. n. creatura nō possit facere sacramētū, nec creatoris uerbum de Chrismate demonstrare possitis, quid opus est in coaceruatione tot testimoniorum frustra laborare?

De Confe.
Dist. 5.
Ca. De his
uero.

Statu controversiæ is est, quem poluit Brentius: Num ab Episcopis uestris qui sunt hostes veræ doctrinæ sit petenda ordinatio. Vos negatis uestros Episcopos tales esse, nos uero in explicatione doctrinæ cōprobauimus, istos manifesta Idola defendere.

Quam nihil discriminis sit inter Caiaphā & summum Pontificem uestrum, Phariseos & uestros Episcopos, similitudo factorum comprobatur. Talem autem non posse fieri summum Pontificem probatur depravatione scripturæ Hosiō uisitata, quia Christus rogauerit pro fide Petri. Sed suprā dictum est, quid hoc ad Rom. pertineat Pontificem. pro persona Petri rogauit Dominus & omnibus, qui eius uestigia sequuntur, sicut & pro reliquis Apostolis & ipsorum auditoribus, & qui per ipsorum uerbū credituri sint in Christum. Verba autem Christi ad Petrum dicta, Rogauit pro te ne deficeret fides tua, personalia sunt, & non nisi ad Petrum dicta.

Iohan. 17.

Deinde quod ad Magistratum attinet, docemus hanc curam ad ipsum tanq̄ principale membrū pertinere, uidelicet ut idonei Ministri Ecclesijs præficiantur. Ita tamen ut suum ius Ecclesijs ministris maneat, quibus magistratus nihil derogat, cui etiam de ordinandis sicut & populo rationē reddere possum.

Exemplum Act. 13. productum cum ipso Hosiō pugnat, ibi enim docetur expresse, quod ad uniuersum cœtum locutus sit Dominus, à quo Barnabas & Paulus

Paulus segregati fuerunt in ministerium Domini.
 Similiter quoque Act. 14. capite ordinationem pres-
 byterorum factam esse suffragijs piorū, cum scribit:
 χειροτονήσαντες πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, & Cyprianus
 ex eiusdem scripturæ sacrae auctoritate docet hunc
 morem, quo publico iudicio ac testimonio alijs ad
 munus docendi idoneus comprobatur & deligitur, ex
 diuina auctoritate descēdere. Presbyteris enim nō
 quod iubebat, concessum fuit, sed illorum officium
 erat salutaribus consilijs & monitis populo preire,
 non dominari, quemadmodum supra dictum est.

Lib. 1.
 epist. 2.

Concurrunt ergo in ordinandis Ecclesiae mini-
 stris & Ministrorum Ecclesiae & magistratus & populi
 officium. Ministrorum est examinare, Populi de cō-
 uersatione ordinandi testari, Magistratus sua autho-
 ritate utrūque tanquam Ecclesiae membrum adiuuat, idque
 iudicio, ut in doctrina idoneus, & uita innocens po-
 pulo proficiatur. Hic ordo si in Ecclesia obseruatus
 fuisset semper, fortasse alia eius nunc facies esset, quae
 apparet.

Non ergo Principibus hoc ius damus, quod totius
 Ecclesiae est: si uero id rapiant, à Papistis iniuste accu-
 santur, qui non minus eo abusi sunt.

Antichristianismus, quem ex Bernhardo de Ro-
 Pont. produxit Brentius, cum non uite sit modo sed
 & doctrinae, qua fronte audent à nostris petere, ut
 ius ordinandi, quo Ecclesiam spoliârunt, ipsis hac in

impietate perseverantibus concederent? Quis enim Christianus ab Antichristo petet ordinationem, hoc est, publicum testimonium & potestatem docendi in Ecclesia? Quod si maximè cuperent, non prius ab eis ordiantur, quàm ueram doctrinam Euangelij abiurauerint, & in uerba impietatis sacrilegè iurauerint.

Optandum sanè esset, sicut Mose loquitur, ut uniuersus populus prophetaret. sed hoc exemplo non uult Brètius, quod tu in ipsum cōsingis, uidelicet, ut omnes sint Apostoli, doctores & Prophete, ut ordo collatur diuinitus institutus, quo docendi ministerium non nisi idoneis committendum est.

Sectarum uero hanc unam esse causam, impudenter mentitur, nullibi enim plures sectas reperies quàm inter ipsos Papistas, qui de summo consensu gloriantur. Et est fallacia accidentis, ad quam nunc aliquoties non sine tædio responsum est.

In explicatione legis Theodosianæ cum dixisset Brètius: Damasum Pontificem Romanum, & Petrum Episcopum Alexandrinum, rectam fidem de Triade (de hac enim tum præcipuè agebatur) secutos esse, addidit post pauca uerba: Det nobis (Aloisius) Petros Apostolos, det nobis Damasos Romanos & Petros Alexandrinos, qui ueram & sinceram doctrinam Apostoli Petri sequuntur, & habebit pios Principes non auditores tantum, sed etiam adiutores.

res: Ibi triumphum canit ante uictoriam Hosius, & ex utriusq; aliorumq; Rom. Pōrificum scriptis multa coacervat dicta de Ro. Pont. primatu. De Ecclesie iudicio. De oblatione in Missa. De traditiōibus, De pœnitētia, De bonis operibus, quæ omnia cum doctrina Brentij pugnent. Aut igitur hæc ei probanda esse affirmat, aut inconstantia notam effugere non posse, uociferatur, qui petierit sibi dari Damasos & Petros.

Sed hic conspicua est Hosij extrema malitia. Breuius, cum perversitas Pontificiorum hominum ei ignota nō esset, disertè addidit restrictionem, se probare doctrinā Damasi & Petri, de Trinitate, de qua tunc agebatur. Sic enim loquitur: Dei nobis Petros Apostolos, & Damasos Romanos, & Petros Alexandrinos, qui ueram & sinceram Apostoli doctrinam sequuntur. Hoc calumniatur Hosius, & ad omnia eorum scripta probanda detorquet, quod Brentio nūq̄ in mentem uenit. Et hoc uno exemplo quis cādor & quæ ingenuitas sit in Hosio, qui uerba tā expressa & clara deprauare audet, cādidus lector doceri potest, ut discat quæ fides ei quæ sit in reliquis habenda.

Manifesta enim sophisticatio est: Augustinū recipio & probo de gratia contra Pelagianos disputantē, Ergo omnia eius scripta recipio. Fallacia est à dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Item: Apostolus Arati & Epimenidis sentētiās adductas p

bauit. Ergo oia ipsorum scripta amplecti debet, quod nullo
 la ratione sequitur. Item, D. Paulus agnouit & rece-
 pit inscriptionem unius altaris de ignoto Deo, ergo
 omnes inscriptiones probabit. Eodem modo argu-
 mentatur Hosius hoc loco: Brentius probat doctrina-
 nam Damasi de Trinitate, Ergo omnem doctrinam
 eius probat. Sed ualeat Hosius cum suis ineptiis.

Exemplum de Theodosio ex Socratis historia ad-
 ductum, cum refutare nequit, eludere conatur, sed
 utcumque sese in omnes formas uertat, negare non po-
 test, Theodosium de doctrina iudicasse, de qua diuer-
 sas confessiones uocati offerebant Episcopi.

Quod Nectarii Episcopi Constantinopolitani
 consilio Theodosium usum commemorat, nihil sen-
 tentiae Brentii detrahit, nec enim ipse quoque tale iu-
 dicium de doctrina tribuit Principibus, ut putentur
 ei non audiendos esse Ecclesiae ministros.

Sed hoc uoluit exemplo Theodosii probare, quod
 quemadmodum Theodosius non fuerit stupidus,
 ut absque suo iudicio subscripserit alienis sententiis,
 Ita Principum quoque piorum officium esse, non absque
 iudicio sacrilegum sententiis accedere, sed non
 nisi probatam & Propheticis atque Apostolicis scrip-
 tis confirmatam doctrinam tueri.

Cum fateatur Hosius sese in hoc argumento, hoc
 est, Principum officio in Ecclesia filij Dei explican-
 do a Brentio urgeri, ex aliquot Synodis exempla pro-
 ducit,

ducit, quibus comprobet, Principes sibi nunquā hoc
 sumpsisse in primitiua Ecclesia, ut de doctrina religi-
 onis cognoscerent aut iudicarent. Ea quoque nunc ui-
 debimus, & luce meridiana clarius demōstrabimus
 Hosij impiam opinionem illis ipsis exemplis refuta-
 ri & confundi.

Nam quod initio de Constantino commemora-
 tur, qui conuocatos Episcopos monuit, ut ea quę ad
 Dei fidem pertinent, absque ulla animorum conten-
 tione distinguerent, quid hoc iudicio eius derogat?
 Nihil prorsus. Episcoporum enim officium est dili-
 genter scripturę loca, facta collatione, explicare, hoc
 libens permisit illis Constantinus, sed quod illis ita ad-
 dictus esset, ut sine iudicio, hoc est, cognitiōe doctri-
 nę eis assentiretur, hoc nulla historia comprobabit
 Hosius.

Quod ad factum Constantini attinet in exuren-
 dis sacerdotum libellis criminatorijs, quid aliud fa-
 cit, quā ut illorum stulticiam rideat, qui ad expli-
 cationem doctrinę uocati, priuatas iniurias ulcisci
 uolebant. Vbi dictum Psalmi: Ego dixi Dñs estis, im *psalm. 82.*
 pertinenter adducit Constantinus, quod ad Magi-
 stratus pertinet non sacerdotes, Magistratus enim
 eo loco Dñs appellantur.

Si quid nobis hac ætate deest, Constantinus est,
 qui tot conuictorum libellis exultis sua autoritate
 Ecclesię ministros eo adduceret, ut priuatas offensis

ones oblitī, doctrinæ explicationem sine conuictis
& sophistica sumerent, fortasse minus esset & con-
tentionum & offendiculorum in Ecclesia. Qui ad
Constantinum deferebantur libelli, iniurias & si-
multates sacerdotum continebant. Illis omīssis, in-
quit, ad ea pergite, quæ fidem spectant, hoc est, ad e-
am quæstionem diiudicandam, propter quam estis
uocati.

Si non fuit Episcoporum Dominus Constanti-
nus, qua fronte, illorū seruus cum esset, suorum Do-
minorum Episcoporū scilicet libellos exuri iussit.

Hoc igitur exemplo nihil aliud præstat Hosius,
quàm ut Principum eam asserat auctoritatem, qua-
lem eis Brentius tribuit. Videlicet postq̄ sententias
contulerūt Episcopi de aliqua parte doctrinæ, Prin-
cipum esse officium de ea quoq; iudicare, & postq̄
iudicauerunt piam & ueram, studium quoq; suum
& operam ad eius propagationem cōiungant, sicut
hoc loco Constantinum fecisse demonstratum est.

Nec opus erat ut ipse quoq; Cōstantinus subscri-
beret, sicut ne hoc quidem à nostris Principibus exi-
gitur, nisi quando ipsis quoq; fidei reddenda est ra-
tio. Aliās enim & Constantinus subscriptione iudi-
cium suum de Synodi doctrina declarasset, sicut fe-
cerunt alij, qui ab ipso Hosio paulò post commemo-
rantur. Idem, quod ad subscriptionem Imperatoris
attinet, ad ea quoq; quæ in synodo Constantinopo-
litana

litana decreta sunt, respondemus. Sed uideo te Hosium non intelligere, quid sit subscriptio. Non enim hæc solum est subscriptio, si addatur, Ego Constantinus sic sentio, sed illud uerè est subscribere, uerum uidelicet dogma legibus munire & publicis edictis in populos propagare, Id quod Constantinus Imperator fecit.

In tertia synodo quàm torquet sese Hosius ne uel Theodosio uel Candidiano iudicium aliquod tribuat in cognoscenda uera doctrina. Nam ut aliquè colorem inducat malæ causæ, alium statum fingit, quàm à Brentio propositus erat.

Brentio negotium est cum Aſoti impietate, qui affirmabat: non esse Principum officium iudicare & cognoscere de doctrina. Contrarium probauit Brentius, & cum iudicium sit Ecclesiæ, Prælati autem Aſotici sint hostes Ecclesiæ, ad illorum iudicia non esse respiciendum docet Brentius, sed pios Principes & omnes fideles hortatur ut suæ æternæ salutis memores, quod ipsorum officium sit, ipsi quoque uiderint, quid & cui credant. Nec ita suum iudicium captiuum exhibeant sacrificulis, qui pro libidine in Ecclesia dominantur. Hæc cum scripsisset Brentius, Hosius qua potest malitia deprauat, Et fingit Brentium ita liberum iudicium tribuere Principibus, ut ipsi pro sua autoritate in Ecclesia decernant, & pijs Episcopis suo loco pulsis, ipsorum

munia & officia usurpent, ita ut dix in consilium adhibere debeant Episcopos. Hac calumnia posita, exempla Rom. Imperatorum recitat, qui partim concilijs interfuerint, partim subscripserint, Sed quod ex amen doctrinae in se receperint, nullo modo demonstrari posse contendit.

Sed cum quo contēdit Hosius? quē sibi Antagonistam fingit Hosius? Brentius certe non est, qui contradicat. Si enim controuersia aliqua exoritur in doctrina religionis, ad quem rectius reijcietur eius examen, quā ad Ecclesie ministros? qui, sicubi in phrasibus obscuritas est, praesidio cognitionis linguarum respondere possunt: si sententia obscura est, alijs a peritoribus declarare possunt. In tali Episcoporum consessu si maximē sedeant uel Principes uel Reges uel Imperatores, audire malunt, quā pronunciare. diuinatione uero audita & cognita, quā ex collatione scripturarum profectam uident, suum quoque consensum adiungunt, & quāuis iudicio doctorum dicantur, non tamen sine iudicio suae conscientiae assentiuntur.

Nec facile sibi persuaderi patietur uel Imperator uel Princeps, ut eam exequatur sententiam, in qua ipsius conscientia uulneretur. Necesse igitur habet adductis scripturae locis & rationibus euidentibus decretorum ueritatem prius probare Principi, & executionē persuadeat Episcopi. Nec uero prope

rea concilio superior esset Princeps, quod ipse quoque exigat eorum rationem, quæ in concilio geruntur, siue coram audiat, siue per suos legatos ea de re certior fiat.

Sicut igitur sapientes Reges & Principes audiunt suos iurecōsultos de iure & legibus disputantes, quorum etiam stant iudicio, quibus ea in parte propter legum ignorantiam longe inferiores sunt, sed tamē sibi prius legibus & rationibus cupiunt satisfieri. Ita in Ecclesiasticis controuersijs, non sumunt sibi tale iudiciū, ut nemine audito pronuncient, sed accersitis doctis & p̄ijs Ecclesiæ ministris eorum sentētiās & iudicia audiunt, non ut pro arbitrio statuunt, sed ut suum iudiciū quoque ea sententiā confirmant, quos ex lege diuina, hoc est, ex scriptis Prophetis & Apostolicis disputantes audiunt. Hæc cura Christiano Principe dignissima est, nisi malit opinione quàm fide uiuere.

Idem in tertia Synodo generali, quæ fuit Ephesi habita, fecit Imperator Theodosius, qui in Epistola ad Cyrillum scribit: Nos sanè nō patiemur, ut simul & urbes & Ecclesiæ turbentur, neque ut inexcussa nobis sit ea doctrina, cui dijudicandæ præfici oportet eos, qui circumquaque sacerdotio præsident, & per quos in sententiā firmiores sumus, & posthac erimus. Quid apertius pro sententiā Brentij dici potest, quod ab Imp. Theodosio scriptū est: Tribuit

To. 4. Cyrill.
Epist. 4.

176 A D V E R S V S S T A N I S L A W O S I V M,
Episcopis quod ipsorum est officij, uidelicet ut doctrinam discutiant. Deinde affirmat sese illorum explanatione in fide sua firmiorem esse & fore.

Idem prorsus nostri p[ro]p[ri]i Principes faciunt. Explicationem controuersiarum in doctrina Ecclesie ministris Ecclesie commendant. Hos audiunt, eorum explanatione per gratiam spiritus sancti firmi sunt, & quotidie collatione scripturarum firmiores fiunt in fide, Postq[ue] subinde magis magisque uident, uos & scripturae sacrae testimonijs, & probabilibus neque tam firmis rationibus destitui: Sic iudicio doctrinae nostrae assentiuntur, quos nullis blanditijs uerborum persuadere possemus, ut cum discrimine uita ac fortunarum omnium eam profiterentur.

Eodem animo Quarta Synodo interfuit Martinianus Imperator, qui Imperiali authoritate non esset executus quidq[ue], de quo nondum eius confirmatum erat iudicium.

Zozo. lib. 9.
cap. 12.

Pulcheriae studium & sapientiam in extirpandis haeresibus quomodo potuisset praedicare Zozonius, si uera Ecclesiae doctrinam non cognouisset, & de ea iudicare non potuisset? Horrendum autem tu est, persuaderi posse homini, ut in aliquot millia hominum, interdum etiam supplicio mortis animaduertat quispiam, nec eius facti rationem afferre possit aliam, quam aliorum iudicium, quod ipse ignoret, & de quo iudicare nequeat.

Recte fecit Chalcedonensis synodus quod Archimandritae

mandritæ scedulam exhibuerit ut subscriberet. male Archimãdrita, quòd recusauit, quamuis hac recitatione non hoc uelit, uidelicet q̄ non potuerit de ipsorum doctrina iudicare.

Quanta in Chalcedonensi synodo fuerit Magistratus auctoritas, & quæ eius partes Actione 2. Synodi docetur. Cum Cyrilli & Leonis Papæ lectæ essent Epistolæ, quid dixerint iudices sequitur: Magnificentissimi iudices & amplissimus senatus dixerunt: Post hæc omnia quis dubitat? Iudicium certe in illis fuit non tam, ut quæ Epistolæ authenticæ essent: sed quomodo filij diuinitas, & duarū in Christo naturarum unio probata esset, uiderent.

Similiter in actione prima scribitur, quòd iudices & senatus post causæ cognitionem & iudicium uindicauerint Flavianū, & Eusebium Episcopum, qui iniuste damnati erant. Sed libet uerba eorum actioni primæ inserta recitare: Gloriosissimi iudices & amplissimus senatus dixerunt: De recta quidē & Catholica fide perfectius sequenti die conueniente concilio, diligentiore examinationem fieri oportere perspiciamus. Quoniã uero Flavianus religiosæ memorię & Eusebius Reuerēdis. Episcopus, ex gestorū & cognitionū scrutatiōe, & ipsa uoce q̄rundā, quæ tunc synodo præfuerūt, confitentiu se errasse, & frustra eos dānasse, quia nihil circa fidē mōstrant errasse, ostendunt iniuste depositi, Videt nobis (si placuerit

Domino nostro) eidem pœnæ dioscore Reuerend.
 Episcopum Alexâdriæ, & Iuuenalem Reuerend.
 Episcopum Hierosolymorum, & Thalassium Reue-
 rend. Episcopum Cœlareæ Capadociæ &c. qui pote-
 statem & principatum tunc Synodi tenuerunt subia-
 cere, & à sancto concilio secūdam regulas ab Episco-
 pali dignitate fieri alienos, omnibus quæ acta sunt
 ad sacrum apicem referendis. Orientales & qui cum
 ipsis Reuerend. Episcopi, dixerunt, Hoc iustum iu-
 dicium. Illyriciani (iudiciū senatus & iudicium miti-
 gigare uolentes) & qui cum ipsis Reuerend. Episco-
 pi. Omnes errauimus, omnes uentiam mereamur.
 Sed orientales denuo & qui cum ipsis Reuerend. Epi-
 scopi, dixerunt: Multos annos senatui, Sāctus Deus,
 sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis.
 Multos annos Imperatoribus. Impius semper ser-
 git. Dioscorum Christus deposuit. Homicidā Chri-
 stus deposuit: Hæc iusta sententia, hoc iustum Con-
 cilium, hoc sanctum concilium, iustus senatus, iustū
 concilium, Martyres Deus uindicauit.

Quid ad hæc Hosius dicere potest? Iudices & se-
 natus Politici erant non Ecclesiastici. hi non solum
 audiunt, sed etiam iudicant, quosdam absoluentes
 & uindicantes, quosdam damnantes: Hoc ipsorum
 iudicium approbatur ab Episcopis, pronūciatur iu-
 stum, diuinum, & ipsius Christi iudicium, quo San-
 cti quidam martyres uindicati erāt. Nam tibi res te-
 uis

uis uidetur aliquem ab hæresi & errore absolueret, alios uero eidem poenę adiudicaret. Si huic concilio interfuisset Hosius, superbè repulisset iudices ipsos. Quid uos prophani iudices sumitis uobis de dñs & Episcopis iudicium? non decet Episcopos à Politicis, sed ab Episcopis & Deo iudicari. Concilij est & sanctorum Patrum de decretis synodi iudicare, hi solū intelligunt, quos absoluant & condemnent. Vestri officij non est. Ideo intra fines uocationis uestrę per maneat. Hęc uociferatus fuisset superbus, blasphemus, & loquax Episcopus Vuarmiensis. Sed aliud sonat uox Episcoporum orientalium, qui clamant: Iustum iudicium. Vnde manifestū sit quid pñ Episcopi iudicio priorē iudicium & lenatus, qui omnes Politici erant, tribuerint. Nunc eos uix subsellio infimo, aut ut cum Brenio loquar, paup̄m̄to dignantur.

Sic iudicauit quoq; Iustinianus Imperator, cuius executio sine iudicio non fuit. Sic & Cōstantinus in Constantinopolitana tertia synodo, qui etiam subscripsit: legimus & consensimus. Sic iudicio non caruit subscriptio Petri, Marcellini, Felicis & Liberij, qui Politici cōcilio Arausicano secūdo interfuerūt.

Sed qd̄ refert, prior ne Imperator subscribat an Episcopi. Nec quidq; horū dignitati decelsisset, si maxime Imperator prior subscripsisset. Facit aut̄ huius Imperatoris pia humilitas aliquid ad fastum Episcoporum & Pręlatorū, cui nostra ætate aliquid derogari ualde dolent.

Ex synodo Nicena secunda quod de Imaginibus affert decretum, quam est impium? Vbi statuitur, ut Imagines Christi, Matris eius & sanctorum adorentur. Et ad crimen Idolatriæ depellendum, aiunt sese in illis (imaginibus) non consistere, honoremq; & adorationem concludere, sed per eas ad inuisibilem illam singularemq; atque unicam diuinitatem dirigere.

Sed quis adeo barbarus & rudis etiam inter ethnicos fuit unq;, qui non eadem ratione suã Idolatriã excusare potuerit? Num Aegyptij ignorarunt Apin esse bouem quẽ colebant, & cui sacra faciebant? Num Ieroboam filius Nebath ignorabat suos vitulos ex auro esse? Num idem ignorabat Aharon cum populo Iudaeo? Horribilis tamen erat Idolatria, ut cunq; iactitarent sese animis non consistere in illis bobus, sed ad inuisibilem deitatem ascendere.

Execranda impietas est, quod scripsit Photius in hac synodo decretum. Sic crucis (inquit synodus) si gnum adoramus, quo dæmonum agmina fugantur & uarij curantur morbi, cum semel in ipso exemplari gratia & uirtus exhibita sit, & usque ad exempla similis uis sese diffundat. Quid Idolatria est, si hæc non est? Eant nunc Papistæ, & dicant, sese nullam uirtutẽ adscribere simulacris, cum impiẽ asseueret, eam uirtutem inesse exemplis quæ sit in exemplari.

Quicunq; igitur hanc horribilem Idolatriam sustulerunt,

fulerunt, ijs uestra excommunicatio non nocet, quæ
singulare peccatis ipsorum testimonium fuit, quod
in hanc horrendam Idolatriam non consenserint.

De Basilio Imperatore idem dicimus, quod de
reliquis. Etsi enim iudicia non sunt similia, sine iudi-
cio tamen non creditur subscripsisse.

Gregorius Nazianzenus nobiscum non pugnat: ipsi
enim quoque reprehendimus eorum temeritatem, qui cu-
piunt caput esse, cum uix pes aut manus esse possint:
quapropter hoc quoque testimonio Principibus ma-
net sua in doctrina cognoscenda, libertas & autoritas.

Sed qua fronte ex concilio Apostolorum proferre
audet Hosius de presbyteris, qui sane non omnes mu-
nus docendi in Ecclesia usurpabant? Ut illis iudicium
de doctrina quoque adimat, qui pleni spiritu Dei erant. Sic
argumentatur: Petrus, Barnabas, Paulus, Iacobus lo-
quuntur, reliqua multitudo tacuit, Ergo caruit iudi-
cio. Nolo hanc tam crassam & palpabilem malitiam
retutare, mirum quomodo Deus homini fulmine parcat.

Quod Valentinianus Imperator noluit eam cu-
ram suscipere, quid eius exemplum prius Principibus
prescribere potest? Fallacia consequentis. Dissimi-
lia enim multa reperiuntur exempla. Sed Episcopo
Hosio hæc reuerentia in summis Regibus & Principibus
placet: sic. n. pro libidine in Ecclesia dñari possunt.

Confugit Hosius tandem etiam ad hæreticos Va-
lentinianum & Aurelianum Imperatores atque gentiles,

quorum reuerentiam erga Episcopos in eo commē-
 dat, quòd ipsi quoq; à iudicio abstinuerint in doctri-
 na religionis. Sed quis hic non uidet stuporem Ho-
 šij: Dum enim hæreseos accusat in tanta dignitate
 cōstitutos, quid aliud facit, quàm q̄ eos peruersi iu-
 dicij accusat. Cur enim hereticus est Valentinianus,
 nisi quia iudicat Catholicorum sententiā & doctri-
 nā esse falsam. Cur Aurelianus permanet gentilis &
 in Christianos molitur persecutionem, quæ tamen
 subitanea eius morte impedita fuit, nisi quia iudicat
 Christianorum fidem esse falsam. Miror quomodo
 Pilati exemplum omiserit Hošius admodū illustre,
 qui etiam detrectabat iudiciū de doctrina Christi,
 cū diceret Christo: Quid est ueritas? q. d. ad me non
 pertinet iudiciū de Religione & fide. Et Gallionis,
 qui in Actis Apostolorum recusat suscipere iudici-
 um de quæstionibus Iudeorum. Siquidem esset, in-
 quiēs, iniquum aliquid aut facinus pessimum ōi-
 ri Iudæi, rectè uos sustinerē: si uero quæstiones sunt
 de uerbo & nominibus legis uestræ, uos ipsi uideri-
 tis, Iudex ego horz nolo esse. Hactenus que Impē-
 ratorum & Principum partes fuerint, in controuer-
 siarum religionis diiudicatione, paucis demonstra-
 tum est. Si uero historijs doceri potest, Imperatores
 & Principes ita in iudicium Episcoporum reieccisse
 omne iudicium de dogmatibus Ecclesiæ, ut quid-
 quid decreuissent siue consentaneum, siue dissentaneum,

taneū esset scripturæ sacræ, pro oraculo spiritus sancti, sine ullo suo proprio iudicio amplecterentur, iudicamus eos non piorum Principum, sed Epicureorum & prophanorum officio sanctos esse.

Sed sit sanè, q̄ iudicio abstinuerint, nū hæreticorum & gentilium exemplo idem te pijs Principibus persuadere posse confidis?

Quam malitiosè deprauat uerba Augustanæ Cōfessionis, quæ sic sonant: Secundum Euangeliū, seu, ut loquuntur, iure diuino, nulla iurisdictio competit Episcopis, ut Episcopis, hoc est, ijs, quibus commissum est ministerium uerbi & sacramentorum, nisi remittere peccata, stem cognoscere doctrinam, & doctrinam ab Euangelio dissentientem reijcere, & impios, quorum nota est impietas excludere à cōmunionē Ecclesiæ. Quanta per Deum immortalem est uis ueritatis, ut etiam per hostium ueritatis iugula nonnunq̄ erumpat. Hęc Hosius. Sed uide lector, quanta sit hominis cæcitas. Augustana confessio docet ad Episcopos non pertinere ius gladij, sed ministerium docendi Euangelij. Ex hoc se probare confidit Hosius, ad Principes non pertinere iudicium & cognitionem, quod authoribus confessionis nunq̄ in mentem uenit. Sed quem mendaciorum non pudet, quomodo pudere posset deprauationum & calumniarum? Hęc Principum confessio fuit & iudicium de doctrina, ne quid erres Hosii, non solum

pastor Ecclesiæ, qui errores Papisticos abiecerunt.

In fine huius disputationis, tanquæ suæ causæ diffidens, sese ad serenissimum Poloniæ Regem conuertit, & maiorum eius, & Imperatoris Caroli defuncti, & Ferdinandi Regnantis exemplo hortatur, ne hanc piam curam suscipiat, ut de doctrina Religionis cognoscat. Videt enim improbus & blasphemus homo, si regi uel tantillum concedatur, fore ut lux Euangelicæ doctrinæ in corde eius per gratiam Spiritus sancti exoriatur, ut tandem declaret, se non le Cathedras constitutas, ex quibus Euangelij uox sonat in Polonia, demoliri, sed altaria euertere, in quibus hæctenus Coena Domini horribiliter fultrophana.

Ego uero hoc loco exhortatione ad Serenissimū Poloniæ Regem super sedebo, contentus explicatōne Veritatis perspicua, quæ, ut Irenæus loquitur, docendo persuadet. Vnum silentio præterire non possum, quod ad dedecus tanti Principis scribere non est ueritus Hosius de Patre Regis Sigismundi, in Domino, ut speramus, defuncto. Cum ab eo postularent nonnulli, ut purum Euangelium in regno suo prædicari permitteret, respondit: Officij sui non esse de puritate uerbi cognoscere. Non enim mihi persuadere possum, hanc hominis Christiani uocem esse potuisse. Cur enim homo Christianus, ne dicam Rex, non esset summè sollicitus de puritate

puritate Euangelij, cum hoc unum necessarium sit.
Et Christus cum uult uentem circa alia Martham cor-
ripiat, Mariam uero collaudet, quæ ex ore Chri-
sti puram doctrinã hauriebat. Quod si uerò incogi-
tante emissã est uox, qua fronte hic lycophanta ef-
ferre audet, quæ non nisi illorum sollicitationibus
adscribenda erat, dum semper etiam non uoca-
ti aliquoties præsto sunt Regibus, uociferantes, &
quibus possunt rationibus persuadentes, ut hanc cu-
ram cognoscendæ doctrinæ abijciant.

Sed audiamus ea quoq; quæ contra Vergerij co-
natum piũ, euomuerit temulentus Hosius in Mē-
sa serenissimi regis Poloniæ. Vide, inquit, Serenissi-
me Rex, q̄ ineptũ, quamq; absurdum sit, & ab om-
ni ratione prorsus alienum, quod admirator Britij
postulat Vergerius, ut unus aliq; Princeps aut Rex
sibi iudicium usurpet. Eĩã communi sensu destitu-
tus esse uidetur. Hactenus uerba & conuicia Ho-
sij, qui quot sensus habeat ignoro, cerebrum illi non
esse iam demonstraui.

Fingamus aut, inquit, ut in regno tuo (quod pro
sua misericordia procul Deus auertere digneur)
quocunque tandem iudice seorsim aliquid ab or-
be reliquo Christiano de Fide constituatur, Cedo
Brenti, cedo & tu Vergeri, quo nomine fidem hanc
appellabimus? Polonã ne, an Lithuanã, an Russicã
an Brusicã? Certè Catholicã uocare nõ poterimus,

si fuerit ab orbe reliquo Christiano diuersa. Quid igitur aliud restabit, quàm ut expungamus illum articulum fidei nostræ, Credo sanctam Ecclesiam Catholicam. Et illius loco dicamus: Credo Polonam, aut Lithuanam Ecclesiam, quæ sancta dici non poterit, si fuerit à reliquo Christi corpore, sancta Ecclesia Catholica separata. Hactenus Hosius. Qui in preceptionibus Rhetorum probè institutus est, firmissimum argumentum ultimo loco sibi posuisse uideatur, ut Regem à cognitione ueræ doctrinæ auocet. Eius summa est: Si maximè cuperet Rex aliquam doctrinæ & Cæremoniæ mutationem suscipere, de nomine tamen, quo appellanda sit hæc fides, nondum constare. Sed quæso mi Hosi, si eò peruentum est ficulneis tuis argumentis, ut in illis parum præsidij ponere uidearis, & de nomine solum dubitas, quo appellanda sit fides, quæ doctrinam amplectitur, cuius summa descripta est in confessione Imperatori Carolo V. Augustæ Vindelicoræ in comitijs Anno &c. 30. exhibita, hac sollicitudine & cura facile te liberabimus. Christiana, si fortè ignores, rectè ac uerè appellabitur, quæ Christi doctrinam sequitur, & in ea sola acquiescit, sicut Prophetiis & Apostolicis scriptis prodita est.

Quod enim tu Lithuanicam aut Polonicam aut Brusicam criminaris, uanum est. Fides enim Christiana non loco aut multitudine hominum, sed ueritate

tate doctrinae Propheticae & Apostolicae definitur, quam qui habet puram & incorruptam, Christianus est, siue in Polonia, siue Lithuania aut Borussia uiuat. Et quid si tam tolerabile esse fidem appellare Lithuanam aut Polonam, quam Romanam, cum Poloni & Lithuani non minus sint homines quam Romani.

Quod Catholica dici non possit, si fuerit à reliquo orbe Christiano diuersa, & ipsi concedimus. Sed bonus Episcopus mitris & pedis siue pedibus Episcoporum suorum facinatus orbem Christianum nondum quis sit definire potest. Suprà enim demonstrauimus, & propitio Deo in sequentibus docebimus, Rom. Pont. cum suis Cardinalibus & Episcopis magna ex parte hostes esse Christiani orbis.

A Papa igitur, Cardinalibus & eorum impuris sacris fiet apostasia, non à Christiano orbe separatio, si eam doctrinam receperit serenissimus Poloniae Rex, quae in nostris Ecclesijs beneficio Dei sonat incorrupta.

Precatur Hostius pro sua impietate, ut hoc Deus auertere dignetur, Videlicet, ne doctrinae nostrae hospitium praebet Polonia, Sed nos stultum & impium uotum esse arbitramur, & speramus preces piotum praenituras, ut etiam in hoc amplissimo Regno filio Dei Ecclesia colligatur, quae ipsum recte agnoscat, inuocet & colat.

Sed ut Epilogi nouissima pars exordio & reliquis partibus orationis conueniat, sex enormibus mendacijs hunc librum cōcludit. Primum est, quod de nostris scribit: Nulla esse alia nostra ꝓ separationis consilia. Alterum, q̄ nouam fidem cōdamus maioribus nostris ignotā. Tertium. Quod Regi aucthores simus, ut maiores suos ac nostros oēs cæcitate & impietatis condēnet. Quartū, ut schismaticus sit. Quintum, ut sit hæreticus. Sextū, Nostra scripta non aliò quàm ad seditionē excitandam spectare, & ad sempiternum animarum interitū. Horum quia nullum cōtra nos uerè cōprobare poterit, reliquum est, ut sit mendacissimū os, cui in prophanis rebus nulla fides habenda est, multo minus in ijs, quæ ad salutem animæ pertinent.

Nullam enim à Catholica Ecclesia separationem docemus, in qua optamus esse coniunctissimos, sed ab erroribus, Idolomanijs, & à meretrice Babylonica, ex qua exeūdum docemus omnibus, qui animas suas liberatas uolunt, Apoc. 17. Nouam fidem non condimus, sed ueterem, & quæ ab initio orbis propagata est, in Christum unicum Saluatorem prædicamus, quam Hosius cum suo sodalitiō non obsecurat modo, sed prorsus negat, dum homines de gratia Dei perpetuò dubitare docet, sicut suo loco ostendetur. Nec maiores nostros omnes cæcitate accusamus, aut impietatis condemnamus, si errores taxentur.

taxentur. Electos enim omnibus temporibus conseruatos iri, Christi uox testatur, Faciēt signa & prodigia, ut si fieri posset, etiam electi in errorem inducerentur. Et ad Eliam dicitur: Reliqui mihi septem milia, qui genua sua non curuârunt ad Baalim. Sic passim habuit etiam in Papisticis densissimis tenebris suos Dominus, qui in uera fide & uera inuocatione perseverârunt. Quapropter neq; schisma contra unitatem, nec heresin contra ueritatem catholicā docemus. Nisi schismatici sint & hæretici Christus & Apostoli, qui sese quoq; à Pharisæis & Leuitis se parabant, partim caput, partim membra ueræ Ecclesie. Seditionis crimē etiā Christo & Apostolis eius intentatum, quid mirum si nos quoq; propter profersionē ueritatis noiē Christi idē audire cogamur.

Frustra igitur uel Anglię, quæ post summam crudelitatem, quam Eduardo sexto necato in eo Regno exercuerunt Pontificij, denuo Euangelij doctrinam recipere incipit, uel Germaniæ exemplo, in cuius perniciem iam coniurauerunt Pontificij, sicut in nem Christi Pharisæi cum primoribus populi, Serenissimum Poloniæ Regem ab amplectenda pia doctrina, quę in Ecclesijs nostris sonat, dehortat. Horum enim malorū oīm non doctrina nostra, sed Pontificiorū summa crudelitas est causa, qua eam extinctam uolunt. Quare non desinunt eiusmodi Sathanæ scabellā, magnatū inflāmare animos, ut innocentem

fundant sanguinem, sicut Pharisei excitabāt populum, ut contra Dominum vitæ clamarent, Crucifige. Quapropter speramus, quæ Regis Poloniæ pietas est & moderatio, tantum abesse ut eiusmodi uanis, impijs, sophisticis, blasphemis, & crudelibus persuasionibus aurem præbeat, quin potius per Spiritus sancti gratiam uel tandē excitetur & emergat ex captiuitate illa, qua Hosius cum suo cōsortio optimum Principem captiuum detinere confidit, ut ipse quoq; Euāgelio Christi hospitium præbeat. Modo nunc illud ab eius pietate impetrent piorum uota, ut cognoscat solum doctrinam, Cui prius fidē non habeat, quàm compertū habeat, eam cum Prophetis & Apostolicis scriptis non pugnare, qua in parte piorum non formidamus iudicia, cum Hosius cum suis lucem ferre nequeat.

Hactenus detexi Mendacia, blasphemias, calumnias, deprauationes scripturæ & sophismata Hosij in explicatione argumenti de legitimis iudicibus rerum Ecclesiasticarum, & quomodo hæc pia cura cognoscendæ ueræ doctrine ad omnes pios, in primis uero ad Christianos Principes pertineat, refutatione argumentorum Hosij & confirmatione argumentorum Brentij, demonstratum est.

Nunc ad ea, quæ sequuntur,
pergamus.

DE AV,

De Authoritate Sacrae SCRIPTURAE CONTRA STA nislauum Hosium.

TATVS huius libri est: quod Hosius aduersus Brentium demonstrare conatur, in explicandis de doctrina Religionis controuersijs, non ad solam scripturam sacram prouocandum esse, & quoniam obscura, ambigua, dubia, mortua sit & nihil respondens, his enim elogijs eam ornat Azorus, eius explanationem non ex scriptura, hoc est, locorum collatione petendam, qua obscuriora per apertiora ac clariora loca explicantur, sed recurrendum esse ad traditiones hominum, conciliorum decreta, Patrum scripta, & praxim Ecclesiae, per quae scripturae sacrae obscuriora dicta explicanda sint.

Brentius contra docet, Etsi quaedam loca in scriptura sacra occurrant obscuriora, ea per clariora explicari posse. & uanitatē refutat, qua scriptura sacra humanis traditionibus subijcitur, & Patrum dicta, atq; conciliorum decreta per scripturam, & non scripturam sacram, per Patrum ac conciliorum decreta explicanda esse, confirmat.

Videamus igitur utriusque partis & examinemus ar

gumenta, ut à qua parte Catholica stet ueritas, cognoscamus.

Principio astutè dissimulat blasphemias Azoti, quas in scripturâ sacrâ euomuisse demonstrat Brentius, & frigidè excusat uenerabilè scilicet fraterculû, q̄ ei à Brètio iniuria fiat. Simulat etiam, se suosq̄ reuerenter de scriptura sacra sentire. Sed tãtum abest, ut suum Aiotum defendat, quin eius blasphemias etiam superet Hosius. Libet huc uel saltem unum locum describere ex blasphemio libello, quem de expresso Dei uerbo edidit: Nos uero, inquit, Dei Deo coelo sententiam potius expectabimus, ac tum istos pro sua, non scripturarum sententiâ dimicantes, tum ipsas etiam scripturas, quarum tot iam, non diuersas modò, uerùm & contrarias interpretationes afferi uidemus, FACESSERE iubebimus. Et q̄d nobis celestis ille magister dignatus fuerit reuelare, tantùm exp̄ssum Dei uerbum, ea, qua par est, reuerentia, recipiemus, ac ipsum loquentē potius audiemus (sicut etiam Propheta dicit: audiã quid loquat̄ in me Dominus) q̄ ut ad EGENA ista Elementa nos conuertamus, & in illis, quæ nunc in hunc, nunc in illum sensum inflecti uidemus, salutem nostram constituamus. Non oportet Legi aut scripturæ esse peritum, sed à Deo doctum. VANUS est labor, qui scripturæ impenditur: scriptura enim Creatura est, & egenum quoddam elementum. Nō conuenit

Psalm. 84.

conuenit Christiano, nimium Creaturæ addictum esse, Deū audire oportet, huius uoces de cœlo expectāde sunt, ut nos erudiant. Hactenus Hosius. Quæ uerba, siue Hosius suo, siue aliorum nomine recitet, cerrè hanc esse Aſorum, & Hoſiorum, hoc est, impijſſimorum hominum, de sacra ſcriptura ſententiam, non est obſcurum. Hoc ne est reuerenter de ſcriptura ſacra ſentire? Quid est ſcripturam eleuare, prorsus abijcere, & pedibus conculcare, ſi hoc non est? Vocat enim ſcripturam ſacram egenum elementum, & creaturam talem, cui Chriſtianus homo non debeat nimium addictus eſſe: Vanum eſſe laborem, qui ſcripturæ impeditur: ſcripturam faceſſere iubet, q̄ uariè exponi poſſit: expectādas eſſe ſine ſcriptura de cœlo reuelationes, quibus credendum ſit & confidendum. Non igitur mirum eſt, ſi blaſphemias Aſori defendendas ſulceperit, cum adeo horrēda ipſe de ſcriptura ſacra euomere audeat, quæ nec obſtinatiſſimi Papiſtę probare poterunt. Quid igitur tribueret uel Brēn̄j uel aliorum piorum & eruditorum ſcriptis os blaſphemum.

Nunc quid Hoſius in hoc tertio libro ſcribat breuiter percurramus.

Exorditur autem à fallacia accidentis. Hæretici ſemper ad ſolam ſcripturā ſacram prouocârunt. Ergo ad ſolam ſcripturam prouocandum non eſt, niſi hæreticus eſſe & haberi uolueris. Vino inebriant

homines ebriosi, à uino ergo abstineamus. Hæretici ergo erunt Christus & Apostoli, q̄ ad scripturâ pro uocantur ad Pharisæorum impietatem refutandâ.

Hanc fallaciam excipit unum atq; alterum mendacium, quo de nostris confingit, Eos nihil prorsus præter scripturas recipere, & Ecclesiæ sensum atque consensum pro nihilo ducere, cum eas tantum traditiones repudiant, quæ cum doctrina Apostolica pugnent, & certum est ab Apostolis non esse introductas, sed per impostores in Ecclesiam Dei inuectas. Consensum Ecclesiæ maximi faciunt. Sed errores multitudinis refutant, quos illi nomine consensus Ecclesiæ imperitis obrudunt.

Qua reuerentia scripturam recipiat, paulò antè dictum est, ne quis putet serio loqui Hosium.

Scripturas à uobis nostros habere dicimus, quæ admodum Prophetarû libros Christus & Apostoli à Pharisæis, sed quid hoc ad illorum aut uestram impietatem comprobandam?

Sub Papatu fuisse non solum Christianos, sed nucleum Christianitatis quis dubitat? Nam in ea multitudine errantium, latitabant Electi, de quibus Christus iam pridem pronūciauit, quod neq; prodigijs neq; signis, quæ à uobis ad confirmandas horribiles Idolomanias predicantur, in errorem induci poterint, diuina scilicet gratia præuerti, qua hos errores detestati sunt.

Probare

Probare conatur in sequentibus, Sotum reueren-
tius de sacra scriptura scribere Brentio. Quia Sotus
plures agnoscat Canonicos libros quàm Brentius.
Sed consequentia neganda est, Authoritas enim sa-
cræ scripturæ non cõsistit in multitudine librorum
sed paucorum ueritate. Et minus reuerenter de scri-
ptura sacra sentiunt, qui quosuis libros, de quorum
fide non sine causa dubitatum fuit, eiusdem autori-
tatis cum *canonicis* & uerè Canonicis haberi uolunt.

Vt afferat quosdam libros, etiam inter Canoni-
cos censi, quales sunt Iudith, Tobias, Ecclesiasti-
cus, Sapientia, Machabeorū libri tres, mutilata Au-
gustini producit testimonia. Scriptura, inquit Augu-
stinus, Machabeorū, ab Ecclesia non inutiliter rece-
pta est, si sobriè legatur. Vbi longè inter Canonicos
scripturæ sacræ & hos Machabeorum libros discer-
nit. Et iterum: supputatio horum temporum non in
scripturis sanctis, quæ Canonicae appellantur, sed
in alijs inuenitur, in quibus sunt & Machabeorum
libri. Et Cyprianus in expositione symboli, Sciendū
est, inquit, quòd & alij post Canonicos, libri sunt,
qui non Canonici, sed Ecclesiastici à Maioribus ap-
pellantur, ut est Sapientia Salomonis, & alia Sapien-
tia, quæ dicitur Iesu filij Sirach, qui liber hoc ipso
generalì uocabulo apud Latinos Ecclesiasticus ap-
pellatur. Quo uocabulo non author libelli, sed scri-
pturæ qualitas cognominata est. Eiusdē ordinis est

libellus Tobiae, & Iudith, & Machabeorum libri, quæ omnia legi quidem in Ecclesia uoluerunt, non tamen proferri ad authoritatem ex his fidei &c.

Fallaciam ergo hinc commisit Hosius, quæ est ad illam secundum quid ad dictum simpliciter, quam etiam subtile mendacium dicere posses.

Si multitudine librorum reuerentiam parit scripturæ sacræ, maiorem huic ego tribuam quàm Hosius. Si enim Apostolorum Canones sunt authenticæ, libris noui Testamenti addam adhuc duas Epistolas Clemētis, quæ in capitulo 84 recitantur, quas author ita commendat, ut omnibus publicanda non iudicet, propter Mysteria quæ in se continent. Nam hæc quoque omnibus clericis simul ac laicis uenerandæ sunt tanquam sacræ, si auctori Canonum credimus. Sed ualeat Clemēs cum suis mysterijs, & sufficiat nobis Mysteriorum Dei facta in scripturis Canonicis explicatio. Hosius sese suppofiticis Apostolorum Canonibus, si libet, oblectet.

Brentium scripturis ludere, quod scribit Sorus, penes lectorem candidum sit iudicium. Hosium autem scripturas miserè deprauare, partim ostendimus, partim propitio Deo ostendemus.

Vtinam uero quod ore fatetur ex animo crederet, suos Catholicos detestari omnem doctrinam, cultum & religionem pugnantem cum scriptura. sic enim corrueret *apostolica*, Sanctorum inuocatio, Suffragia pro mortuis, Nundinatio Missarum, Mercatus Indulgentiarum,

tiar, & similia multa. quæ omnia cū scriptura sacra ex diametro pugnant, sicut suo loco demonstrabit.

Scripturam sacrā non esse obscurā dixit Brētius, sed addidit eius rationē. Videlicet ut eius interpretatio sit extra ipsam scripturā querenda, hoc cauillat Hosius fallacia à dicto secundū quid ad dictū simpliciter, ac uociferat, Brentiū docere nihil esse obscuri in scriptura sacra, cuius uanitatē ea quæ sequunt, redarguūt. Cū. n. obscuritas sit aut in uerbis, aut in rebus, de uerborū obscuritate, hoc est phraseos, scribit Brētius: Negari nō pōt, quin aliquoties nōnulla in scriptura sacra imperitiis obscuritas occurrat, ppter phrasim eius linguæ, qua scriptores usi sunt. Quod ad res attinet, ait Brentius, Nec negari potest, quod & res ipsa testificat, q̄ impijs, & incredulis scriptura sit maxima ex parte obscura. Fateat ergo Brentius, obscuritatē in scriptura, cū in uerbis tum in rebus. sed docet hanc per se non inesse scripturæ, sed uicio hominum accidere, ut quædā loca obscura sint. Impijs quidem omnia, qui nihil perspiciunt earum rerum quæ Spiritus Dei sunt, pijs aliqua, sed quæ a pertioribus declarari possunt.

Ex Augustino de doctrina Christiana profert locum de scripturæ sacræ obscuritate, sed quæ de explicatione huius obscuritatis addidit Augustinus, astutē dissimulauit & omisit Hosius, uidelicet obscuriora loca a pertioribus explicanda esse.

Quod ad diuersam explicationem uerborū Coe-
næ attinet, iam dictum est, obscuritatem non esse in
rebus per se, sed uicio hominū accidere, quibus car-
nis imbecillitas obstat, quo minus sese perfectē spiri-
tū sancto in obsequium Christi subiiciant.

Omnia Sathanam habere posse præter charitatē
impudenter affirmat Hosius, ut nostram cum illius
eādē fidem & doctrinam doceat. Sed blasphemia
est cum atroci mendacio coniuncta.

Cum Brentius docet gladio spiritus, hoc est, uer-
bo Dei, sicut Paulus ad Ephesios loquitur, repellen-
das & uincendas astutias Diaboli, Hosius respōdet,
non scripturarum intelligentiam, sed fidem pecca-
tum, mortem, horrores inferni & Sathanam uince-
re. Est autem fallacia equiuocationis in uocabulo in-
telligentiæ. Duplex enim est intelligentia scriptura-
rum, altera carnis, qua loca scripturæ nouisse & reci-
tare potest prophanus homo. Altera est spiritalis,
qua homo per Spiritus gratiam in eius ueritate con-
fidit & acquiescit. Hosius de priore blaterat, quod
Christianos non faciat. Sed quis hoc negauit?

Verū quod ad fidei explicationem attinet, qua
spirituales astutiæ uincuntur, quæ non est sine illa
spiritali intelligentia, quàm est ineptus & ridicu-
lus, imò quàm stultus & blasphemus? Firma fides,
inquit, ea demum est, qua uictoria semper cōtingit,
quam solidiorem nonnunquā reperire licet in ijs, qui
minorem

minorem habent scripturarum intelligentiam. Qui cum se nihil aliud scire iudicet, q̄ Iesum Christum, & hunc crucifixum, in illo solo fiduciam suam omnem collocatam habentes, articulum hunc toto corde profitentur: Credo sanctam Ecclesiam. Satis mirari nequeo Holsij ruditatem. An tibi parum in scriptura nouisse & intelligere uidetur, qui scit & credit in Iesum Christum, & hunc crucifixum? D. Paulus ad Corinthios scribens, ait: Non iudicauim te scire aliquid inter uos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. & ad Galatas, Absit à me gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. D. Petrus testatur ad hoc caput præcipuè referri omnium Prophetarum conciones, Huic omnes Prophetae, inquit, testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes, qui credunt in eum. Et Ioannes Euangelista summam Euangelicæ doctrinæ hanc fuisse dicit: Hæc, inquit, scripta sunt, ut credatis q̄ Iesus est Christus filius Dei, & ut credentes uitam habeatis in nomine eius.

1. Cor. 2.

Gal. 6.

Act. 10.

Ioan. 10.

Summa igitur cæcitas est Holsij, qua laicos scripturarum intelligentia uera priuat, qui nucleum scripturæ tenent. Fides enim nō est fides, sed opinio incerta, qualis est Papistarum fides, quæ non expresso scripturæ testimonio nititur, quemadmodum scriptum est: fides ex auditu, auditus autē per uerbum Dei. Roman. 10.

Miror autem heri & nudius tertius Catholicum Hosium factum Lutheranum. Si enim ad vincendas spirituales astutias, peccatū, mortem & sathanā sufficit nouisse Christum & hunc crucifixum, & credere Ecclesiam sanctam Catholicam, hoc est, esse ceterū hominum in terris dispersum, qui idem credat & in Christo omnē suam fiduciā collocat, Cur nos tanquā hæreticos traducis? q̄ hoc nomine à Papiſtis dissentimus, à quibus imperitū vulgus seducitur, qui non solum Christum crucifixum nouerunt, si tamen nouerunt unquē, sed docēt peccata expiari nostris quoque operibus, suffragiis uiuorū pro mortuis, poena Purgatoriū, peregrinationibus, mercatu indulgentiarum, nundinatione missarum, & id genus alijs rebus. Super aliquoties dixit, Veritatem per iugulum hostiæ eius, ipsis etiam inuitis interdū erumpere. Id quàm uerè dici possit de Hosio, uel hic saltem locus docet. Etsi hæc quoque uerba quàm sophisticè sint posita, paulò post uidebimus.

Quod ait: nihil esse periculosius, quàm uelle in agone mortis de scripturis cum Sathana contēdere, quàm absurdum est, quàm falsum? In hoc certamine gladio utēdum esse docet Paulus, & qualis gladius sit definit, Verbum scilicet Dei. Hoc uerbum nisi fides apprehendat, fides nō est. Fide igitur ut uincas, uerbo Dei, q̄d scriptis Prophetiis & Apostolicis continet, ut sis instructus necesse est. Fides. n. in uerbo & per uerbum uincit.

Mani

Manifestè hoc loco uidere est, Hosiũ cum suo sodalicio in hoc conspirasse, ut scripturam sacram quæ e medio auferat. Sicut fit passim in Papisticis locis, ubi cum periculo capitũ cõiunctum est, secum Noui testamenti libros habere patrem familias, ex quibus familiae suæ interdum maximè diebus feriatis unam atq; alteram pericopen proponat.

Lutherum, Christũ quoq; negaturũ, quia sacrificium missæ negarit per merdata prophetia est.

Per doctrinam Lutheri animos hoĩm preparari, ut Deus quoq; Christus neget, & Mysteria Iathanae per ipsum reuelata, blasphemia est execranda, quam suo tẽpore non impunè feret Hosius, Conniuet nũc Dominus, donec patrum suorũ mensuram impleat.

Cũ autẽ denuo repetat, nihil esse cum maiore periculo coniunctum, quàm si quis de scripturis cum Iathana certamen inire uelit, quã rationem uincẽdi Iathana, mortẽ & internũ, doceat Hosius, uideamus.

Tum uero, inquit Hosius, tutissimum fuerit exemplum sequi Carbonariũ cuiusdam, ex quo, cum animi causa, uir quidam doctus quæsiuisset, quid crederet: symbolum recitauit. Cũ interrogaret ille, quid præterea crederet: respõdit: Quod ecclesia credit Catholica. Ille uero: quid credit Ecclesia? Quod ego, inquit, credo. Cũq; subinde ille quæreret, circulo hoc usus Carbonarius, nihil aliud respondit, quàm se credere, quod Ecclesia credit, Ecclesiam credere, qd

ipse crederet, nec aliud ab illo quidquid elicere potuit. Fuit autem euenisse postea, ut uir ille doctus & sacrarum literarum peritus in grauem morbum incideret, de quo uita sua periclitaretur. Orsus est cum eo quoque tum Sathanas disputare, quid uerum crederet, quaerere. Cumque nimis urgeret sathanas, nec se miser ille satis explicare posset, uenit ei in mentem Carbonarium, nec alia fuit eius uox audita, praeter hanc, Vt Carbonarius. Qui uero absidebant, eum propter morbi uim errore mentis affici putabant. Posteaque uero fuit ex morbo confirmatus, interrogabant eum, quid sibi uoluisset, cum toties clamaret, Vt Carbonarius? Ille rem omnem explicat ordine, quemadmodum in illa sua cum diabolo disputatione, sicut olim audiuerat ex Carbonario quodam, non aliud sibi confugiendum esse duxerit, quam ad fidem Ecclesiae Catholicae, tanquam ad Aylum unum omnium tutissimum, quodque plus in ea praesidium inuenerit, quam in omni scripturarum exercitatione, quas tota uita sua meditatus erat diligenter. Acceptum se ferre diuinae misericordiae, quod in simplicem illum Carbonarium incidisset, cuius nisi sibi succurrisset exemplum, ingens fuerit periculum & discrimen aditurus. Haec uero Hosius:

Compendiaria haec est uia uincendi Sathanam, quam nobis praescribit non ^{uero} ille Cordubensis, sed magnus nostri temporis Hosius Vuaruiensis Episcopus, singulare scilicet Regni Polonici decus. Si quis sciat

sciat recitare symbolum, & in agone mortis ingemere hęc uocem, Vt Carbonarius, protinus omnes diabolos fugari. Compēdiaria certe uia, modo quæ de ea commemorantur uera essent.

Quia uero ipse noster Hosius statim subiungit: si ue autē uera sit hęc historia, siue se res aliter habeat, de eius ueritate ipse quoq; dubitat. Hęc cum prioribus si conferas, sanauicum & furiosum hominē non agnosces: Paulò antè dicebat, In agone mortis tuum simum esse sequi exemplum Carbonarij illius. Nūc uero an uera sit historia an fabula ipsemet dubitat. Videre igitur licet, quòd pariter cum mente & sensum communem amiserit.

Deinde, quanta est contumelia in scripturam sacram diuinum organum, plus ex hęc uoce & inscriptione Carbonarij hominem accepisse cōsolationis, quàm ex omni scripturarum exercitatione, quas tota uita sua meditatus erat diligenter. Quis hunc Carbonarium Euangelistam elegit? Miror eius nomen tam insignis doctoris Calendario nō inscriptum, ut eius memoria esset apud posteros sempiterna.

Ego autem ueritatem de hoc Carbonario pandā, & unde hęc uox Carbonarij profecta sit exponam Hosio, ne de ueritate historiæ dubitet.

In tanta & supina negligētia Episcoporum, & ruditate atq; ignauia sacrificulorum, ueritas doctrinæ celestis, superioribus annis humanis traditiōibus,

Monachorum somnijs & scholasticorum sophisma-
tis sepulta iacebat, ut quid crederent uix ipsi cæcorum
duces nouissent. Sacra, quæ in Ecclesia fiebāt, lingua
uulgo ignota celebrabāt. Patres familias uero à suis
maioribus Symbolū Apostolorum cum oratione Do-
minica & Decalogo retinuerūt. Sed quid in Ecclesia
ageretur prorsus ignorabāt, qui enim linguam igno-
tam intelligerent? Contenti ergo suo symbolo, sacri-
ficulis sua sacra relinquebant, quibus si maximè assi-
terunt interdum, ignorabant tamen maledicere ne-
an benediceret sacrificulus. Quapropter de reliquis
partibus doctrinæ Christianæ interrogati nihil
prorsus respondere poterant, eas scilicet propter ru-
ditatem sacrificulorum non edocti. Qui ergo reli-
quis callidiores erant, hoc effugio suam imperitiam
palliarunt, sese scilicet credere, quod Ecclesia credit.
Hæc, inquam, nō Carbonarij solum, sed ferè oīm ce-
strum spectatorū, (auditorum dicere uolebam) est con-
fessio, qui de præcipuis capitibus doctrinæ Christianæ
interrogati, qd sit baptismus, quis eius usus, quid
Decalogus, quid requirat, quomodo impleat, quid
cæna Dominica, quis eius usus, Quis symboli usus,
magis muti sunt quàm pisces. sic scilicet à uestris sa-
cificulis neglecti. Hanc ruditatem tantum abest ut
agnoscaris, & emendetis, quin etiam tanquàm tu-
tilissimam æternæ salutis uiam prædicetis & com-
mendetis. Laicorum officium non esse plura scire,
hæc

hæc ad officium Episcoporum spectare, Rusticorum uero sit laborare, & suo sudore hæc inutilia & perniciosa onera terræ in suo ocio alere. Cæterum quid Ecclesia credat, ad ipsos eam curam non pertinere, modo credant Ecclesiam Catholicam non posse errare.

Hanc esse ueram historiam, non superioris tantum sed etiam nostri sæculi exempla declarant, Vbi tantam uidere est hominum ruditatem, ut quæcunque credere iubeantur credant, nihil de eorum uel pietate uel certitudine scientes, sed credulitate sua somnia sacrificulorum sequentes. Sed non sine causa dolet istis hominibus, minorem nunc esse & simplicitatem & credulitatem hominū, quàm ante 40 annos fuit. Ea enim extorquere poterant, quod uolebant. Cæterum nunc apertis oculis imposturas & fraudes sacrificulorum magistratus pariter cum subditis uident. Et hanc quam illi implicitam fidem predicarunt, uidēt esse somnium & merum ludibrium Sarhanæ. Ac credunt quidem, quod Ecclesia credit Catholica, sed non sicut Carbonarius ille, qui quid Ecclesia crederet ignorabat. Verum hi etiam sciunt, quid Ecclesia credat de Baptismo, de uera fide, de Inuocatione Dei, De præceptis Decalogi & eorum impletione per fidem. De coena Domini. De ostio cœli & clauibus quibus referetur. Hæc explicata, hoc est, explicata fides est, non implicitus tui Carbonarij &

inuolutus error, qui unde prouenerit ignotum est. Color certe omnibus suspectus est, qui cum tenebri-
colam afferat doctrinam, quæ omnes partes doctri-
næ Christianæ hominibus ex oculis remouet, me-
tus est ne fuerit ipsissimus diabolus, is scilicet quem
coties cum Lutero disputantem introducis.

Abi ergo in malam rem cum tuo Carbonario ex
infernò resuscitato: nobis & omnibus Christianis
cum illius fide, hoc est, erronea opinione, nihil erit
commune, qui scimus cui crediderimus, & quia cre-
dimus loquimur, hoc est, quod credimus, profite-
mur, & per gratiam Dei constanter tuzmur.

Hosius ad fallacias natus, & calumnijs assuetus,
cum ueritate premitur, qua potest ratione rectè dicta
deprauat. Ita hoc loco quoque facit. negare nõ audeat,
etiam Laicis ex scriptura discendam fidem: quapro-
pter ut aliquid calumnietur saltè, addit, Etiam si scri-
pturas omnes non ad amulsim aliquis intelligit, sa-
lutem nihilominus consequi potest. quasi uero à no-
stris auditoribus omnium locorum scripturæ abso-
lutam & perfectam requiramus intelligentiam: Sed
hæc calumnia in superiore libro refutata est.

Si eadem ratione uerbum Domini Romæ alliga-
tum non est, sicut oppido Vuitenburgensi, pro con-
cesso ab Hosio accipimus. Verbum enim Domini
nec locis neque personis alligatum est. Sed personæ
uerbo alligatæ sunt, quibus tantisper creditur, dum
quæ

quæ in scripturis prodita sunt, incorrupta docent.

Quod ad luramētum Theologorum attinet, quod in Academia Vuitēbergenſi à ſacrarum literarum ſtudioſis præſtatur, quàm nihil adimat libertati doctentium in Eccleſia, circumſtantiarum diligens conſideratio docet. Nam ad naturæ ordinē, expreſſum Dei accedit uerbum, quod iubet coram cano capite aſſurgere. Et quoniam non paribus donis ſpiritus ſancti inſtructi ſunt omnes, ne alibi impingant, ſeniores certè & eruditiores audiendi ſunt, qui collatione ſcripturarum de dubijs rectè pronunciare, & rudiores docere poſſunt. Non igitur tyrannis eſt, qua in uerba Theologorū Vuitembergenſium etiam reclamante conſcientia quis iurare cogatur, qui in dubijs quibuſdam hæret, ſed ad collationē ſcām & fraternam ut accedat, ne quid temerè innouetur à quocquam, ſolemniter promittit.

In ea collatione nondum auditæ ſunt hæ Papales uoces: Philippus ſic credit, ergo oēs ſic credimus. Sed cum iuxta normam & regulam ſcripturę dubia expenduntur, iudiciorum ac ſententiarum ratio ex clariffimis ac minimè deprauatis teſtimonijs Prophetis & Apoſtolicis redditur.

Quod ſi uero in eo aliquid peccaretur, fallacia acidentis eſſet. Nihilominus pia conſtitutio in natura & uerbo Domini fundata permanet, in eccleſia ſeniores à rudiorib. & imperitoribus audiēdos eſſe.

Si nihil in scriptura est difficile, si nihil obscurum, quorum attinet, (inquit Hostius) etiam à lōginquis & remotis locis de quopiam Christianæ doctrinæ loco Vuittembergam refertis.

Collectio hæc mendacio nititur, quæ propter reformationem non eget. Non enim negat Brëtius in scriptura sacra esse quædam difficilia & obscura, id eoq; collatione opus esse theoz scripturæ, ad quæ opera eruditorum necessaria est. Sed nihilominus manet immota veritas, scripturam per scripturam explicandam esse, eamq; sibi ipsi ad explicationem sufficere.

Multis exaggerat certamen de articulo iustificationis in Brëtia exortum, de quo suo loco dicetur copiosius. Nunc satis erit lectorem unius uel alterius Hosiani Mendacij & sophismatis admonere.

Nam quod uociferatur nostros de summa Euangelij nondum consentire, mendacium est. Cum enim summa Euangelij sit homines consequi omnium peccatorum Remissionem & uitam æternam, propter passionem, mortem & obedientiam Christi per fidem, Si Hostius demonstrauerit, uel in Brëtia, uel in Saxonia, uel in superiore Germania à Philippo, Brëtio aut illorum discipulis aliter doceri, factebimur ipsi quoque uerum esse, quod ab eo scriptum est: adde, si liber, hoc quoque, si comprobaueris Ossandrum & Morlinum duo contentions huius capita, docuisse, aliter nos remissionem peccatorum

rum consequi posse, quam per fidem propter uni-
tam & solam obedientiam Christi, quæ Euangelij
summa est, victoriam tibi concedemus. Sed quia di-
uersum doceri potest, quanta est hominis impuden-
tia, tam confidenter in innocentes mentiri.

Contentionis vero inter Ossandrum & Antago-
nistas eius exortę causam nõ est q̄ in scripturę reijci
at obscuritatē, sed utriusq; partis affectū, qua in par-
te aliqd humani passiqs esse, utriusq; libet̄er fatemur.

Quod Romanæ sedis solius iam inde à mille &
quingētis annis semper propriū fuerit de religiōis
cōtrouersia iudiciū, ad quod de omni quęstione re-
ferendum sit, Mendaciū est nimis crassum, cum di-
uersum doceri queat ubi concilijs constitutum de-
monstrari potest, quomodo per singulos Metro-
politanos quęstioēs de doctrina religionis exortę di-
scutiendę & iudicandę sint.

De Suenckfeldio suo loco dicitur, ne idem sæpe
cum tedio inculcetur.

Symboli, Decalogi, oratiōis Dñicę, & sacramen-
torum obscuritatē probare conat̄ Hofsius, quia extēr
in hæc capita multorę proluxa cōmentaria, quibus
nõ indigeret Ecclesia, nisi hæc capita obscura essent.
Nõ magna iactura uideretur, si pauciora etiã extarent
cōmentaria. Verũ hæc ad Catechismi obscuritatē cō-
probandã nihil faciunt. Cōmentaria. n. hæc seruiūt
imperitiōrib. q̄r potissima pars in exhortationib.

consumitur, altera uero, quæ breuiter comprehensa sunt in suas partes euoluuntur et distribuuntur. Sua tamen etiam simplicissimis horum capitum uerbis manet ea perspicuitas, quæ etiam rudes docere potest. Exactam uero omnium partium explicationem & ex scriptura ampliore, coaceruatis scripturæ testimonijs, cõfirmationem, iam dictum est, nos non exigere à simplicioribus, quibus ad salutem satis est hæc capita uno atq; altero scripturæ testimonio cõfirmata habere.

Res ipsa docet, si quid obscuritatis habent sacramenta à Christo instituta, scholasticorum intricatis disputationibus hoc magna ex parte deberi, qui sese etiam difficulter explicare possunt, tantum abest, ut aliquid certi imperitiores doceant.

Dum errorem de una parte sacramenti tueri conatur, nihil aliud facit, quàm ut Laicos non una parte, sicut Papistæ hactenus, sed utraq; priuet, idq; ut si bi uidetur, expresso Dei uerbo.

Brentius de Alosticis Prælati scribit: q̄ inuenerint artificium, quo ex omnes, faciant Non omnes. Cõtra Hosius probare nititur, uerba Christi ad laicos non pertinere, quando dixit: Bibite ex hoc omnes: Quid enim, inquit, perspicuè magis dici potest, q̄ quod Matthæus dixit, Vespere autem facto discubebat cū Duodecim discipulis: Ad hos igitur duodecim, quos ita diligenter enumerant omnes Euan-

gelistæ,

gelistæ, quin dixerit Christus, Bibite ex eo omnes, dubitarum fuit nunq̄, quod etiam eos fecisse scribit Marcus, hæc Hosius.

Si hæc ratio ualet, sequitur Laicos etiam manducatione corporis Christi in Cœna eadē ratione priuari. Sicut enim ad hos duodecim dixit: bibite, ita & ad hos duodecim solum dixit: edite, hoc est corpus meum. Nullo ergo iure laicis debentur uel una uel duæ partes sacramenti Cœnæ, cū Christus in distributione utriusq̄ partis solum cum Apostolis, hoc est, duodecim discipulis locutus sit.

Multū igit̄ Basiliēsi & Constantiēsi cōcilijs debēt Laici, quorum autoritate & gratia unam partē Sacramenti retinuerunt, quibus iure nulla debebatur.

In libro, quem de expresso Dei uerbo edidit Hosius, scribit Diaboli nō Dei uerbum afferre, qui doceat, uerba Christi: bibite ex eo omnes ad Laicos etiam pertinere.

Cum autem luce meridiana clarius demonstrari queat, hoc Paulum Apostolum fecisse, cum ad Corinthios de institutione & usu huius sacramenti scribit, ubi nullum discrimen inter Laicos ut uocant & clericos, hoc est, Ecclesiæ ministros & auditores facit, quid aliud respōdere possumus, quàm esse summam & execrandam in Deum blasphemiam, cuius Apostolus quoq̄ reus agitur. Nam cum Paulus ad totam Ecclesiam loquatur: quotiescūq̄ de pane hoc

comederitis, & de calice Domini biberitis, mortem Domini annuntia bitis, hoc iuxta Hosium non amplius Dei sed Diaboli uerbum est. Hæc blasphemia fulmine quoque refutanda est, non seripione.

Blasphemiam hanc comitantur aliquot enormia mendacia. Primū. Quod de Bucero scribit, q̄ in colloquio Ratisbonensi Papisticum articulum probauerit, uidelicet ut Ecclesie libera fiat potestas, una uel altera parte sacramenti uti. diuersum acta restantur. Alterum, quod scribit de Brentio, ex eius sententia nihil referre, si quis mutet præscriptam à Christo baptizandi formulam, modo sententiam non mutet. Docet enim Brentius contrarium, uidelicet nullo modo omitienda esse uerba baptismi, nec alia formula baptizandos nisi ea que à Christo præscripta est. Tertium est quod scribit, Nos hæc & non alia causa urgere Calicem, ut adsuaficiamus homines ecclesiam non audire doceamus, ut separationis ab illis consiliorum autores simus. Quid enim p̄s decreta conciliorum debeamus suo loco dicetur. Veram ecclesiam ut audiant, p̄s, & ne ab ea separentur, hortatores sunt nostri semper. Ficta ergo hæc sunt crimina. Princeps causa una & sola est Christi institutio, hanc urgemus, quam uiolare & mutare sacrilegium esse ex sententia Gelasij docemus, quæ cum à uestris non obseruetur, præter panem uos nihil habere,

habere, certum est, dum modò rusticis loco calicis
caleum dedissetis.

Rectè Lutherus, qui non concilij authoritate sed
Christi institutione distributionem corporis & san-
guinis Christi credendam & sumendam docet, sed
quòd doceat omnem conciliorum authoritatem cõ-
temnere, mendacium est.

Laicis de Calice sumendo, nullum Christi præce-
ptum esse, mendacium est.

De audiendâ uera Ecclesia extat manifestû Chri-
sti præceptû. Ea uerò institutionem Christi non mu-
tat, sed religiosè seruat, frustra ergo eius authoritatẽ
cõtra institutionẽ Christi profert, q̄ nulla est. Quod
igit̄ doceamus Ecclesiã & Christi mandatû contene-
re, & prò nihilo ducere, sicut clamitat Hosius, men-
dacium est.

Quòd magna pars hominũ in Papatu scripturæ
libros nunq̄ uiderit, rãtum abest ut dubitemus, Ho-
siur etiã non sine lachrymis deploremus. Nam que-
tu de illorum implicita fide commemoras, supra re-
sponsum est, quale cõpendium fuerit, ad ignorantia
& errores regendos. Et multum dolet uobis, scriptu-
ram sacram à tutoribus & sarctoribus legi. Si qui ul-
tra crepidam, ut dicũt, non propterea reliqui ab eius
lectione arcendi sunt, qui sobriè in ea uersantur. Cõ-
uatiã uobis sit, qui ut homines in uestra obstinata eg-
ritate retineatis, prorsus lectiõẽ librorũ sacrorũ phi-

betis, obtrudentes illis lugendas sanctorum, & alia Monachorum somnia.

Ex Psalmo 18. cum Brentius afferret testimoniū lege Dei illuminari oculos, quod fieri non possit, si obscura esset, Hosius Dauidi lucidam fuisse demonstrat, Sed non omnibus qui tenent grammaticam & habent sensum communē. Hic obseruet pius lector, quā sibi constet Hosius. Suprà contendit Dauidē non iudicasse de doctrina. Hoc loco autem fatetur præceptum & legem Domini Dauidi fuisse lucidā, sed non item alijs. Hæc manifesta est contradictio. Deinde Mens Brentij non est, nihil prorsus obscuritatis esse in scriptura, sicut iam aliquoties dictum, nec omnibus obuium esse quosuis scripturæ locos explicare. Sed hoc uult Brentius, non esse tantam obscuritatē scripturæ, ut ipsa sibi ad explicationem non sufficiat, sed recurrendum sit ad humanam interpretationem tanquā certiores iudicem. Hic cum categoricè Hosio respondendum esset, recurrit ad quorundam ruditatem, qui non omnia loca scripturæ interpretari queant. Sed hoc non querebatur. Et hoc loco uastrum & uanum Rhetorem agnoscit lector Hosium.

De impletione præcepti dilectionis, supra modū impia docet Hosius. Verba eius sunt: Cetera an hoc præceptū (Dilige) inquit ita ut præceptū est, expleri in hac uita possit, quantæ sunt ea de re disputatio-
nes?

nes: negatis uos, & impossibilia Deum præcepisse uultis, aiunt Catholici, qui certo persuasum habent, nihil minus in eū cadere posse, qui summa bonitas est, cuius misericordie nō est numerus, quā quod exigat à nobis, quæ nos præstare nō posse scit, & nisi præstiterimus transgressi præcepti sui poenas expectat. Est itaq; dilucidum hoc Domini præceptū, quo Lex impletur uniuersa. Cui si per nos satisfactū fuerit, iam non modo scimus, uerū & habemus omnia, quæ sunt nobis ad salutem necessaria. Et paulò post: Cæterum hoc præceptum etiam absq; literis discit, & est spirituale quoddam decretum in cordibus hominum scriptum. Hæc Hosius.

Hic manifestè affirmat legē uniuersam nobis non esse impossibilē, sed impleri, eiq; ita ut præcepta est, satisfieri posse. Ita autem data est: Diligas Dominum Deum tuū ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente & omnibus uiribus tuis: & proximum tuum sicut teipsum. Hæc lex si à nobis ita impleri potest, quid opus erat Christum de cælo descendere, ut pro nobis eam impleret: à quo etiam transgressionum nostrarum omnium poenas sumpsit Pater, 1. Pet. 2. Esa. 53. Cōtra hanc Hosij opinionem pugnat D. Paulus in omnibus suis Epistolis, præcipuè uero ad Romanos, Galatas, & Ephesios scriptas, ubi docet Christū esse impletionem legis omni credenti, qui exoluit quod non debuerat. & testimonijs Prophetarum &

argumentis probat, nos sine operibus legis ex mera gratia propter Christum per fidem remissionem peccatorum consequi. Iudeum igitur in hac explicatione uel Ethnicum agnoscas licet, non Christianum Hosium, cui salutis cōpendium etiā sine scriptura prōptam est.

Ex dicto Christi Mat. 5. Vos estis lux mundi, Brentius, doctrinā Apostolorum esse lucidā, clarā & minime obscuram, docet. Hosius ad hanc obiectionē multus, multis declamitat de uiuē uocis latente energia. Hoc quidem non negatur, nihil tamen facit ad probandā scripturæ obscuritatem, si maximē uia Apostolorum plus afficiat. Et si hoc quod ei deroget D. Paulus, cū inquit: regnū Dei non est in sermōe, sed in uirtute. hac Deus adest non minus lectiōi, quā auditui, modo animis uera fide ad ipsum erigant uel lectores uel auditores, ut agnoscant ministeriū sua uirtute carere, nisi spūs gratia adsit, & intus operet, quare aures uel oculi ad discēdā & intelligendā uolūtātē Dñi seruiūt.

Iure ergo reprehendit à Brentio Petrus à Soro, quātū discrimen inter scripturā & uerbū prædicatū facit, ut manifesta scripturæ loca deprauet. D. n. Petrus quādo inquit, Habemus firmiorē sermonē Prophetarum & scripta eorum intelligit, quæ in Synagogis passim legebantur.

Quædam in scriptura sacra obscura esse, cū con-
fiteatur Brentius, Hosius colligit: planum igitur est,
inquit, quod sint in scripturis obscura plæraque. Sed
fallacia

fallacia est consequentis. Non enim licet à parte ad
 totum affirmatiuè argumētari. Aliqua sunt obscura
 loca in scriptura, ergo pleracq̃ sunt obscura. Obscu-
 ritatem aliquam scriptis Prophetiis inesse non ne-
 gavit quocq̃ Brentius. Eiusq̃ interpretationem non
 esse cuiusuis tibi lubens concessit. Sed ad eam expli-
 candam sibi scripturam non sufficere, sicut tui non-
 dum probarūt, ita Brentius concedet nunq̃. Deinde
 cum summam concionum Prophetiarum tenent
 simplices, de qua Petrus Act. 10. loquitur: Huic om-
 nes Prophetæ testimonium perhibent, quòd remis-
 sionem peccatorum accipiunt omnes, qui credunt
 in eum, satis habent, obscuritatem phraseos eruditis
 commēdant. Sic frustra ex uerbo Christi: Scrutamini
 scripturas, earum obscuritatem probare conatur.
 Nam diligētia hæc quam requirit Christus, scriptu-
 ræ perspicuitati nihil adimit, cum Christus non ni-
 si à quærentibus inueniatur. Cæcitatem & supinam
 negligentiam Phariseorum eo loco magis accusat,
 quam scripturæ lucem. Rationi omne uerbum Dei
 obscurum est, quod spiritui patet.

De duab. contentiōib. in Articulo iustificatiōis
 & Cœna exortis, suo loco dicet, & q̃ ex scripturæ sa-
 cræ obscuritate natæ non sint docebit. Ex his ui-
 dere & iudicare pōt lector, quòd Hosius cōtra Bren-
 th argumēta nihil aliud q̃ sophismata, figmēta & de-
 prauatiōes attulerit, & adhuc firma stet & incōcussa

eius sententia: Scripturam sacram non obscurã esse, etiam si quædam loca obscura sint, sed quæ per aperi-
tiora declarari queant.

Hosius ut probaret, suæ Ecclesiæ traditiones reci-
piendas esse, consueta fallacia utitur à dicto secundũ
quid ad dictum simpliciter: Scripturis comprehen-
sum est, audiendam esse Ecclesiam, Ergo omnes tradi-
tiones in Ecclesiã inuente sunt etiam in scriptura fun-
data. Sed consequentia est mala. Nam Ecclesiæ au-
thoritas est restricta ad ipsius Christi verbũ, cui per
omnia subiecta est. Possunt ergo hunc titulum usur-
pare, qui Ecclesia nõ sunt, quorum decreta si uerbo
Christi repugnant, recipienda non sunt, tanq̃ à ue-
ra Ecclesia Christi profecta: sicut suo loco docebit.

Brentium non multum abhorrere ab Arrianore
sententia, tam uerum esse respondet Brentius, q̃ ue-
rum est, Hosium & Azorum bonos uiros esse. Con-
fiteretur enim piẽ unam diuinam Christi filij Dei cum
Deo Patre naturam, non similitudinem, ut Arria-
ni, sed æqualitatem & *oõsias* unitatem, in qua nihil
fit prius nihil posterius, infinitum unum &c. Vnde
satis mirari nequeo, qua impudentia & malicia dia-
bolica Hosius contra suam ipsius conscientia & con-
tra manifesta Brentij scripta, (quibus ubique æter-
nam filij Diuinitatem non solum asserit, sed firmis
rationibus & argumētis in Confessione, Apologia
& homilijs suis cõfirmat, eiusmodi enorme & sath-
anicum

nicum mendacium euomere audeat.

De uocabolo $\delta\mu\omega\upsilon\sigma\iota\varsigma$ Brentius disputās, rectē A-
zoti refutat infcitiam. Nam qđ scribit: scripturis nō
esse comprehensum filium patri $\delta\mu\omega\upsilon\sigma\iota\omega\upsilon$ esse, men-
daciū est. Quod quā fronte uel ab Hosio uel Aso-
to dicatur, non sine causa miramur. Nemo negabat,
hanc uocem $\delta\mu\omega\upsilon\sigma\iota\varsigma$ in scriptura nusq̄ reperiri.
Nec de uocabulo certamen erat, sed de re ipsa, quæ
etiam sine hoc nouo uocabulo excogitato iam trecē-
tis annis & amplius in Ecclesia piē credita fuit, uide-
licet filij Diuinitas cum Patre æterna & æqualis. Ut
cunq̄ igitur S. Patres de uocabulo hoc acriter con-
tenderunt, quæ fuit eorum pietas, haud inulti alijs
uerbis in eius uera explicatione usi essent, si planē &
disertē filij diuinitatem, & naturæ cum Patre unita-
tem confessi fuissent Arriani.

Summa ergo iniuria & contumelia Niceni con-
cilij afficit Patres Hosius, si dicat: ex hac ipsorum tradi-
tione, filij Diuinitatem nobis constare. Si uero scri-
pturis expressa est, quomodo traditio erit extra scri-
pturam? Si scripturæ genuinū sensum concessissent
Arriani, num Patres de uocabulo litigaturos cre-
dis Hosii? Est ergo hic quoq̄ fallacia, à dicto secun-
dum quid, ad dictum simpliciter, quando propter
rem non propter uocabulum de litera contenderūt
unā, qua Arriana impietas occultabatur.

De imputatiua iusticia quod impiē & impuden-

ter affirmat: nusquam scriptura expressam, hoc loco nihil prorsus responderem, nisi coaceruasset multa, quæ neutiquam prætereunda sunt.

Si de uocabulo Imputationis contēderet, scripturis nō esse expressum, facile suis ipsius uerbis cōiuncti posset. Idem de uocabulo iustificatiōis & iustitiæ diceremus. Sed cōpositionem horū uocabulorū, Imputata iustitia, impugnat, & quod nusquam in scriptura reperiant coniuncta, uociferat. Quod ut illi demus, Num ex eo probabit, quod ad marginem impietatis notatum est, Imputatiuā iusticiam à nobis, quos Hæreticos appellat, sine scriptura statui: Iusticiā Christi nobis ad iusticiam reputari, ac si nostra esset, nunquam in Canoniciis libris scriptum reperiri, ait impudens os, Hosius. Vt alia loca omittā & in suum locum referā, unus pro multis est ad Ro. 10. ubi Apostolus inquit: Fialis legis Christus ad iusticiā omnī credenti, quid clarius dici potest, quā quod scribit Paulus: credētis iusticiam esse Christum, qui pro peccatore legē Dei impleuit perfectē. Sed de hoc suo loco dicet copiosius, ubi hæc cōtrouersia explicāda erit, quā supra modū exagitat Hosius, ut opinor, in gratiā uicinare Ecclesiæ, ex quare cōtagione metuit lymphā, ne regnū Polonicū quoque inficiat. Atque eo in loco huius hoīs impietatē pducemus in lucē, quod hic affirmare audeat, nusquam in scriptura p̄dictum aut scriptum esse: nos pro iustis per imputationem haberi, quatenus

quatenus Christi iusticiam per fidem possidemus.

Non minor impietas est & impudentia, quae hanc quoque piã sententiã impugnat: hominẽ de remissione peccatorũ debere certum esse per fidẽ propter Christi passionẽ & mortẽ, & articulũ fidei esse disertẽ negat. Sicut. n. extremi iudicij Diem incertũ esse uoluit Deus, ita & gratiã suam hominibus. Idẽ magno nostro cõmodo, ut nos à superbia & elatione animi conseruaret. Sed præstat eius audire uerba, ne quis putet à me contra Hosium confingi, quæ in lucem producere, est confutare.

Noli, inquit, putare Brẽti, quod sine causa Deus, sicut extremi iudicij Diem, ita iustificationem quoque nostram, gratiãque suã consecutionem nobis nõ esse certissimam uoluerit: imbecillioribus enim ista certitudo superbiæ quædam occasio esset. Nam si qui persuasum habent apud Regem aliquem aut Principem se esse in gratia, quamlibet animi sui affectionibus imperare sciant, effugere tamen uix possunt, quin efferantur animis. Est ne uerisimile, quod quiuis de uulgo, si certo scire queat, se esse in gratia apud Deum, ab hoc elationis crimine cauere sibi possit? Monet Paulus, ut in humilitate superiores nobis alios arbitremur. Scilicet hoc facile præstaret quiuis è turba. Posteaquã uero certò persuasum haberet, se iustificationem, se Dei gratiam, se Dei filiorum adoptionem esse con-

secutum, nec impedire iam quidq̄, quo minus regni
 coelestis heres efficiatur? Sicut autem usu venit nō
 nunq̄, ut qui serui, de gratia dominorū suorum sunt
 securi, minus diligenter eis inserviant, quin & con-
 tēnere nonnunq̄ incipiant: Sic in uiris imperfectis
 hæc, quam tāta contentione uos asseritis, gratiæ cer-
 titudo quid aliud, q̄ inertix cuiusdam, socordix, ni-
 taxq̄ laxioris esset occasio futura? Quis, n. de poenitē-
 tiæ fructibus, quis de gratiæ profectu sollicitus foret,
 si certō se iustificationem Dei q̄ Gratiā esse conse-
 cutum persuasum haberet? Quamobrem quod con-
 sideratōres Patres & Domini nonnunq̄ faciunt, ut
 gratiā suā erga filios & seruos dissimulent, nec
 eos omnino certos de ea esse uelint, quō sic illos in
 officio contineant, ne si nīmium de ea sint securi, ne-
 gligentiores reddantur. Idē erga seruos creaturasq̄
 suas Deum facere, **RECTE CREDI POTEST.**
 Hæc Hosius. Quæ non duxi refutāda, q̄ fieri nō pot-
 sit, quin ad eorum saltem simplicem recitationē nō
 possit non uehementer perhorrescere pius ac Chri-
 stianus lector.

Hæcine sunt Catholicorum rationes & argumē-
 ta, quibus incertitudinem gratiæ Dei propugnant?

Nam ut uel saltem uno uerbo ad omnia respon-
 deam, num quia incerta dies extremi iudicij, Ideo et-
 iam de gratia Dei certi esse non possumus? Quanta
 est hic dissimilitudinis ratio. Quin potius ita colligere

gere licet, quemadmodum certissima est Dies extre-
mi iudicij, cuius hora ignorat, ita certissima est gra-
tia Dei per Spiritum Christi in nobis ob signati, qui
testimonium perhibet Spiritui nostro quod sumus ROM. 8.
filij Dei. Incerta igitur erit, si prius probaueris men-
ritum fuisse Paulum, qui ad probandam hanc certi-
tudinem Spiritus sancti producit testimonium. Sed
iuxta Hosium respondendum erit Spiritui sancto, &
dicendum: Ne mihi Spiritus sancte testeris de certi-
tudine adoptionis filiorum Dei, quod ego quoque fi-
lius Dei sim, ne forte elatus fiam & superbus, neque
amplius alijs subijciar, sed permitte me dubitare an
sim in hoc numero, ut dignos poenitentiae fructus fa-
ciam: Verum perhorresco ad eorum commemora-
tionem. Paulus ad Roma. Ephesios & Coloss. docet
nos unam cum Christo uiuificatos resurrexisse a mor-
tuis, & cum illo collocatos in caelestibus, quae omnia
quid aliud sunt, quam euidentissima testimonia, quod
fideles iam iam sint in gratia Dei, adeo ut sese amplius
mori non posse certo sciant.

Quae de superbia, solordia & negligentia eorum
uociferantur, qui certitudine gratiae abuti possunt,
ad fallaciam accidentis referuntur: Tantum enim abest
ut certitudo gratiae talem uel elationem animi, so-
lortiam uel contemptum pariat, ut in electis non sit
efficacius argumentum ad faciendos dignos fructus
poenitentiae & ueram humilitatem & honestam ui-

tam lectadā, quā hęc ipsa gratiæ Dei certitudo. Cū enim considerant sese mera gratia Dei nullo suo merito ad tantam dignitatem filiorum Dei euectos, qui possent Deo ingrati esse? quomodo non stude-
rent humilitati & dilectioni erga proximum?

Quod quisq; statim seipso fiat deterior, qui hanc doctrinam amplectatur, Mendacium est supra re-
furatum.

Quod Luthero tribuit, ita docuisse, hominem iu-
stificari per Christi iusticiā, ut etiāsi improbus esse
perseueret, nihilominus iustus sit, quia Christus iu-
stus est, Mendaciū est putidum. Palsim, n. regenera-
tionem arget iusticię fidei comitē, quę nisi sequatur,
excuti Spiritum sanctum cum fide, si quę in homi-
ne fuit, per quam solam Christi iusticiā accipimus.

Eiusdem generis est, quod conuiciatur: Nos hac
doctrina fenestram aperuisse ad omnem improbita-
tem, cum uerē pietatis basis & fundamentum sit Pa-
pistarum nihil aliud quā hypocrisis, cum optima
uita fuerit.

Nihil cōtra nos pugnāt Salomonis & Ecclesiasti-
sententię, Beatum esse, qui semper sit pavidus. Ve-
ra enim fides etiam uerum timorem habet coniun-
ctum, quo non dubitamus de gratia eius, sed eum re-
ueremur, cui propter Christum gratos & acceptos
tam certò credimus, quā certum est, Christum à
mortuis resurrexisse ad iustificationem nostram.

Maledictū ergo & execratum est concilij Triden-
tini decretum, quod hanc Prophetica & Apostolica
doctrinā de certitudine gratiæ Dei, in qua omnis cō-
solatio piorum sita est, anathemate percussit.

De Chrismate, quā est prolixus & verbosus
Hosius, ut eius pariter antiquitatem & sanctitatem
commendet. Sed quod à Christo institutū sit, nul-
lō modo probare tentat, quōd sese probationibus
desitui uidet.

Quoniam uero ad ea non respondet, quæ in Peri-
copa secunda Brentij se legisse affirmat, ubi hæc eius
rationes refutate sunt omnes, ego quoq; in hoc argu-
mento non prolixior ero. modò eius commones-
tum uolo Hosium, Si iuxta suum Dionysium eius
Diuina regeneratio sine sacratissimo unguento con-
summari non potest, cur Apostolus Philippus Eu-
nuchum Gandaces Regine Aethiopum aqua bap-
tatum dimiserit sine regenerationis gratia? De a-
qua enim ibi legitur, de oleo nihil, cuius mentio-
nem fecisset Lucas, si necessaria fuisset. Si uero ne-
cessaria non est, cur ei plus tribuitur, quā Ba-
ptismus?

De forma cōsecratiōis fontis baptismi & olei chri-
smatis cū ipse dubitet in ecclesia primitiua usurpata,
nihilominus tñ has execratiōes noiē traditiōis apo-
stolicę Ecclesię obtrudit ipostor, q̄ Pōntificali insertę,
quā certo certius est neq; Apostolos neq; primitiuā

Ecclesiam usurpasse, nos tantisper illos omitemus, donec aliquid certi ea de re nobis afferat Hosius, ut sciamus verè Apostolicam esse.

Amb. lib. 1.
De sac. c. 5.

Ex Ambrosij dicto (qui tamè de sacramentis superpositicius est Erasmi iudicio) colligi potest, quomodo posteritas in has execrationes inciderit. Vidisti, inquit, aquam, sed non omnis aqua sanat, sed aqua sanat, quæ habet gratiam Christi. Aliud est Elementum, aliud consecratio, aliud opus, aliud operatio. Non sanat aqua, nisi spiritus sanctus descenderit, & aquam illam consecrauerit. Sanctitas aquæ non est ex altitu sacrificij, sed ex spiritus presentia, qui sanctificat hanc aquam & consecrat, hoc est, eius ministerio uitur ad regenerationem & sanctificationem hominis, quæ in hunc usum consecrata est semel & sanctificata per institutionem Christi, sicut exempla Apostolorum testantur, qui ex quauis oblata aqua baptizabant, eaq; sancta erat, qua aspergebantur baptizati, reliqua pura aqua erat, nec extra usum ullam uberioriorem sanctitatis rationem habebat, quàm alia que uis aqua.

Calumnia est uerborum Brentij, qua criminatur, Apostolos non omnes suas conciones scripto tradidisse. Quis hoc affirmauit unquam? De summa concionum loquitur Brentius, eam improbè refert ad singulas conciones sophista. Multis in locis concionatus est Apostolus Paulus, Romanis, Corinthijs, Ephelsijs

Ephesijs, Coloss. Philipp. Thess. sed doctrinae summa in omnibus Epistolis comprehensa, num in diuersis locis diuersa quoque est. Epistolas si conferas, omnium concionum Apostoli summam & argumentum declarant unum & idem, Peccatores non nisi in Christo remissionem peccatorum habere per fidem, quae promissio Baptismo & Coena Domini obsignatur, cui gratitudinem animi perpetuam debent in uocatione nominis eius, gratiarum actione, & officijs dilectionis erga proximum.

Firmitati scripturae nihil adimit, quod pauci scripserunt Apostoli. & Ezechielis sententia, qui legem cordibus inditam docet. Cum enim doctrinae summa scripto comprehensa est quam tradiderunt Apostoli, non tam facile alijs imponere potuerunt posteris, quam si nihil scripto fuisset traditum. Sic enim quilibet sua somnia tanquam Apostolicam doctrinam iactasset, quorum uanitas ex ipsorum scriptis demonstrari potuit.

Quare non est, quod clamites Hosi, de firmitate maiori cordium humanorum, quam fragilium chartarum & membranae, ut scrinium pectoris Pontificis commendas, quod clauis Sathan referatur nihil nisi blasphemias, & Idolomanias profert. Nos constanter docemus, multo rectius nobis consuluisse providentiam Dei, quod fragilibus chartis suam uoluntatem inscripserit, posteritati per suum spiritum de-

scendā, quā si ea intermissa fuisset. Sed quā uel
letis uos diuersum. sic em̄ erroris antiquitate & pre-
scriptione parta uobis esset uictoria.

Quod uiuentibus Apostolis Ecclesia primitiua
caruerit Euangelio scripto, quā impudenter affir-
mat: Num Prophetę præter legem populo Iudaico
non aliam tradiderunt doctrinam, de natiuitate, do-
ctrina, miraculis, morte & resurrectione Christi &c.
fuerūt ne muti: quid pmissioes de semine mulie-
ris, & semine benedicto uolebant aliud, quā qd
ab Euangelistis postea descriptū est: Verum ut hoc
illis concedamus, hic tamen suo errori patrociniū
non inuenient. Dent nobis Apostolos Petrum &
Paulū loquentes, minus cum illis hac de re conten-
demus. Sed cum ab illorum pietate & doctrina alie-
nissimi sint, qui se ipsorum successores esse glori-
antur, quā necessarium fuerit scripto Apostolicā
doctrinam extare, res ipsa docet.

Apostolos sine scriptura multa locutos conatur
docere exemplo Pauli De Synaxi, quam neq; in hoc
uel illo Propheta legerit, sed saltem dicat: Ego acce-
pi à Domino: & addit: nihil igitur affert, præter tra-
ditionem à Christo acceptā. Sed audi uicissim Ho-
si, quid Moses loquatur Deut. 18. de nouo Prophe-
ta audiendo, quem prius Apostolus probauerat esse
se Christum Iesum crucifixū & resuscitatum à mortuis,
quod postquā probatum fuerat, satis erat ex
ius

ius allegare uerbum & mandatum, quem pater au-
diri uoluit, è caelo clamans: hunc audite. Impro-
ba ergo cauillatio est, quam attulit ad probandam
suorum uanitatem, qui etiam sine scriptura differen-
tibus & traditiones suas obrudentibus, uult credi.

De consuetudine Ecclesiae contra contentiones
allegata & contemptu Dei adducta testimonia ridi-
culè deprauiata sunt. Contentio enim non solum cō-
suetudine Ecclesiae, sed uerbo Dei expresso prohibi-
ta est. Et ad Thessalonicēses loquitur Paulus de sancti-
ficatione, quae etiā praecepta est. Frustra ergo utrum-
que pro tuis traditionibus sine uerbo Dei attulisti.

1. Cor. 11.
1. Theff. 4.

Sed quod scribit: Apostolos de rebus non maio-
ris momenti, nimirum ut abstineretur à contami-
nationibus simulachrorum & fornicatione & suffo-
catis & sanguine, statuisse, quàm concilium Arausi-
canum de Chrismate, quàm uanum est? Videtur ne
tibi Hosti idem esse scortari, quod Dominus prohi-
bit, & Chrisma omittere, quod quo auctore in Ec-
clesiam irrepsit, incertum est? Verùm memor, te E-
piscopum esse, reuoco sententiam, qui, quanti aesti-
ment scortationem sacrificuli tui, fortasse non igno-
ras, nec dubito, te maiore promptitudine animi cō-
cessarum eis usum scortorum, quàm Chrismatis in-
termissionem.

Verè qd opus est pluribus de hoc agere, cū ipsi fate-
antur de substantia baptismi nō esse hoc uel str oleū:

tuto igitur omittere possumus. Cæterum quod de Ecclesia blateras, eius præcepta non esse uiolanda, iam sæpe respondimus, uos nomen & titulum Ecclesie sine re possidere, cum sitis hostes ueræ Ecclesie Christi.

Sine causa queritur Hosius de Brentij modestia, quã ab alijs prædicari audierat. Fuit sanè is semper modestus in reprehendendo sacrificulorum pariter impietate & impuritate. Vnde factum est, ut etiam non nihil cõcionari didicerint sacrificuli ex eius hominibus, quibus si destituti fuissent, pro cõcione quid dicerent, non habuissent. Sed postquam hac sua lenitate uos abuti uidet, fines modestie sibi egrediendos non putauit, sed hanc ipsam suam modestiam non nihil acuire uoluit. Quæ si uos in uiam non reuocauerit, futurum est, ut aliquando uobis sacrificulis succentur. Quare nisi eius seueritatẽ experiri uelitis in tempore uobis respiscendum erit. cui ex animo eorum hominum dolet interitus, qui uestro ministerio saluandi erant. Bius opera utiliter Ecclesia Christi utitur. Vestra ludionibus gaudet, quo nomine tu sine causa Brentium traducis.

Non periculo carere ingenti arbitratur Hosius, si oleo Chrismatis & signo crucis priuetur Ecclesie: quorum altero de Christi nomine, altero de Christi cruce gloriari se, publicè profitetur. Quasi uero sine utroque fiducia in Christi nomine officio & cruce

et fideles gloriari nequeant, qui etiam propter confessionem ueritatis sanguinem profundere non recusant. Sed magis arridet his rebus ludicris commonefieri, quàm uerbo Domini, quod plerisque sacrilegulis ignotum est.

Nostros, nouos ritus ueteri Ecclesiae ignotos instituire & antiquos abrogare, mendacium est. Quae enim recens ab Idolatris in Ecclesiam inuecta sunt, expurgantur, doctrina autem & Caeremoniae ab Apostolis & primitiua Ecclesia usurpatae, religiose apud nos retinentur & obseruantur. Et si in Caeremoniis iuxta Apostolicam doctrinam cuiusque Ecclesiae sua libertas permittitur.

Argumentum phrenetici & turiosi hominis est, quod, cum scribat: Absque signo crucis & usu olei homines aeternam salutem consequi posse, nihilominus affirmet, si quis eorum usum contemnat, eum in spiritum sanctum peccare. Haec enim ut concedat, posse abrogari, non tamen sine publica auctoritate fieri debere. Sed iam toties dictum est, nos Rom. Ecclesiam pro Catholica non agnoscere, cuius decreta si sint expectanda ad nouissimum Diem scimus reiecta iri. Pij Principes & Episcopi cum intelligunt sui officij esse abrogare, quae cum doctrina Apostolica pugnant, quid Papa cum suis statuat, non expectant, qui pro suis auditoribus & subditis Deo rationem reddere tenentur. Nec ualebit excusatio in die illa,

101 ADVERSVS STANISL. HOSIVM,
qua multi seductiur p̄ij magistratus, sese talia mut̄
ratos fuisse, si Rom. Pontificis intercessisset autho-
ritas. Verbum Dei nullius authoritati subijcitur.
Quare quid homines statuāt curādum non est, mo-
do ipsi quod Domino placet, agamus.

Calumnia est, qua Brēt̄ij uerba deprauat, Qui so-
lennes consecrationes olei & id genus aliarum rez
appellat magicas execrationes. Hosius uero calum-
niatur Brentium Verbum Dei appellare magicas
execrationes, cum Brentius ab usum uerbi Dei so-
lum reprehenderit.

Iisdem uerbis eundem uti de formula baptismi, à
Christo præscripta impudens mendacium est.

Quid mirum quòd à multis Patribus chrisma ce-
lebratum sit, cum nō is solum sed alij quoq; errores
eum in Ecclesia inualuerint. Ea uerò nūc tueri, & de-
fendere, de quibus Patres admoniti, fortassis emen-
dassent, mirandū est. Non. n. potest negari, nimium
tribuisse maiores nostros huic oleo, à quo procul
dubio alienissimi fuerunt sancti Patres.

In explicatione uerborum Christi: Quęcunq; au-
diui à Patre meo, nota uobis feci: denuo recurrit ad
usitatam fallaciam: Quòd Apostoli non omnes su-
as conciones descriperint, cum de summa omnium
Apostolicarum concionum locutus esset Brentius.

De disceptatione in negotio Cœnæ Dominicę
explicando, suo loco dicitur.

Quod

Quod ioculariter contēdit, in scriptura Canonica non additum: ut hi solum ex calice bibāt, qui iudicium rationis habent, quis nō mirabitur uel ruditatem uel maliciam Hosij? Cum enim Paulus expressē scribat, Probet seipsum homo & sic de pane hoc edat, iudicium certe requirit nō nisi ab ijs, qui usum rationis habent, & paulo pōst: Qui enim manducat & bibit indignē, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini. Si non legit & expendit rudis est: si uero legit & intelligit, quanta malicia est, expresso Dei uerbo contradicere?

Lutherum libris Canonicis detraxisse docet commemoracione uocis, qua uulgo Biblia liber hæreticorum appellēt. Sed maliciosa est deprauatio, Lutheri tribuere, qđ ipse de uulgo Papistare locutus est. Aliās q̄ reuerēter de scriptura sentiat, Hosio nō est ignotum: hanc. n. uocē reprehendit nō pbauit unq̄.

In excusando suo Soto, qui in productis testimonijs discrimen facit inter scripturam & uerbum Euāgelij, quā est ineptus? Bene, inquit, dicit Hieronymus, Garrulitas sine autoritate scripturarum non habet fidem, sed non grauitas patrum, testimonia scilicet eorum, quos Apostoli docuerunt, non auctoritas Ecclesiæ, non denique ratio. Hæc enim omnia fidem habent, etiamsi ea, quæ asserunt, non sint in scriptura. Hæc est petitio Principij. Nam de hoc controuertitur. An cuiquā sit credendum

sine scripturarum autoritate, quod noster Hosius tanq̄ concessum assumit.

Sed q̄ gloriosam ex hoc certamine Brentius reportat uictoriam operæ precium est audire. Non solum tibi concedimus, inquit, quod uis, scripturas uidelicet sufficere ad salutem, quin etiam plus concedimus, quàm tu etiam postulare ausus sis. Non solum sufficere scripturas ad salutem, uerum etiam, si quis nuncq̄ scripturas legerit, ac ne uiderit quidem: Nec quid in eis contineatur sciat, dum modo sciat Iesum & hunc crucifixum, eiusq̄ crucifixi legem obseruet, iam eum nosse omnia, quæ ad ueram & æternam salutem cognitu necessaria sunt, neq̄ nosse modo, quæ cognitu, uerum etiam habere prorsus omnia, quæ sunt ad illam consequendam, necessaria, De qua certus est, si crucifixi legem obseruet, quæ uerbo tantum uno continetur, Dilige.

Summam scripturæ dicit esse Nouisse Christum crucifixum & eius legem obseruare, hoc est, credere, Christum pro peccatis nostris satisfecisse, Eundem Deum & proximum diligere. Idem nos fatemur & credimus. Etsi suo loco docebimus, hoc Hosium neque credere neq̄ intelligere.

Sed hoc nouisse & habere hominem, q̄ nesciat, quid in scripturis contineatur, quis audeat, nisi mentis non sit compos? Nemo enim id scire potest, nisi doceatur. Vnde autem id post Patriarchas, Prophetas.

tas & Apostolos doceri potest, quam ex scriptura:
 Aut igitur hanc summam nesciunt, aut quid in scri-
 pturis tradatur sciunt. Nisi fortè uestra pietas loco
 scripturæ utatur lodicibus picturatis & staturis ex li-
 gno & lapide fabricatis, à quibus mutis, cæcis & sur-
 dis indoctum uulgus fidem doceatur.

Deinde obseruādum est quod scribit, hominem
 posse certum esse de salute cōsequenda, si legē Chri-
 sti obseruet, cui suprā dixit satisfieri posse. Hæc non
 est alia quàm desperatiōis doctrina. Esi enim Chri-
 stus præcepit dilectionem, nullibi tamē testatus est,
 eam à nobis perfectè impleri posse. Impletionis autē
 nomine apud D. Paulum uenit inchoata illa obedi-
 entia quæ Deo placet, quia præstatur à persona, quæ
 propter Christū iam Deo grata est & accepta. Non
 ergo impletur, propter peccatū inhærens, & imple-
 tur, quia sit in fide Christi, propter quem in gratia
 sumus apud Deum.

Rom. 12.

Si ergo hæc compendiarua uia est ad uitam, quid
 opus chrismate? qd alijs uestris sacris, quæ tantope-
 re à uobis predicātur? Addit Hosius: Cæterum hoc
 tibi nuncq̄ concedemus, ut qui non credit sanctam
 Ecclē siam, qui non audit illam, qui non obedit præ-
 positis, qui non facit ea, quæ dicunt sedentes in Ca-
 thedra à Deo constituta, possit ad salutem æternam
 peruenire, cum eum aperte contra Legem crucifixi
 uenire constet.

Vicerat iam Brentius, nisi hæc appendix addita fuisset, qua ad Carbonariũ suum redit Hosius. Sententia uerborum est: In reliquis nõ opus esse laicis, aliquid scire, modo faciant ea omnia, quæ à sacrificiis iubeantur. Sed de hoc supra responsum est, quale sit errorum & impietatis operculum. Interrogati, n. quid de his credat Ecclesia, nihil respõdere possunt, quod perinde est, ac nihil prorsus credere. Valeat ergo Hosius cum suo Carbonario & Ecclesiæ fide quam ipse credit, Nos accipiemus nobis ab Hosio concessum, scripturã ad salutem sufficere, nec quidquam recipiendum uel credendum quod in scriptura non reperiatur, aut cum scriptura pugnet.

Blasphemias uero, Mædacia, calumnias, deprauationes & sophismata ita detecta esse arbitror, ut etiã à mediocriter institutis intelligi queant.

Nunc ad tertium caput accedemus, penes quos sit scripturarum interpretatio.

De hoc principio constitutum sit, scripturæ sacrę interpretem esse spiritum sanctum, qui homines ducit in omnem ueritatem. homo enim cum ex se loquitur mendacium loquitur, uerum autem non nisi ex spiritu Dei loquatur, necesse est.

Per quos autem loquatur & qui sint eius organa ex quorũ ore spiritus sancti interpretatio audienda sit, quærit. Hæc quæstio non noua est, sed iam olim in populo Dei tractata. Cui lex Dñi præscripta erat,
Eius

Eius interpretationem sibi uendicabant sacerdotes
& Leuitæ. His contradicebant Prophetæ, Christus 1er. 8.
& Apostoli. Ira nostris tēporibus libros Canonicos
utrinq; amplectimur. sed cum aliter interpretentur
eos Papistæ, aliter nostri, cuius interpretatio genui-
na, & ad quem pertineat uidendum erit.

Traditiones non posse explicare scripturam pro-
bat Brenius, quia ipsæ ex scriptura iudicandę sunt.
Que si pugnant cum scriptura, quomodo eam inter-
pretabuntur? Si uero consentaneę sunt, propterea
aliquod pondus habent, cum scripturę sua authori-
tas constat sine traditionibus.

Verum Hosius negat ad scripturam exigendas
traditiones, quæ sunt illi consentaneę, factum id es-
se in plæriscq; concilijs, ut iterum fiat, necesse non es-
se. Sed ad hæc suprâ respondimus: cum unusquisq;
hominum teneatur omni quærenti reddere ratio-
nem suæ fidei, cur hoc recusares cōcilium? Quin Pa-
tres concilij promptos esse decet singulorum decre-
torum firmas & sufficientes rationes afferre, quibus
hoc uel illud decretum sit. Et cum Dei iudicium ex-
pectent, cur hominum reformidarent?

Regulam accipimus, quædam recipiēda, Et si scri-
ptura non dicat, modo scriptura non contradicat.

Quod interpretatio scripturæ alligata sit cōcilij,
& eius indubitata ueritas inde expectanda, confutat
Brenius, q̄ cōcilia etiā foedè errauerint. Hosius cōtra

legitima & oecumenica

legitima & œconomica cõcellia, in his quæ ad fidem pertinent, nunquã errasse affirmat. Brentius quæ sine legitima quærit: Hosius: quibus Rom. Põtifex præfuerit. Sed quoniam hoc quoquẽ probare nequit, cùm Imperatorum non pauci synodos conuocauerint, id non nisi de sententiã Rom. Pontificum fecisse affirmat. Sed esto. Roman. Episcopus Aulæ Imperatoris proximus interrogatus sit ab Imperatore, quid hoc de iure diuino ad præminentiam illam, quam postea Rom. Põtifex usurparunt, sicut suo loco exemplis docebitur.

Calumnia est quod sequitur. Brentius reprehendit Missam de spiritu sancto. Hosius Missæ nomine dissimulato calumniatur: Brentium nephas dicere inuocare spiritum sanctum. Sed hæc sunt artes *Esa. 28.* Pontificiorum adulatorum, qui dixerunt, Poluimus spem nostram mendacium, & mendacio protecti sumus.

Dixerat Brentius, eos idoneos scripturæ interpretes in concilio, qui in Christo Manent, hoc est, qui uerè crediderint in Christum, & à Christo, per peccatum uastans cõscientiam non exciderint. Hoc calumniatur Hosius, quasi uelit Brentius, sacræ scripturæ interpretes prorsus sine peccato esse, cùm de his loquat, qui sine pœnitentia in peccatis, per quæ Christo exciderunt, perseuerent. Ac ne in hac parte erres, quos uelis intelligi Brentius, ex eius Perico-
pe

pe huc adscribere I. ber: scortatores, adulteros, ebri-
 olos, blasphemos, impostores, simoniacos, homici-
 das, Sicarios, Magos, ueneficos, Cynædos & Sodo-
 mitas, addo etiam meretrices. scribunt enim mulier-
 culam meretricem fuisse Papam.

Pericope 3
 De Ecclesia

Ad locum ex Paulo productū: Animalis homo
 non percipit ea, quæ Dei sunt, respondet Hosius,
 Paulum de ludæis loqui & gentibus, non autem de
 malis Christianis, qui fidem habēt & professionem
 Christianorum. Sed quā inep̄tè hoc aliō ne loco
 habendus est, quā sicut Ethnicus, homo, qui nihil
 præter nomen & professionem Christianorum ha-
 bet? Fidem enim iustificantem habere non potest,
 nisi sit bonus. Deinde non Ethnicos & ludæos, sed
 Christianos ex utroq; populo collectos uocat Apo-
 stolus Carnales, hoc est, à carne uictos. latius enim
 patet quā animalis. Quapropter nō est, quōd hac
 elusione elabaris.

Cū Sotum reprehendisset Brentius, qui tam in-
 ep̄tè & tam impiè Ecclesiā definierat, aduersus quam
 portæ inferorum non præualebūt, uidelicet: Quōd
 sit uisibilis coetus, nec ex electione Dei, aut uera fide
 & charitate internis pendens, ut quis ad eam perti-
 neat, siue ut subditus, siue ut prælatus, Sed ut uiuum
 membrum sit, hæc requirantur. Hosius in Brētium
 debacchatur, multis scripturæ testimonijs probans
 uisibilem coetum dici Ecclesiā. Postea uero subiun-
 d

git: in hoc cœtū uocatorum, qui à Grecis uocatur Ecclesia, Electos neque uideri neq; agnosci. Sed quid hoc aliud est quàm uocabuli æquiuocatione ludere, fallacia Hosio non inconsueta? Quod toti tribuitur, id partes quoq; participant: Si contra Ecclesiam non præualebunt portæ inferorum, Ergo nec contra uera eius membra. Reliqua uero nec sunt Ecclesia, nec ad Ecclesiam Dei pertinent aut eius definitionem aut priuilegia. De hac loquitur Brentius, quā Hosius dicit non posse uideri, eam Brentius inuisibilem appellat. Vocabulum autem & promissionē Ecclesiæ ad impios pertinere, id non modo absurdum est, sed etiam impium.

Non ignoramus uisibilem esse debere cœtum & auditorum & doctorum Ecclesiæ, sed quatenus Ecclesiæ definitio conuenit singulis ueris membris, inuisibilem esse cœtum luce meridiana clarius est. Vera enim Ecclesia, ad quam promissio pertinet, electione Dei, uera fide & charitate definitur, Vt Ecclesia sit & dicatur cœtus hominum à Deo ab æterno in Christo electus, in quo sonat incorruptū Dei Verbum, & Sacramentorum iuxta institutionem Christi est administratio, qui uera fide Deo adhærent, & gratitudinem suam operibus charitatis declarant. Reliqui Ecclesia sunt & dicuntur, sicut hominis picta imago homo dicitur. Hæc sola Ecclesia regitur Spiritu sancto, Hæc sola non errat: hæc sola est

est columna ueritatis, extra hanc solam nemo saluari potest: hæc sola genuinum & uerum sensum scripturæ habet: Quæ omnia sicut ipse quoq; cœtus creduntur. Videmus cœtum hunc externè, uerùm non iuxta eius definitionem, sed pro eo ut in oculos nostros incurrit, hæc luce meridiana clariora sunt. Cũ ergo has Christi promissiones non ad promiscuam multitudinem referimus, non uestram sententiam sequimur, sed Spiritus sancti mentem. Et quoniam tua Ecclesia pedis siue pedibus definitur, eam cum sua interpretatione scripturarum tibi relinquitur. Huius nostræ uera membra sese pia explanatione scripturæ subinde produnt, quorum corda filio Dei nota sunt.

Cum igitur uisibilis cœtus totus Ecclesia dicitur, per Synecdochen sit, & nomine communicant multi, propter paucos, inter quos ueritatem doctrinæ suæ conseruat Dominus. Et propter paucos priuilegio ad tempus utuntur multi, ad quos nihil pertinet.

Quare si quid ad Ecclesiam referendum est, Ecclesia secundum notas suas querenda est, quæ ab hominibus uideri possunt, uidelicet, ubi sonat uox Euangelij incorrupta, & ritè secundum institutionem Christi administrant sacramenta, In hoc cœtu Ecclesia credit non uidetur, & propter ea quæ uideri possunt, tanquam indubitata Ecclesie membra, ad hunc cœtum confugit, hic

coetus auditur, huic obtemperatur, si qui mali sunt, sibi mali sunt. Ecclesiam uero sponsam suam, que non nisi electione & fide definitur, agnoscit Christus, nos credimus eam in coetu uocatorum esse.

Sed quanta impietas est Hosij & improbitas, qui affirmat, Portas inferorū contra eos præualere non posse, qui electione Dei, fide & charitate Dei carent, cum his portæ inferorum pateant. Quomodo errare non possint, qui ueritatis uiam non ingrediuntur? Quomodo saluari possunt, qui salutem per fidem non recipiunt? hæc ex definitione Alostica colliguntur absurda.

Colligit Hosius, quemadmodum malis committitur sacramentorum administratio, ita nihil periculi esse, si eisdem & scripturæ interpretatio. Sed ingens est diuersitatis ratio. Potest enim qui libet ad præscriptam formam sacramenta administrare, Sed interpretatio scripturæ iudicium requirit, quod spiritu sancto gubernetur. Et fieri potest, ut etiam mali recte concionentur, si quidem ne hoc quidem ministerium ab illorū dignitate uel indignitate penderet. Sed controuersiarum diiudicationem eis tribuere, & in illorū sententia uelle acquiescere, est in foueam sponte ruere.

Alia uero est sententia uerborum Christi: Super Cathedram Moysi sedēt Scribæ & Pharisei & c. quæ ab Hosio affertur, Quos alibi omittendos docet, quia sint

sint cæci & cæcorū duces. Est ergo cum restrictione accipiēda, quatenus in Cathedra Mosi sedēt, hoc est, docent, quæ Moses docuit, audiendi sunt, si uero sua somnia prædicauerint, fugiendi sunt, tanq̃ cæcorū duces.

Si, quod ipse Hosius fatetur, ad iudicium de sententia scripturæ non admittitur, qui Epicureus & Sardanapalus iudicatus est, quos quæso ex Prælatiſ tuis constitues iudices: cum ea admittas quæ supra ex uestris scriptoribus de ipsorum impuritate producta sunt testimonia, quos in conciliabulo Tridentino congregatos Sodomitis deteriores pronunciant Rom. sedis Legati? Quis sperabit fore, ut ipsi seipſos efficiant, qui à nemine iudicari uolūt, sed ut ipsorum sententia stent omnes, postulant.

Multos ex nostris malos esse, non ignoramus, ad publica uero iudicia ut adhibeantur, quos tales esse compertum habemus, mendacium est Hosianum. Ac lubentissimè hanc legem feremus, quam à nobis exigit Hosius, ut tales efficiantur.

Malitiæ uero uel multorum uel paucorum causa quâ n̄ impiè in doctrinam nostram reſciatur, supra refutatum est. Cogebatur Amos Propheta audire seditiosus, quid mirum si nos quoq̃ homini Atheo Athei simus: modo Idolatria uestra abiecta in agnitione ueri Dei ac Patris Domini nostri Iesu Christi per spiritus sancti gratiam persistamus, & professio

nem nostram honestate uitæ ornemus.

In defensione Soti, desperationis doctrinā reperit, posse scilicet uiuum Ecclesie membrum superari à portis inferorū, sed non Ecclesiā. Sed suprā dictum est, eandē firmitatē esse singulorū, quæ est oīum, qđ ad salutē attinet. Oues meas nemo rapiet ex manu mea. Electi nō seducunt. fieri potest ut interdum sathāne astucia circumueniātur & propter carnis imbecillitatē succūbant, sicut de Cypriano, Origine, Tertuliano cōmemoratum est, Nos addemus etiā reliquos Patres, Augustinum, Hieronymum, Ambrosium, &c. quibus Deus non minus errata doctrinæ quàm uitiā morum condonauit, cum in fundamento permauerint salutis, quod est Christus Iesus Dñs noster. Id quod alibi de se Augustinus fatetur.

Vanitatis arguit Brentiū: qui pugnātia dixerit in eo, quod fateat, quosdam profiteri fidē, qui tñ sint sine fide, & palām fateantūr sibi nō opus esse nec electione Dei nec uera fide atq; charitate. Sanè si rectè consideres, nō pugnant. Videmus. n. quanta multitudo hoīm profiteatur fidē, q tñ, ut sine fide sunt, ita etiā de fide sua affirmare audēt, ut sedeāt in euulmodi cōciliabulis, sibi nō opus esse uerā fide, modò, p/ fessionē externā habeāt & uocationē. Quod q̄ uere sit, iudicij diuini examen docebit. Quare non est, q̄ Brentiū hoc loco uel uanitatis uel sophistices accuses. hę uoces sunt Cardinaliū uestrorū, qui dum fidē
Chri

Christianā sese profiteri aiūt, nihilominus tñ, ut locus
eis cōcedat̄ in cōcilijs, nō opus esse illis uera fide sed
uocatiōe, quę ipsis ratiōe pedū & infularū debeat̄ur.

Sed audiamus regulā, iuxta quā idoneus aliquis
iudex sit agnoscendus ad dirimendas controuersias
religiōis. Si Hosiō credere uolumus: Si quis, inquit, ^{cc}
ad hoc iudiciū est uocatus, hoc est, Apostolorū locū ^{cc}
in ecclesia teneat, quē Episcopi tenēt: habet preterea ^{cc}
publicam & legitimā fidei professiōnē, is ad iudicā ^{cc}
dum de doctrina idoneus est. Hęc sententia & regu ^{cc}
la si genuina & uera est, fateamur necesse est, nos Epi ^{cc}
scoporū iudiciū recusare non posse, si uidelicet suffi ^{cc}
cit tenere locum Apostolorū, & profiteri fidem Ec ^{cc}
clesię, ut affirmet sese credere, quod Ecclesia Catholi ^{cc}
ca credit, is statim ad iudicandū idoneus sit. Hoc ita ^{cc}
assumit Hosius, quasi nihil contra dici possit. Verū, ^{cc}
ne qd erres Hosii, hęc regulā nō accipimus, si nobis ^{cc}
nō unū, sed mille Imperatores, Basilios, afferres, qd ^{cc}
illi ad nos iudiciū: Quid, n. facilius est q̄ titulū apo ^{cc}
stolice sedis usurpare? quid facilius, q̄ dicere, sese cre ^{cc}
dere, qd ecclesia catholica credit: Sic nobis salua hac ^{cc}
tua regula nō solū indoctissimi mos q̄sq; asinos, sed im ^{cc}
pissimos q̄q; hypocritas, homicidas, adulteros, Cy ^{cc}
negdos, Sodomitas, pro iudicibus constitues, qui ad ^{cc}
hunc gradum euecti Symbolum Apostolicum reci ^{cc}
tare & hanc uocem sonare possunt, Placet. Imō ne ^{cc}
Psitacus quidem excludendus erit, qui Symbolum ^{cc}
Apostolicū recitare edoctus articulatim p̄nūciauit,

quem Cardinalis quispiam, nisi fallor, Alca-
 nius nomine, aliquot Ducatis emit, quemadmo-
 dum haud contemnendus scriptor testatur. Alias
 proprietates in Episcopo requirit D. Paulus, qui ad
 hoc officium nō admittantur, nisi apti & idonei sint
 ad docendum, qui potentes sint exhortari non per
 Papalia decreta, sed doctrinam sanam, & qui contra
 dicētes possint cōvincere. Hi quoq; sunt idonei ad
 iudicandum. Qui uero sacras literas nesciunt, assue-
 ti solum ad huius mundi pompam, principatus ad-
 ministrātes, num propter titulū Episcopatus, quē si-
 ne re gerunt, ad iudicium admittendi erunt: His lai-
 cos iure preferremus, qui in sacris literis eruditi, re-
 ctius iudicarent, cum & ipsi tales Episcopi laicis lon-
 gè inferiores sint, nec quidē Episcopi functione &
 munere dignum habeant.

Ait lycophanta: Quæ civilis, eadem & Ecclesiasti-
 ci quoq; magistratus est ratio. Hoc ut constet, prius
 probet Ministros Ecclesiæ esse magistratus, quod
 nunq̄ præstare poterit, sicut supra demonstratū est.
 Deinde dissimilitudinis ratio est maxima, si maxi-
 mē aliqua magistratus ratio cōcederetur. Magistra-
 tui etiam iniquissima præcipienti & imponenti one-
 rare, modo non contra Dominum & uerbum eius fa-
 cere cogantur, obtemperādum est. Sacerdotibus au-
 tem, si quid contra ueritatem doceant, obtemperan-
 dum non est. De moribus sacerdotum non est que-
 stio,

rio, sed de ipsorum iudicio in interpretanda scriptura, quod ideo accipiendum & probandum exigis, quia sint Episcopi, & loca Apostolorum teneant.

Scimus auditoribus non competere docendi munus, quia non omnes Apostoli, non omnes Prophetæ. Nec hoc exigitur. Quia uero uestri Episcopi neque Apostoli neque Prophetæ sunt, quorum paucissimi sacras literas nouerunt, multo pauciores munus docendi in Ecclesia usurpant, cur nobis contra Laicos tanquam Apostolos & Prophetas illorum uanos & inanes titulos obijcis?

Hosius cum putet, idem esse, peccatorum remissionem annunciare, & scripturas interpretari, arbitrat hac ratione suos Episcopos & Prelatos idoneos esse scripturæ sacræ interpretes, & doctrinæ religionis iudices. si quidem potestatem remittendi peccata habeant, alterum quoque non defuturum. Sed quanta sit dissimilitudo, omnes uident. Potest quilibet sacrificulus remissionem peccatorum poenitentibus annunciare, sed quæ rudes sint in scriptura intelligenda & explicanda, non ignorat Hosius. Minus ea in parte sibi sumunt Episcopi, qui circa politica potissimum occupati sunt.

Deum per officia Ecclesiastica diuinitus instituta, sua charismata & dona dispensare, dubium non est. Quod uero qui officij titulum usurpat, ei quoque gratia statim officij adsit, id uanissimum esse, experientia

testatur. Officium Magistratus organum est Dei, cui annexa est hæc gratia, quòd innocentes defendunt. Sed nõ sequitur, quèq; id statim facturæ, qui ad hoc officium administrandum peruenit, cum aliquoties in officio suo non solũ negligẽtiores esse, sed sepe nullo modo etiam tyrannidem & crudelitatem maximam exercere uideamus.

Caluini testimoniũ Hosio prorsus non suffragat, qui non negamus, posse impios quoq; splendide de Christo sine regeneratione differere. Sed eiusmodi hominum iudicio propter titulum standũ esse, nondum probatum est, Caluinum suffragari.

Arbitrio Petri clauis regni cœlorum traditas esse, si mille Hilarios produceret, probare non poterit, quòd neq; Petrus neq; quisq; Apostolorum sibi sumpsit. Ac longè alia est Hilarij & reliquorum Patrum sententia, quàm Hosius miserè deprauat. Ministeriũ. n. non Petri solum, sed omnium Apostolorum extollunt, Per quod placuit Deo cœlestia bona dispensare.

Sed quanta est uanitas, quæ scribit duas esse clauis, uana sciẽtiæ, quam in Paulo: potestatis altera, quam in Petro fuisse scribit Ambrosius. Sicut igitur Paulus potestatem, ita Petrus scientiam caruit? Non solũ e qua uiri usq; Apostolorum potestas, ut si aliqua potestatis preeminẽtia querenda sit, in Paulo reperiat magis quàm in Petro. Paulus. n. Petri corripuit, quod qua potestate fecerit ex Hosio queremus, si nõ potestatis etiã clauem accepit?

Quod

Quòd aut plenā potestātē, Apostolorū successores
 nō habeant, p arbitrio ligare & soluere, & patrū ad-
 ductis Testimonijs & sua auctoritate Episcopali cō-
 firmat. Ipse. n. met scribit, tū in cœlis ratā fore Sacera-
 dotū sententiā, si clauē nō errante fecerint. Ex Chry-
 sostomo, Deus sententiam seruorū confirmat, quate-
 nus ea tñ iusta fuerit. Ex Origene: Si quis non recto *Orig. hom.*
 iudicio eorū, qui præsunt, depellat, si ipse antea non *14. in Leuit.*
 exiit, hoc est, non ita egit, ut mereretur exire, nihil le-
 ditur in eo, quod non recto iudicio ab hominibus
 uidet̄ expulsus. Et ita fit, ut interdum ille, qui foras
 mittit̄, intus sit: & ille foris, qui intus retineri uidet̄.
 Hac Origenis sententia, omnes sancti Martyres ab-
 soluuntur, quos iniustè hæreseos damnatos his qua-
 draginta annis magno numero crudeliter trucidat̄
 is, & ipsorum innocentem sanguinem, qui in con-
 spectu Domini preciosus est, sudistis.

Quæ de Patribus, & terminis antiquis nō trans-
 grediendis adducit, pro nobis faciunt, contra Hosi-
 um. Non enim quod ad doctrinā religionis attinet,
 usq̄ scriptura docet Patres quatenus Patres audien-
 dos & sequendos, sed quatenus legem Domini as-
 serant, quam ut filios suos doceant, non somnia sua,
 seuerissimè præcepit **DOMINVS**. Si quid
 alienum ab ea doceant, sequenda est regula Cy-
 priani, qui docet, Non uidendum esse, quid n̄
 fecerint, qui ante nos fuerunt, sed quid fecerit is,

& faciendum præceperit, qui ante oēs fuit Christus.

Inconstantig arguit Brentium, qui paulò antè scriplerat: Fingamus autem Christū dedisse hoc dicto: Quidquid ligaueritis &c. potestatem præcipiendi, Paulò post uero scribat: Hoc dicto nō loquit Christus de authoritate præcipiendi. Hęc contraria dicit Hosius, quod eò adduxi, ut maliciæ extremæ exemplum & argumentum uideat pius lector in hoc homine, qui summo studio omnia, quæ potest, calumniari & deprauare conatur.

Brentius enim dum fingit Christum dedisse potestatem præcipiendi, absurditatibus docet quòd potestatem non dederit, atq; hoc modo explicat, quàm uana sint, quæ de hac potestate Pontificij garrunt.

Pontificios præcipere, quæ à Christo præcepta non sunt & Apostolis eius, copiosè explicatum est. Quid enim illi de inuocatione hominum mortuorum, de Purgatorio, de Mercatu Indulgētiarum, de nundinatione Missarū, de Peregrinationibus, de Satisfactionibus pro peccatis, de Adoratione, circumgestatione panis, & id genus innumeris rebus præceperunt?

Contrà quantus est stupor hominis, qui, ut ostenderet, nos docere multa, quæ Christus non præceperit, Querere audet, ubi Deus præceperit, ut credemus imputatione Christi iusticiæ nos iustos esse? Vbi præceperit tanq; articulū fidei credere unum quencq;

quæq; sibi certò remissa peccata esse: Et si utrūq; de-
 prauet. Hæc enim duo capita in scriptis Apostolicis
 ita expressa sunt, ut clariora esse nequeat. Videlicet,
 quæcunq; Christus fecit & passus est, q; nobis in re-
 missionem peccatorum imputentur, & quòd Deus
 uelit hæc adprehendi fide. Credidit Abraham Deo
 & imputatum est ei ad iusticiã. Et iterum: Perfectio
 legis Christus ad iusticiam omni credenti. Et iterum:
 Et uero, qui nõ operatur, credenti autem in eum, qui
 iustificat impium, reputatur fides eius ad iusticiam.
 Et iterum: Non est autem scriptum propter ipsum,
 quia reportatũ est illi ad iusticiã, sed & propter nos,
 quibus reputabitur credentibus in eum, qui suscita-
 uit Iesum Christum Dominum nostrum à mortuis
 etc. Si uult ut credamus, uult certè ne dubitemus, etsi
 fides tam perfecta esse nequit, q̄ exigit à nobis Dñs.

Qua fronte scribere audeat à Christo præscriptũ
 non esse modum ieiunandi: de quo proluxa apud Matth. 6.
 Matthæũ Christi extat concio. Nihil fanè de ciborẽ
 defectu, quo potissimum uos uestrum ieiunium de
 finitis, quam traditionem Paulus doctrinam dæmo- 1. Tim. 4.
 niorum appellat.

Dolet Hosio, q; Brentius nolit sese à scriptura ad
 Patres remittit: cum. n. maior sit & puritas, & minor
 obscuritas S. scripturæ quàm Patrũ, mallet Hosius
 Patrum & Ecclesiæ suæ opinionem amplecti, quàm
 scripturæ expressum sensum, qui paucis testibus

ipforum opinione repugnet.

Cum iudicio scripta Patrum legenda esse concedit Brentio, addit autem (Ecclesie): si ueram Ecclesiam intelligit non repugno, Si uero Papisticam intelligat, nullo modo concedendum est. Vult enim priusquam Patrum scripta euoluat, ut, quæcūq; in Ecclesia iam multis annis usurpata sunt, probet prius lector. Si uero animum liberum afferat nemini quàm scripturæ sacræ addictum, repudiandum docet. Sed quis est Hosius, ut hac in parte ei credamus? Berrhoeenses Paulum cum iudicio audiebāt, quod solis scripturis nitentur, querebant enim num hæc ita sese haberent, non in praxi Ecclesiæ, sed scripturis, idque iudicio, quod Apostolo probatur.

Act. 17.

Quod uero iudicio quidam aberrant, fallacia accidens est, potest quidem fieri ut aliqui & multi fallantur, non tamen inde sequitur omnes falli. quapropter hoc non obstante nihilominus hæc regula sit, nihil nisi iudicio accipiendum & credendum, sicut

1. Thes. 5.

Apostolus monet. Iudicium autem tuum quod Ecclesiæ uocas, quid aliud, quàm error est? quo probare tenentur simplices homines quod nullis scripturis doceri potest.

Regula ex Lyrenense tuo producta Vincentio tū uera erit, quando cōprobatum fuerit multitudinem suffragiorum ueritatē metiendā esse. Non ignoro, hæc apud Iurecōsultos obtinuisse, ut opinionem sequantur in

in causis politicis, quæ omnium doctore communis est, quãuis sæpenumero & iuris & æquitatis regula contradicat. Non eadẽ in sacris ratio est, Vbi unius hominis ueræ testimonium multitudinĩ interdum præfertur.

In erroribus Patrum extenuãdis, quã frigidus est Hosius: Erroribus tamẽ illos absoluere cum nequeat, quomodo illorum interpretationem nobis, tanq̃ authenticam semper, obtrudere audeat?

Retractationum libros dum commendat Augustini, nostros accusat, quòd in retractandis suis opinionibus eius exemplum non imitẽtur. Postquã uero id Lutherum præstituisse docemus, inconstantiã arguitur, qui nunc purgatorium concedat, paulò post rectius edoctus neget & retractet. Põtificem Ro. in summo gradu collocauit, eundẽ postea ex Daniele & Paulo edoctus Antichristum pronunciat. Indulgentias quoq; dixerat ab initio non esse inuiles Ecclesiæ, postea Apostolicis scriptis de gratia iustificante edoctus, affirmauit esse meras Antichristi Romani imposturas. An hoc non est exemplo D. Augustini inconsideratè & errore dicta retractare? Possemus multo plura huius rei exempla commemorare, sed hæc nunc sufficiãt, & ut hoc nomine apud sanctissimum tuũ, Lutherũ ac nos oẽs excusatos habreas, tuã Episcopalẽ dignitatẽ humiliter oro. Lyram Lyrenensis tui non recusamus: Doctores

cum Ecclesia recipiendos, nec cum doctoribus Ecclesie fidem deserendam. Quatenus enim uerę Ecclesie doctrinam afferunt, quod est purum Dei uerbum, recipimus. Si ab ea doctrina, hoc est, uerbo Domini aliena docent, in ipsorum gratiam doctrinam & fidem Ecclesie uerę non deserimus. Pluris enim facienda est uerbi Diuini ueritas, quam hominum autoritas.

Varię unum & eundem locum scripturę explicari posse, non ignoramus. Cuiusque tamen loci non nisi unam propriam & genuinam sententiam esse, non dubitamus. Cum ergo hoc loco de scripturę interpretatione agatur, recte productę sunt à Brentio diuersę explanationes Ioan. 6. de manducatione carnis Christi, Etsi non impie, tamen diuersę cum sint, cui ex Patribus credendum sit, qui proxime ad mentem Christi accesserit, non sine causa dubitatur.

Si ergo sententia scripturę dubia est, obscura, & tua opinione ambigua, Patrum præsidio me explicare nequeo, cum & hi non minus sententijs uariet. Sed ad Ecclesie Tuę dicis recurrendum praxim & consensum. Verum si de hoc ipso consensu controuersia sit, quis me errore liberabit? Nonne, ut mihi mens & conscientia satisfaciatur, ad scripturam recurrendum erit, quę ut omni contradictione, ita prorsus errore caret, Cuius simplicitatem sequi longę tutissimum est.

De loco Matth. 16. Tu es Petrus, parum in explanatione Hosiana desiderare, modo sibi constaret. Possent enim

enim suo modo dici petram non solum Christum, sed etiam Petre confitētem Christum, & fidem eius, non negamus, ita tamē, ut suus honos Christo maneat inuiolatus. Christus enim petra est, fundamentū, super quod Ecclesia fundata est. Dicit & Petrus petra, quia, ut uerbis Hosij seu potius Leonis Papæ utar, uirtute Christi saluatur. Est fides quoq; petra, & hæc in uerbo Domini, & ipso Christo fundata mundum uincat. Verū si genuinum & propriū huius loci sensum queramus, unā rem Christū intelligi uoluisse, uel ipse Hosius nō dubitauerit, De quo si constiterit prius, nō recuso etiā alias explicationes quæ cum Analogia fidei non pugnant. Eam igitur accipimus sententiam, quam ipsa uerba planissima secum afferunt. Christus loquitur de petra, quæ non est ipsa Ecclesia, Nam affirmat sese Ecclesiam ædificaturum super hanc Petram, Aliud igitur Petra est, aliud Ecclesia. Cū uero D. Petrus Apostolus sit membrum huius Ecclesiæ, ipse fundamentum esse nō poterit, de quo hīc loquit Christus, quia & ipse super hanc petram fundatus est. Reliquum igitur est, ut ex alio perspicuo scripturæ loco colligamus, per petrā hoc loco Christum intelligi, qui fundamentum est Ecclesiæ, nec aliud poni posse Apostolus affirmat. 1. Corin. 3. Hanc sententiā sequitur Lyra, quia huius loci propria est. De Petri uero firmitate & fidei, etsi etiam ex hoc loco quædam doceri possunt, tamen

1. IOAN. 5.

quod ad uocabulū Petri attinet, huius loci non sunt propriæ explicationes.

Hanc sententiam amplecti uidetur Hosius, cum affirmat, Christi & uirtutis esse, hanc molē sustinere, sed Petri tamen ministerio uti. Si ergo per petram ministerium intelligit, quis unq̄ Petro eam dignitatem ademit? affirmamus & ipsi quoq; ministri Ecclesiæ, quæ super petram Christū fundata est, fuisse Petrum. Verum, q̄ omnibus totius orbis Ecclesijs præfuerit, sicut de Antichristo Ro. eius pseudosuccessore prædicant, id Hosij & aliorum Pontificiorum adulatorum commentum est & cantilena.

Quod uero Petrum publica & legitima confessione definit, id nimis infirmum uidetur: potest enim hypocrita quoque labijs appropinquare Domino, cum cor longè ab eo absit. Ut ergo uerè Petrus sit, firma fides requiritur, in Christo & promissione eius fundata. De ministerio supra dictum est, quomodo à personæ dignitate non p̄deat, ne quid hic cauilletur Hosius.

Non negamus D. Augustinum quoq; ad maiorum interpretationem sæpenumero prouocasse, uerum id prius non facit, quàm scripturarum perspicua & dilucida collatione, quod positum erat, demonstrauerit. Patrum si postea producat authoritas, eis non simpliciter fides habeatur, sed (ut uerbis Hosij, aut potius Augustini utar) tribuatur tantum, quantum

quantum uel scripturis, uel aliqua probabili ratione persuadere possunt. Hanc quoque conditionem cum accipiamus, qui audent nostros tanq̃ contemptores S. Patrum tanta impudentia traducere, quibus eum honorē tribuimus, quē à nobis requirunt.

Et hac ratione nos quoq̃ illorum consensu & testimonio utimur ad errores refutandos, qui pro se Patrum testimonia & cōsensum habere non possunt. Nec tamen sequitur, nos pro arbitrio illorum testimonia nunc reiicere nūc adprobare, sicut Hosius cauillatur, sed rationes expendimus, quæ cum scripturæ expressæ consentaneæ comperiuntur, propter scripturam fidem merentur.

Putidum mendaciū est, nostros ita incertis uagari opinionibus & interpretationibus, ut subinde suas confessiones mutet. Sint sanè inter nos quidā curiosi & nouarū rerū studiosi, qui quouis uetero doctrinæ circumferant. Hos ut recipiat in Catalogū eorū rogamus, qui magno numero apud uos nihil prorsus credunt, usq̃ adeo de nulla religione sunt solliciti, sed credunt cum Carbonario sanctam Ecclesiam Catholicā, quæ quid credat, incompertum habent.

In Idolatriam uero uestram quid aptius, quid cōuenientius dici potuisset, q̃ quod aduersus nos innocentes ex Ieremia produxisti: In omni colle sublimi, & sub ligno frondoso tu prosternebaris meretrix. Et ex Ezechiele; Fabricata es lupanar

tuū in capite omnis uīæ, & diuarcasti crura tua omni trāseunti, & multiplicasti fornicationes tuas. Loquunt̄ Prophetę de excelsis, quę passim in mōtib; excelsis, collibus, uallibus, cōpitis & sub arboribus frondosis extruebantur ab hominibus superstitionis. Eodem prorsus modo sub Papatu in omnibus montibus, collibus, uallibus, extructę sunt & confractę Capellę in cultum & honorē sanctorum, qui à suis cultoribus in quauis necessitate inuocabātur: Idolatria longē ea maior, q̄ gentiles cum suis Idolis exercebant. Hanc fornicationem spirituales externa quoq; comitabatur turpitudine, quę uniuerso orbi nota est.

Quare non est quōd nostros hac in parte ullius inconstantię accuses, qui in una permanent confessione, quam Cæsari Augusto Carolo V. anno 30. cū non sine uitę fortuna rumq; omnium periculo fidei ratio reddenda esset, exhibuerunt. Ac frustra castitatem uestram cū sanctissima spona prædicatis, qui neminem præter crassos Monachos & teneras moniales in amplexus uestros admisistis, cum impietate, quam sicut Iudei sua excelsa, uos quoq; tanq; sumum & Deo gratissimum cultum prædicatis.

Quomodo Synodi audiendę sint non sine iudicio, suprā dictum est, frustra ergo hoc loco Brētium Hosius irridet, qui suos auditores uult esse truncos & stipites, ut sine iudicio, quæuis Papalia decreta & Monachorum

Monachorum somnia pro doctrina ueræ Ecclesiæ recipiant. Dum obsequium, non iudicium requirit Lutherus, de re manifesta loquitur, Deum omnia pro sua uoluntate gubernare, rebus præscribere, nõ res Deo. quare non suo carnali iudicio, sed Spiritus Dei ueritati subiectos uult omnes homines.

Cum Brentius iudicium Episcoporum nostri tēporis recusaret, rationem adduxit; q̄ plær̄iq̄ careāt h̄s conditionibus, quas in Episcopis requirit D. Paulus. Vbi potissimum de uera cognitione sacrarum literarum loquitur, Hosius calumniatur, quasi Brentius uelit omnes esse sine peccato, qui ad hoc iudiciũ deligantur, qua ratione D. Petrus quoq̄ excluderet, Cum nihil horum somniauerit Brentius. Modò intelligerent plær̄iq̄ Episcoporum controuersias religionis, tantum abest, ut iudicare possint.

Litem de cõmunionē sub utraq̄ specie diremptã docet duobus concilijs Constantiensi & Basiliensi. Sed quibus rationibus sanctissimi Patres laicis calicem abrogarunt ex Cancellario Parisiensi Gersone cognoscat Hosius, quæ cum friuolæ sint, stultæ & impia, qua fronte crudelis Constantiensis concilij decreuerim impium institutioni Christi præferre audeat Hosius uiderit.

Vt Afoto & Hosio tandem exponat Brentius, cū utraq̄ pars mordicus suam siue sententiam siue opinionem retineat, quo iudice tandem controuersias

diremptas iri existimet? Iudicem profert Christum Iesum Dominum nostrum, qui ad dextram Dei sedens suo tempore declarabit utra pars ueram uel falsam doctrinam defenderit.

Hic Hosius respondens, ait: Brentius tãdem promittit, quod ita diu premebat. Quid autem aliud optãrunt omnes parricide, sicarij, uenefici, fures, latrones, & quotquot sunt criminis alicuius rei capitalis, quã ut nullus esset in terris iudex alius, prãter eum, quẽ profitemur è cœlo uenturum iudicem uiuorum & mortuorum, ut illis interea liceat, in quorumuis capita & fortunas liberẽ grassari.

Sed hoc loco principio aduertenda est calumnia. Non enim ita ad Christum prouocauit iudicem, (si eum Hosius cauillatur) ut omnia omnium hominum iudicia contẽneret. Sed hæc mens fuit Brentij: cum ueritas doctrinæ nostræ illustribus & apertissimis scripturæ testimonijs, quam pro Iudice controuersiarũ de doctrina religionis in terris agnoscimus, cõprobata fuerit, eam tamen nihilominus persequuntur ueræ Ecclesiæ hostes, Exemplo Christi & Prophetarũ docuit, ipsius Christi iudicium expectandum, qui suo tempore declarabit, à qua parte ueritas cœlestis doctrinæ steterit. Hãc piam sententiam præteritis exemplis deprauat Hosius, ut falsò persuadeat lectori Synecophanta, Brentium & nostros piorum & Catholicorum in hac uita detrectare pia iudicia, cum non nisi

si tyrannidem recuset eorum, qui rudes cum sint, iudicium tamen de religione ad se solum pertinere clamitant. Si uero periculum est Brentio ad Christum iudicem prouocare, qua ratione id licuerit Augustino ex Hosio cognoscere cupimus.

Ingens uero dissimilitudo est inter manifestè sceleratos, sicarios & parricidas, & eos qui in doctrina Religionis hærent. Qua enim pœna afficiendi sine parricidæ & sicarij nemo dubitat. Hi sanè uellent omnes leges sublatas, & iudicem nullum in terris. Sed qua fronte nostros illis non solum comparare, sed longè sceleratiores esse impudenter affirmare audes, qui ut suas aliorumq; animas à uestris parricidijs liberarent, ab impijs uestris defecerunt cultibus & doctrina?

Nolo hoc loco crudelitatem & parricidia commemorare uestra, unum p̄ innumeris sit tibi, quòd paucis ab hinc annis Neoburgi ad Danubium Diazus fratrem suum crudeliter propter professionem ueritatis interfecit parricida, à quo tantum abest, ut supplicium sumperint uestri, quin etiam sibi paratum præmium sperauerit, qui parricidium & Cainicum facinus perpetrauerat.

Quapropter non dubitetis, citius uobis affuturum iudicem, & innocentis sanguinis effusi uindictam Christum, quàm uelletis.

Quòd addit Brentiū scripsisse, Principū propriū

munus esse, docere, calumnia est: quod enim Brentius exemplo Davidis domesticam doctrinam & disciplinam Principibus commendat, nullibi tamen docuit, quòd Princeps aut quisquis alius fuerit, publicè in Ecclesia sibi officium docendi illegitima uocatione usurpare debeat. Et mirum, si Principes docerent, cum Christus dixerit: si hi tacebunt, lapides loquentur? Cessantibus ergo Episcopis, & officium suum non facientibus, minimè indignum esset, ut Principes ipsi suum populum docerent. Iudicium quale tribuat eis in doctrina, satis dictum est. Eorù iudicium uero quòd excludat, quia in rãta hostium pertinacia ad Christum Iudicem prouocet, calumnia est, quemadmodum paulò antè demonstratum est quomodo per hunc Iudicem piorum iudicia in terris non defugiat.

Aduersus hæreseos conuictum, quomodo magistratù & populum armarit Moses, suprã dictum est. Vos autem iniustam tyrannidem & crudelitatem exercere in eos, quos neque errorum neque blasphemiarum reos conuicistis, aliquot millibus Martyrum demonstrare possumus, quorum sanguinem, sicut aquã, scelerata manu effudistis. Necdum adhuc cruenta illa consilia abiiecit, quibus præter uires & facultatem à Deo ad opprimendam ueritatis doctrinam nihil deesse compertum habemus.

Exempla quæ produxerat Brentius ex ueteri & no
uo

uo Testamento, adducere non audet Hosius, Sed quoad eius fieri potest, mentem & sententiam Brentij deprauat Nebulo pessimus.

Summa omnium exemplorum hæc est. Prophetas, Christum, & Apostolos multum disceptasse cū summis sacerdotibus, Phariseis & Scribis, De uero Dei cultu, & cum iudicem non haberēt, (Prophetæ .n. Christus & Apostoli iudicio summorum Pontificum stare nolebāt. Summi autem Pontifices, Scribæ & Leuitæ de sua autoritate & opinione nihil remittere uolebant), ad quos iudiciū de doctrina pertineret, clamabant. Hic querit Brentius, quis tandem iudex in his controuersijs fuerit: respondet, Deum tandem excidio populi tulisse sententiam pro Prophetis, Christo & Apostolis. Atq; idem iudicium nunc quoq; in tanta aduersariorum pertinacia expectandum docet Brentius. Satis disputatū, collocutum & scriptum utrinq;, reliquum est, ut suo quisq; periculo iudicium Domini expectet.

Hanc Brentij sententiam calūniatur Hosius, quasi quolibet fortunæ, ut hoc genus hominum loquit, euentu doctrinæ ueritatē merita. Cuius illustre exemplum producit uictoriā Caroli V. Imperatoris piæ & in Domino ut speramus & fama fert defuncti, quã ad tempus contra Principes & ciuitates obtinuerat, qui ueram doctrinã Euangelij profitebantur. Vbi Hosius Deum pro tribunali sedisse ait, & ultra pars

causam suam ageret, quasi lata sententia pronuncia-
uerit, piensissimum Imperatorē Euangelij sui pro-
pugnatorem esse declarauerit, eiq̄ uictoriam in-
cruentam concesserit.

Verūm satis mirari nequeo, cur Cæsaris uictoriā
hoc loco nobis pro religione tua confirmāda, & no-
stra damnanda obrudas, cum ipse Cæsar literis ad
ordines Imperij datis testatus sit, sese hoc bellū ad-
uersus Principes propter Religionem non suscepisse.
Cum autem non ignores, quæ fortuna Cæsarem
post uictoriam & institutionem Concilij Tridenti-
ni secuta sit, intelligis, opinor, quantam mihi occasi-
onem hoc loco dedisses, ut in te regererem, quæ in
nos euouisti. Illud certè manifestum est, piam no-
stram doctrinam beneficio Dei non solum apud
nos saluā esse, sed post illam paternam castigationē
etiam lōgius propagatā in multos Principatus, Co-
miratus & aliquot regna, de quo tuæ querimoniarū
aniles testantur. Et quod maius est, singulari Dei be-
neficio factum, ut summi Monarchæ Cæsaris Ferdi-
nandi Clementia, doctrina Augustanæ confessio-
nis in publica tranquillitate collocata sit, quod futu-
rum, ante uictoriam Cæsaris, ne per somnium qui-
dem nobis pro ratione humani iudicij, potuisset in-
mentem uenire.

Quapropter non est, quòd ex clade quam accepimus,
de sententia Dei iudicis inter nos pronuncia-

es. Interlocutoria hæc fuerunt hæctenus, sed definitiuam sententiam cum audieris Hosi, minus audax eris, scio. Oppresso Christo, & Apostolis in exilium pulsis, ad tempus gaudebant impij Pontifices, sicut Christus prædixerat: Amen amen dico uobis, quia plorabitis & flebitis uos, Mundus autem (hoc est, cohors Papistarum) gaudebit. ac uidebatur quidem tunc lata sententia, si externam faciem intueris, sed clades Iudæorum subsequuta, docuit eius uanitatem. Cum Hierosolyma enim deuastata, & oppressis Iudæis & impijs Pontificibus, doctrina CHRISTI in totum orbem terrarum propagata fuit.

Ad confirmandum animo semel conceptum errorem, quod non ex sola Scriptura sacra iudicandæ sint controuersia, sed traditionibus Patrum, tandem ad praxim primitiuæ Ecclesiæ recurrit, ex qua idem demonstrare conatur. Sed non minus infeliciter ei cedit, quam factum est de iudicio Principum, de quo supra in proximo præcedente libro tractatum est.

Nam ex Niceno concilio quod affert, *ὅτι οὐκ ὀνομαζομένη* uocem, Patrum traditionem esse, supra dictum est, Patres non de uocabulo sed de re contendisse. Quare frustra clamabāt Arriani, hoc uocabulum nusquam in Scriptura reperiri, qui rem, non uocabulum solum, uidelicet filij diuinitatem æternam negabant.

Ideoque sancti Patres Niceni concilij non nuda Patrum autoritate, sed scripturarum collatione Arianos reprimebant. Vt appareat honestæ matronæ uocem esse scripturam & uocem sponsi sui sonare: quod si eadem effingat adultera, quid hoc matronæ honestæ incōmodabit? Aurum decet honestam matronam, sed idem sæpenumero etiã à prostibulis gestatur. Sicut igitur sententiã Christi deprauant Ariani de mandatis hominum, cum assertio diuinitatis filij nõ esset traditio hominum, Ita quoque nostre causæ illorum importunitas nihil nocebit, qui scripturis contra uestras traditiones pugnamus.

Sic & in concilio Constantinopolitano, quod hæresiarchæ de quorundam Patrum autoritate dubitant, quid hoc ad institutum facit? Cum supra dixerit: omnes homines esse mendaces, piaculum ne erit de hominis sententia dubitare, priusque eius ueritas scripturæ testimonijs comprobata fuerit?

Sed cum Spiritus sancti diuinitatem ex scriptura, non traditione Patrum probatã esse concedat. hoc ipsum exemplum contra Hosium facit, Patres scilicet sententias ad scripturæ regulam exigendas. Nisi enim scripturæ testimonijs de diuinitate Spiritus sancti consistaret, frustra hæreticis traditiones Patrum obiecisset Concilium, quorum sine scripturæ testimonijs in fidei articulis asserendis, autoritas est nulla.

Idem ad ea quoque respondemus, quæ ex synodo Ephesina

Ephesina affert. Etsi enim uocabulū Deipara in scripturis non reperiatur, res tamen constabat ex scriptura non nisi unā esse filiū Dei & hominis post incarnationem, personam, nō ergo traditione, sed scriptura conuincebatur Nestorius, qui magis de uocabulo q̄ re contendisse uidetur. Re autem demonstrata in eius gratiam uocabulum abijcere uolebant Patres concilij, qua res commodē exprimebatur.

Cum ex Lyrenēse uo Patrum istorum humilitatem commendas, qua prophanæ nouitatis inuenta damnarant, cur non idem fecistis uos Papistæ, qui subinde aliquid noui ad maiore nō solū ceremonias sed etiam impietatem adiecistis, Vt in orbe maiores nouatores non fuerint unq̄, q̄ uos sitis, sicut cæremonijs Missæ & ordinibus Monachorū & Monialium declarastis, & completum est in uobis, quod Ieremias Propheta dixit: secundum numerum ciuitatum tuarum, facti sunt tibi Dñi Iuda. Ier. 2.

Similiter & Patres, qui ad refutandam Eutycheis hæresim in urbe Chalcedone cōuenerant, nō nudis clamoribus Eutychem per Patrum auctoritatem premebant, sed scripturis conuictum docebāt, quod sententiam tueretur, quæ à cōsensu S. Patrum quoq̄ recederet. Et quanta fuerit eius concilij diligentia & sedulitas in rebus omnibus excutiendis, acta testantur.

Oportandum uero esset, ut ad eius exemplum no-

Ita etate ad componendum in religione dissidium talis cogereetur synodus, in qua iudices politici sederent, audirent, & cognoscerent utrinque ex scriptura sacra familiariter de cōtrouersis articulis differētes, & ubi opus foret, suam quoque interponerent auctoritatē. Sic causæ nostræ non metueremus, sed in Domino consideremus, fore ut benignius & de nobis & doctrina quam profitemur, iudicaturi sint, qui eā nunc hostili animo persequuntur.

Quòd subiungit: Ecclesiam esse uiuum Euangelium, id quomodo probet operæ precium est audire. Nam, inquit, ea quæ per chartam & atramentum Prophetæ scripserunt, & Apostoli, non modo uiua uoce suis tradit liberis, uerum etiā dierum obseruatione, signis, simulachris, habitu, gestu, siue actiōe sacerdotum, præcipuè sacris operantiū, ac uario rituum ac cæremoniarum genere, quasi præmansum infantium ori cibum inferere cupiens, pñs omnibus, quālibet imperitis inculcare conatur.

Phrasis inusitata est: Ecclesiam esse Euangelium, quæ cum Euāgelio credit, Ecclesia Dñi fieri cœpit, quæ etiā ex hoc uero Dei Euangelio uiuit. aliud certè Euangelium est, aliud Ecclesia. Quòd si eadem ratione Euāgelium uiuum dicitur, qua Imperator uel Rex, Lex uiua dicitur, lōgè errat. Potest enim Imperator pro sua uoluntate interdum contra præscriptū legis pronuntiare, quod Ecclesiæ tribuere impñssimum

num est, quæ non nisi secundum præscriptum legis diuinæ iudicat & docet, & ab eo, ne ad latum unguem recedit. Sed quo consilio hæc cõfingat, non est ignotum, uidelicet ut hac ratione persuadeat, suam Ecclesiam audiendam esse, quodcuncq; statuerit, etiamsi eius neq; ex scriptura, nec aliunde euidentis ratio dari possit. docet enim nefas esse iudicari sacerdotes Domini, nisi à Domino.

Deinde, q̃p̃ ridiculus est in Euangelij sui uita explicanda. Paucissima, uiua uoce, quæ à laicis intelligi queat, tradi in Ecclesia Papistica, palam est: quotuisq; enim sacrificulorum ad docendum aptus & idoneus est. Dierũ obseruatio, signa, simulachra, gestulationes sacerdotũ, ritus & cæremonię, quid aliud sunt quàm res mortuæ, ioculatoriæ & mutæ: quas ne sacrificuli quidem intelligunt, nisi adhibito Rationali diuinorum &c. nedum simplex & rudis populus.

Dies obseruatis, scribit Paulus ad Galatas, timeo, Gal. 4. ne frustra laborauerim in uobis: multò autem rigidius obseruationem festorum exigere Papistas, q̃p̃ Iudæos, manifestum est, cum hic maximè etiam libertatem Christianam eminere conueniat.

Per simulacha tantum abest, ut uelit doceri populum Dñs, ut ea etiam facienda prohibuerit seuerissimè, quę plerũq; animos hoim aliàs ad superstitionem pronos, ad horribilẽ Idolatriã excitat & inflāmant.

Gesticulationes sacrificulorum histriones decet magis, quæ uerbi Dei ministros, quos decebat iuua uoce animis hominum Christi meritum iaculare, sicut Paulus ad Gala. scribit: O stulti Galatæ, quis uos fascinauit non obedire ueritati? ante quorum oculos Christus Iesus descriptus est, & inter uos crucifixus, quod non alia ratione quam prædicatione Pauli Apostoli, aliorumque ministerio factum est, quos certo certius est, stultis & scenicis gesticulationibus illis usos non esse, quibus stupidi sacrificuli, concionari nescientes, oculos auditorum implent.

Quanto præstaret iuxta mandatum Christi prædicatione uerbi doceri & institui populum, & sacramenta secundum eius institutionem quam paucissimi cæremōis administrari. Quo enim propius ad ritus Apostolicos accesseris, eo tutius est & melius. Cum humanarum cæremōiarum multitudo & uarietas doctrinam Euangelij obscuret magis quam illustret. Umbra præterit, lux orta est, corpus successit, quod est Christus Iesus Dominus noster. Quare ualedicamus istis elementis, & uerbo Christi in hæretes inde omnem doctrinam & consolationem hauriamus.

Valeat ergo & Iodiceus noster concionator Hosius, qui nos à lumine scripturæ ad mutas statuas, ad Iodices & stultas gesticulationes suorum sacrificulorum ablegat, quibus tanquam uiuo Euangelio suo, plus lucis

lucis & perspicuitatis tribuit Impius Idolatra quàm scripturæ sacræ.

Sed audiamus quoq; q̄ miserè uerba Athanasij deprauet, & in fine libri pro more suo, cauilletur, sophisticetur, & mentiatur. Athanasij uerba sunt: Si quis, inquit, præter hæc ex scripturis diuinis, alium esse docet filium Dei, & alium, qui ex Maria adoptatus est in filium, sicut nos: uel si quis Domini nostri carnem supernè dicat, & non ex Maria uirgine, uel conuersam diuinitatem in carnem, uel cõfusam, uel immutatam, uel passibilem Domini deitatem, uel inadorabilem Domini nostri carnem, ut hominis, hunc anathematizat sancta & catholica Ecclesia, obtempersans in hoc diuino Apostolo dicenti: Si quis uobis Euangelizauerit, præter id, quod accepistis, anathema sit.

Hic principio uanus est Hosius, qui dicit capita ab Athanasio de Christi duabus naturis de carne & diuinitate eius enumerata, esse traditiones solum, cum hæc omnia euidenter ex scriptura demonstrari possint, quemadmodum etiam ab Athanasio & pijs Patribus demonstrata sunt.

Deinde affirmat non uelle Athanasium ad normam scripturarum exigi Patrum decreta: manifesta est uerborum eius deprauatio & calumnia. loquitur enim Athanasius de peruersis scripturæ sacræ interpretibus, qui conabantur quidem suos errores scri-

pturæ testimonijs tueri, sed quoniam scripturâ de-
prauârunt & in impium sensum detorserunt, nō du-
bitat eos Athanasius anathemate percutere, qui su-
os errores quidem ex scriptura docebāt, sed ex eius
genuino sensu probare non poterant.

Tertiò, quòd hac sententia Athanasij ad traditio-
nes suas abutitur, quàm est ridiculum? Cùm iam de-
monstratum sit nō esse traditiones Patrum, quæ ab
Athanasio commemorata sunt, sed ex scriptura sa-
cra confirmata.

Quare non est uerè, q̄ dicit Hosius: Athanasium
præferre traditionem scripturæ, sed scripturis resu-
tari errores docet.

Ex his quæ dicta sunt, liquido cōstare potest. Hosij
nullū ex argumētis Brenij refutasse. q̄ docet: scriptu-
râ sacrâ ad sui explicationē sibi sufficere, ut obscuro
ra loca per apertiora illustrent. Ea uero, quæ contra
Hosium affert, in hæc quinque capita referri, ut aut bla-
sphemet, aut mētiatur, aut cauilletur, aut sophistice
tur, aut rectè dicta deprauet. Alia ergo argumēta af-
ferat necesse est, si nobis persuadere uelit, maiorem
esse traditionum quàm scripturæ sacræ perspicuita-
tem, quarum plærèq̄ secum ipsæ pugnant, & ipsam
scripturæ lucem obscurāt magis quàm illustrent, si-
cut paulò antè dictum est. Sed nunc ad ipsarum tra-
ditionum examen accedamus, & quid contra Bren-
ij argumenta afferat Hosius, uideamus.

REFUTA

Refutatio Quarti libri

DE TRADITIONIBVS.

Doctrinæ Brentij de Traditionibus paucis capitibus comprehensæ, & in Prolegomenis descriptæ, summa est: Cùm, quæ ad æternam salutem nostram pertinent, sufficienter in scriptura sacra comprehensa sint, non quasuis traditiones sub Apostolorum nomine in Ecclesiam inuectas, recipiendas esse docet. Sed in tanto numero imposturarum diligenter examinandas esse, quæ nam sint uerè Apostolicæ, quæ suppositiciæ. Examinis autem regulam certissimam esse scripturam Sacram, cum qua si quæ pugare deprehendantur, nullo modo pro Apostolicis recipiendas & obseruandas esse docet. Deinde diligenter expendendum esse, quo consilio & in quem finem ab Apostolis quædam tradita sint. Ne latius, quàm Apostolorum uoluntas fuerat, extendantur.

Hanc Brentij sententiam conatur Hosius refutare, ut suis persuadeat, omnes traditiones & cæremonias in Ecclesia Papistica ante multos annos receptas, Apostolicas esse. Quas, qui abolere conetur, fundamentum fidei labefactare dicat.

Vtriusq; igitur expendamus uerba & argumēta, sicut & in præcedētibus libris factum est, ut uanitas Hosij refutetur, & argumentorum Brentij ueritas demonstretur.

Principio Hosius affirmat nihil magis esse à ueritate alienum, quàm si quis putet, hoc tātum esse uerbū Dei, quod scriptum in ijs libris continetur, quos Canonicos uocamus. Idq; probat Patriarcharū exēplis, qui scripturā nullam habuerint ad Mosen usq; & sic traditiones suas, de quibus disputat, scriptura tempore priores esse docere conatur.

Hæc manifesta est sophistica. Nam uocabulo traditionis nō in una significatione utitur. Quam ut caueret Brentius, prius de uocabuli significatione constituit, sicut in collationibus fieri debet, q̄ de re ipsa disputet. Cum. n. summa doctrinæ, quam Deus Patribus tradidit, in scriptis Mosei comprehēsa sit, qua ratione scripturam accipit, eadem ratione ea quoq; quæ Deum Patribus locutum est Mose scribit, accipere sese testatus est Brentius.

De hac igitur traditione non disputat Brentius, qua sophista abutiū ad sua scemnia probāda Hosius.

De Apostolis quod scribit: (Si quis ipsorum temporibus de re aliqua contendere uoluisset, nō illi dicebatur, sic scriptū est, aut sic legisti, Sed quomodo? Siue, inq; Paulus, ego, siue illi, sic prædicauimus, & sic credidistis) fallacia est à dicto secundum quid ad dictum.

dictum simpliciter. Et si enim in quibusdam ea libertate locuti sunt, suam tamen doctrinam ex Prophetis scripturis comprobabant. Si enim sufficiebat dicere: Sic prædicauimus, ergo sic credatis, quid opus erat illis Spū sancto ad intelligēdas scripturas dato?

Rectè monet D. Paulus Timotheū, ut in his permaneat quæ didicerat à Paulo. Is em̄ interprete Paulo ex Prophetis doctrinæ Paulinæ ueritatem perceperat, Vnde ipsum D. Paulus hortatur ad scripturæ lectionem, qua libros ueteris Testamenti intelligit, Mosen, Prophetas & Psalmos.

Deinde ingens est dissimilitudinis ratio inter uoces Apostolorum & Pseudosuccessorum eorūdem, qui si ea facilitate sibi credi uolunt, de quibus uis traditionibus differentibus, qua Apostolis creditū est, eadem uirtute & potentia Spiritus declarent, sese nihil ueritati contrarium suadere aut tradere.

Sed cum uanissimum sit, quod scribit: Apostolorum tempore, non scripturas, sed traditiones & consuetudinē allegatas esse, quod superædificauit corruat quoq; necesse est.

Quòd hæretici multi fuerint declarati, non quia scripturæ non crederēt, sed quia tradito uerbo Dei non haberent fidem, & uanum sit, suprā dictum est. Nondum enim probauit Hosius traditum & non scriptum Dei uerbum esse de diuinitate filij & alijs quæ in proximè præcedēte libro cōmemorata sunt.

Fallacia est à dicto secundum quid ad dictū simpliciter, quod ait: Catholicos hæreticis cōcessisse, ea nō esse scripta sed tradita. Nā cū cōcedebant uoces ^{hæreticorum} & Deipara in scriptura non reperiri, rem tamē euidentissimis scripturæ testimonijs expressam esse, demonstrarunt. Postq̄ ergo, quæ de re ipsa scripta erant, in libris Prophetiis & Apostolicis demonstrarunt, etiam quid & quibus uerbis à maioribus eadem res tradita esset, docebant.

Non ergo traditum Dei uerbum reijcit, qui Cærimonias & traditiones reijcit, quæ cum scriptura sacra pugnant, quod crimen cum iniuste ab Hosio nostris intentetur, uocem Adulteræ agnoscis, quæ cum patre mendacorum congressa non nisi calumnias & mendacia parere potest. Vocem Andreæ Osiandri de Iuramento Theologorum Wuitembergensium elapsam, quàm exaggerat Hosius: quia uero Iuramentum de eo satis dictum est, hic breuior ero. Quo iurando astringuntur sacrificuli, non quibus docendi, quod pleriq̄ negligunt, sed sacrificandi munus principaliter commendatur, non ignorat Hosius, ut ne tantillum à receptis traditionibus, hoc est, horrenda Idolatria & impietate Papistica deflectant, nihil curantes si uel scriptura sacra uel ipsorum conscientiarum reclamet. Desinat ergo unius Osiandri tuum temporis elapsam uocem obijcere ad palliandam suorum tyrannidem, qui miseros sacrificulos

los in miserandam captiuitatem, Babylonica longè
grauiore, coniecerunt.

Inuenias magno numero sacrificulos, qui solius
iuramenti religione in uestra impietate & impu-
ris sacris adhuc uoluntantur, quòd nolint contra fi-
dem Episcopo datam aliquid uel mutare uel susci-
pere, quod ut faciant, sese uerbo Domini teneri
scentur. Absoluant sacrificulos suos à culpa Epi-
scopi, si uxores ducant, Et uidebunt magno nu-
mero uel effici scorta, uel resipiscentes concubinas
à sacrificulis in uxores duci, quos per nefandos
congressus polluerant. Quod dum facere recusant
Episcopi, minore Dei offensa sacrificuli sese scorta-
alere posse arbitrantur, quàm fidem Episcopo pro-
pter impurum ecclibatum semel datam, fallere.

Iam ipse Hostius secum expendat utra intolerabi-
lior seruitus sit, ea ne, qua iuuenes collationem
& sententias maiorum audire obstringuntur, an ue-
ro, qua reclamante conscientia, nulla collatione au-
dita, hominum impijs decretis obtemperare coguntur?

Rectè igitur Brentius, qui docuit, eandem ue-
strorum traditionariorum, quæ est Iudaicorum Ca-
balistarum tyrannidem esse: aut ea etiam sub ob-
tentu nominis Christi & Apostolorum paulò ma-
iorem, qua, ut tandem Ecclesiam suam liberet Do-
minus, oramus indefinenter.

Dum Petrū à Soto excusat Hosius, qui dixit: Traditiones fundamentum esse fidei, eandem æquiuocationis fallaciam admisit. Sic enim argumentatur:

Quod primo loco ponit in ædificatione domus, id rectè fundamentum dicitur:

In Ecclesia Dei primas fuisse traditiones constat. Ergo traditiones rectè fundamentū fidei dicuntur.

Minorem probat, quia Patres ante Moſen ferè duobus millibus annorum sine scriptura sola traditione maiorum uixerunt.

Sed respondemus esse fallaciam æquiuocatiōis. Si enim per traditiōes intelligit oracūla diuina, quādo ipse Deus Patribus locutus est, concedimus totum argumentum. Ea enim postea scriptura cōprehensa sunt. Quia uero Hosius cum suo Soto uocabulo traditionis intelligit omnes istas quas in Ecclesia usurpant, de quibus nullum Dei uerbum extat, qua fronte ad earum defensionem oracūla Dei producat, quibus Deus uoluntatem suam Patribus reuelauit, satis mirari nequeo. Ideo eīm posteritati scriptis tradi uoluit, ut imposturas caueret eorum, qui nihil non Apostolorum nomine in Ecclesiam Dei inuehebant.

Argumentum à consequentibus est fallacia accidentis. Labefactatis Traditionibus, inquit, omnia cōcidisse in Ecclesia. Si de nugis Pontificiorum intelligit, rectè quidem Hosius. Postq̄ enim scripturis demon

demonstratum est, Traditiones plerasq̄ imposturas esse, magna pars ædificij uestri corruit, quod super mendacium extructum erat. Quòd autem quidam unà cum traditionibus etiam quæ pia sunt abiecerunt, hoc per se doctrinæ non inest, sed peruersitate hominum accidit piæ doctrinæ, sicut nunc aliquoties dictum est.

De scripturis inquit nobis cum illis non esse certamen, quam ipsi quoq̄ uenerentur. Sed de sensu scripturæ, quo recipiendæ sint, eò ne, quem nostri afferunt, an eo quem Patres tradiderunt. Sed ad hoc supra responsum est, ut cuncq̄ aliqua scripturæ loca obscura sint, eam tamen esse scripturæ perspicuitatem, ut ipsa sibi ad explicationem sufficiat, quare nec Patrum nec nostræ, sed ipsius scripturæ explicationi alligati sint. nec teneantur nostram explicationem recipere, nisi scripturis satisfactum fuerit.

Deinde traditiones Patrum recipiendas dicimus, non promiscuè omnes, sed quæ cum scripturis non pugnant, & ad ædificationem Ecclesiæ faciunt.

Postq̄ traditiones Pontificiæ abiectæ sunt, varias sectas exortas esse uociferatur Hosius, sed iam diximus, fallaciam esse accidentis. Postq̄ Iudaicæ cærimonix & gentium Idolatriæ abolitæ fuerunt, uariæ sectæ inter Christianos exortæ sunt, sed hæc Apostolicę doctrinæ acciderunt, quæ harum sectarum causa non fuit, Sicut nec nostri ullã causam dederunt

tribulentis ingenijs ad ea schismata, quę sequuntur.
 Quam pulchrę traditionibus cum doctrina Euā-
 gelij conueniat, exēplo docet Hosius: E scriptura, in-
 quit, didicimus, Iesum traditū propter peccatā nostrā,
 & resurrexisse propter iustificationē nostrā. hoc pul-
 chrę cęremōia expressum docet. Quod feria sexta ie-
 iunamus & Christo passo cōpatimur, & die solis pro-
 pter resurrectionē Christi lautioribus cibis nos refici-
 mus, quia eo die propter resurrectionē Christi gaudi-
 si sunt discipuli.

Si hoc examē traditionū pbat Hosius, qd supra uo-
 ciferatus est, eas ad scripturā nō exigendas esse: Ve-
 cūq; aut huius facti aliqua rō pia reddi pōt, maiorē
 tñ scripturę de Christo mortuo & resuscitato perspi-
 cuitatē esse, q̄ huius friuolę traditionis, oēs uident.

Negat Hosius, sub prætēxtu Apostolicarum tra-
 ditionum nugas & errores obtrudi Ecclesijs, nos
 suo loco docebimus.

benam loqui de traditionibus non scriptis sed
 annūciatis dum cōtendit Hosius, nondū docuit eas
 cū scripta traditione pugnare, quas solas impugnat
 Brētius: siue. n. Irengus scripto siue uerbo aliquid ec-
 clesię tradidit, id recipiendū docet Brētius, modo cū
 scripta traditiōe nō pugnet & ad ædificationē Eccle-
 się Dei faciat. Huc facit idem q̄q; ex Irengo adductū,
 Si neq; Apostoli scripturas reliquissent nobis, oport-
 uebat ordinē sequi traditionis. Quia uero Apostolo-
 rum

rū tēpore impostores quidā erant, qui ipsorū nomine mentito quædā Ecclesijs minimē Apostolica tradēbant, uisum est Spiritui sancto Apostolicas traditiones signari scriptis, ut de earum ueritate & certitudine in Ecclesia constaret semper.

Cum aduersus hæreticos pugnandū fuit, non dubitamus sanctos Patres bonitate causę aduersus nouatores fretos, non solū ad scripturā sacrā, sed etiam ad maiorū suorū testimōia prouocasse. sed hoc nihil facit ad probandū Hosij propositū, quasi scriptura nō sufficiat. Quare nō opus est in re plana producēdis testimonijs laborare multis, quam concedimus. Sed q̄ nostri nō scripturę attendētes, cuiusuis erroris uestigia, si quę in scriptis Patrū conspiciāt, protinus sequant, id à mente Irengi aliorūq̄ Patrū alienissimū fuisse uel ex hoc ipso loco demonstrare licet. Dicit. n. Apostolos & illorū successores nihil eorū docuisse uel cognouisse qualia ab hæreticis nouatorib. delirēt. Eam igitur conditionem accipimus, ut prius nos errorē ex scriptura sacra deprōptis testimonijs cōuincatis, postea S. Patrum quoq̄ sustinebimus cēsurā, quod cum facere nequeatis, frustra Patrum dicta aut minus rectē intellecta, aut deprauata, quę illis interdum exciderunt, contra nos profertis.

Omnia absoluta fieri necessitate quomodo tradiderit Lutherus non ignorat Hosius. ut doceat ex dispensatione Dei omnia fieri, quandoquidem res non

præscribunt Deo, sed Deus rebus, cuius nutu & providentia reguntur omnia. hanc doctrinam diabolicam dicere, blasphemia est in Deum horrenda, non conuicium solum in hominem innocentem.

Imputatam iusticiam neque in scriptura neque Patrum scriptis reperiri, quàm uanum sit, supra demonstratum est, & suo loco copiosius docebitur.

Calumniatur ad extremum uocabula quædam, Terrores conscientie pro poenitentia; Coenam Dominicam pro Eucharistia, sed quia idem fatetur à Patribus quoque usurpata, non nihil suam sententiam mitigat. Sed quid faceret talis sophista Luthero, quod Paulo non parcat. Is enim prior Coenam Dominicam appellauit, quid igitur nos tanquam nouatores uocabulorum accusare audeat?

De Missæ sacrificio, de suffragiis pro mortuis, de Inuocatione sanctorum, de uotis Monasticis, de Celibatu sacerdotum, cuiusmodi scripturæ testimonia producere potestis? quæ omnia nostri euidentissimis eiusdem scripturæ testimonijs & sententijs refutarunt. Eam sententiam cum tu non Dei sed diaboli uerbum appelles, uindicem gloriæ suæ aliquando senties, ex cuius spiritu, hæc nostra pura doctrina profecta est.

Quod nomine traditionis Ireneus nihil aliud intelligat, quàm doctrinam Apostolicam de Deo Patre, filio, & Spiritu sancto, ex cap. 4. libri tertij Iuquidum

dum est. Vbi dicit: si nulla prorsus extaret scriptura Apostolica, nihilominus homines saluari potuisse, si traditionem Apostolorum retinuissent, Vbi etiã præcipua capita symboli Apostolici enumerat, quã traditam doctrinam non recipiebant Valentiniani & Marcionitæ, sicut nec scriptã. Frustra igitur hunc locum Irengi ad suas traditiones detorquet Hosius, cum quod ad sententiam attinet idem Irengo sit, scriptura Apostolorum, & traditio Apostolorum.

Idem autem nostros agere quòd scribit, uidelicet ut pro libidine scripturas Canonicas accipiant uel repudient, quã putidum sit mendacium, supra demonstratum est. De sensu aut scripturæ quẽ ipsi adferunt, iudices admittunt omnes Christi fideles, quorum iudicium nunq̃ subterfugerunt.

Cum igitur scripturas recipiamus non solum Canonicas omnes, sed etiam eas quæ apocryphæ sunt, eo tamen sensu, quo Ecclesia recepit, nec nostræ interpretationi quenq̃ alligamus, sed eius ueritatem locorum illustriorum collatione doceamus, quã iniustè de nobis conqueratur Hosius, quòd hoc nomine difficilè sit nobiscum conferre, omnes uident.

Regulam Augustini qua traditiones in Ecclesia recipiendas docet, de quibus non certò constat, quominus recipiamus, admonitiones faciunt Christi & Apostolorum, qui de magna cæcitate concionantur post tempora Apostolorum secutura, ad quam con-

August. Epist. 118.

firmendam prodigia & signa proferet. Eos errores non pauci, sed ingens multitudo recipient, & si fieri possit propter illu cōsensum, etiā electi fuissent sedu-
cti. hi falsim latitabāt, qui, si hanc Augustini regulā secuti fuissent, ea quoq; cum æternæ salutis incūra probassent, quæ uidissent falsim ab oibus probari.

Vt igitur pace tanti uiri dicamus, non tutum est multitudinis consensum sine uerbo Dei sequi, ubi hæret conscientia hominis, præsertim cum de uero Dei cultu agitur. Et si nondum Augustini tempore tantæ tenebræ in Ecclesia erant, quantæ proh dolor nunc sunt.

Vt excuset crimen falsi, quod Bonifacius Episcopus cōmiserat, cuius etiā per litteras Cyrilli & Athanasii Constantinopolis & Alexandria Episcopis conuictus est, confugit Hosius ad Tyrannidē Arrianorū, quorū opera omnes libri in Aegypto incēsi & exusti sunt. uerisimile igitur esse, per Arrianos cōcilij canones corruptos esse, ut nullum integrum putaretur, quam quod Romæ asseruatum fuerit. Sed quā rīdícula, stulta & friuola hæc est ratio? Si Arriani Nicēni cōcilij canones corrupere uoluissent, maximè in his sudassent, quæ illorum impietatem refutabant, quod cum factū non sit, quā uerisimile quæso est, eos de primatu Rom. Pontificis tam sollicitos fuisse. Si uero exusta sunt, quomodo corrupta? si corrupta quō exusta? Deinde ut cōcedamus exēpla in Aegypto

pro exusta, quid hoc Constantinopolitano detraxit, ad quod incendium Arrianorum non peruenerat: Merx igitur & bellum figmentum est, quod hoc loco de exustis & corruptis exemplaribus profert Hosius.

Quo minus de fide Rom. Pontificum dubitemus non est quod de ipsorum sanctitate plura uerba faciat Hosius, quorum ex magna parte quanta turpitudine fuerit, praestat ex ipsorum scriptoribus petere, quam me dicentem audire.

Quod Brentius affert de traditionibus diuersis in una re, uidelicet Phale & coniugio sacerdotum, ut cunctanter de his iudicemus. Hosius compendiariam affert, eam pro Apostolica habendam esse, quam concilii autoritas approbarit. Sed quam uana sit ratio, exemplo de sacerdotum coniugio doceri potest. Cum enim constet, expressam Apostolicam traditionem esse ut Episcopus uir sit unius uxoris, sicut ad Timoth. & Titum legimus. Hosius autem conciliis definitum pronunciet conjugatos non recipiendos esse ad Episcopatus, si Hosio in hac parte credimus, plus concilii, quam Apostoli autoritas in hac parte ualebit, & non pro traditione Apostolica obrudatur Ecclesie, quod Apostoli nunquam somniarunt. Cum igitur hoc nobis in re plana persuadere conatur Hosius, quod faceret in re dubia: Nos Apostoli traditionem sequimur, nihil curantes, quid hoc uel aliud concilium contra expressa Apostoli uerba decreuerit.

Quanta impudentia est, quòd asserere non ueris, Oriëntales pro libidine sua uxores retinuisse, qui sanctum Apostoli præceptum secuti sunt, ne corpora sua turpitudine nefanda polluerent.

Tom. 1. lib. 2.
heres. 59.

Epiphaniï ratio quàm est friuola contra sacerdotum coniugium adducta, dum ait: id fieri propter excellentem sacerdotij honorem & dignitatem, quasi uero Matrimonium pollutum genus uitæ esset & impurum, quod sacerdotij dignitatem minueret.

Sed impij decreti uestri præmium accepistis dignum, libidines nefandas, quibus hoc impuro uestro coelibatu ex dæmoniorum doctrina totum mundum repleuistis.

Cum Hosius rationibus uictus, tandem concedat, traditiones non esse recipiendas, quæ cum doctrina Apostolica pugnant, ut uel saltem aliquid criminetur, addit: sed uobis hæreticis interdum uideri pugnare quædam, quæ minimè pugnent: Ea in parte orbem Christianum pro iudice agnoscemus.

Postq̃ constat, traditionem Apostolicam esse, docet Brentius, excutiendum quo consilio ab Apostolis sit tradita. Hosius Chrysofomi & Bernhardsi stimonij productis diuersum probare conatur, qui de institutis Monachorum disputantes, in maioribus & seniorum decreta inquirendum esse prohibent. Traditio est, inquit Chrysofomus, ne quæras amplius. Verùm hæc nihil contra nos faciunt, cum lon-
gè

ge alia ratio fit de Monachorum præceptis loqui, & traditionibus Apostolicis disputare. In bene constituta domo præcipienti patri obtemperandum est liberis & seruis, nec anxie inquirendum liberis uel famulis quo consilio singula à patrefamilias præcipiantur. In ijs uero, quæ ad salutem æternam attinēt, diuersum præcipit Paulus, *ἐκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοί πληροφον* Rom. 14.
ἑαυτου. Vnicuique mens sua satisfaciat. Vbi non sufficit dicere: traditio est, non quæras amplius, sed sciendū est quoque, quis finis huius traditionis, & quo consilio ab Apostolis tradita sit.

Impudenter autē negat Hosius, traditiones quasdā Ecclesiæ falso dictas traditas esse, ut per eas homines consequantur uitam æternā. quod dum probare nititur, aperitissimis uerbis affirmat, sophistica saltem interposita, qua inter charitatem & opera charitatis discernit. Iā audisti, inquit, quid ea de re scripserit Bernardus, quo consilio, & quo sine plerisque traditiones institutas esse docuerit, nimirum ad lucrum & custodiam charitatis, per quam charitatem consequuntur homines coram Deo remissionē peccatorum, sicut à Christo dictum est, Dimissa sunt illi peccata multa, quoniam dilexit multum.

Vt in argumenti materia maneam: cum traditionibus monasticis suum errorem probare instituerit Hosius, ad omnium Monasticorum regulas prouoco, quibus expressum est, quod hanc traditionē ob-

seruantes, non sibi solum, sed alijs quoq; remissionem peccatorum mereantur.

Deinde quanta est impietas, charitati nostrae meritum remissionis peccatorum adscribere? Nam sententia Christi ab Hosio adducta, deprauata est, qua fallaciam admisit à non causa ut causa: sicut uerborum contextus docet. In parabola. n. dicit Christus apertis uerbis: Non habentibus illis unde redderent, donauit utrisq;. Nam remissionis peccatorum causa non est charitas Mariæ, sed charitas Dei & gratuita misericordia eius: Non quia dilexit remissa sunt ei peccata, sed quia iam remissa sunt, dilexit Deum gratuita misericordia remittentem, idq; eo magis, quo pluribus peccatis grauata fuit. Manifestum igitur est, Christum, quando charitatis peccatrici mentionem facit, de effectu loqui sequente, non causa remissionis peccatorum precedente.

Et si uero inter charitatem ipsam & opera charitatis distinguendum esse non ignorem, ipsi tamen charitati remissionem peccatorum tribuere non minus erroneum est atq; operibus ipsis, quæ cum charitate numero unum sunt.

Sicut enim opera charitatis imperfecta sunt, ita etiam habitus charitatis ex quo promanant, quæ si perfecta esset, etiam opera perfecta essent. Quemadmodum ergo opera remissione indigent propter imperfectionem, ita & charitas imperfecta cum sit, remissione

missione indiget. Non enim diligimus tantū, quantum à nobis exigitur, propter carnis imbecillitatē.

Igitur non in operibus nostris charitatem inuenitur Dominus, sed fidem, quæ meritū Christi apprehendit, propter quod remissionem peccatorum cōsequimur: hæc fides coniunctam habet charitatem, ex qua bona opera promanant, quæ placent propter Christum per fidem, propter quem etiam persona & nō propter charitatem placet, quæ propter suam imperfectionem etiam odio Dei digna esset.

Non quibusuis licere traditiones temerè conueltere & abrogare, inter nos nō est controuersum: sed magistratui pio & Ecclesiæ expectādum esse, donec emendatio sacrificulis in mentem ueniat, quàm uanum sit, suprā demonstratum est.

De lege ueteri & noua disputans, impudēter affirmat populo in Veteri testamento non nisi corporalia bona promissa esse, cū promissiones haberent illustres de remissione peccatorum per uenturum Messiam & uitam æternam.

Ex Christo autem, quid aliud facit quàm legislatorem, qui nouam tulerit legem de amore. Præcipui autem beneficij Christi nullam prorsus mentionem facit, ut discrimen legis & Euangelij explicet, modo sciamus perfectius Deum diligendum in noua quàm in Veteri lege, quod absurdissimum est. Eandem enim in utroque testamēto à nobis requirit charitatem

Dominus, quam Pharisæi suis traditionibus obscurauerāt, Christus autem eandem renouauit. Præceptum fuit Iudæis, ut diligant Dominum Deum suū ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente, ex totis uiribus, quid amplius Christus exigere potuit.

In traditiones maiorum in Ecclesia nō esse inquirendum Platonis & Aristotelis testimonijs probat, qui prohibuerunt plebē in legum humanarum rationem inquirere, quanto minus fas sit in legem inquirere à Spiritu sancto latā. Sed fallacia est cōsequens: nulla enim hīc comparatio est. Nos præcepto Apostoli tenemur: Omnia probare, & quod bonum est retinere, non sine delectu omnia recipere, probare spiritus an ex Deo sint, non omni spiritui, & omnibus traditionibus credere. Frustra ergo nobis gentilium auctoritatem cōtra oracula Dei obijcit Hosius.

2. Ioh. 4.
1. Thes. 5.

Vt scripturæ detraheret Lycurgi uanitatem adducit, qui Laconum leges propterea scripto mandatas esse non putauit, quod eas multo diutius duraturas & plus firmitatis habituras esse persuasum haberet, si moribus & institutis quodāmodo mētibus hominum essent inscriptæ. sic ille, inquit, magis firmum fore credidit, quod per manus traditum, quā quod literis esset consignatum.

Parum abest, quin Spiritū sanctum minus sapientię habuisse dicat, quā Lycurgum. Cum enim quę per manus

manus tradita sunt plus firmitatis habēt quā quæ literis consignata sunt, quæ est spiritus sancti insipientia & stulticia, quod literis consignari uoluerit legem suam, quæ iam ante mentibus hominum inscripta erat. Sed hoc quoque ad blasphemiarum caput referendum est. Quam uellent, huius Hosiani Prophetæ Lycurgi uocem sanctificatam, quam uellent nihil Apostolicarum concionum literis consignatū, ut pro libidine quiduis Ecclesiæ obtrudere queant impostores.

Verū nos hanc Lycurgi tui uocem & sententiam detestamur, & pro singulari Spiritus sancti sapientia & gratia grati sumus, cuius prouidentia factū est, ut maior sit concionum firmitas quæ literis signatæ sunt, quā traditionum Papisticarum, quas cordibus ipsorum inscripsit Sathan.

Quod passim tam confidenter scribit Hosius: solam charitatem esse in libris Prophetis, tanquam regulam æternæ salutis consequendæ commendatam, per quam nos in cœlum conscendamus, qua ad nos descendit filius Dei, nisi charitatem intelligat, qua nos Deus in filio diligit, mendacium est.

Cum enim Christus dicit in lege charitatis legē Matth. 22. pendere & Prophetas, non hoc uult Christus, quasi Prophetæ nihil aliud docuerint præter legem, quod falsissimum est, sed de lege interrogatus respondet de lege, quatenus lege plura neque in Prophetis neque

in lege reperta iri. Hoc stupidus noster Hosius non animaduertit. & fallacia à dicto secundum quid ad dictum simpliciter argumentatur, hanc solam esse salutis æternæ viã, Vt diligas Dñm Deum tuum ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente, & oibus uiribus tuis: & proximum tuum sicut teipsum. Idq̃ nobis minimè impossibile esse affirmat, hanc viã ad æternam uitam nobis inscriptam esse, & facile à nobis perfici posse impudenter affirmat.

Contra, Prophetarum promissiones de Messia. & Apostolorum cõciones de Christo docēt, legem charitatis à nobis impleri nõ posse. Nos omnes peccatorum reos esse, & nõ nisi propter meritum Christi remissionem peccatorum & uitam æternam consequi, pro quo beneficio charitate nostra quantumuis imperfecta & inchoata solum, Deo grati esse debeamus. Quin potius, sinem dicamus salutis nostrę dilectionem Dei & proximi, uiam autem fidem in Christum, siue Christum per fidem, sicut scriptum est: Ego sum uia ueritas & uita. Nemo uenit ad Patrem, nisi per me.

Rationes quas affert Hosius, quibus abrogationem calicis probat, quã sunt stultæ: Cum eaim propter charitatem factum esse dicat, quę esse quælo potest charitas, Ecclesiæ per sacrilegium auferre, quod à Christo ei donatum est: talem charitatem fures & prædones præstant, qui alijs sua bona auferunt.

An nulla erat discriminis ratio inter nostram & Nestorianorum professionem, nisi Christi institutio mutaretur? Periculum effusionis non putas in mentem venire potuisse Christo? Mirum quòd aliam quoque non attuleris rationem à Gersone descriptam. Cauendum enim omnibus modis ne sanguis Christi in acetum conuertatur.

Christi institutionem non uiolari hoc sacrilegio qua fronte affirmare audes Sycophanta? propter consecrationem & oblationem, quorum posterius à Christo præceptum non est, scilicet utraq; pars sacramenti necessaria est, sed non propter manducationem & sumptionem quod solum præcipuè non uni pro multis sed omnibus cuilibet pro se faciendum præcepit Dominus.

Hec igitur institutionis Christi mutatio, non Apostolica aut Ecclesiæ est traditio, sed Pontificiorum sacrilegium & detestanda tyrannis.

De Paschatis festiuitate, utcunque iudet Hosius, tamen probare non potest, Apostolicam esse traditionem. Si uero coniecturis agendum est in hac re & colligendum: cum passim moribus auditorum suorum sese attemperarint Apostoli, uerissimilimum est, eos occasione dierum festorum oblata infirmitates instituisse & ad tempus ipsorum festa tolerasse, donec de eorum abrogatione & libertate Christiani docerentur.

Socratis tanta est authoritas, qui scribit: Apostolorum institutum fuisse, non de diebus festis sancti re, sed rectam uitam & pietatem docere: ut contra eam nihil præstet Epiphanius testimonium, qui Asia nos Episcopos errare dicit, quod diuersam ratione temporis in celebrando festo Paschatis secuti sint.

Rom. 12.

Ut errorem fuce tegat, sententiam Pauli ad Romanos scriptam deprauat: Gaudete cum gaudētibus, & flete cum flentibus. Voluerunt (inquit) Apostoli (observatione feriae sextae & Diei Dñicæ) Christianos simul flere, Christi passi & mortui, & simul gaudere, Christi resurgentis memoriam celebrantes. Ictus cet has nugas cogitauit Paulus, cum hæc scriberet, qui de commiseratione & gaudio loquitur, quibus in proximi secunda uel aduersa fortuna affici debent Christi membra.

Sed unde Alexander? Apostolos ieiunium in feria sexta, gaudium in die Dominica, Ieiunium quadragesimale in moerorem, Paschatis festum ad solentem læticiam celebrandam instituisse. Iactantur hæc à uobis, sed non probantur. Nam hæc Apostolos temporibus stans distinxisse, tam alienum fuit ab ipsis, quam tu abes à ueritate, abes autem lōgissimè.

Sanctos Patres optimo consilio de similitudine dierum festorū & conformitate ceteroniarum constituisse dubium non est. Cum uero sui consilij has duas solum afferunt ratiōes, si Hosio credimus. Prima;

ma, ne quid cum Iudæis & gentibus commune haberet Christiani. Altera, ut idem sentiamus omnes. Si hæc ipsorum constitutio Apostolica est traditio & mandatum, cur eius mentionem nullam fecerint, merito mirandum esset. Cum enim de his rebus externis differit Apostolus, hanc solum affert causam; ne alter alteri sit offendiculo.

Sed de hoc cum nihil probare possit, ad calumniam descendit Hosius. Cum enim de eiusmodi traditionibus scriberet Brentius, quod sint disciplina liberrima, non lex necessaria. Hic Hosius cauillatur, Brentium uelle, cuius pro sua priuata libidine eas rescindere licere, quod non cauillum modo sed putidum est mendacium. Ordine enim cūsta uult in Ecclesia fieri, etiamsi discrimen obseruetur inter necessarias & non necessarias traditiones.

Penes eum autem non esse traditiones mutare, qui Petri tenet cathedram supra demonstratum est.

Quod uero à multis constitutum est, idque neque temere neque à quibusuis sine ordine rescindi uult aut mutari Brentius, quod ex Prolegomenis eius cognoscere potuisset Sycophanta, nisi uolupte magis fuisset cauillari & calumniari.

Mendacium est, eos abrogare simul quoque scriptum Euangelium, qui abolent traditiones, de quarum fide Apostolicæ ne sint dubitatur. Euangelij enim ueritas ab istis traditionibus non pendet, quæ

sibi constitit purissima priusq̄ plæræq̄ traditiones
& cæremoniæ in Ecclesiã inuectæ essent.

Eandem rationem esse, Iudaicam obseruationem
dierum cum Papistica, res ipsa docet, si non libera
sit, sed iuxta Hosium necessaria. Nec ualet Hosij ra-
tio, Iudaicorum festorum obseruationes Christum
uenturum figurasse, nostra autem eundem iam ue-
nisse nobis in memoriam reuocant. Eadem enim ra-
tione etiam probari aliam fidem fuisse Patriarcharum
& Prophetarum, qui in Christum uenturum credi-
derunt, quem nos iam propter nostram salutem ue-
nisse credimus. Si igitur eam necessitatem urgeat
qua Iudæi tenebantur, ex Christianis Iudæos facit
Hosius.

Quod libertate in obseruatione dierum festorum
ab Apostolis tradita quidam abutuntur, fallacia ac-
cidentis est, sæpe iam refutata.

Quod Epiphanius eos in album hæreticorum re-
tulerit, qui luna quartadecima Pascha celebrassent,
quid mirum, cum similem iniuriam, non pauci, ut
opinor, ab ipso tulerint illatam. Marcellum hæreti-
cum proclamat, de cuius confessione nondum cer-
tus est, is tamen hæreticorum numerum compleuit.
Aridius quoque numerum hæreticorum comple-
re cogitur, cuius fidei sinceritatem pariter & uitæ
puritatem commendat supra modum. Is ex Ecclesia
eijcitur, cum Episcoporum uitia carperet seueri-
us,

To. i. lib. 3.

Hæret. 72.

To. i. lib. 3.

Hæret. 70.

us, quàm ipsorum licentia ferre poterat. Tibi ergo
 cui Epiphaniū referues testimonium, cui tantum
 credimus, quantum rationibus & argumentis fidei
 meretur. Cum enim in suo de hæresibus libro te-
 stetur, se de quibusdam ex rumore hominum scri-
 pturum, qui ei de his exactam fidem fecerint, du-
 bium non est, multos in hunc Catalogum iniuste
 relatos esse.

Multum uociferatur Hosius contra Brenium,
 qui Basiliū reprehenderit, quòd is nimium tradi-
 tionibus tribuerit, ac multa cōgerit testimonia, qui-
 bus partim laudes Basiliū decātantur, partim hic er-
 ror eius defenditur. Sed quid opus erat de utroque
 ea commemorare, quibus non ignota est pietas
 Basiliū, & huius cæremoniæ antiquitas, quæ hoc lo-
 co defenditur.

Num uero ideo huius uiri scripta probanda er-
 runt omnia, quòd multis donis Dei fuerit clarus?
 Audimus quidem Pauli sententiam De traditioni- 1. Thess. 2.
 bus citari à Basilio, sed quàm benè uidendum est.
 Nusquam enim negauit Brenius Apostolicas reci-
 piendas cæremonias & traditiones; sed num quæ
 de cruce commemorantur, ab Apostolis traditæ
 sint, Brenius, ut par est, expendit. Nam quæ parem
 uim habeant ad pietatem traditiones commemora-
 tæ, nemo facile concedet. & rectè à Brentio alia Basi-
 liū sententia producit, qua docet Basilius, Omne uer-

bum aut rem oportere testimonio scripturæ sacræ confirmari, per consequens etiam traditiones. si uero eorum par est uirtus, efficacia & autoritas, quòd opus est eos scriptura confirmare. Hanc collectionem cum soluere nequit Hosius, pro more suo ridet.

Relectis traditionibus istis, ipsum etiam Euangelium reiici, minimè uerum est. Cum enim ipse Hosius fateatur substantialem Euangelij partem non esse traditiones, quomodo consequentiæ ratio ualeat, ipse uiderit. Etiam si em̄ (ut in exēplo permaneamus) omnes cruces ex templis auferantur, nec digitis cruces formentur, quas adorandas Sotus impiè asserit, Euangelio tamen sua constata autoritas, quæ firma erat priusq̄ hæc traditiōes pueriles excogitate essent.

Euangelium per illas cæremonias explicari absurdum est. Vt enim harum gesticulationum & signorum significationem teneas, ad scripturam recurrēdum est. Vt interrogatus quid sibi uelit signum crucis, ex scriptura docetur, cum ipsum signum mutum sit, q̄ loqui nequeat. Sic & de imaginibus quodque dictum est suprā, quàm mutæ sint & ineptæ ad docendum, sed paratæ ad fornicandum.

Quapropter quæ ex Patribus afferuntur de uisu signi crucis testimonia, magis sobriè intelligamus, quàm hic stupidus Episcopus, qui morem & cōsuetudinem sui temporis defendētes, quid honoris ueræ cruci tribuendum esset non ignorabant, quem
cum

cum ligno uel ludicris gesticulationibus non communicarunt.

Fugari dæmones signo crucis, quid magis ridiculum, quàm ludicrum illud dæmonum cum Iuliano spectaculum, quo Iulianus cum suo Mystagogo derisus fuit. Verū tu Hosi scias, nisi quis animo circumferat crucem Christi, hoc est, uera fide in Christo crucifixo confidat, non solum uanum, sed etiam perniciosum illi crucis signum fore. Sola enim fides repellit Satanam per Spiritum Christi inhabitantē, sine qua hæc cæremonia non superstitio solum, sed etiam magia rectè dicitur. Quam uirtutem cum uos signo tribuatis, magi estis & incantatores, sicut & Idolatræ.

Cæterum eius usum liberum esse dicimus, cum neq; mandatum sit diuinitus neq; prohibitum. allogare autem ei per se aliquā uirtutē, magia est & Idolatria. sicut suprâ de Imaginibus q̄q; responsum est.

Sed quod subiungit: Si uos has traditiones sustuleritis, uenient alij quoq; & tollent scripturas unâ cū ministro doctore, cum scriptū sit: non debere plures fieri magistros. Non esse ad creaturam confugiendum, hoc est, ad scripturam, ne nos obiurgare uideatur Apostolus, Quomodo cōuertimini iterum ad infirma & egena elemēta. Non ex istis egenis elementis, quibus cōtinetur scriptura, sed ab ipso Deo doctrinam petendam, illius uocem esse audiendam.

quod ille nobis revelauerit siue per uisiões, siue per somnia, tanq̄; Dei uerbum esse suscipiendum. An autem tales Prophetæ, inquit Hostius, iam exorti non sunt? Quid si cœlum ruiat? Cum hæ traditiones & cęremonię in Ecclesia obtinuissent, nulla penè habita fuit scripturæ ratio. Nunc ñisdem abolitis, sacra scriptura suæ authoritati in uera Ecclesia Dei restituta est.

Eiusdem furoris argumentum est, cum fateatur usum crucis non necessarium esse, nihilominus tamen eius consuetudinis cõtemptores peccare in spiritum sanctum uociferatur. Si uero in Spiritum sanctum peccat, quomodo necessarium non erit? Sed hos furores ipsi Hostio permittamus, qui in præcepto constitutus, sibi æternum exitium accelerat.

Ita ergo uindicata est Basilij sanctitas, ne tamen traditiones scripturæ sacre æquentur, quas si interdum Patres extulerunt, quo animo factum sit, supra expositum est.

De traditione precandi ad orientem etiam aliquid congerit testimonia. Verum si rationes expensas ab Athanasio adductas, facillè uidere licet, eam Apostolicam non esse, quæ super deprauatione scripturę fundata est. Dauid in Psal. inquit: Adoremus ad locum, ubi steterunt pedes tui Domine. Ergo orandum est ad orientem. Loquitur, n. ibi Propheta de tabernaculo & arca fœderis, quã appellat scabellum pedum

pedum Domini, iuxta quã adesse & populo suo responsa dare promiserat. Similiter & sententia, quæ ex Zacharia adducitur: Mons Oliueti est contra Hierusalem ad orientem, super quem stetit Dominus. Ergo ad orientem orandum est. Stetit etiam super montes, qui uel ad meridiem uel ad occidentem & Septentrionem spectabant.

Quapropter cum Christus suos doceat orare in spiritu & ueritate, sine loci alicuius definitione, nihil minus Apostolicum sciamus, quàm hanc traditionem, quæ magis uestigium Idolatriæ gentium sapit solem adorantium, quàm Apostolicam traditionem.

Minus uerisimile est Apostolorum iussu templa extructa esse, qui passim quocunq; locorum uenerant, docuerunt.

Postquàm uero Idolatria gentium ex animis hominũ euulsa, & populus fidẽ Christi amplexus est, etiam templa extruxerunt, in quibus ad audiendum uerbum Domini, & sacramentorum participationem & preces conuenirent. Quæ ut ad orientem solem tenderent, probabilibus rationibus fieri potuit, etiam si nulla pars pietatis in situ collocetur.

Sed quanta impudentia est peccati insimulare eos, qui altaria sua uel ad austrum, uel ad Boream uerterunt: qua in re, inquit Hosius, si quid erratum est imprudentia, ueniale peccatum est, ac dissimulatur non raro. Vbi non est Lex, ibi nulla trans-

gressio, à Christo & Apostolis cū nullæ latæ sint leges de extruendis templis, impietas est, peccatum facere ubi Deus nullum peccatum fecit. Atq; ex hoc loco uidemus, quàm infœliciter cedant plæruncq; humanæ traditiones, quæ ab initio fortassis aliquoties non malo consilio sed in libertate Christiana receptæ sunt, postea tanq; necessarię urgentur, cum opinio cultus accesserit.

Nostros nō edificare Ecclesias, quar; magna parsim est copia, sed destruere excelsa haud grauati sumus. Quod uero conquereris ea in stabula conuerti, est quod nostris gratias agas, quæ ut in cloacas conuerterent, sicut Iehu templum Baal, non minus graues causas haberent. Quid enim fuerunt Cappellæ passim in mōribus, collibus, saltibus, & uallibus extructæ, quàm excelsa: in quibus præter turpitudinem horribilis Idolatria exercebatur. Quemadmodum ergo in pñs regibus studium demolendi excelsa cōmendatur, ita in Principibus & pñs magistratibus merito laudandum est, quòd ex oculis hominum uestigia ueteris impietatis tollant.

Lutherum plerq; etiam si laudāda sciret, non aliam ob causam à suis respici uoluisse, quàm quòd à conciliorum autoritate sancita essent, mendacium est. id quod colligit fallacia à dicto secundum quid. Lutherus in gratiam conciliij nō uult sub utraq; specie communicare, ergo in cōtemptum eius plærq; agit,

agit, negatur consequentia. Cur enim in hanc uocē eruperit, Hosius non ignorat. Multi enim sunt, qui cum fateantur secūdam institutionem Christi laicis fieri debere dispensationem corporis & sanguinis Christi sub utraq; specie, tamen id sumere recusant, donec idem in concilio decretum fuerit. Lutherus contra docens, hac in parte nihil in gratiam concilij uel faciendum uel omittendum, sed ad institutionē Christi respiciendum esse. Ac utraq; parte sacramētum utendum, non quia cōcilium decreuerit, sed quia Christus instituerit hoc modo & non aliter dispensari. Libet hoc loco aliud quoq; & non dissimile exemplū afferre. Lutherus in libello ad Teutonici ordinis nobiles dissuadet, ne uxores ducant, quòd à Pontifice concessum fuerit. Si enim interueniente eius & concilij Decreto, in eius gratiam ducant, grauius peccare affirmat, qui uerbo Domini hominis decretum præferant, ac tales longè peiores scortatoribus scribit, qui pluris Pont. faciunt, quàm ipsum Deum, quod peccatum longè atrocissimum est. Ut enim uxores ducant, non in Pontificē & concilium, sed uerbum Dei expressum respiciendum esse docet, quod nulli ordini uitæ coniugium prohibet.

De trina immersione circa baptismum, quàm uerisimile Apostolos aliquid tradidisse, quod ipsi non usurpauerint, præsertim in tam solenni coetu hominum, qui recens ad fidem Christi peruenerant.

Gen. 17.

Baptismum necessitatis sacramentum dicimus in nouo testamento, sicut in ueteri apud populum Dei circumcisio fuit, quæ cum seuerissimum Dei mandatum haberet, ut pueri octauo die circumciderentur: Masculus, inquit Dominus, cuius præpuerij caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit: nihilominus legimus Iosue 5. quod populus, qui natus est in deserto per quadraginta annos latissimæ uitæ solitudinis, incircumcisus fuerit, nec tamen deleti sunt de populo Dei: nec dubium est multos interea mortuos esse, priusquàm hoc mandatum à Domino acciperet Iosue. Ita si maximè sententia Ioan. 3. de baptismo intelligatur, dum modo contemptus absit in casu inuitabilis necessitatis, infantem in Ecclesia natum sine baptismo saluari non dubitamus.

Prorsus desipere, ac sensum communem pariter cum ratione amisisse Hosium hæc, quæ sequitur, collectio docet. Quamobrem, inquit, cum certum sit, Apostolorum intentionem non fuisse, ut cuiusquam salus negligenter, quam absque baptismo consequi nemini licet, sicubi magna est baptizandorum frequentia, & est in MORA periculum, non solum hanc traditionem, uerum & ipsius Christi institutionem, qui sacerdotibus tantum baptisandi potestatem fecisse uidetur, sicubi eorum copia haberi non potest, rectè licet intermittere.

Fingit

Fingit Hosius periculū in tanta frequentia hominum, ne fortè aliquis ex hoc numero prius moriatur, quàm baptismum accipiat. quid magis ridiculum & stultum dici posset? cum interim Hosius arbitretur, sese opinionem suam bellè confirmasse. putidis ouis eiusmodi scriptores excipiendi erunt, qui nihil non temerè affirmare audent, ne in causa mala & deplorata muti esse uideantur.

Cum urgetur Hosius: Si Trina immersio Apostolica est traditio, cur eam posteri mutarint? ex Gregorio suo respondet: Ne quid habere cum hæreticis commune uiderent. Verum si nihil cum illis commune habere uoluerunt, cur non etiam scripturam sacram abiecerunt? Si uero fidei & pietati ipsorum nihil decersit, cum retinerent ^{εὐρακῆ} incorrupta, quid incommodasset eis trina immersio iuxta Apostolicam traditionem retenta?

Deinde dum significationem unius & trinæ immersionis anxie quærit Gregorius, quid præcipuè trinitatis nomine baptizato promittatur, prorsus silet, quod in baptismo potissimum spectandum erat. Apostolos formulam baptizandi à Christo traditam mutasse, Hosianum mendacium est, nec ex uerbis Lucæ Euangelistæ colligi potest, qui non qua forma, sed in quam fidem baptizati sint, eo loco docet.

Si regula Basilij ualet, traditiones parem uim

habere ad pietatem cum Ihs quę scripto tradita sunt, necessario sequitur, eos nō minus peccasse qui traditionem hanc de trina immersione omiserunt, quā Ihs qui etiam ipsum baptismum petēti denegauerint, ut cuncq; inficietur Hosius. Nam quod confugit ad tres dies sepulturę Christi & resurrectionis, quid ineptius dici possit? Semel sepultus est Christus, & semel resurrexit, aut igitur semel immergendus est, aut ad summum bis, si uel mortis uel resurrectionis opus hac traditione exprimi uoluerit Hosius. Deinde ut demus, triduanam sepulturam significari trina immersione, quę impietas est, huic cæremonię tribuere parem uim cum morte & sepultura Christi? Non ergo sola morte Christi, sed etiam hac traditione redempti sumus à peccato, morte, & æterna sepultura. Nec uirtute solius resurrectionis Christi, sed etiam uirtute huius traditionis resurgemus?

Quod ad traditionem attinet, quam ex Epiphaniō de perpetua uirginitate seruanda produxit Brēphat Hosius?

De Epiphaniū testimonij quibusdam, quid sentiendum sit suprā expositum est, qui fatetur se multa scripsisse, quę rumore ad ipsum perlata sunt. Nec sanctitati aut eruditiōi hominis quidq; detrahitur, etiam si non ab omni errore excusetur.

Profert cuiusdam Abdię testimonium, quem ex numero

numero 72 discipulorum fuisse credit, quo idem ex sententia Euangelistę Matthęi probare conat: Qui Regem Hirtacem his uerbis allocutus sit: Si hodie desponsatam Regis, seruus Regis usurpare audeat, non solum offensam, sed etiam crimen tam grande incurrisse dignoscitur, ut merito uiuens tradatur flammarum incendijs: Non ideo quidem, quia duxerat uxorem, sed quia sponsam sui Regis duxerat. Ita etiam tu ô fili charissime Rex Hirtace, sciens Iphigeniã filiam Regis predecessoris tui sponsam Regis cęlestis effectam esse & sacro uelamine consecratã, quomodo quęso poteris sponsam potētoris te tollere, & tuo eam matrimonio copulare? Audis hic Brenti, uirginem Christo dicatam? audis de manu Matthęi sacrum uelamen accepisse? audis præpositam uirginum plus quã ducentarum fuisse? audis quãtum crimen incurrat, qui sponsam cęlestis Regis effectam, sacroquę uelamine consecratam, tollere, matrimonioquę suo copulare fuerit ausus? quod ab Idolo uestro Islebienti, quod ab Oecolampadio, quod à Pellicano, quod à Bucero TER marito, quod ab alijs uestris non paucis factitatum esse, non ignoras. Hęc Hosius.

Sed qua fronte scriptorem incertę fidei ad contumeliam Euangelistę tantam producere audes homo impurissime? Quasi uerò nesciamus, uestros stultis illis, & confictis Legēdis orbem impleuisse?

Num Euangelista Matthæus nefas duxit, eam sibi Matrimonio copulare, quæ Regi cœlesti desponsata esset? Sic non nisi impias, Idolatricas, Turcicas & Iudaicas uel uirgines uel matronas ducere liceret. Christianæ enim quæ sunt uirgines, omnes Christo Iesu desponsatæ sunt. Quod ut magis παραδοξον esset in auribus tuis, non erubescet homo Christianus tibi in faciem dicere, sese inuitum uirginem in uxorem ducturum, nisi quam speraret cœlesti Regi desponsatam. Sed ne quid erres Hosi, non stultis illis uotis desponsationem definimus, sed quæ in baptismo fit agnoscimus, quando per lauacrum Regenerationis sanctificati, Christo adducuntur omnes Christi fideles. Deinde quisque in suo uitæ genere ambulat secundum uoluntatem Domini. Nec à Christo separatur, quæ honesto marito matrimonio iungitur sancta & Christo desponsata uirgo, in quo non est neq; mas, neq; foemina, neq; uirgo, neque uxor, sed omnes unum in ipso. Sic de sanctissimo Matrimonio ab ipso Deo instituto sentit purum hoc genus hominum, ut stulta uota stultarum uirginum iustificent homines impurissimi. Concilium Agathense Moniales quantumlibet uita earum & mores probati sint, ante annum quadragesimum prohibet uelari. Prælati uero Hosiani stultas puellas recipiunt, si maximè ipsorum uotorum ratio per se improbanda non esset.

Plus

Plus castimoniae & puritatis in sancto matrimonio esse, quam impuro hoc uitae genere, omnia collegia passim loquuntur: Vbi, ut de turpitudine, quae exercetur, taceam, cum sese maximè commixtione sexus illegitima non polluant captiuæ puellae & adolescentes, dum & naturæ ad generationem idoneæ & ipsi Creatori resistere conantur, quanta ac quàm horrenda incendia patiuntur?

Nec uero propterea uel uirgines uel uiduæ prohibentur in hoc suo uitae genere castitatem uouere Domino, hoc est, constituere secum reliquum uitae suae extra coniugium piè & castè transigere, sicut donum continentiae quibusdam concessit Dominus, ut sine istis incendijs castè, piè, & honestè uiuere queant. Sed hoc nomine se Deo magis gratas & acceptas esse, non est quod somnient, cum in Christo non sit neque uirgo neque uxor, sed omnia unum. cui tam placet castitas in Matrimonio uitae genere diuinitus ad propagationem sobolis instituto, quàm in uiduitate aut uirginitate.

Si quæ ergo absque opinione cultus Dei eiusmodi uitae genus suscipiat & proximo seruire constitutum habeat, quis est, qui eam ab hoc instituto repellat, modo consideret naturæ humanæ fragilitatem, nec temerè uoueat, quod postea præstare nequeat.

In explicatione loci Paulini de uiduis, quæ pri. *1. Tim. 5.*

nam fidem irritam fecerint postq̄ in Christum laici
 uire cœperint. quantum uociferatur contra Bren-
 tium, cuius interpretatio non solum à Patrum, sed
 etiam Caluini explicatione dissentiat. quia per pri-
 mam fidem eam intelligit, quæ in baptismo data est
 Deo. VERZ Caluini & Brentij interpretationes, si cõ-
 ferantur, quàm pulchrè consentiant, uidere licet. V-
 terq̄ enim fatetur, fidem suam dedisse uiduas Eccle-
 siæ in ministerium pauperum. quia conjugatæ hoc
 officium suscipere non potuissent. Dum ergo fidem
 reñcere dicunt, rectè intelligitur non de Monastico
 aliquo uoto, sed primò de fide in hoc officio data,
 qua receperunt sese perpetua lege cœlibatus suam
 operam Ecclesiæ addicere. Deinde etiam de fide in
 baptismo data, quam uolent contra officium & uo-
 cationem suam facientes: de hac posteriore hunc lo-
 cum exposuit Brentius: quo enim ruat hic sexus, cū
 lasciuire cœperit, tristia multarum exempla docēt.
 Sed esto, q̄ in explicatiōe diuersitas aliqua sit, num
 propterea iustam causam nobis insultandi te habe-
 re putas? Quotus enim quisq̄ Patrum in quàm plu-
 rimis locis non dico cum alijs, sed interdum secum
 ipse dissentit? Quod ergo in illorum scriptis fami-
 liare est, id nostris probo uerti non debet.

Miratur Hosius, à nostris uxores appellari, quæ
 cum perpetuã uirginitatem stultè uouissent, coniu-
 ges sunt. Et nunc mihi in mētem uenit uocis magni
 alicuius

alicuius Episcopi, qui, cum in exilium eijceretur Augustanæ ueræ Ecclesie pñ ministri, & ex illorum numero quidam de uxore quædam percontatus esset, eandem quam hic Hosius uocem emiserat: Ecce, inquit, isti nebulones, scorta sua uxores appellant. Hunc cœtum ornaret etiam Pygius, qui minus peccare scribit, sacrificulum cum scorto uiuētem, quam si post uotum impuri cœlibatus uxorem ducat.

Non ignoramus in eodem errore hæsisse quoq; D. Augustinum. Verum eius Authoritas tanta non est, ut uerbo Domini præferatur. Erant tum temporis nimij uitæ monasticæ admiratores & præcones, mirum ergo non est, si ei talis uox quoq; exciderit: Si uero tā inuiolata est Augustini authoritas, quid dicemus de S. Cypriani martyris sententia? qui de uirginibus scriptū reliquit: Quod si se ex fide Christi dicauerint, pudicè & castè sine ulla fabula perseuerent, ita fortes & stabiles præmiū uirginitatis expectent. Si aut̄ perseuerare nolunt, uel non possunt, melius est ut nubant, q̄ in ignē delictis suis cadāt. Et paulò antè: Intercedendum est cito talibus, ut separentur, dū adhuc separari innocentes possunt, quia diu di postmodum nostra intercessione non poterunt, posteaq; conscientia grauissima cohæserint. Cum igitur S. Martyr Cyprianus indissolubile inter eos matrimonium agnoscat, qua fronte tu incestum appellare audes, homo impurissime?

Cyp. lib. 1. Ep. pist. 11.

Putidum mendacium est, quod affirmat: neminē cogi, ut perpetui coelibatus legem suscipiat. Ordini enim Ecclesiastico hanc legē imposuerunt, qui per Christum & Apostolos ab ea liber fuit. Nunc uero ad illum ordinem nullus admittitur nisi in hanc Legem prius iurauerit. Vt cunque enim in Ecclesia ad docēdum aptus sit & idoneus, & diuinitus etiam excitatus, nisi coelibatum uouerit, à petitione sacerdotij arceatur. Horum igitur mendaciorum tandem hoc genus hominum pudere incipiat.

Agnoscamus præceptum, si quis uouerit quæ honesta & possibilis sunt, ut reddat. Sed quod præceptum extat diuinum, ut quis coelibatum uouere cogatur, priusquam sacerdotium in Ecclesia assequatur? Hic scio magis muti estis, quam pisces. Siquidem multis impossibilis est, quemadmodum Christus inquit: non omnes capiunt uerbum hoc. Et Apostolus: Vnusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius uero sic.

Si hominum in hac parte ualet autoritas, tam sacrosancta est nobis Cypriani sententia, qui hortatur ut nubant, non solum quæ non possint, sed etiam quæ non uelint perseverare, quam uobis reliquorum Patrum, quorum dicta pro communi errore tuenda adduxistis. Si qui diuersum suaserunt, quid fecerint, ipsi uiderint, sine scripturæ autoritate id fecisse, certum est.

Matth. 9.
1. Cor. 7.

In collatione coniugij & uirginitatis carpit Hosius Brentium, quòd dilsimiliter proposuerit, ibi em̄ dicat, coniugium seruare, hic uirginitatem uouere. Sed quid dicat Hosius, non animaduertit. Quod enim Brentius dixit utrumque liberum esse, ut hac ratione paria sint. Nec hoc quæritur, an liceat uouere uirginitatem. Cur enim non liceret ijs, quibus à Domino datum est? Sed illud quæritur, num alicui ordini hominum imponendum sit hoc iugum? Deinde si quis stultè uouerit, quod se minimè præstare posse intelligit, an liceat nihil obstante uoto ad ordinem naturæ & à Deo concessum remedium recurrere? Hoc inquam quæritur. Quare nõ est, quòd hic nodum in scirpo quærat Hosius.

Cum, quidquid Deo præstatur, ad dilectionem referri concedat Hosius, ut ex dilectione Dei & hominis procedant omnia opera. Dilectio autem præcepta sit & mandata à Deo, miror tam obliuiosum aut stupidum Hosium, qui Deo quidquid præstari posse arbitratur, quod non à nobis exigat, pro cuiusque admiratione. Quæ quo modo grata Deo esse possint, imple uiderit, cum ex fide fieri nequeat. Nam & uoluntaria sacrificia lege continebantur, ut homo de uoluntate Dei certus esset. Et si ea necessitate non exigebantur, qua reliqua in lege præcepta.

A Christo non separari, quæ honesto marito despondet uirgo etiã cõsecrata, supra demonstratũ est.

Quòd nunc Chrysoftomum Epiphanio præfert, quem satis suprâ laudare non poterat, quam sibi cõfiteri Hosius, ipse uiderit. Consistit aut̃ Chrysoftomi sicut & Basilij sententiã in hoc unico fundamento: cõsecratã uirginem alteri nubere nõ posse, quia Christo desponsata est. Sed quomodo consequentiæ ratio sit nulla, suprâ ostensum est. Nihil enim obstat spirituale cum Christo coniugium, quo minus legitimè uiro iungatur, quæ sese stultè & supra uires uouisse agnoscit. Nec ualent Basilij argumenta, ideo talibus cõiugium in peccatum reputari, quia pelsimũ coniunctionis huius fundamētum uoluptas secerit. Sic enim non contrahentes sed Paulum accusat, qui propter uitandam scortationẽ docet quemlibet habere propriã uxorem, cuius incitamētum uoluptas peruersa est in carne, qua si carerent multi, matrimonio abstinerent. Viuente uiro homine, uxori non licere alteri nubere non ignoramus. sed spirituali hac copula, etiam coniugio excludi quenquã, quàm absurdum sit, iam sæpe dictum est.

Cum igitur pro Brentio stent Christus, D. Paulus, Epiphanius cum S. Cypriano, pro Hosio uero, Basilius, Chrysoftomus & Augustinus, candidus lector meminisse uelit admonitionis Brentij, qua docuit, in quantas tenebras Ecclesia conijciatur, si à scriptura ad hominum iudicia ablegentur homines.

Ingens contumelia est in sanctum coniugium, &
de

de talibus scribit Basilius: impudicis manibus tractari ab eis immaculatam hostiam. Cum enim probauerit prius coniugium impudicum uitæ genus esse, tum quoque impudicis manibus tractari immaculatam hostiam concedemus. Sed utrum præstat, oré ne an manu contrectes panem sacramenti, quoré prius cum omnibus liceat coniugatis prijs, quid hinc conqueritur Basilius de ijs, qui ne manus & uniuersum corpus polluerent, coniuges facti sunt?

Quantūuis uero acriter pro hac sua lege pugnet, *Exceptiones uotorum.* tamē in quibusdā casibus solui posse cōcedit. Verbi gratia, si salus alicuius regni, quod alioqui necesse sit interire periclitet, aut aliud aliqd eiusdē generis. Si uero externam regni alicuius salutem, imo qd dicere pudet Hosiū, generis Regij conseruationem tā ti facit, quanti faciēda est non unius, sed multorum millium animarum salus, qui his stultis & impijs uotis captiui in igne deliciarum & æstu libidinis pereunt, quos honesto cōiugio liberari posse uidemus? Salus unius animæ cū preciosior sit externo regno, mirum, quomodo propter regni conseruationem unam animam periclitari uelint sua dispensatione. Sed hoc loco ualet Regula Cusani: Quod mutato iudicio Ecclesiæ, mutetur etiam iudicium Dei.

De digamia, quam est ineptus Hosius? Polygamiam in populo Dei ad Christi usque tempora toleratā esse non ignorat. Quare non est quod de sensu uer-

borum Pauli uociferetur, quem germanum reddidit Brentius. Nec in ea parte aliquid discriminis inter Episcopum & Laicos D. Paulus posuit, cum in eo requirit castitatem quæ in coniugio sacrosancta est & ueneranda. Neminem Episcoporum D. Paulus hoc ceu mandato ad matrimonium cogit. si uero sese continere quis nequeat, Polygamiam interdicit, quæ apud Iudæos consuetudine inualuerat, qua in parte nullum priuilegium lasciuiendi datum est reliquis Christianis, quibus docendi munus nõ est demandatum.

Quòd conqueritur à quibusdam ex nostris Polygamiam esse approbatam, Etsi nemo sanus, quod ego sciam, probet, quod in hoc argumèti genere editum fertur, tamen miror qua fronte in nostris hoc culpare audeat Hosius, cum sui ordinis homo non ignobilis Episcopus scilicet haud ita pridem librum ediderit, in quo laudes Sodomix canit, seq; nulla uia uenere delectari profitetur, sic fortasse à Principe Sodomorum edoctus.

Authoritate Ancyrani Concilij cum premeretur, quod eorum nuptias non damnat, qui uirginitatem semel professi, coniugati fiunt, Chalcedonensis decretum profert, quod eiusmodi personas pro excommunicatis habet. Cùm autem hæc duorum conciliorum decreta ex diametro & dissiapason pugnent, satis habuit Hosius Chalcedonen-

se præferre Ancyrano, quòd multitudine solum uo-
torum siue sententiarum pugnet. Sed Christianus
Lector hoc quoque loco meminisse uelit admoni-
tionis Brentianæ, qua piè monuit, in quantas tene-
bras nos Aſotici Prælati conſiciant, ſi patiamur
nos à Scriptura ſacra ad decreta conciliorum & S.
Patrum traditiones ablegari.

Certitudo enim doctrinæ coeleſtis non multitu-
dine hominum, ſed ueritate ſententiarum metien-
da eſt. ſicut praxiſ Eccleſiæ, & omnium temporum
hiſtoriæ teſtantur, Prophetarum ſcilicet & Apoſto-
lorum, quando luſtandum fuit cum hoc offendicu-
lo omnibus pñs, ne patiantur ſeſe numero ab ea do-
ctrina abduci, quam pauci, ſed à Spiritu ſancto edo-
cti amplectebantur.

Eodem modo & ad ſententiam Cypriani ineptè
& infulſè reſpondet, qui perſpicuè de uelatis uirgi-
nibus affirmat: Si quæ, inquit, perſeuerare no-
lunt, uel non poſſunt, melius eſt, ut nubant,
quàm ut in ignem delictis ſuis cadant. Cum e-
nim uideat, ſeſe nulla ratione elabi poſſe, Cy-
priano Sanctos Patres Aphricanos opponit,
qui diuerſum ſtatuering. Verum hoc non eſt
ad argumentum reſpondere. Hoc enim in
controuerſiam uenit, uter rectius ſentiat, Cy-
prianus ne, qui has nuptias probat, An col-
legium Patrum, qui contradicunt. Hic nos

ad scripturam iudicē prouocamus, ab ea nos uestri ad contradictionem Patrum abducunt, quæ nusquā in scriptura occurrit. In Patribus autem adeo est familiaris, ut ijdem nō solum cum alijs, sed secum ipsi sepenumero pugnent, sicut ad eludendum hoc testimonium Hosius Cyprianum hoc loco eius criminis libenter reum faceret. Sed utcūq; sese in omnes formas uertat, de uelatis Cyprianum loqui, nullum prorsus dubium relinquitur.

Similiter & ad sententias Augustini respondet, quem sibi ipsi facit cōtrarium, sicut de Cypriano cōmemoratum est, quare ex his quæ dicta sunt, quid ad hoc eius extremum refugium respondendum sit, lector mediocriter institutus uidet. Nam quod nobis semper de adulterio occinunt, iam aliquoties dictū est, prius probent sanctum matrimonium cum desponsatione per baptismum Christo facta pugnare, tum nos quoq; assentiamur non solum adulteria & incæstus, sed his peiora religiosorum coniugia.

Cum D. Augustinus eiusmodi personas non separet, quomodo adulteriū agnoscere potest? si quidem salua conscientia neminem in adulterio uiuere passus esset, quem salubri admonitione reuocare & emendare potuisset.

Frustra cōfugit Hosius ad distinctionē solemnem & priuati siue clandestini uoti. De quo uoto enim loquantur Cyprianus & Augustinus suprā demonstratū

stratum est: quapropter quæ suæ confictæ conciliatio-
 ni fidere non audeat, uerba eius declarant, cum sem-
 per addit: de simulata uirginitate loqui uidetur. cur
 non ait, loquunt, nisi quia in conscientia conuictus,
 nouit longè aliam Augustini & Cypriani esse senten-
 tiam, quàm ipse fingit. Quare hac distinctione non
 elabatur. Siue enim priuatim siue sollemniter promi-
 seris, quod citra iacturam æternæ salutis seruare ne-
 queas, uerbo Dei non teneris, quod omnibus uo-
 tis dominatur, sicut aliàs copiosè explicatū est. Sub-
 stantiæ enim uoti coram Deo, si quid ualeret, hac so-
 lennitate nihil accedit, sicut nec quidquid ei adimitur
 priuata sponcione.

Epiphano Græco cū Innocentio Latino pulchrè
 conuenit: Ergo orientis & occidentis eadem de uo-
 tis est sententia. sic colligit Hosius, ad sarcindas cali-
 gas magis quàm Pōtificiorum errorum defensionē
 apus. Regulam Inductionum non probè obserua-
 uit, quæ tum constat, quando dissimilia exēpla non
 reperiuntur. Vt cunq; ergo Epiphano cum Innocē-
 tio, non tamen cum Cypriano conuenit. Ac prorsus
 similis collectio est ei, qua quis colligeret: Rex Tur-
 carum non credit Christum esse uerum Deum, Idē
 multi in Germania præsertim ex sacrificulis credūt,
 quibus doctrina de Deo & inferno ludibriū est, Er-
 go idem in Turcia & Germania creditur. Quàm in-
 epta hæc esset ratiocinatio, cum multos inuenire li-

ceat, ut cunq̄ deliret mundus, qui Turcicam imper-
tatem execrentur, & de filio Dei rectè sentiant, qui-
bus illorum impietas nihil præiudicat.

De scādalo, quod blaterat Hosius, nihil est, quod
eiusmodi conu ges sibi metuant: animæ suæ consu-
lunt, quo cōsiliō nemo bonus offenditur, sed pro ui-
rili eiusmodi pios conatus iuuare tenetur. De scan-
dalis tollendis, si uobis tāta cura est, cur in Monaste-
rijs nō tollitis, ubi omnis generis nefandæ libidines
exercentur, mirum, quod propter ipsorum turpitu-
dinem in uniuersum mundū non animaduertat Do-
minus. Quapropter nō iuxta charitatis regulam, ut
tu uociferaris, moderamini omnia, sed contra illam
illicitas libidines mauultis tolerare, quàm sancto of-
fensæ genere emendari, dum impudenter & sine fron-
te asserere audetis, minus peccare sacrificulū uel Mo-
nialem dum scortetur, quàm si matrimonio alteri
iungatur.

Optaremus minus offendiculorū in nostris el-
se Ecclesijs, sed quod studio quenq̄ offendere cone-
mur, id demum Hosio non indignum, puridum est
mendacium.

De Traditione, quam Epiphanius tanq̄ Apo-
stolicam Ecclesiæ obtrudit, q̄ quarta & sabbatho ieiun-
andum sit, quàm frigidè responderet:

Principio rei ueritate conuictus fateri cogit, Apo-
stolos de diebus ieiuniorū nullam legem iulisse, quā
illū

illi tamen Apostolorum nomine in Ecclesiam inue-
ctam igni & aqua & quouis genere suppliciorum
crudeliter tuentur.

Deinde ad consuetudinem confugit, quæ pro le-
ge habenda sit. Sed iam sæpe ex Augustini senten-
tia respondimus, consuetudinem nihil præscribere
ueritati, quæ mala cum est & conscientiarum carnifi-
cina, nihil aliud quàm inueteratus error ex sententiâ
Augustini & Tertulliani dici debet.

Dissimilitudo leiuniorum, quam ipse Hosius ex
Philone exemplis demonstrat, quàm uana sit eius
persuasio, docet.

Sed præstat audire pulchram rationem & uerè
Episcopalem. Cùm Paulus præceperit, perpetuò du-
cendam sobriam uitam, cur Pontificium genus eam
adferiam quartam & profabbatum, retulerint. uer-
ba eius adscribã, ne quid calumniari uidear. Quod
autè scribis (Breni) Apostolos docuisse, perpetuò
ducendam esse sobriam uitam, quis est qui neget?
nec aliud nunc quoq; docet Ecclesia. Verùm non
omnes capiunt uerbum hoc. Quare nostræ datum
est hoc infirmitati, ut quoniam perpetuò non pote-
ramus, certis tamen diebus abstinere, quibus
Christi simul passi pro nobis & mortui memoriam
recoleremus, hæc Hosius. Eãt nũc Lutherani & hæc
traditionẽ Apostolicam conuellerent. Quid est
spũ stuporis percuti, & in reprobã mentẽ dari, si hoc

non est. Digna certe est huius Episcopi impudentia propter quam ex suggestu putridis onis à mulierculis pellatur.

Pergite igitur uos uētres, uos amphorę Bacchi, & genio indulgete die Dñico, feria secūda, tertia & quinta. Nam hoc datum est uestrę infirmitati, cum hoc uerbum: sobrii estote omni tempore, nō possitis capere. Verū miror, non animaduertere Hosium, quid iisdem Monastici uētres pari ratione eidē obijcere possent. Cum uotum exigat ab ipsis perpetuam castitatem, & non omnes capiant hoc uerbum, sicut experientia testatur, concedatur hoc ipforum infirmitati, ut, quoniam perpetuo nō possint abstinere, certis tamen diebus abstineant, reliquis diebus liceat ipsis impunē scortari sicut & helluari.

Vociferati sunt hactenus, doctrina de iustificatiōe & gratuita remissione peccatorū homines dissolutiores factos, & quotidie dissolutiores fieri, quę huius causa non est. Sed nunc audi Christiane lector, quibus legibus tuam uitam hic uenter astringat. Dispensatione facta, ut minus sobriē uiuas alijs diebus, quarta & sexta feria si ieiunaueris Deo & Ecclesię satisfactum est. Sic scilicet Ecclesia dispensat contra sobrietatem cum uestra crapula: sed sacrosanctū matrimonium in uelatis est capitale crimen, & ad nullam pœnitentiā admittendū, nisi persona iun-
ca

ta erat. Sic stulticia & impietas eorum manifesta fit omnibus.

Minus in hac traditione fulcienda sibi constat Hosius, quam in priore, nunc enim dicit Apostolos nullam regulam tradidisse, secundum quam ieiunetur: paulo post eius oblitus scribit, qui perpetuo non possent, quarta saltem & prosabbatho, sicut erant ab Apostolis edocti, ieiunabant. quomodo, quaeso, edocti, qui nihil horum tradebant? Tandem ad traditionem confugit non scriptam sed uiua uoce traditam. Idem Augustini testimonio comprobare conatur, qui ex diametro cum Hosio pugnat, sicut uidere est in Epistola 118. Vbi autoritate Ambrosii per Augustinum mater eius de ratione ieiunandi longe aliter instituitur. Cum Romam uenio, inquit Ambrosius, ieiuno sabbatho, cum hic sum non ieiuno, sic etiam tu, ad quam forte Ecclesiam ueneris, eius morem serua, si cuius non uis esse scandalo, nec quenquam tibi. Haec Ambrosius Augustino, quam sententiam Augustinus tanquam coeleste oraculum habuisse affirmat, eamque matri tradidit, quae eam libenter amplexa est. Quid evidentius afferri posset ad Hosii uanitatem refutandam, qua nobis tanquam Ecclesiae uniuersalem contuetudinem feria quarta & prosabbatho ieiunandi obtrudit morem, qui ab ipsis Apostolis descenderit.

Desine ergo nobis sathanismum blasphemum obtrudere, dum libertate nostra utimur, in qua nos filius.

Dei uocauit. Offendiculum hoc acceptum est, non datum. non ignoramus, infirmorum in fide rationē habendam, sed uicissim si qui explorare uolent, quā in Christo habemus, libertatem, illis exemplo Apostoli, ne ad momentum quidem cedemus. malicia in uobis est obstinata, nulla infirmitas: qui etiā manifestos errores defendere conamini, ne una atq; altera putridi ædificij uestri futura euerſa totum corruat quod superædificastis uanitatis.

Quām dolet Hosio: Brentium de uino miscendo aqua non stare sententiæ D. Cypriani, quem hoc loco ad coelū usq; extollit, paulo antè minus reuerēter tractabat, ut uideas eum Patrum sententias cum libet probare, cum non libet, reprobare. Id quod de nostris uerè affirmare non potest. Non enim pro libitu nostro, sed scripturæ autoritate, eorum scripta partim probamus partim improbamus, quales lectores suorum scriptorum habere Augustinus quoq; uoluit.

Rationem Cypriani refellit Brentius uerè & modestè, uidelicet propterea Christum non separari ab Ecclesia si maximè uinum aqua non misceatur. Hosius cum contrà probare teneatur separari, aut rationem Cypriani esse friuolā, ad aliud extra propositū confugit, asserens Christum separari ab inobediētibus. Sed quid hoc ad præsens institutum? Scimus Christū separari ab inobediētibus. sed si uinū aqua non

non misceatur, separari, ipse Hosius asserere non audeat, & utitur cōsuetō dubitationis uocabulo, Videat, scilicet Hosio & similib, nobis uero minimè uideat.

Deinde perspicuum est in collectione Cypriani plus esse in conclusione, quàm est in præmissis, Sic enim argumentatur Cyprianus.

Hoc offerendum, quod Christus obtulit, Christus obtulit uino, Ergo sacerdotes miscere debent uinum aqua, pro hac conclusione inferre debuisset: Ergo sacerdotes uino offerre debent. Id quod principaliter Cyprianus intendit, contra eos, qui pura aqua offerrebant.

Ad hæc uerbis Cypriani uim facit Hosius, dum ea ad significationē restringit, quam Cyprianus re ipsa intelligit. Non enim dicit significatur Christus separari ab ecclesia, sed inquit, separatur, nisi fortè ad eorum opinionē deflexerit Hosius, qui res sacras in cœna significari & non exhiberi sentiunt.

Quod si principalem finem huius Mysterij consideramus & uerba Christi expēdimus, res plana est: sicut enim aqua baptismi sese nobis cōmunicat, ita & uino Cœnæ suæ nobis sanguinem suū distribuere uoluit, ubi præcipuè non quid significet, sed quid exhibeatur, cogitari debet.

Miratur Hosius, cum Cyprianus oblationis meminerit, Cœnæ nunquàm, cur Brentius hæc eius uerba ad Cœnam referat, & oblationis nomen

auerferetur. Nos uicissim ex Hosio querimus, cum in Paulo uocabulum Coenae legatur, sacrificij uero in hoc negotio nusquam, nec in Euangelistis aut D. Paulo, cur ipse malit Patrum quam Apostoli uerbis & phrasibus addictus esse? Coenam Dominicam appellat Paulus, & de edenda carne, & bibendo sanguine Christi loquitur & prolixè disputat, de offerendo autem negry quidem. Cyprianus phrasi suis temporibus consuetata utitur, & quomodo uocabulo oblatiōis utuntur patres, saepe explicatum est, id quod Hosius quoque non ignorat, quapropter mirari desinat.

Augustini sententiam de diebus festis, cum secudum praescriptum scripturae seuerè iudicet Brentius, contumeliosè in ipsum tanquam uiperarum progeniem inuehitur Hosius. quia uero ordinem non conuellit, sed de libertate Christiana disputat, contra quam Apostoli nullas leges tulere, quid habet, quod iure reprehendere queat? Nec tanta fuit Augustini, quanta est Hosij arrogantia, qui omnia sua dicta pro oraculis caelestibus haberi uelit, quorum multa sua sponte retractauit, de pluribus alijs si admonitus fuisset, dubium non est, quin ueritati & rationibus euidentibus celsisset.

Nunc paucis ad utriusque Epilogum de Traditionibus. Brentius concludit: cum Pontificij suas traditiones ita efferunt, ut non erubescant eas certissimum fundamentum fidei appellare, Sathanam meditari abolitionem

abolitionem & extremum contemptum scripturæ sacræ & æternam Ecclesię internecionem. Id non solum firmis argumentis confirmavit, sed superioris sæculi tenebris testatum fecit, ubi ferè totus orbis Christianus in illis externis hæsit cæremonijs & traditionibus humanis, in quibus etiã uerum Dei cultum collocavit. Veram scripturæ sententiam qui non uisset populus, quam Doctores, sacrificuli & Episcopi ignorabant.

Contrà Hosius in errore semel animo concepto obstinatè perseuerãs, in sophistica sua perdurat: traditiones priores scriptura asserens, ad quæ supra satis responsum est. De quibus enim Traditionibus loquitur Brentius declaratum est, hoc quasi non intellegat Hosius, silentio præterit, & de traditionum antiquitate clamitat, de qua inter nos non controvertitur.

Deinde traditiõibus docet insigi animis nostris beneficia Christi, inter quas numerat ludicras & histrionicas gesticulatiões sacrificulorum, quibus beneficia Christi obscurantur & non illustrantur, præsertim cum stipes & muta animalia eas exerceant, sine doctrina. Sed ad hæc supra quoq; responsum est, Dominum nobis nõ proposuisse tales lodiceos concionatores, sed Euangelij præcones, qui uoce nõ gestibus beneficia Christi exprimerent, & populo si deliter traderent, & manifestè dixit: sese frustra coli

mandatis & doctrinis hominum, quæ eius generis sunt, ut tam doctores quàm auditores in foueam præcipitent.

Ut indices suos non solum scripturæ conferat, sed etiam præferat, operæ precium est eius uerba audire. Nam quod ad scripturas, inquit, & ad prædicationem attinet, non perinde mouetur ijs uulgus, cum non æquè intelligat, uel quæ dicuntur, uel quæ scribuntur omnia, & sunt multo plures, qui legere nesciunt, neque datur omnibus audiendi facultas. hæc ille. Quis credat sanæ mentis esse Hosium? Plus uirtutis tribuit ludicris suis actionibus & gesticulationibus ad permouēdos animos auditorum, quàm organo diuinitus instituto scripturæ & eius prædicationis plus perspicuitatis ad docendum inesse gesticulationibus quàm doctrinæ, cum non, nisi præeunte doctrina, cæremoniarum & gesticulationes intelligi queant, sæpenumero ipsis sacrificulis ignotæ. Nō enim adduci possum, ut credā inter mille sacrificulos esse, qui rationale diuinorum officiorum legerit, ne dicā memoriam mandārit, ut omnium cæremoniarum suarum ac traditionum rationē plebi reddere queat. *φλυαρία* ergo est, quam hoc loco traditionum facit mentionē. Contra scripturæ sacræ ea est perspicuitas, ut ex illa etiam imperiti doceri possint. Quod uero stipitem à stipite doceri autumas, quanta insania est? num statua quæ lignum est, lapis aut æs mutum, plus docere.

tere poterit quàm scriptura lecta aut prædicata, quæ ex ore docentis sonat. Nec refert, quod pauci legere sciunt. Sed quòd ais: paucis audiendi facultatem dari, id sacrificulorum uestrorum fit culpa, qui aut non possunt aut non uolunt docere, quorum scientia tota in istis gesticulationibus consistit. Spectatores requirunt murmuratores sacrificuli non auditores, qui docere nesciunt. Quòd si loco mille Missarum una concio habeatur de beneficijs & merito Christi, una concio plus docebit & edificabit rudes & imperitos, quàm si spectando sacra uestra flexis poplitibus callum ducant.

His igitur rationibus traditiones uestras non fulcietis sed euertetis: quàm enim nullus fructus ex mutis sacris uestris ad populum redeat, examen conscientie docet, qui summus cum fuerit, hypocritis est, cum ignorantia beneficiorum Christi coniectua.

Ne quid intermittat Hosius, quòd ad inflammandum Serenissimi Regis animum faciat, quo minus piam doctrinam amplectatur, eiusque assertoribus hospitium in regno suo concedat, Serenissimæ Maiestati eius pios Euangelij ministros, tanquam Satanæ satellites & organa proponit, quorum opera non solum traditiones Ecclesiasticas, sed uniuersam quoque scripturam è medio tollere conetur, ut memoriã beneficiorum Christi oëm funditus deleat.

Non ignoro, quem hoc loco petat Sycophanta. Is pro se respondeat. Sed hoc mendacio & calumnia nos gravare, quibus cum fanaticis hominibus nihil est commune, hæc demum longè omnium atrocissima est contumelia & iniuria. Quàm reuerenter enim de scripturæ sacræ authoritate sentiant & loquatur nostri, si nō aliunde, uel saltē ex Brentij Prolegomenis cognoscere potuisti. Eius armatura potissimum & gladio instructi, non uobiscum solum, sed cum omnibus ueræ doctrinæ ac pietatis hostibus in certamē descendere audemus. Hæc nos perspicuè de uoluntate Dei erga nos & sufficiēter docere potest. Eā uos literam mortuam & occidentem appellatis, quæ sit ambigua, nihil respondens, nec se explicās. In scriptura sacra non omnia ad salutem necessaria contineri, Scripturam alio tempore esse aliter interpretandam, Eandem magistrum mutum appellat tuus Auzorus. Hæc sunt Epitheta & honorificæ laudes uestræ, quibus scripturam sacram diuinitus inspiratā, ornatis Papistę, de qua re in Pericopis Brētij plura.

Contrā traditiones uestræ quas Ecclesiasticas appellatis, uobis fidei sunt fundamentum, quæ plus ad permouendum animos hominum ad ueram pietatem faciant, quàm ipsa scriptura sacra, de quibus Esaias cum filio Dei concionatus est: Frustra me colunt, docentes mandata hominum.

Iudicent hinc Prophetę, iudicēt Apostoli, iudicet uera.

vera Dei Ecclesia, iudicet Christus, iudicet totus orbis, utra pars maiore reuerentia scripturas complectatur, in earum authoritate asserenda & retinenda plus ac magis piè laboret: Vos ne, quibus scriptura tantum ualet, quàm fabulæ Aesopi, quibus instar statuas est, Imò minus faciat ad permouēdos animos hominum. An uerò nos, qui agnoscimus & prædicamus, scripturam sacram esse organum Diuinitus institutum, per quod spiritus sanctus homines de uoluntate sua doceat, regeneret & Deo adducat, quæ ad salutem æternam cognitu necessaria sufficienter & perspicuè doceat?

Ac tantum abest, ut traditionum humanarum abolitione hoc quæramus, ut scriptura quoque aboleatur, quin hanc solam ob causam abolitæ sunt plæræque, ut scriptura sacra restitueretur, & suus locus in docenda & instituenda indocta plebe concedatur, quæ hactenus sub Papatu per traditiones in miseram captiuitatem redacta erat, cum de uoluntate Dei ex scriptura non doceretur.

Obnixè ergo & humiliter Sereniss. Regis Poloniæ Maiestatem oramus, ne eiusmodi clamoribus uanis aures suas præbeat, quem in hac parte iudicem ferre possumus, quemadmodum omnes uerè Christi fideles in toto Christiano orbe dispersos. Speramus etiam hac Hostij uanitate in re tam manifesta perspecta & cognita Sereniss. eius Maiestatem in reliquis

quoque minus fidei Hosianis calumnijs habituram.
 Et hæc quidem de traditionibus, quam uerè Brē-
 tius, & quam impiè & peruersè Hosius, recitasse sa-
 tis sit. Iudicium penes pium & Chri-
 stianum Lectorem esto.

Refutatio Quinti libri,

QVI INSCRIPTVS EST,

DE Ecclesia Catholica.

Tatim ab initio prolixè enumerat, quo-
 modo hæretici semper ueræ Ecclesiæ ti-
 tulum sibi uendicauerint. Qua com-
 memoracione non erat opus, siquidem
 hoc nemo negauit unquē. Sed quàm uerè hoc in con-
 trouersiam uenit. Ita nos quoque cum aduersarijs nõ
 de nudo titulo disputamus, sed de rei ueritate, quæ
 scilicet sit uera Ecclesia & quæ falsa. Sicut enim Papi-
 stis hic titulus nihil prodest, nisi possideant rem, &
 deoque res ipsa sint, quæ hoc nomine designatur ita
 nobis nihil nocent probrosa & contumeliosa hæ-
 reticorum nomina; modo ex parte nostra inuisa
 stet ueritas.

Lutherus

Lutherum arrogantia huius tituli inflatum, totū orbem Christianum indicta causa cōdemnasse Hosianum mendacium est. Diuersum testantur scripta eius & acta, qui summa humilitate causæ cognitionem petijt ordinariam, & ab initio sese humiliter etiam hostium iudicio subiecit.

Homīnem fuisse non negamus, cuius scriptis tantum fidei adhibemus, quantum auctoritatibus scripturæ adductis meretur, qui ipse Lutheranus esse noluit in his, quæ uerbo Domini repugnant.

Osiandri iudicium non improbauit Philippus, sibi scilicet non propterea credendum, quia plures sint ab eius parte: Veritas enim, sicut suprā dictum est, non pluralitate adherentium definitur.

Positum ergo sit: Titulū neutri parti quidquam præscribere, nisi rei ueritas comprobetur.

Ea quomodo definienda sit, inter partes non constat. Quid nominis, non litigatur: omnibus enim notum est, quid Ecclesia & quid Catholicō significet. Sed quid res sit, quæ Ecclesia Christi appellatur, & quam Christus pro sponsa sua agnoscit, cuius in scriptura passim tot encomia extant, ac prærogatiue, de hoc litigatur.

Hosius tanq̄ egregius dialecticus, quomodo definiat infra uidebimus, q̄ in explicatiōe noīs suam uel inscitā uel maliciā prodit, dum Brentiū carpit, qui flagitiā etiā Catholica dixerit. Si ualder nihil prorsus

nullamq; personam excludit, fatebimur in gratiam
 Hosij Adulteria non esse καθολικόν. Et si nobis cum
 Salomone Christus cōtradixerit. Quis enim potest
 dicere mūdum est cor meum, cuius affectum etiam
 Christus hoc crimine notauit. Non usq; adeo noui
 tatis studiosus est Brentius, quemadmodum uocife
 raris, sed stoliditatem uestram reprehendit, qui Ec
 clesiam multitudine & non ueritate Doctrinæ fidel
 & sanctarum uirtutum definitis, quæ in hoc conspi
 cua est. Nam si pluralitas, qua potissimū uos pugna
 tis Ecclesiam facit Catholicam, plures sceleratos, q̄
 pios inueniri, confitearis necesse est.

Sed ad rem. Priusq̄ Ecclesiam definiat, occasione
 arrepta, cum Brentius scripsisset, Papistas officium,
 quod solus Christus habet, trāsferre in humana o
 pera, Probat de præcipuo doctrinæ Christianæ ar
 ticulo suos Catholicos rectè sentire & credere: Affir
 mat quidq̄ sit propitiationis id soli Christi tribui.
 Hæc uerba si prima facie inspicias, uidentur aliquā
 pieratem & fidem præ se ferre. Quibus iam assuefce
 re incipiunt, postq; uident etiam à suis explodi illas
 crassas phrasas: homines suis operibus posse Deum
 placare & remissionem peccatorum consequi, Chri
 stum expiasse peccatum originale, homines autem
 meritis operum suorum expiare peccata actualia, si
 cut Thomas Aquinas scribit. Verum si explicatio
 nem inspicias, sub hac pia loquendi forma ueterem
 impietatem

impietatem retinēt, & simplicibus caliginem offundunt. Expressē enim postea docet, uitā eternam nostris operibus dari, addita hac limitatione, Verūm non propter eorum, quatenus à nobis proficiscuntur dignitatem, sed propter Christum, cuius manū opera sunt. Nos ex scriptura docemus, uitā eternā rōne meriti deberi nobis propter opera & passiōes Christi, quę fecit & passus est Christus priusq̃ nasceretur. Hosius contrā docet nobis uitā deberi propter opera quę Christus in nobis facit, & quę suo merito sanctificauerit, ut essent meritoria. Quid hoc aliud est, quā partem glorię Christi in nos quoq̃ trāsferre, siquidem nos illorum operum adiutores sumus, dum membra nostra illi arma iusticię exhibemus: sic non solus Christus suis operibus nobis placavit Patrem, sed nos cum illo, siquidem non sine nobis, ut cum Hosio loquar. Hęc, inquam, uetus est impietas. Paulus inquit, absit à me gloriārī nisi in cruce Iesu Christi. Et iterum: Vnius obediētia iusti constituentur multi. Hunc textum corrigit nobis Hosius, & docebit, nō unius Christi extra nos facta obediētia, sed nostra cum illa, hoc est, duabus obediētis iusti constituentur multi. Execranda impietas, quanta latibula quæras, cum uideas te in lucem produci ex tenebris. Certum igitur est & luce meridiana clarius, quod Papistę honorem Christi in sua opera transferunt, quod non solum dimidiare est,

sed prorsus Christum negare. Nusquam enim est
Christus ille, qui saltem aliquam partem nostrorum
peccatorum expiauerit.

Bona opera fidelium, sanguine Christi resperla
esse non negamus, quemadmodum supra quoque
expositum est, non ut mereantur, sed ne & ipsa dam-
nentur, quibus adhuc imperfectio adhæret, quæ ue-
nia indigent, quomodo ergo remissionem & uitam
promerebuntur? Quapropter dum illis operibus,
quæ nunc Christus per nos fecit, reconciliationis &
propitiationis honorem detrahimus, Christo nihil
detrahimus, sed meritum crucis eius amplificamus,
cui soli, non operibus, quæ in nobis facit, satisfactio
pro totius mundi peccatis secundum doctrinam Pro-
pheticam & Apostolicam adscribitur. Hac ergo im-
pietatis nota à nostra, distinguit Papistica Ecclesia.

Brentius, ne Andabatarum more pugnetur, Quid
Ecclesia sit, definit: uidelicet cœtus piorum hominum
qui uerè in Christum credunt, qua definitione om-
nia noie fidei & Christi includit, quæ ad uerè Chris-
tianum hominem pertinent.

Eam eludit Hosius, dum addit: multi profitentur
hoc seculo Christum, qui tamen in Christum non
credunt. Sed pro ratione sue dialectices soluit, quod
est allegare inconueniens. Brentius de uera fide lo-
quitur, Hosius de professione, quæ sine uera agni-
tione esse potest.

Cum

Cum Brentius dicit : ad solos electos iudicium pertinere, & hoc loco fateatur, hypocritas interdum ad gubernationem Ecclesiæ peruenire, ad quos tamen iudicium non pertineat, sibi ipsi non contradicit. Si enim uerè pronunciare uolumus, iudicium non nisi ad uiua membra Christi pertinere, qui spirituales cum sint, soli iudicare possunt, & ipsi à nemine iudicari. hypocritis si deferatur iudicium, errore fit, sed non iure, quorum peruersitas si demonstrata fuerit, illorum iudicio non esse standum, suprâ euidenter comprobatum est, quos tantumdem pro uiuis membris Christi reputamus, donec suam impletatem produunt.

Deinde repetit hic usitatam tergiversationem, cū nos loquimur de iudicio in explicatione doctrinæ, Hosius respōdet de absolute & sacramento rû administratione, quibus administrantis hypocrisis nihil derogat,

Vocabuli æquiuocatione ludit, dū probat: nō solū electos esse ecclesiā, cū in ea sint etiā mali. Aliās. n. dictum est q̄ latè pateat huius uocabuli significatio. Vere ipsa phrasis hoīs inscitā detegit, cū imp̄h̄ sint in Ecclesia, hoc est, in illo cœtu, q̄ uerè Ecclesia Christi est. Ideo non sunt Ecclesia. Et rectè dicitur Ecclesiam non nisi electorum esse. Occurrit modo, quod suprâ de Vergerio scripserat: eum nunquā fuisse ex suis, hoc est, ipsorum Catholica Ecclesia, quo

deficiente corpus Christi multum sit leuatum. Ego uicissim honestissimam matrem tuam iudico non parum leuatam & mundatam esse, postq̃ tantum sterquilinum enixa est. Quis Vergerius sit, norunt multi boni, qui cum uestre impietati seruiret, gratus erat & insignis, utcunq̃ tum temporis etiam pollueretur. Nunc postq̃ Dominus illi oculos aperuit, ut hoc ccenū, quo uolubatur, agnosceret, eiq̃ renunciarer, prauus in Ecclesiæ corpore humor audire cogitur.

Cum Brentius dicit: Ecclesiam non renasci ex successione, cauillat Hosius, quasi successione prorsus & simpliciter oppugnet, cui Brentius tantum tribuit, quantum doctrina præstent, siquidem in piorum locū peruersi doctores succedere possunt. sicut Apostolus Episcopos Ephesinæ Ecclesiæ monet: Ego enim scio, inquit, quoniam intrabunt post discensionem meam Lupi rapaces in uos, non parentes gregi. Ex uobis ipsis exurgent, uiri peruersa loquentes, ut abducāt discipulos post se. Quantiū igitur simplici successioni, quæ testimonio doctrinæ caret, fidendum sit hisce uerbis docet. Quod si uero cū successione doctrinam coniunctam uultis, cur eius examen reformidatis?

Inuocationem sanctorum, ut antiquitatis nomine uenditer, ab ipsis inquit, propemodum Apostolorum temporibus Patres docuerūt. Quid sibi uult dicitio,

dictio, Propemodum: cur non Apostolis quoque tribuitis? Sed in conscientia conuicti estis, hanc Idolatriam Apostolis ignotam fuisse, qui Christum predicarunt unicum intercessorem & mediatorem, cuius munia cum sanctis uos partiti estis. Ac tantum abest, ut hoc praeceperint uel docuerint Apostoli, ut quemadmodum supra ex Epiphanio descriptum est, expresse prohibuerint. Deficient quidam, inquit, à sana doctrina attendentes fabulis & doctrinis demoniorum. Erunt enim, inquit ex sententia Pauli, mortuis cultum diuinum praestantes, quemadmodum etiam in Israel coluerunt. Et qualis fuerit cultus, quae praecedunt, indicant: Narrant, quod quaedam mulieres illic in Arabia è partibus Thraces, hanc uanitatem inuexerunt, ut in nomen semper uirginis (Mariæ) collyridem quandam sacrificent, & simul congregentur, & in nomen sanctae uirginis ultra modum quod tentent agere, nephario ac blasphemio negotio, & in nomen ipsius sacra celebrent per mulieres, quod totum impium est ac nefarium, alienum à predicatione Spiritus sancti, ut sit totum diabolicum opus, & spiritus immundi doctrina &c.

Quae omnia, si conferas cum ea impietate qua ad statuas D. Virginis concursum & sacrificatum est, ludicra uidebuntur, de quibus Epiphanius loquitur: Loquuntur hoc redditus D. Virgini dicati annui, quibus eius fauorem & gratiam homines super-

Epiph. contra Collyridianos.

stitiosi sibi demereri uoluerunt. Eat nunc Hosius & sanctorum inuocationem nobis tanq̄ Apostolicam & Catholicam obrudat?

Non negat Brentius, malos posse eligi ad Ecclesie gubernacula, cum hoc experientia testetur. Vere non uitam solum dissolutam, sed peruersam doctrinam reprehendit, propter quam illis nulla obedientia debeat, de ea tu interrogatus, de moribus semper respondes.

Ad Apostolicum munus qua fronte audes affirmare, dignos & idoneos uocari, qui partim nunquam in animum duxerunt docere & concionari. si qui præstant, minimè Apostolicè præstant, dum homines à Christi merito ad suorum operum merita, per inhabitantem CHRISTVM facta, abducunt.

Impiè dictum est: hominem nescire an electus sit. De alijs sicut pronunciare non possum, ita de me ut sim certus, salus animæ meæ exigit, siquidē Spiritus sanctus arrabo uitæ æternæ, nostræ consciētæ, seu, ut Apostolus loquitur, spiritui nostro testimonium perhibet quòd simus filij Dei. Quo si quis non agitur, filius Dei non est, eius autem agitur certissimum uitæ æternæ pignus est, à cuius dilectione nulla creatura nos separare poterit, Romanorum octauo. Ad hunc modum de uniuersa uera Ecclesia

clesia & omnibus eius membris loquitur, Quis
Nos separabit à charitate Christi? Et mox: Cer-
tus sum, quia neque mors, neque uita, neque An-
geli &c. neq; creatura alia poterit nos separare à cha-
ritate Dei.

Ad locum Cypriani suo loco responsum est,
quare non opus iudico ea hoc loco repetere. Diuus
enim Cyprianus aduersus eorum petulantiam pu-
gnat, qui spretis Metropolitanis (de Romano e-
nim Pontifice eo in loco non est sermo) pro libidi-
ne sua Apostolicæ doctrinæ contraria docentes, or-
dinem in Ecclesia turbabant.

Cum diu sese torisisset, tandem ueritati palmam
dat, & nostræ sententiæ inuitus accedit. Quamob-
rem etiamsi sit Episcopus, inquit, non ea pietate,
qua eum esse præditum oporteret, tamen si con-
stat, quòd is in antecessorum suorum, qui quidem
Catholici fuerint, piam doctrinam successerit, ni-
hil impedit, quo minus Episcopi munere funga-
tur. Hoc uolumus, hoc urgemus Hosi, Ob-
serua Hosi tua ipsius uerba, Piam inquis, piam
doctrinam, Et quoniam uestra doctrina est im-
pia, & ex diametro cum Apostolica pugnat,
uos neque pro Episcopis, neque Apostolo-
rum successoribus genuinis agnoscere possumus.
Hactenus semper doctrinæ propter successio-
nem credi uoluerunt, Nunc successoribus ea

tenus credendum affirmat, quatenus piam doctrinam afferat. sic ad Fōtes nobis recurrere licet & abluere, si quas successores aspersissent sordes, et si eius paulò post iterum obliuiscatur.

Notas Ecclesiæ cum dicit Brēnius esse, syncerum prædicationem uerbi Dei, & uerum usum sacramentorum, Hosius respōdet, q̄ has notas falso nobis arrogemus. Sed quæstio hoc loco nō est de eo, num eas nobis arrogemus iure an iniuria, sed an hæc sint notæ, quibus Ecclesia uera agnoscitur.

Sed quòd addit: synceritas uerbi magis agnoscitur ex ueritate Ecclesiæ, quàm contrà, absurdum est. Ecclesia em̄ Apostolo teste super uerbo hoc doctrina Prophetarum & Apostolorum ædificata est, & non contrà. Prius igitur de uerbi synceritate constare debet. Ecclesiæ enim propter uerbum, & non uerbo propter Ecclesiã creditur, si rerum ordinem uere consideremus.

Quod scripturas à uobis acceperimus, non negamus. Verùm de scriptura non est cōtentio, sicut impiè quidam ex uobis affirmare audent, hanc esse materiam litis, sed de interpretatione uestra, qua genuinum scripturæ sensum corrupistis. Nec minus hæc uestra possessio, qua scripturam uobis uendicatis, nobis præiudicat, atq̄ Apostolis Iudæorum insolentia, à quibus scripta Prophetica, sicut à uobis Apostolica scripta nos accepimus.

Cum

Cum Brentius dicit: Verum usum scripturę esse notam Ecclesię, sophista à dicto secundum quid ad dictū simpliciter argumentatur, eamq; minimè esse posse, cum etiam diabolus ea utatur. Hęc si in scholis fierent, castigationem mererētur: in Episcopo autem, præsertim tam sancto, preciola est margarita. Verè. n. scriptura diabolus nō utitur, sed abutit. hūc lycophantę morsum præuenire uolens Brentius, addidit, synceram prædicationem uerbi Dei, ut à quolibet eius usu seu prophanatione distingueret.

Quod de traditiōibus ex Paulo producit, iam aliquoties dictum est, Apostolum de talibus traditiōibus loqui, quę fundamentum doctrinę non euerunt. In quo genere uestrę collocandę non sunt, quas cum scriptura pugnare demonstratum est.

In sensu scripturę si uariant Patrum interpreta-
tiones, multitudinem sequendam docet, id q̄ periculosum sit, omnes facilè uident, cum multitudo errantium nō faciat errori patrociniū. Christus inquit: multi uocati, pauci electi. non ergo multitudinis iudicium, sed paucorum ueritas sequenda est.

Atq; hoc loco cum nihil solidi respondere possit, denuo blasphemias crepat: Spiritū Lutheri, Brentij, & aliorum esse Sathanę spiritum, quo in Germaniā Sathanismus inuectus sit. sic appellat Euangelij doctrinā, quę in Ecclesijs nostris sonat. Verum non impunè feret blasphemum os, Iudicem suo tempore suum inueniet.

Sacramentorum usum in Ecclesia Papistica non esse peruersum, miror qua fronte negare audeat.

Quòd autem Hosius negat: Campanas baptizatas esse in sua Ecclesia Catholica, qua arte horribilè prophanationem baptismi in hac scenica actione factam, eludere conetur, paucis ostendamus.

Nam quòd fatetur, se in Pontificali legere, ab Episcopis campanas benedicendas, eius tamen magiæ benedictionis & incantationis partes exprime re non audet. Has opere precium est, quia liber non ubiq; extat, hoc loco cõmemorare, ut uideat lector, quàm uerè à Brentio scriptum sit, Campanas à sacris ficulis baptizatas esse.

Initio post recitationem aliquot psalmorum, & exorcismum Salis & Aquæ, quibus campana est baptizanda, hoc est, lauanda, additur talis Rubrica.

Quibus, inquit finitis, surgit Pontifex cum mitra & cum pollice dextræ manus, facit ab extra supra Campanam de oleo sancto infirmorum signum crucis, quo facto, deposita mitra dicit: Oremus. Deus, qui per sanctum Moysen Legiferum famulum tuum tubas argenteas fieri præcepisti, quas dum Leuitæ, tempore sacrificij clangerent, sonitu ductedinis populus monitus, ad te adorandum fieret præparatus, & ad celebranda sacrificia conueniret. quarumque clangore etiam hortatus ad bellum, tela prosterneret aduersantium: præsta quæsumus, ut hoc

hoc uasculum sanctæ tuæ Ecclesiæ præparatum à
 tuo sancto Spiritu per nostræ humilitatis serui-
 um sancti + ficetur, ut per illius tactum & soni-
 um fideles inuitentur ad sanctam matrem Ecclesi-
 am, & ad præmium supernum, & cum Melodia il-
 lius auribus insonuerit populorum, crescat in eis
 deuotio fidei, & amor spiritualis: procul pellan-
 tur omnes infidelæ inimici, fragor grandinum, pro-
 cella turbinum, Impetus tempestatum, temperen-
 tur infesta tonitrua, uentorum flamina fiant salubri-
 ter ac moderatè suspensa, prosternat aereas tempe-
 states dextra Tuæ uirtutis, ut hoc audientes tinti-
 nabulum, tremiscant & fugiant ante crucis in ea de-
 pictum uexillum, cui flectitur omne genu coelesti-
 um terrestrium & infernorum, quod ipse Deus no-
 ster Christus Iesus præstare dignetur, &c.

Sequitur alia Rubrica: Pontifex accepta mitra
 extergit cum linteo mundo crucem à se factam.
 Deinde inchoat schola pro Sequenti Antipho-
 nam: Vox Domini super Aquas multas, Deus Ma-
 iestatis in tonuit, &c. Ac mox cantatur Psalmus:
 Vox Domini in uirtute, &c. Interim Pontifex
 cum Mitra stans, facit cum pollice dextræ manus,
 de oleo sancto infirmorum septem cruces exteri-
 us super campanam, & de intus cum Crismate,
 quatuor pari distantia, dicens dum quamlibet cruce-
 m facit:

Conse + cret̄ & sancti + ficetur Domine signum
istud in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, in
honorem sancti (TALIS) Pax tibi.

*Hic inditur
ei nomen.
Nennets
finde.*

Deinde finitis Antiphona & psalmis, ac factis
crucibus prædictis: Pontifex stans deposita mitra
dicit: Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus: qui ante arcam
foederis per clangorē tubarū: muros lapideos, qui-
bus cingebatur aduersantium exercitus, cadere feci-
sti, Tu hoc tintinabulum cœlesti bene + dictione
perfundere, purificare, sanctificare & consecrare di-
gneris, ut ante sonitum eius effugiant ignita iacula
inimici: percussio fulminum: imperus lapidum, le-
sio tempestatum, ut ad interrogationem Propheti-
cam: Quid est tibi mare, quod fugisti: suis motibus
cum Iordanico retroactis fluento respondeant. à fa-
cie Domini mota est terra, à facie Dei Iacob. Qui cō-
uertit petram solidam in stagnum aquæ, & rupem
in fontes aquarum. Non ergo nobis Domine, non
nobis: sed nomini tuo da gloriam, secundum miseri-
cordiam tuam: ut cum præsens hoc uasculum, sicut
reliqua altaris uasa, sacro crismate tangitur, & oleo
sacro sancto ungitur, tua bene + dictione sanctificetur,
& quod arte aut metalli specie non potest fieri di-
gnum, fiat tua benedictione perfusum, ut quicumque
ad sonitum eius conuenerint, ab omnibus inimici-
tationibus liberentur in corpore, & prauis cogi-
tationibus

tationibus mudentur in mente, semperq; fidei Catholicae documenta sectentur, atq; tuae consolationis gratiam percipere mereantur. Saluator mundi cui flestit omne genu, coelestiū, terrestrium & inferore, qui cum patre & spiritu sancto uiuis & regnas Deus in secula seculorum amen. Tunc sedet Pontifex, & accepta mitra imponit in thuribulo thymiamatibus, & mirrhā, si haberi possunt, alioqui quae ex ipsis habent, quibus impositis thuribulum ipsum supponitur campanae seu signo, ut totum fumum recipiat: scola interim Antiphonam cum psalmo cantante.

Quibus dictis deposita mitra surgit Pōtifex & dicit: Oremus. Omnipotēs dominator Christe, qui secundum carnis assumptionem, dormiens in nauis, dum oborta tempestas maria conturbasset, te protinus excitato & imperante siluit. Tu necessitatibus populi tui benigne succurre, tu hoc tinnibulum Spiritus sancti robore perfunde, ut ante sonitum illius semper fugiat honorū inimicus, inuitetur ad fidem populus Christianus, hostilis terreatur exercitus, confortetur in Domino per illud populus tuus conuocatus, atq; sic ut super Dauidicā citharam delectatus desuper descendat Spiritus sanctus: & ut Samuele crinigero agnum mactate, in holocausto tuo Rex aeterni Imperij, fragor aurarum turbam repulit aduersantium. Ita dum huius uasculi sonitus transierit per nubila, Ecclesiae tuae conuentum, manus con-

seruet Angelica fruges, credentium mentes & corpora saluet protectione sempiterna, per te Iesu Christe, &c.

Deinde sequitur sequentia Euangelij secundum Lucam de Martha.

Finito Euangelio Pontifex osculatur librum Euangeliorum, per unum ex ministris sibi porrectum. Tum producit super campanam benedictam signum crucis, & discedens reuertitur ad locum ubi parantia accepit, in quo dimissis sacris uestibus uadit in pace. Hæc ex Pontificali.

Sed quid hoc loco desideras Hosi, quo minus credas, campanas in Papatu baptizatas esse? Pontificali testatur, à Pontifice campanas & tintinabula lauari, quod est, baptizari: uocabuli enim Etymon non puto te ignorare Hosi, qui nobis & Ecclesie & Catholici appellationes Græcas Latine es interpretatus. Deinde uerba baptismi substantialia accedunt, quando septem cruces exterius & interius quatuor de oleo sancto cum crismate facit, In nomine Patris & filij & Spiritus sancti.

Uitur etiam sale benedicto & oleo infirmorum cum crismate, ne quid ad regenerationem & sanctificationem campanæ desit. Inditur quoque campanæ nomen alicuius sancti. Hæc, nisi Pontificale suum abijciat, non potest negare Hosius.

Sed ad hanc uerborum baptismi prophanationem accedit

accedit longè horribilior Idolatria & abominatio.
 Per hanc incantationē Magicam campanæ & tintina
 bulis tribuunt, quæ solius Dei Patris sunt & filij, &
 Spiritus sancti. Consecratis. n. & sanctificatis Cam
 panis & tintinabulis tribuit uirtutem inuitandi ho
 mines ad sanctam Matrem Ecclesiæ, excitandi in a
 nimis auditorum deuotionem fidei & amoris spiri
 tualis, pellendi omnes insidias Diaboli, fragoris
 grandinum, procellas turbinum, impetus tempe
 statum, infesta tonitrua, uentorum flamina. Hæc
 quia horrenda sunt auditu, moderari uidentur se
 quentia uerba: Prosternat aëreas tempestates dextra
 Tuæ uirtutis. Sed quæ sequuntur Idolatriam con
 firmant. additur enim: Vt hoc audientes tintinabu
 lum tremiscant, & fugiant ante crucis in ea depi
 ctum uexillum, cui flectitur omne genu, cœlestium,
 terrestrium & infernorum, quod ipse Deus noster
 Christus Iesus præstare dignetur. His uerbis mani
 festum est Campanæ, non uirtuti Dei, propter cru
 cis uexillum in ea depictum, tribui, quæ paulò antè
 ex Pontificali commemorata sunt. Adde etiam im
 pietatem: qua huic uexillo affirmas flecti omne ge
 nu, quod Moses in populo suo tanq̄ horribilē Ido
 latriam accusat. Christo Iesu omne genu flectendum
 esse scimus, eundē honorē exhibere cruci uel pictæ
 uel fabricatæ uel pollice Pōtificis factæ, primo De
 calogi præcepto prohibemur. Sed proh stupor, Tu

ne campanæ sonitu Sathanam fugari opinaris Hos-
 si: curus insidias gladio spiritus instructi sæpenumero
 difficulter repellere possunt fideles? Non campanæ,
 sed uirtuti uerbi Dei hæc adscribi, fortasse dices.
 Sed ex te uicissim quæso cognoscere cupio, ubi loco-
 rum scripturæ extat diuinum præceptum lauandi,
 quod nos dicimus baptizandi, oleo infirmorum cū
 crismate consecrandi & sanctificandi? Non quod
 tibi uideatur, inquit per Mosen Dominus, sed quod
 ego tibi præcipio, facito. Vbi quæso extat promissio,
 ut consecratione & sanctificatione facta propter
 crucis uexillum in nomine Patris, & filij, & Spiritus
 sancti impressum dæmones ad sonum campanæ fu-
 gitet, & tempestates & infesta tonitrua tēperentur?
 Iussit Christus in nomine Patris, & Filij, & Spiritus
 sancti baptizari omnes gētes, nō omnes campanas,
 nisi fortasse largius uocabulum creaturæ accipias,
 quando inquit Christus, Docete omnes creaturas,
 & in Matthæo addit & baptisate. quia uero campa-
 nas doceri non posse concedis, eadem ratione Epi-
 scopis hoc officio supercedendum haud inuitus
 concesseris. Quantum præstitisset, ingenuè errore
 & Magicam hanc incantationem & horribilem uer-
 borum baptismi prophanationem fateri ac deplora-
 re, quàm uel negare uel excusare. Quibus nostris oc-
 casio non solum datur, sed improbitate uestra impo-
 nitur ea in lucem producere, & uestram impietatem
 detegere,

detegere, & omnibus p̄s adeoq; toti orbi spectan-
dam proponere. Sed nunc de campanis hæc comme-
morasse satis sit, reliqua plus lector ex orationibus
recitatis colligere poterit, modo omnes uideant uer-
borum Brēt̄j ueritatem, & Hosij in hac parte impu-
dentiam, qui campanas baptizatas esse negat, cum
non baptizatas solum, sed etiam incantatas luce me-
ridiana clarius ostensum sit. Atq; hoc loco in men-
tem uenit, quod in prouinciarum aliquot reforma-
tione ad doctrinæ Evangelicæ regulam facta, mihi
aliquoties accidit, ubi dici non potest, quantum ci-
ues in urbibus & in pagis rustici tergiuersati sint, cū
ea consuetudo aboleretur, qua tempestate exorta cā-
pana una uel pluribus stupidum genus hominum,
hac incantatiōe fascinata fragorem grandinum pel-
lere posse opinatum est. Ah, dicebant, ne quæso nos
usu campanæ tēpestatibus exortis prohibeatis: me-
moria enim hominum compertum habemus, nos
nullam cladem à grandine aut tēpestatibus in agris
nostris accepisse, quamprimum baptizatis campa-
nis signum datum est. Est nunc Hosius, & neget, uel
sele nescire simulet, quod lippis & tonsoribus notū
est. Paucis ab hinc annis, Monachus quidam Ab-
bas campanam baptisans, patrinam habuit Abba-
tissam, cui, cum cāpana pulsaretur, dixit: Audi Do-
mina, infans uester uagit, hunc si sumptus ferre uo-
les, ad te mittemus, ut eius rei tibi fidem faciat.

Vlum Cœnæ horribiliter peruersum & prophæ-
 natum esse minus dubij habet, ubi loco dispensati-
 onis corporis & sanguinis Christi Ecclesiæ specta-
 culum obtruserunt, quod ex opere operato uluis &
 mortuis remissionem peccatorum & relaxationem
 pœnæ in conficto Purgatorio mereatur. Institutio-
 nem eius mutilârunt, qua laicos altera parte sacra-
 menti priuârunt.

De communione sub utraq; specie, ne mutus sit,
 ad paruulos confugit, quos tamen ipsi quoq; ad cõ-
 munionem cœnæ non admittunt. Eos autem man-
 dato Christi non comprehendî, ex D. Pauli uerbis
 patet, ubi iubet, ut prius homo sese probet, quod sa-
 nè non nisi de adultis intelligi potest.

Papistis mitiorem esse Caluinum Brëtio frustra
 ex uerbis eius & insullè colligit, qui affirmet sub cru-
 delitate & Tyrannide Papæ Ecclesiam mansisse. Idẽ
 enim cum Luthero Brëtius quoq; docet. Sed aliud
 est dicere: sub Papatu esse Ecclesiam: & dicere Pa-
 patum, hoc est, Pontificẽ, Episcopos, & qui in ipsorũ
 impietatem consentiunt, esse Ecclesiam. Prius conce-
 dimus libenter, quia scimus per Apostolũ Antichri-
 stũ in Ecclesia sedere, 2. Thess. 2. Posterius pernega-
 mus. Hæc & similia multa ostendunt, hunc Episco-
 pum in collectionibus non usq; adeo exercitatum
 aut scilicet institutũ, aliàs tã ineptè non colligeret.

Hæreticos scripturam per scripturam interpre-
 tatos

tatos esse, non negamus, uerum hic ipsorum peruersus conatus consuetudini Ecclesiæ ueræ nihil adimit, quæ scripturam non nisi per scripturam interpretata est: collatio hæreticos tandem erroris & impietatis conuicit. Cum enim hæreticorum & Catholicorum sententiæ ex diametro pugnant, contradictio autem in scriptura est nulla, cuius testimonijs sua tueri conabantur hæretici: horum error collatione illustrium locorum scripturæ facile demonstrari potuit. Sic Arius non auctoritate hominum, sed collatione scripturæ conuictus est, quemadmodum acta declarant.

Frustra traditionibus maiorum patrociniū querit in sententia Mosaica, Interroga patrem tuum, & annūciabit tibi. Ibi enim Moses loquitur non de traditionibus, de quibus inter Iudeos controuerteretur cuius nā essent, sed de expressa uoluntate in lege descripta, & monte Sinai promulgata. Nam cū postea eius exemplo Pseudoprophetæ & sacerdotes qualis traditiones populo obtrudere uellēt, Prophetæ relictis patribus & regibus, ut cūq; longa eorū esset series, ad fontes recurrendū docent, sicut uidere est Iere. 44. cap. Etius uestigijs nos insistentes quid heri aut nudiustertius, hoc est, ante centum uel ducentos annos sacrificuli docuerint, & uulgus crediderit, non curamus, ad fontem doctrinæ cœlestis recurrimus, ex quo etiam limpida & minimè turbata

207.2. aquam haurire possumus, cū ea si maiorū nostrorū fides consentit, bene est, sin minus, ipsorum exemplo fontem aquæ uiuæ relinquere nō possumus & fodere cisternas, quæ aquam retinere nequeunt.

Quam sophisticatur autē, ut Rom. Pontificis dominium seu potius tyrānidem asserat, quem unā cū membris suis pro Ecclesia Christi amplecti nō possumus. Eius argumentum est: Quemadmodū Christo Domino nihil derogat, quem Dominum confitemur, si maximē Regem uel Principem quoque in terris pro Domino agnoscamus: ita quoque Christo qui est caput Ecclesiæ nihil derogatur, si maximē in terris Ro. Pontificē pro capite Ecclesiæ agnoscamus.

Verū comparatio est nulla. Nam in terris dominium diuinitus constitutum est propter ciuilem administrationem & alia ad hanc uitam necessaria officia. Sed quod Christus uni eam potestatem dederit in rebus Ecclesiasticis & spiritualibus, qui super omnes totius orbis Episcopos tanquam ^{à vno paratū} emineat, id nondum demonstratum est ab aduersarijs nostris. Libet huc adscribere, quam potestatem Pontifici suo Papistæ attribuant. Dicunt enim eum omnia iura habere in scrinio pectoris sui, habere celeste arbitrium, immutare rerum naturam: substantialia unius rei applicando alijs, posse aliquid de nihilo facere: Facere sententiā, quæ nulla est, aliquam: Esse ei uoluntatem pro ratione in his, quæ uult: Nō esse,

esse, qui ei dicat, cur ita facis? Posse de iniusticia facere iusticiam, corrigendo iura & mutando: Obtinere plenitudinem Potestatis: Posse secundum plenitudinem Potestatis, de iure supra ius dispensare. In Decretalib. Tit. De transl. Episcopo. ca. Quanto. in glosa & Tit. de concess. præbendæ. ca. proposuit in glosa. Et iterum: Dicunt eum esse primatu Abelē, gubernatu Arcam Noe, Patriarchatu Abrahamū, ordine Melchisedecū, dignitate Aaronē, Autoritate Mosen, Iudicatu Samuelē, Zelo Heliam, mansuetudine Davidē, potestate Petrum, Vnctione Christum. Du bist der Teufel. Sed redeamus ad institutum. Hosius Rom. Pontificis in Ecclesia dominium tanquàm concessum assumit, quod illi probandum prius erat. Interpretes suæ voluntatis ex æquo voluit omnes Apostolos Dominus, & ab hoc Pontificio fastu eos diligenter & fideliter reuocauit, qui iam in eligendo Pontifice occupati erant. Ministerium Episcoporum agnoscimus, dominium nullum.

Quòd ait, nisi Ecclesia ex unius alicuius auctoritate pendeat, nec Ecclesia, nec fides una retineri possit: falsum est. Id probat Apostolorum ministeriū, qui potestate & ministerio pares, per Spiritū Christi, qui solus caput est Ecclesiæ in coelo & in terra, unanimes, Fidem Christi plantarunt & Ecclesiā Dei ædificarunt.

Locus Ioannis 21. Pascite oues meas, quæ nihil ad Pe-

tri, ne dicam Rom. Pontificis primatum probandum
faciat, toties iam decantatum est, ut satis mirari ne-
queam, qua fronte eum denuo producere audeat Hosius.

Angliæ frustra insultas, quæ post tot martyria
præstantissimorum hominum denuo Pontificia
Tyrannide sublata, respirare, & amissum donum
recuperare cœpit.

Episcopis tempore Cypriani Ecclesiam alliga-
tam fuisse, quàm uanum sit, supra copiosè exposi-
tum est.

Nam quod ad sententiam attinet ex Epistola 9.
lib. 4. descriptam, quomodo intelligi debeat, supra
quoque ostensum est. cum Cyprianus iubeat populū
sele à sacrilego sacerdote separare, cui non nisi pro-
pter doctrinæ puritatem coniunctus est, ea cessante,
cessat & coniunctio.

Quod plenis buccis uociferatur, nos docere fi-
dem, quæ charitate destituta sit, crassum mēdacium
est, nullo alio responso dignum.

Duo loca scripturæ quoque hoc loco horribiliter
deprauat Ioan. 1. gratiam pro gratia & Roman. 6. ubi
gratiam secundum somnium suum de bonis operi-
bus interpretatur, cum Euāgelista & Apostolus de
gratuita remissione peccatorum loquatur propter
Christum eiusque obedientiam, nō de operibus, quæ
in nobis facit per spiritum suum.

Ecclesiam sine Episcopis esse non posse, nemo ne-
gat.

gat. Munus autem Apostolicum & pastorale est docere Euangeliū, quod cū Episcopi nostri non faciāt, qui pro Ecclesie episcopis eos agnoscere possumus?

Promissiones, ueræ Ecclesie Christi facte: quod sit spōsa Christi, quod Spiritu sancto regatur, quod aduersus eam portæ inferorum non præualeant, quæ non pertineant ad Pontificiã colluuiem, ex his quæ dicta sunt, patet. Nihil enim præter inanem titulum Ecclesie retinuerunt, ueritate amissa, quæ in uera fide doctrinæq; puritate consistit.

Quapropter nō est, quod illorū fulmina curemus, quibus hoc noīe instructi imperitos terrere conātur.

Cum monet, ne iudicemus cor hominis, quid opus erat? siquidem id hominis non est, quod sibi soli reseruauit Deus. Sed sententiam & doctrinam hominis iudicare, nulla scripturæ autoritate prohibemur.

Facit autem hoc loco Hosius, quod aliās sæpe, ut ad mores recurrat, quando de doctrina proposita est quæstio. Sint suo periculo sibi mali, modo doctrinam tradant quæ Apostolicæ & Propheticæ conformis sit. Nec satis est homini, nisi etiam mendacio exornet, quo criminatur nos etiam de corde hominis nobis arrogare iudicium.

Pro cōcesso assumit, quod probandū prius erat: Impia scilicet esse dogmata nostra, quapropter Episcopis nullã reuerentiã deberi quæ eã amplectant. Nō

dum enim ullius impietatis in doctrina conuicti sumus. Nec legitimam cognitionem & iudicium recusatamus, ad quod uestra pars nunquā pertrahi potuit.

Pro se aduersus nos Ioānis sententiam producit, Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis permansissent utiq; nobiscum. Agnoscamus Apostoli uerba supra quoque adducta, quibus hæreticos defectionis à sana doctrina accusat, quam Apostoli profitebantur. Sed quid hoc ad Rom. Pontificem & Rom. Ecclesiæ Episcopos: Pro bent prius sese Ioānes, Petros & Paulos esse, eorūq; doctrinam amplecti, tum nos quoq; hæreseos iure accusabunt, si ab ipsis discessionem fecerimus.

Qui proejectioris ætatis sunt, grato animo fatentur, quod ex uobis prodierint, hoc est, secessionē à uobis uestraque doctrina fecerint. Quod ex uobis non fuerint, non suæ uoluntati, sed soli diuinæ prouidentię tribuunt. Non enim propter uētem & uoluptates sacra uestra secuti sunt, sicut non semel piæ memoriæ Lutherus fatetur, sed amore & reuerētia Dei, humanis legibus & traditionibus capti zelo agebant omnia, cum uos in hac professione præter quæstū, dignitates & uoluptates nihil detineat. Gratiæ ergo agūt immortales Deo, quibus secessiōe facta, æternum & benignū uoluntatis sue decretū reuelauerit & declarauerit eos ex uobis nō fuisse, q̄ in uestra impietate, cui aliquando immersti, in ea tñ perseuerare

uerare noluerint. Negare non poterant Aposto-
 li, quin fuerint ex synagoga, quæ Christū perleque-
 batur. Sicut enim hic uociferat Hosius, ante triginta
 annos summum fuisse consensum, nec auditas has
 uoces; Ego sum Lutheri, Ego Caluini, Ego Philippi
 &c. Ita & Iudæi dicere poterāt: ante triginta annos,
 priusq̃ Iesus ille Nazarenus exoriretur, Terra erat
 labij unius, & eorūdem sermonum, Egressi sunt o-
 mnes filij Israel & congregati sunt pariter, quasi uir
 unus. Sed postq̃ Iesus ille Nazarenus docere cœpit,
 Alius est Christi, alius synagoge, alius Iudæ Galilgi,
 alius Theudæ: & inter Christi discipulos, alius est
 Cephæ, alius Apollo, alius Pauli. Videtur ne Ouū
 Ouō magis simile, quā tempora nostra temporibus
 Christi & Apostolorum: Num propterea hæ-
 releos conuicti erant Apostoli, quia prodissent ex
 synagoga?

Suprà Brētium monuit Hosius ne communibus
 uteretur argumentis: Sed turpe est doctōri, inquit
 Cato, cum culpa redarguit ipsum. Quā cōmodè. n.
 in ipsum, & sui ordinis homines hoc argumentum
 retorqueri possit, lector collatione temporum & ali-
 arum circumstantiarum facilè uidere poterit.

Sed audiamus quibus rationibus nos Antichri-
 stianismi conuictos doceat. Insignes aliquot Acade-
 miæ, inquit, doctrinam uestram implam iudicârūt.
 Romanus Pontifex hæreticos uos pronunciauit. In

comitijs Imperialibus Vuormatię proscriptiōis decretum aduersus uos latum est. Ergo hæretici estis.

In eodē paragrapho cū pro se dixerit, Num sufficiat accusasse: miror, quomodo sui oblitus, affirmare audeat, id ad condemnandam nostram doctrinā sufficere. Nam Lutherum editis scriptis & Bullis ab Academijs Louaniensi, Coloniensi, & Sorbona Parisiensi hereseos accusatū legimus, sed non conuictū. Vuormatię negociū Christi Lutherus egit cōstanter & intrepidē, proscriptionē tulit, hereseos autē conuictus nō est. Quod si proscriptio hereticū facit, quæ ratiōe Apostolos excusabis & hoc crimine liberabis?

Sed fortasse ad Rom. Pontificis confugis sanctitatē & iudicium, quo omnes Christi fideles stare tenentur, penes quem ais hac de re esse fuisse & fore semper statuendi potestatem. Verū si respondeamus, nos eo loco Rom. Pontificis habere iudicium, quo Apostoli iudicium Caiaphæ, quid Thralescaia statūde de tuo Romano Idolo aduersus nos pficies?

Clamitat: Accusatoris & Iudicis personam eidē sustinere fas non esse. Quod cum sibi de Rom. Pontifice obſci posse intelligat, nostrorum exemplo id fecisse, impudenter nugatur. Prius citandum reum docet, & causæ dicendæ potestatem illi faciendam. Hoc, qua humilitate præstiterit Lutherus suprā expositū est. Citatum eundem Romā non ignoramus, auditus autem quomodo sit, acta testantur. Perinde enim.

enim erat ac si lupi ouē ad dicēdam causam uocārēt.

Sathanismum peperisse nobis, quod quilibet se pro Papa gerere uult, in Catalogum blasphemiarum reijcimus.

Unitatem non esse certissimum signum Ecclesiae Dei, quae illā ab omnibus alijs Ecclesijs discerneret, contra Sotum perspicue demonstrauit Brentius, & quomodo ea quoq; in alijs cōmunitatibus ac societariis inueniatur euidenter ostendit. Contrā hanc explicationem furit Hosius.

Principio impudenter mentitur, nos nulla de re minus libenter dici audire, quā de unitate & charitate, quam ob causam etiam hominē charitate iustificari negemus. Omnibus enim pijs notum est, qd suum locum tribuamus charitati, etsi tanq; causa iustificationem hominis non ingrediatur, quae in gratuita remissione peccatorum consistit. Et quātum in nobis est, unitati studemus, qui optamus, quantum salua religione & conscientia fieri potest, pacē quoq; habere cum omnibus. Quapropter cum Augustino libenter fatemur, Eum Dei non habere charitatem, qui Ecclesiae non diligit unitatem.

Sed quod unitatem affirmat unum omnium certissimū Ecclesie signum esse, id demum falsissimum esse, refutatione rationum eius demonstrabo.

Quod Ecclesiam Christi ab alijs coetibus discernit, id nulli coetui communicari posse necesse est.

Unitas alijs quoq; coetibus communicari potest.

Ergo unitas Ecclesiam Christi tanq̄ certissimum signum ab alijs coetibus discernere non potest.

Maior manifesta est. Minorem ipse Hosius concedit, cum inquit, Scimus & malis non deesse suam unitatem. Verum, inquit, nos non loquimur de unitate carnis. Hoc est quod Brentius urget, cum sit carnalis quoq; unitas, quæ interdum speciem maioris coniunctionis & unitatis habet quàm uera spiritus unitas in credentibus, sicut infra exemplo demonstrabitur. hinc docet, unitatem non posse esse certissimum signum Ecclesiæ, quemadmodum tu ineptè colligis.

Quòd si spiritum spectemus, quo agitantur impij, hunc sibi ipsi nõ repugnare, Ioan. 8. Christus docet, aliàs regnum eius non consisteret. Cùm ergo sectarij à Diabolo agitentur, Diabolus autem inter suos unitatem quærat & consensum, quomodo ab eius coetu Ecclesiam Christi discernes?

Dum exemplum de Ecclesia Corinthiaca producit, in qua alius dicebat, Ego sum Cephæ, alius, Ego sum Apollo, Alius, ego sum Pauli: quid aliud agit, quàm ut hoc ipso signo doceat, quam pro Ecclesia Christi Apostolus agnoscit, nõ esse Ecclesiam? St enim unitas certissimum Ecclesiæ signum est, id uero in Ecclesia Corinthiaca non conspiciatur, quomodo iuxta Hosium Ecclesia esse poterit? Paulus reprehendit
quidem

quidem hoc schisma, sed propter illam diffensionē Ecclesiæ nomen & dignitatem non adimit, cuius in Ecclesia author diabolus & carnalis hominum affectus erant.

Contrà Saducæorum, Pharisæorum, Essæorum summa erat coniunctio, unitas & cōsensus, cum inter eos, qui Christum sequerentur, etiam inter Apostolos uariæ diffensiones essent.

Nos mortis Christi beneficium hoc, quo nobis unitatem impetrauit, quantum in nobis sit, irritum fecisse, mendacium est.

Quòd doctrinam, quæ in Ecclesijs nostris sonat, Sathang Cacangelium appellat, blasphemia est, similis ei: nonne bene dicimus: Samaritanus es & demonium habes?

Quàra infirmum argumentum sit à discessione personarum, ipse Hosius docet, dum commemorat eandem rationem discessionis afferre contra nos sectarios, quam nos contra Papistas. hoc cum intelligat Hosius, cur suprà sibi satis duxit ad probandum nos hæreticos esse, secessionem producere?

Arrogantia, fastus, & superbia nostros à Pontificia descivisse impietate, Mendaciū est. Donis enim divinitus instructi, si Pontifici militare uoluissent, his affectibus facile paluinar inuenissent, cū uideamus infimæ sortis homines quadratis Rusticis oriundos ad Principatus & summas dignitates apud nos aspi

rare, cum nostris pariter cum inopia & contemptu extrema quoque pericula tanquam præclara laborum præmia expectanda sint.

Quadratum & sesquipedale mendacium est, quod scribit: Quidquid à sanctis Patribus traditum, quidquid conciliorum autoritate constitutum, Quidquid incredibili totius orbis Christiani consensu tot seculis est receptum, id tanquam hominum commentum à nobis rejici. Quæ enim piè & rectè constituta sunt, reuerenter accipimus, quæ uero cum Apostolica doctrina pugnant, his saluo Sanctorum Patrum honore oracula diuina præferimus, sicut iam aliquoties dictum est.

Initium huius rei Auaritiæ Lutheri fuisse, quam est putidum mendacium: cuius uanitatem hæreditas pupillis relicta redarguit. Longè aliter iudicauit de Luthero Erasmus, cuius dictum erat, Multos dicit pauper Lutherus. Quàm alienus ab hoc uitio fuerit, nouerunt omnes, quotquot illi familiariter conuersati sunt. Auariciam uero inexplebilem Episcoporum & sacrificulorum quis explicare potest: quæ tanta est, ut etiam abierit in prouerbiū.

Aliquoties te nunc monui, ut à communibus argumentis abstineres, sed quia his siue malicia siue ruditas tua assueuit, mercedem dignam capias cum tuorum ignominia coniunctam, qui, mirum est, si te amare aut reuereri possunt, quorum causam, quod

quod in te est, pessundas.

Ad exemplum de consensu Regis Achab, Principum & sacrificulorum Baal, quo Brētius usus est ad refutandam opinionem Azoti de unitate Ecclesiæ, cum nihil prorsus respondere possit, inuidiosè exagitat quasi Cæsarem & Serenissimum Poloniæ Regem cum impio rege Achab contulerit, Cum Brennius sine cuiusquam odiosa commemoratione, hoc solum probare uoluerit, Unitatem certissimum signum Ecclesiæ non esse, sicut frustra clamas Hofius.

Sacrificulos certè uestros, alio loco non habemus, quàm Baaliticos sacerdotes. De Regibus optima quæque speramus & optamus, quibus dolet quòd multis annis à uestri ordinis hominibus tam miserè decepti sunt.

Sed qua fronte negare audeat, Eliam non fuisse ex eis, qui in ea Repub. natus, circumcissus & educatus erat? Sed diuinitus euocatus, illorum impuris facris contradixit, in quæ magno consensu & unitate maligni spiritus consenserunt.

Multis aduersus nos declamitat, quòd de paucitate gloriemur nostra. Sed conueniebat prius Episcopo nostro probare, quòd hanc tantq̃ certam Ecclesiæ notam factaremus, sicut ipse suam unitatē. Si quid de paucitate nostra uel scriptū est uel dictū, uestra importunitas nobis hanc consolationis uocē

extorsit, qui de magno totius orbis Christiani Imperatorum, Regum, Principum consensu gloriamini. Ad hunc enim modum & Christus suos cōsolatur: Nolite timere pusille grex, &c.

Sed perversitas naturæ tuæ mihi ex hoc scripto non ignota est, qua studio huc delapsus es, ut fucum faceres lectori, ne intelligeret, te ad argumentum negry quidem respondere potuisse.

Similiter & ad alterum illustre argumentum, de unitate & consensu Caiaphæ, sacerdotum & Principum populi adversus Christum cum nihil prorsus, quod ad rem faciat, respondere possit, dolorem & indignationem suam declarat, quod Brennius non ueritus sit Sanctissimum hunc suorum Episcoporum ordinem cum Caiapha & Anna reliquisque sacerdotibus conferre. Id quàm iniuste factum sit, eximia ratione docet, quæ digna est, ut commemoretur. De temporibus, inquit, quibus hæc facta sunt (à Calapha & Hanna) scripserunt Prophetæ, quod in die illa peribit cor Regis, & cor Principum, & obstupescent sacerdotes, & Prophetæ consternabuntur. Lex peribit à sacerdote, & consilium à senioribus. Nox uobis pro uisione erit, & tenebræ uobis pro diuinatione. Et occumbet sol super Prophetas, & obtenebrabitur super eos dies: quæ omnia, sicut scripta, sic tum impleta sunt. Sed quis unquam Prophetarum prædixit hoc futurum, ut posteaquam semel occisus est Christus,

Christus, in credentium cordibus in æternum uicturus, eum nihilominus ab Apostolis prædicatum totus orbis ignoraret, & pro Deo Idola coleret &c. & quæ sequuntur.

Cum igitur hoc posterius ignoret Hosius, non grauabor studiosè scilicet ueritatem indaganti, ostendere, si fortè admonitus resipisceret. Christus de nouissimis temporibus uaticinatur Matth. 24. Multi Pseudoprophetæ surgēt & seducēt multos. Et iterum Surgent Pseudochristi & Pseudoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia, ita ut in errorē inducantur, si fieri potest, etiam electi. Hæc Christus de cæcitate senectæ mundi, quæ Papistæ aduersus nos semper in ore habent, sed in quem uerè comperant, paulò post dicet. D. Apostolus ad Thessalonicenses sic scribit: Ne quis uos seducat ullo modo, quoniam nisi uenerit discessio primùm, & reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui aduersatur, & extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendēs se tanquā sit Deus. Num retinetis, quod cum adhuc essem apud uos, hæc dicebam uobis? Et nunc quid detineat scitis, ut reueletur in suo tempore (Nam mysteriū iam operatur iniquitatis, tantum ut qui tenet, nunc teneat, donec de medio fiat) & tunc reuelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui eum,

Cuius est aduentus secundum operationem Satanæ, in omni uirtute & signis, & prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquitatis ijs qui pereunt, eo quod charitatem ueritatis non receperunt, ut salui fierent. Ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio, ut iudicentur omnes, qui non credunt ueritati, sed consenserunt iniquitati.

Habes Prophetas, Christum cum suo Apostolo, qui de temporibus post occisum Christum uaticinatur, cuiusmodi tenebræ & ex qua causa sint seculi turg, quæ si quis cum ea cæcitate conferat, quæ superioribus annis regnauit, & proh dolor adhuc multis in locis regnat, nulla explicatione indigent.

In gratiam tamen Hosij non pigebit pauca quædam de his Prophecjs dicere.

Christum de nouissimis temporibus loqui, ne Hosius quidem dubitauerit. De falsis autem & peruersis doctoribus loquitur, qui uenturi sint in nomine Christi, hoc est, sue doctrinæ erroribus nomen Christi prætexent, ut eo facilius mundum decipiant. Si in nos torquere id uoluerit Hosius, quæ sequuntur refutant: Dabunt signa & prodigia magna, ut, si fieri potest, etiam electi seducerentur. Nulla signa uel prodigia nostris obicere possunt, quibus noua, ut illi loquuntur, doctrinam nostram confirmauerint nostri, de quibus Erasmus scribit in Diatriba, quod Lutherani ne quidem claudum equum queant sanare.

Quia

Quin potius sæpe à nostris exegerunt signa & prodigia, qui aliàs doctrinæ huic obtemperare noluerunt, quibus semper in ore sunt signa & prodigia uestrorum, per quæ doctrinam uestram diuinitus confirmatam iactitant.

Quid signorum & prodigiorum non factum ad statuas sanctorum: ut adorationem sacramenti Idolatricæ persuaderetis uulgo, quæ prodigia non producit contemptoribus facta? Vt Missæ sanctitas & Purgatoriij æstus cõseruaretur, quæ signa quæ prodigia à uestris non afferuntur? Et ut semel omnia dicam, nihil in impietate efficacius uulgus detinuit, quàm hæc ipsa miracula, quibus homines uel adiutos uel punitos esse uociferati sunt. Non loquimur autem de miraculis sanctorum, quibus doctrina uerè pia confirmata est, sed de ijs solum, quæ ad stabiliendam impiam doctrinam à Sathana edita sunt. Hæc enim quo auctore sint facta, demonstrat D. Paulus, Cuius aduentus, inquit, erit secundum operationem Sathanæ, in omni uirtute, signis & prodigijs Mendacibus. Persuasum est miserum uulgus, sanctos, quorum orationem implorabant, & quos colebant, omnis generis morbos curasse: D. Paulus operationem Sathanæ appellat, & signum ac prodigium fuisse mendacium, quo homines à Sathana decepti sint, pronunciat. Et cur hanc efficaciam illusionis permiserit Dominus, Apostolus in his quæ sequuntur docet, Pro eo inquit, quod charitatem ueritatem

tis non receperunt, dedit illis Deus efficaciam illusionis ut mendacio crederent, iustum scilicet iudiciū Dei. Veritas docet Patrem in nomine Filij per Spiritum sanctum in omni necessitate implorandum. huic cum homines fidem non haberēt, & de eius erga nos amore dubitarent, permisit ut sanctos mortuos inuocarent, permisit quoque confirmari omnis generis uirtute, signis & prodigijs mendacibus per Sathanam factis. Veritas docet: Sanguis Iesu Christi mundat nos ab omni peccato. Ipse est propiciatio peccatis nostris: quam cum homines non reciperēt neque diligerēt, dedit illis Deus efficaciam illusionis, ut crederent ijs, qui docebant, hominem suis operibus legem Dei implere & pro peccatis suis satisfacere posse. Ut crederent spiritibus immundis, qui per sonam mortuorum mentiri de Purgatorio igne, & quomodo inde animæ liberarētur concionati sunt. Sed quis impietatis & iusti iudicij diuini exempla enumeraret omnia? satis sit eorū homines commonefieri, quorum plura ipsi recitare queunt.

Quam graphicè D. Paulus Antichristum caput cum suis membris describit, dum fore pronunciat, ut in tēplo Dei sedeat, extollatur super omne quod Deus & cultus Dei dicitur, & ostendens se, tanquā esset Deus. Caput quod plerūque silicernium est, quo magis prophetiæ respondeat, sella in Domum Idoli sui deportatur à ministris, frustra scilicet pedes natum,

& cum: aut fortassis eorum maior est sanctitas quam
 ut ipsorum contactu terra digna sit, qui non purus
 homo, nec purus Deus, sed aliquid mediū inter De
 um & hominem. Verūm hac sede dominium eius
 designatur, qui sedet in Ecclesia Dei. hoc pro sua vo
 luntate regit & gubernat omnia, tantam authorita
 tem nactus, ut si quis ei contradicat fulmine anathe
 matis percutiatur: omniū scilicet iudex, qui à nemi
 ne iudicetur, qui uerbū Dei & sacramentorum uerū
 usum peruertit, quæ ab ipso Christo instituta sunt,
 sicut suprà demōstratum est. Hunc spiritu oris Do
 mini conficiendum pronunciat Paulus & illustrati
 one aduentus eius perdendum. Eius iam foelix auspi
 cium factum est. Prædicatione enim Euangeliū de
 gratuita remissione peccatorum propter Christum
 ex scriptis Prophetis & Apostolicis prostratae sunt
 eius leges & traditiones in cordibus piorum, resti
 tutus est uerus sacramentorum usus, uiget denuo in
 multorum animis uera Dei inuocatio, sanctorū de
 lubra deserta, & omnes ad fontem uiuum relicti ci
 sternis properant. Nec restat aliud quidē, quam il
 lustris aduentus filiū hominis, qui eum totū destru
 et, & cum bestia in lacum sulphureum conijciat. Eas
 nūc Hosī, & dicas, de Cæcitate hominum post tem
 pora Christi nullum Prophetarum locutum esse.

Si hæc in Lutherum retorquere uoluerit, frustra
 coabitur, qui neq; uerbū Domini, neq; uerum sa

cramentorū usum peruenit, sed restituit iuxta præscriptum uerbi & uolūtatis diuinæ. Cum Ro. Pont. contra præscriptum Domini non nisi rationes humanas producere queat, quæ uerbo Domini satis refutatæ sunt.

Quòd crudeliores in Christum simus, quàm olim Iudæi fuerunt, conuiciū est, propter iusticiam ferendum.

Nouimus & Sathanam suos habere Martyres, cum causa non poena Martyrē faciat, nihilominus tamen gloriari possumus nos aliquando cum alacritate aduersus eos staturos, qui nos angustiauerunt. Ex doctrina non poena faciendum est iudicium, Et si ex uobis paucos uidimus Martyres, qui impietatem uestram tantundē defendūt, donec ocio, quod illi pacem Ecclesiæ appellant, frui licet. Eius spe adēpta, facile in eorū partes concedunt, apud quos non nisi professione ueritatis, quæ possident sese retinere posse uident.

Ignotum crudelitatis exēptum profert: Geneuæ cuiusdam personæ triste cadauer post sepulturā cruci affixum, quòd peteret sibi catholicę Ecclesię ministrari sacramenta. Quod uerum sit nec ne Geneuensis Respub. respondeat. Ego iudico impudens esse mendacium, & in eorum catalogū reijciēdum, quorum iam innumera serè in hoc eius iniusto uolumine recensuimus.

De crudelitate uestrorum in uiuos & mortuos propter cōmunionem sub utraq; specie à Christo institutam & piè usurpatā non attinet hic quidquam cōmemorare, quæ toti Christiano orbi declarata est.

Et quid aliud, quæ sequunt, quàm inexplebilē cupiditatē sanguinis & crudelitātē spirāt? quibus nos tanq̃ Psychotyrannos, exquisitissimis supplicijs dignos & afflicendos censes, & Regum ac Principum aios ad eā immanitatē tua uenenata lingua in flāmas,

Cū hec scriberes, Mitra & Episcopali habitu te indutum fuisse, prophetia Caiaphæ demonstrat: In Saxonia, inq̃t, Lutherus una scintilla fuit, sed quia non statim oppressa est, quantum ex ea sit incendium excitatum, quis est, qui siccis oculis commemorare queat? Hoc ei æquipollet: Prestat ut unus moriatur, quàm ut tota gens pereat, Et iterum: si dimittimus eum, omnes credent in eum, & uenient Romani, & tollent gentem & locum. Si uoluntates spectentur uestræ, his nihil defuit ad extinguēdum Lutherum, & quibus artibus id à uobis sæpe tentatum sit, ut è medio tolleretur, non est ignotum. Quod igitur ex manibus uestris euasit, qui Martyrium sæpe optauit, id diuinæ prouidentię ac bonitati tribuendum, quo testatū fecit, frustraneos uestros fore conatus, si aduersus stimulū calcitretis. Scintilla in flāmam euasit, quam uestra crudelitas extinguere non poterit amplius. Pests erat uiuus, moriēs uestra mors erit.

Nos corā tribunali Christi cum fiducia stare nō posse, quōd nos ab ipsius Christi corpore separauerimus, uana collectio est. Prius em̄ probet suos corpus Christi esse, quod haecenus non nisi friuolis rationibus demonstrare conatus est. Maioribus pro more suo ludit, quod pleriq; possunt omnes: ad minorem cum uentum, uerbis non destituitur os blasphemum, sed quibus nullæ res, nullæ prorsus ueræ probationes subsunt.

Quapropter peruersum huius hominis iudiciū non moramur. scimus extra Ecclesiam Christi nullam esse salutem sperandam, eius nos per gratiam Dei uiua profiteamur membra, in qua ut permaneremus, ab Ecclesia malignātiū secessionem fecimus, & ab ea egressi sumus, ne plagarum eius & suppliciorum participes fieremus. Vindicabit enim suo tempore, quem fuderunt innocentem sanguinē, & reddetur illi pro sua crudelitate duplicia, cuius hic Hosius fax & præco fuit sceleratissimus.

Ideoq; frustra in nobis reuocandis laborat. Non uimus huius matris, quā ipse prædicat, uirtutes, nec ignoramus nobis gratiam & omnis generis honores & dignitates paratas esse, si ueritate abiecta, blasphemiarum & errorum uestrorum patrociniū susciperemus, quod exempla transfugarum testatur. Sed prior nobis Dei est, quā hominum gloria, & pluris æstimanda animæ salus, quā huius mundi bona.

bona. Eius iudicium è cœlo expectamus, cum in terris nullam legitimam doctrinæ cognitionem fieri uideamus: is conuertendos conuertat, reliquorum conatibus ut modum statuatur, rogamus.

Et hæc pro defensione Prolegomenorum Brentij, Apologiæ eius si aliquas partes suis sordibus asperferit, inueniet etiam, qui eas abstergat.

Restat, ut coronidis uice ad ea quoque breuiter respondeamus, quæ primo loco ab autore posita sunt, quibus exagitat dissensiones, quæ inter nostros, post resuscitatam Euangelij doctrinam, exortæ sunt.

Hoc argumentum nunc tertio mihi tractandum uenit. Nam aduersus Staphyli mædacia & calumnias, qui idem propositum habebat, ut demonstraret, propter dissensiones nostras Augustanæ confessionis doctrinam nulla certitudine niti, breuiter, sed quàm tū satis erat, respōsum est. In comicijs, proximis Augustanis Nycticorax tabula descriptas calūnias & mædacia eiusdem argumenti omnibus spectanda proposuit, cum sibi malè conscius ac causa diffidens suū celauit nomen. Ad ea quoque lingua uernacula respōdi, ut uanitas auctoris refutaretur, qua labem doctrinæ, omnibusque ijs, qui eam amplectuntur, aspergere conatus est.

Nunc tertius aduersus nos insurgit hostis Hostius, & eandem materiam, ut sibi quidem uideretur pro dignitate explicat. Ne igitur hoc studio dissimulatū

à nobis & præteritū calumniari possit, qua fieri potest breuitate ad ea quoq; respondebo.

Magnum fuisse in Pontificio regno consensum; non est quod multis declamitet Hosius. si dicamus: penè eūdem, qui ante tempora Christi in Regno Iraelitico erat, fortasse non errauerim.

Quod Vladislaum & Vitoldum Poloniae reges commendat, qui oblatum regnum Bohemie recusarent, ne cum Bohemis consortio, aliquid indignum Christianis Principibus cōmitterent. Nos commemoratos Reges (Si modo uera narrat Hosius) excusamus, quod aliter persuasi, & q̄ pia doctrina & fides Bohemorum esset ignorantes, suam ipsorum conscientiam grauari noluerint. De qua, si rectius edocti fuissent, fortasse regnum quoq; hanc ob causam non aspernati fuissent. Studium ergo in illis laudatur, errore autem factum esse, qui excusari non potest, nemo pius negabit. Sed non ignoramus quo consilio hæc ab Hosio dicantur, ut scilicet Sereniss. regem in Romanæ sedis obedientia & obseruātia contineat, cuius animus metuit, ne in partes pię doctrine inclinēt.

Quod aut̄ infœlix appellat sæculū, quo Lutherus docere cœpit, more pseudoprophetae loquit̄, qui idem crimen ueris Prophetis obijciebāt. Et sanè negari non potest, Prophetarum conciones plæruncq; magnas calamitates secutas, quarum ipsi causa non erant, sed populi impietas, qui uerbo Domini non obtemperabant.

obtemperabant, sicut Amoz 3. cap. scriptum est: Nō faciet Dominus Deus uerbum, nisi reuelauerit decretum suum ad seruos suos Prophetas. Sibi ergo & suis infœlix sæculum est, quorum mentes suo iusto iudicio excæcauit Dominus.

Nos uero pro hac fœlicitate Deo gratias agimus summas & immortales, quòd nos tam benignè respexerit, & ex densissimis tenebris accensa Euangelij luce liberauit. Calamitates & æumnas, quas propter multitudinis ingratitude immittet Dominus, patienter laturi, modo hunc thesaurum in fictilibus uasis retinere ac custodire queamus.

Initium certaminis inter Lutherum & Ro. Pontificem de Indulgentiarum mercatu erat. Ad quòd Lutherum non recti zeli seruore, neq; studio pietatis adductum affirmat Hosius, sed cum permolestè ferret, quòd sui ordinis Fratribus prædicandarum Indulgentiarum antea munus mandatum erat, qua ex re non parum etiam emolumentum capiebant, id ad Dominicanos translatum fuisse, sicq; suis illud commodum interuersum: hæc illi causa fuerit in certamen illud prodeundi. Hoc inquam impudens sequipedale & Hosianum mendacium est, cuius uanitatem acta ipsa redarguunt.

Quòd uero id uerbis Lutheri comprobare nititur, quanta sit hominis uel inscitia uel malicia, conspicitur: Lutherus, inquit, à quibusdam ad

monitus, quandoquidē Dei causa tractaretur, ut modestius eam in spiritu lenitatis ageret, in hac uerba prorupit: non propter Deum hæc res cepta est, neq̄ propter Deum finietur. Ergo Lutherus nō recto zelo, sed cupiditate pecuniæ eam suscepit.

Nō enim de se, sed de Eccio & aduersæ partis studio locutus est Lutherus, quos constat non propter Deum, sed uanam gloriam & quæstum Luthero contradixisse.

Quapropter maligna hæc & Sathanica uerborum eius est interpretatio, ut suo mendacio fucum quæreret, quo homo sine fronte non erubescit iterū atq̄ iterum inculcare imperito lectori: Certum & indubitatum esse, quod ne mutuiisset quidem Lutherus contra indulgentias, si predicandarum illarū negocium sui ordinis Fratribus datum fuisset, sed cū per alios intercipi uidiſſet, quod suis datū fuisset maluisset, ea uero iusta illi causa uisa fuerit, quamobrem istas tantas tragœdias excitaret.

Basis ergo & fundamentū primi libri Hosiani de hæresibus nostri temporis, est crassum Hosianum palpabile mendacium, Dum affirmat: initio non aliam, quàm pecuniæ cupiditatem Lutherum impulisse, ut separationem faceret à Regno Pontificio. Eius lector meminisse uelit, ut sciat, quantum fidei in reliquis ei habendū sit, dum criminat ad eam accessisse glorię cupiditatem cum uindictæ studio, quod exarserit.

exarserit in odium implacabile. Quàm nihil eorum intermiserit, quæ ad componendam causam facere uidebantur, ac nisi diuinitus ad hoc institutum pertractus fuisset, facile animum suum tot comminationibus & splendidis promissionibus expugnari passus esset.

Nunc quomodo causam suam scribat egisse Lutherum, quoque uideamus, qua in parte sibi non est dissimilis Hosius, qui cum uanitati addictus sit, ueritatem abiurasse uidet, usque adeo nihil ueri aut sinceri in hoc eius iniusto uolumine reperire licet.

Principio negatur, Lutherum nulla ueritatis ratione habita in hoc incubuisse unice, ut Romani Pontificis derogaret authoritati, cui ut incommodaret, paratus fuerit etiam presentiam Christi in coena negare.

Sed quàm uenenata sit hæc calumnia lector candidus etiam sine monitore uidebit. Sanctissimæ memorie uir Lutherus (Libet enim in gratiam Hosij eum propter merita hoc titulo, Idolum scilicet nostrum ornare Islebtiense) in hoc laborabat, ut uerbum Domini ac uerum usum sacramentorum restitueret, quæ miserè corrupta & deprauata erant à Rom. Pontificis colluue. In primis uerò Sacramentum Domini cæcæ, quod in horribiliorem Idolatriam conuerterunt Papistæ, quæ quisquæ satis cogitare possit, dum prostituebatur ad iniustissimum questum in nundatione Missarum: altera eius parte priuabantur

laici, adorabatur frustulum panis loco filij Dei, circumferre batur ad conseruandas fruges à tempestatibus, & similia. Si igitur ex uerbo Domini demonstrari potuisset, panē Coenae esse nudum panem, & corpus Christi solum significare, quàm facile erat Idolatriam euertere Papatus, quæ per sacrificulos cū pane consecrato exercebatur. Magis igitur in ea parte Carolstadiū accusat Lutherus ad uindicandā & asserendam ueritatem, quàm ut in odium Rom. Pontificis paratus esset in Eucharistia præsentem Christum negare.

Mendacium est, quòd in omnibus dictis, factis & scriptis iram & odium consultores adhibuerit Lutherus. Fuit sanè natura uehementioris ingenij, sed scabiosum uestrum caput tale requirebat lixiuium, quod ab initio nulla moderatione sanari poterat: Euellendi erant prius hac eius seueritate trunci ac stipites, ut demum semē uerbi Dei cum spe fructus inferi potuerit. Quod igitur uos iram & odiū, nos Zelum & amorē pietatis rectè appellamus in Luthero. Blasphemia est, dicere, omnia quæ à Luthero profecta sunt, non aliunde quàm à Diabolo profecta esse.

Sed quàm impudens eius est mendacium, quòd scribere non ueretur: Lutherum, nocte bene potum & hilarem, postridie mane repertum esse in lecto mortuum, qui quàm placida morte, plenus Spiritu sancto, & uerbo Domini aduersus tentationes armatus,

tratus, animam in manus Dei resignauerit, non col
legæ solum, sed Illustrissimi Principes ab Anhalt
testes esse possunt.

Euangelium à Luthero prædicatum, non à Deo
sed à Sathana profectum, Blasphemia est.

Lutherum noluisse sectatores suos appellari
Christianos, impudens mendacium est, nulla refu-
ratione dignum. Quod enim Euangelici uocantur,
id uulgi magis factum est consuetudine loquendi,
quàm quòd Lutherus unquàm hoc nomine ali-
quam separationem à uera Ecclesia quæsierit, quæ
rectè dicitur & Christiana & Euangelica, siquidem
uerum & æternum Euangelium Christi amplecti-
tur, cum Pontificij humanas traditiones adorent,
cum uerbo Domini ex diametro pugnantes.

Quàm peruersè exagitat tentationem Sathanæ
in Luthero factam de sacrificio Missæ, (sic enim co-
gitationes & ignita tela Sathanæ appellat, quæ sibi
infixa erant). Atque inde assumit: Lutheri doctri-
nam esse à Diabolo profectam. Verum si quis, quæ
eo loco scribuntur, diligenter expendat, extremam
maliciam Hosiij depræhendet. Docet enim Luthe-
rus, Sathanam ab initio proponere uera, quibus po-
stea ad desperationem hominum conetur abuti: si-
cut uere erat, quod sathã Iudæ dixerat in corde, Inno-
centē sanguinē prodidisti. Sed qd idē inferebat: Va-
de ergo & suspēde te, nō sequebat necessariò, modo

per ueram pœnitentiam ad gratiam Christi assurrexisset. Ita uerum est, quod Luthero dixit Sathã, hoc est, per cogitationes suggessit, Cum Missando contra institutionem Christi feceris offerendo panem & uinum, quæ Christus iussit distribuere, ideo præter panem & uinum nihil obtulisti aut spectandū proposuisti, quo spectaculo horribilis Idolatria abs te multis annis est perpetrata. Hoc fateri cogebatur Lutherus, sed quod uolebat malignus, ut talibus cogitationibus ipsum cõficeret, id cum per gratiam Dei animaduerneret, respirauit. Nec Sathana hoc inuentum esse affirmat, sicut tu Clamitas, impudens os, Sed Spiritus sancti collectio, qua cum Lutherus agnosceret horribilem Idolatriam, eius agnitione abuti uoluit Sathã, ad extinguendum Lutherum. In summa, Lutherus hac ipsa disputatiõne ostendere uoluit, quàm probè à Spiritu Dñi bono pariter & maligno exercitatus fuerit, donec de abroganda Missa priuata consilium coeperit, quod nõ auctore diabolo sed Spiritu sancto perfecisse, ea quæ sequuntur & præcedunt in eodem libello satis demonstrant argumenta, quibus portæ inferorum non præuale-re possunt.

Manifesta igitur calūnia est, quod Hosius infert, Lutherum hanc doctrinam à Sathana accepisse, quam per Spiritum Christi expresso Dei uerbo non sine lucta edoctus esset, qua Sathan abuti uolebat, sicut exemplo

exemplo declaratū est. Ac probè sciebat Lutherus, fore ut his uerbis offendantur Papistæ, quibus uolupte est carpere non docere, quapropter uoluit in illorum gratiā προσιπλήθειν, ut quid scriberet animaduertent, sed illorum peruersas & malignas interpretationes non curare.

Blasphemia ergo est cū insigni mendacio coniuncta, Doctrinam Lutheri Diaboli doctrinam, & uerbum eius ipsissimum uerbum Diaboli esse, non calamo sed fulmine refutanda. Si uero hoc sufficiens est Hosij argumentum, Lutheri doctrinam propterea diabolicam esse, quia à Diabolo tentatus est. Pariratione non minus cauillabitur doctrinam Christi filij Dei, quòd ipse quoq; à Diabolo horribiliter est tentatus.

Fallacia accidentis est, Lutheri doctrinam secuta est separatio. Ergo Diabolica est. Accidit enim idē quoq; doctrinæ Christi & Apostolorum, cuius separationis ipsa doctrina causa non est.

Mendacium est, Lutherum omnia scripsisse, ut quos Christus precioso sanguine congregauit, separaret. Cōtra em̄, quos Potificij Idolatræ corruerāt, & à Christo abalienauerant superstitione, hos Christo per Spiritus sancti gratiā adduxit Lutherus suo ministerio.

Quæ controuersia statim ab initio exorta sit inter Carolstadium & Lutherū, omnibus notum est. Fa

ctum Carlostadij, quod ad rem ipsam attinet de abrogata Missa & eiectis statuis, quæ ad Idolatriam prostabant, non displicuit. Modus uero agendi Lutheropro improbatur, qui Luthero uisus est minimè Apostolicus. Prius enim uerbo Dei consciëntiæ probè muniendæ & confirmandæ erant, quàm consueta sacra abrogarentur. Parcendum quoque erat infirmis in fide, qui nondum rectè instituti erant. Potissimum uero magistratus officium esse docuit Idola tollere, in quibus plebs non facillè modum tenere potest.

Hæ rationes sunt, quibus adductus Lutherus, modum agendi in Carlostadio improbavit. Purum igitur, sed tali Episcopo non indignum est mendacium, dum affirmat, id non nisi gloriæ cupiditate à Luthero factum esse, quod æqualè ferre non poterit.

Fallacia est accidentis & à dicto secundum quid ad dictum simpliciter, qua argumentat ex uerbis Lutheri Hosius. Spiritum Iconomachorum nō esse bonum, spirare cædes & seditiones. Lutherus de uulgo imperito locutus est. Hoc interpretatur Hosius in genere de omnibus, qui imagines abolent, qua ratione S. Reges quoque notarentur ueteris Testamenti, qui præcipuè hac nota sunt insignes & à Domino commendati, quod excelsa abstulerint.

Lutherum sua doctrina de sacramento Cœnæ occasionem dedisse, quos uocant, Sacramentarijs, ut præsentiam corporis & sanguinis Christi in Cœnâ negent,

negent, quàm uanum sit, ratio docet, ab ipso Hosio allata. Nulla enim consequentiæ ratio subest, Lutherus negat transubstãtiationem panis & uini in coena, Ergo docentibus fauet, Christum in coena non esse præsentem.

Nam quod ad transubstantiationem attinet, ex D. Paulo constat, panis substantiã neq; mutari, neq; in substantiam corporis Christi transire, sed manere, quo symbolo uerum Christi corpus dispensatur 1. Corinth. 11. sumentibus. Panis inquit quem frangimus, non species panis: quoties de pane hoc comederitis, non de specie panis loquitur. Etsi non negemus cum sermo est de toto sacramento, panẽ quoq; posse speciem dici, si cum re signata conferatur, quæ loquendi formula substantiam panis nõ negat, ut perinde sit dicere, sub specie panis dispensari uerum Christi corpus, ac si quis dicat: cū pane dispensari uerẽ Christi corpus.

Dum Lutherum carpit, qui nefas ducit, extra summptionem Christum in Coena adorari, quid uera consecratio sit panis Coenæ, sese ignorare demonstrat Hosius. Fascinatus enim magica sua incantatione, opinatur, ueram consecrationem in nuda uerborum Christi mulsitatione consistere, idque non Christi, sed hominis ministri eius. Nos contrã ex uerbis Christi & Apostoli docemus, consecrationem eius, in institutione Christi consistere, quæ mutilata cum fuerit & uiolata, nullam consecrationem

fieri, etiamsi millies institutionis uerba murmurarentur.

Christus enim prius quàm diceret: Hoc est Corpus meum, hic est sanguis meus, dixit, accipite, comedite, accipite & bibite ex hoc omnes. Hæc nõ Lutheri sed Christi uerba sunt, quibus docetur usum, hoc est, sumptionem de substantia huius sacramenti esse, uult enim nos hoc cibo uesci, quem pronuntiat carnem suam esse.

Frustra igitur calumniatur, Lutheræ uerbis Christi derogare suam consecrãdi uirtutem, cum contrã doceat, Papistas uerba Christi, quæ consecrationis appellant, mutilare, ut suam magiam & Idolatriam confirmet.

Quod ait, Lutherum fraudibus Buceris eò adductum, ut concederet, quòd extra usum non sit in cœna uerũ corpus & uerus sanguis Christi, Id crassum & palpabile mendacium est. Priusquàm enim inter Bucerum & Lutherum cõcordia institueretur, ex præscripto uerbi Dei hæc Lutherus Ecclesiæ scriptis tradiderat.

Quid iuuat quæso Hosti in argumẽto & negotio tam serio & graui operam dare uanitati? An opinatus es, quenquàm fore, qui hæc tua crassa mendacia non intelligeret, aut non refutaret? Alijs rationibus uaris necesse est, si causæ nostræ incommodare uelis, quàm mendacijs, quibus ceu fulcris cum uestra innitantur,

tantur, quæ aduersus nostros propugnatis dogmata, ruïnã in tanta ueritatis luce minantur.

Nec opus erat tam odiose cõmemorare schisma de negotio Cœnæ exortum, quod nostri nunq̃ dissimularunt, quibus doluit semper, fuisse quosdam, q̃ plus rationi humanæ ac suis cogitationibus tribueret, quàm simplici & aperto filij Dei uerbo: qui sicut disertè affirmat: Carnem suam uerè esse cibũ, sanguinem suum uerè esse potum, ita uirtute uerbi sui uerè etiam ac præsentè cum pane & uino Cœnæ utentibus ea distribuit. Hic piorum officium est rationem captiuam ducere in obsequiũ Christi, nec cogitationibus humanis indulgere, sed in uerbo Christi acquiescere, qui cum æterna sit ueritas, etiam quæ promittit præstare posse minimè dubitandum est.

Hoc uero schisma, fructum fuisse doctrinæ, quã Lutherus de Cœna tradidit, sicut Hosius non minus impudenter quàm blasphemè affirmat, fallacia accidentis est. Sicut enim Apostolus ait: oportet scietas esse, ut qui probati sunt manifesti fieret. Ita quis fuit Lutherus, qui omnium animis imperare potuerit, ne eiusmodi in uulgus spargerentur?

Sicut igitur Ebrietatem uini, sic schismata doctrinæ Euaγγελicæ fructum dicimus, neutrum per se, sed per accidens, quorum prius non uino, sed uini abusu, hoc est, immodicæ ingurgitationi, posterius peruersitati ingeniorum tribuitur.

Brenzium in ea opinione fuisse unquam, ut iudicaret, sacramentum Baptismi liberum esse, impudens mendacium est. Nam quæ de forma baptizandi in eius Catechesi extat explicatio, quàm nihil habeat uel nouitatis uel impietatis, candidus Lector eo loco doceri potest. Vbi docet omnibus modis formam baptizandi usitatam in Ecclesijs retinendam esse. Cuius quæ sit sententia dilucidè & perspicuè explicat, ut omnes intelligant uirtutem Baptismi in uerbo & promissione CHRISTI consistere, qua nobis regeneratio promittitur, tantumq; beneficium offertur & communicatur baptizatis, quod fieri docet in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

Quæ fuerit Lutheri in dicendo & scribendo libertas, omnibus notum est. Quod ergo eum scripsisse Hosius profert: Precurram, (inquit Lutherus) ut dum gloriosissimi uictores de una aliqua mea hæresi (ut Papistis uidetur) triumphant, ego interim non uam moliar: hoc inquam malignè calumniatur Hosius, quasi Lutherus odio personarum subinde aliquid noui comminisci uoluerit.

Erat in hoc totus Lutherus, ut ueritatem erueret ex densissimis tenebris humanarum traditionum, quibus inuoluta erat.

Dum ergo Papistæ suis indulgentijs sarclendis occupati sunt, Lutherus in uero usu sacramentorum

ram restaurando laborat. Hoc ueritatis eruendæ & propagandæ studium ueterator Hosius uindictæ cupiditatem interpretatur. In quo per gratiam Dei adeo manifesto & aperto Dei uerbo munitus & confirmatus fuit, ut conciliorum auctoritatem, siquid contra statuissent, tanti non faceret, ut institutionem Christi peruertere queant. Id Sacramento Cœnæ Domini comprobauit. Vbi de institutione Christi certus, quod sub utraque specie ut loquuntur, sumenda sit à Laicis Eucharistia, tanta *παρρησια* Spiritus propugnauit, ut liberè pronunciarit sese in despectum eiusmodi conciliorum contraria facere uelle, quæ sibi super uerba & institutionem Christi tantam potestatem arrogarent: Tum demum à laicis Eucharistiam sub utraque specie sumendam, non quia Christus, ita instituisse, sed quia concilium ita decreuerit. Quæ enim maior impudentia esse potest, quàm hæc est, qua hominum decretum instituto ac mandato Christi præfertur? Hæc impudentia aduersariorum Lutherorum extorsit uocem, in qua exagitanda multum laborant Papistæ, sed dum eam non nisi calumniando deprauant, quasi omnibus concilijs debitam derogat auctoritatem, hoc ipso causam suam deteriorè faciunt. Et in hac exemplum Apostoli imitatus est Lutherus, quod idem Lutherus de altera auctoritate specie sacramenti, ipse de circūcisiōe scripsit: Neq̃

Titus, inquit, qui mecum erat, cum esset Gentilis
cōpulsus est circūcidi, sed propter subintroductos
fallos Fratres, qui subintroierunt explorare liberta-
tem nostram, quā habemus in Christo Iesu, ut nos
in feruitutē (Conciliorum) redigerent, quibus neq̄
ad horā celsimus, subiectioni, ut ueritas Euangelij
permaneat apud uos. Et iterum: Ecce ego Paulus di-
co uobis, si circuncidamini, Christus uobis nihil
proderit.

Nulla pugnantia in uerbis Lutheri est, qua pri-
mum petijt, ut concilium laicis permitteret usum ut-
riusq̄ partis sacramenti. Deinde uero scripsit: Si
quo casu concilium statueret, minimè omnium nos
uellemus utraq̄ specie potiri, imo tum primum in
despectum concilij uellemus, aut una, aut neutra, &
nequaquā utraq̄ potiri, & planè eos anathema habe-
re, quicumq̄ auctoritate talis concilij potirentur ut-
raq̄. Hic Hosius, quid, inquit, scribi potuit Arrogā-
tius? Sed heus bone uir, sustine parūper. Nulla hæc
uel inconstantia uel arrogantia in Luthero fuit. Nā
quod petijt, ut concilium concedat usum utriusq̄
speciei laicis, propterea ne liberè illorum uolunta-
ti permisit, hoc uel concedere uel denegare? Tyran-
nidem illorum hac petitione accusauit magis, qua
contra institutionem Christi faciebant, q̄ ut aliquid
potestatis in eo eis tribueret. Cum hac sententia nō
pugnat, se auctoritate concilij non uelle utraq̄, sed
una

una aut nulla parte sacramenti uti. Non enim cōcilij
 sed Christi authoritate utraq; specie utendū est, qui
 utramq; speciem instituit, quam institutionem nul-
 lius hominis decretum mutare potest sine grandi sa-
 crilegio. hęc ultima fuit Christi testatoris uoluntas,
 nullis rationibus uiolanda. Hac nixus Lutherus u-
 tranc; speciem sumit: qui uero id concilij solius au-
 thoritate faciūt, hos anathemate percutit Lutherus,
 apud quos maior est hominum quàm Dei, traditio-
 num humanarum quàm uerbi Dei authoritas. Sed
 de contradictionibus, quæ de Luthero apud Papi-
 stas sparguntur, si quid amplius cognoscere cupis, li-
 bellum aduersus Anglię Regem scriptum consulas,
 ubi suam mentem perspicuè explicat.

Non utimur cœna Domini sub utraq; specie, q̄
 Lutherus ita sanciuerit, sed mandato & institutio-
 ni Christi obtemperamus, qui utramq; sacramenti
 partem tam laicis quàm Ecclesiæ ministris instituit.

Eiusdem generis est in Lutherum ab Hosio con-
 ficta calumnia, q̄ totius Ecclesiæ Catholicæ placita
 contempserit, cuius ut apud eum sacrosancta fuit au-
 thoritas: ita hoc solum contēpsit, quod cum expres-
 so Dei pugnat hominum nō Ecclesiæ Christi de-
 cretum, quæ Christo nunq; contradicit.

Sacrificium Missæ pariter cum Baalítico sacerdo-
 tio euertisse Lutherum suo ministerio, libenter cō-
 fitebitur, ac ipsi quoq; Dominū rogamus, ut in eorū

quoque concidat animis, qui adhuc in tenebris & in umbra mortis sedentes Coenam Domini adhuc prophanare pergunt.

Quam ingens peccatum commisit iudicio Hostii Calvinus, quod sacras uestes (sic appellat habitum missalem) luminarium usum & campanarum pulsum prorsus ex Ecclesia eiecerit, Facinus non nisi morte piandum. Ratio Hosiana. Ne quod, inquit, esset inter sacra & prophana discrimen. Video non sine causa dolere Hostio, luminarium usum per Calvinum ex Ecclesia reiectum, qui usque adeo caecus est, ut nondum uideat, quid sacra differant à prophanis, nisi his luminaribus accensis, & sacrificulis suis pannis undiquaque obsitis. Egregia profecto ratio ad conuincendum impium facinus, quod mirror sacrilegium non appellauerit. Quis insaniam, & furorem illorum hominum non miretur? nullumne inter sacra & prophana discrimen sublatis illis uestibus, & extinctis luminaribus, & abiectis Campanis? quæ omnia ab Apostolis non esse usurpata constat, qui tamen hoc discrimen fideliter Ecclesiae tradiderunt, ut possent inter sacra & prophana discernere?

Eucharistiam & si probamus ægrotantibus exhiberi, quod propter morbum ab Ecclesia auius non sunt, quibus propter tentationes conscientiae in primis hac consolatione opus est, tamen ut illam tamquam

quàm simpliciter necessariam urgeret, nō habet unde probet Hosius. Non enim sine Christo decedit, qui lecto decumbens, sacramento non est in lecto usus, modo suam pietatem declararit, priusquàm in morbum incidit, & secundum institutionē Christi Eucharistia usus est. sicut uidemus quosdam uel grauitate morbi uel alia necessitate impeditos, quo minus hoc Sacramento denuo utantur. Nec euauit Christus, quem ualentes perceperunt, quia in ipsis manet & ipsi in Christo in æternum. Ita ergo ægrotorum communio commendatur Ecclesiæ, ut amplius ab hominibus nō exigatur, quàm institutio Christi à nobis postulat.

Sed quàm improbè cauillatur doctrinam Caluini de Baptismo, à quo, impudenter scribit, doceri non multum ad salutem interesse baptizetur infans nec ne, ac eius usum non esse necessarium, quia sit opus. Opera autem didicerit à Luthero non necessaria esse ad salutem. Non possum satis hominis huius impudētiam mirari. Caluino enim nihil minus quod ego sciam, in mentem uenit unquā, quàm quod hoc loco de ipso nugatur Hosius. Docet enim Caluinus in Institutione Christianæ religionis, quanti faciendus sit à Christianis baptismus Infantum, & Anabaptistarū argumenta refutat grauitè, ut quisquam alius, & quàm necessarius sit illis baptismus multis argumentis demonstrat.

Quia uero interdum accidit, ut in partu moriatur infantes, aut priusq̄ Ecclesiae offerri potuerint ad baptismum, quaedam de infantium Christianorum priuilegio ad consolationem parētum tradit. Cum uel saltem alter parens sit fidelis, liberos non ex carnali natiuitate, sed promissione Dei hoc habere praerogatiuae praegalijs liberis impijs parētibus natis, quod nati sint in foedere promissionis, ad quos etiā propter promissionem factam baptismus pertineat. Et ius uel cum necessitate exclusi sint, nihil illorum saluti incommodare.

Haec à Caluino piè & eruditè de infantibus & illorum baptismo, contra uestram impiam doctrinā, qua sine uerbo Dei eiusmodi infantibus plorum parentum, qui sine baptismo decesserint, nescio quem angulum designastis, in quo aspectu Dei priuentur in aeternum, nec sepulturae loco dignati estis, ubi baptizatorum reconduntur corpora. Quapropter plus lector in hac parte tuos non curabit clamores, si quae à Caluino scripta sunt legerit, & deprauationes tuas deprehenderit manifestas.

Odiolam demum instituit collationem Lutheranorum & Zuuinglianorum: & quae utrinque in certamine de Coena acerbius inuicē uel dicta uel scripta sunt, excerpfit Hosius, ut hac ratione doctrinam Euan gelij apud suos reddat exosam. Verū ea quoque parum proficiet. Etsi enim negare nō possumus, grauissimam.

firmā esse inter nos de Cœna Domini cōtrouersiam, Id tamē scœnoris ad Ecclesiā Christi rediisse, ut iam omnes ferè intelligant, quā miserè hoc sacramentum à uobis prophanatū fuerit, in cuius ueritate erudenda tantum laborarunt docti homines. Vt cunque autē tu cauillationibus tuis coneris maiorem inter nos distractionem facere, nondum tamen de hoc articulo omnem spem concordiaē faciendæ abiecerūt pij. Adhuc enim futurum speramus & precibus nostris à Domino contendimus, ut qui de uera præsentia Christi in Cœna suas cogitationes sequuntur, ad ueram sententiam Christi accedāt. Et quid hæc dissensio nostra de Cœna Dñi, ad uos Papistas: dissensiamus sanè in hac re: in illo certè inter nos maximè conuenit, quòd uno animo uestrum Papatum tanq̄ uerum Antichristianisnum oppugnemus, Et fore certò speremus, ut spiritu Christi expugnetur.

Quod ad me attinet, ne quid erres Hosi, paucis exponam quæ mea sit de Cœna Domini sententia. Firmiter credo & doceo, in Cœna Domini uerè ac substantialiter corpus & sanguinem Domini adesse & cum pane & uino uirtute institutionis Christi distribui omnibus sumentibus. Dignis ad confirmationem fidei ipsorum & augmentū uitæ cœlestis. Indignis uero & impijs hypocritis ad iudiciū, ut quē admodū illi saluatorem, hi iudicem habeāt præsentem. Huius usum ex uerbis Christi instituentis do-

ceo esse, manducare corpus Christi, & bibere eius sanguinem, nō offerre pro uiuis & defunctis. Neq̄ extra hunc ulum sacramentum esse affirmo.

Sequuntur nunc Anabaptiste, quorum errori de rebaptizando, Lutherum occasione dedit, clamat Hosius. Sed qua fronte id faciat mox demonstrabitur. Basim & fundamētum Anabaptistarum esse fatetur Hosius, Infantes non habere fidem: propterea non esse baptizandos. Lutherus autem contrā affirmat Infantes habere fidem: Quomodo ergo Anabaptistis occasionem dedit perhiberi potest? Contrā, Papistas Anabaptistis causam dedit, ut hunc errorem mordicus tueātur, quis est, qui negare auserit, id quod luce meridiana clarius ostēdi potest. Nā unā cum Anabaptistis negant Papistæ, Infantes habere propriā fidem. quin hoc loco Hosius ipse scribere non uereatur, Reuera esse absurdissimum docere, quod infantes propriam fidem habeant. Hoc posito, Anabaptistæ superædificant, Ergo baptizandi non sunt, siquidem sine fide sacramenta nihil prosunt. Frustra ergo Lutherum accusat, cuius ipse & sui ordinis homines rei sunt.

Non minus ridiculus est alijs quoq̄ rationibus. Baltassar Pacimontanus Coryphæus Anabaptistarum gloriatus est, idem secum sentire Lutherum. Ergo Lutherus huius erroris author est. Aliud em̄ est gloriari, aliud reipsa demonstrari, cum uana esse queat

queat gloriatio, qualis hæc erat.

Similis huic est, quæ sequitur, calumnia. Bucerus testatur ex Saxonia Lutheri & Anabaptistarum Evangelium prodixisse. Ergo eius author est, aut ei occasionem dedit. Pudeat te talium ineptiarum.

Sed criminabitur, ut opinor, collectionem meam Hosius, quod pro concessio assumam, Sacramenta sine fide nihil prodesse. Hoc si neget Hosius, an non merito pro infano homine habebitur? Gratiam enim, quæ Sacramentis nobis communicatur, non nisi fide recipi posse *æsiuua* est apud pios indubitatum. Cum ergo non satis sit infanti regenerationis gratiam offerre, sed etiam applicare & recipi, id qua fiet alia manu, quam fidei? Non enim ex parentum fide, sed sua fide uicturi sunt, nec parentibus solum, sed & infantibus quoque facta est promissio. Quod etsi non uideas, satis est ut ex uerbo elicias, qui infantes sibi gratos & acceptos pronunciat, quod sine fide non aliena sed propria nemini accidit.

Dum ergo hac manu Infantes priuant Paptæ, qua gratiam regenerationis recipiant, quam DEVS æquè in Infantibus efficere potest, atque in adultis, & sine qua nemo Deo placere potest, Quis non uidet hac doctrina Anabaptistarum errorem confirmari? Nec uspiam plures eius generis homines inuenire licet, quam

inter uos Papistas, ubi cum non rectè doceantur, in tam terros errores delabuntur.

Quod subiungit, Lutherum in paruulorum baptismo defendendo potissimū Ecclesiæ niti auctoritate, quam tamen sibi opponi non uelit, utrumque mendacium est. Nam pædobaptismi fundamēta & rationes ex scriptura profert, Sed quam appellat Ecclesiæ auctoritatem, id Lutherus tanquā Ecclesiæ historiam adducit. Nec propterea infantes baptizandos docet, quia Ecclesia semper baptizauit, sed ideo Ecclesiam baptizasse tradit, quia scripturis comprobatum sit, quæ salutem infantibus confirmant.

Verum Hosius, quando non solum scripturæ sacræ testimonijs destituitur, sed ea contraria quoque habet, nihilque eis contradicere potest, ad Ecclesiæ auctoritatem cōfugit, quam frustra sibi opponi docet Lutherus, quæ tota ex uerbo Dei pendeat.

Quæ de Anabaptistarum ergo furore & infania ab Hosio commemorantur, ea omnia suis potius, quam nostris adscribat doctoribus, cum ab illorum erroribus toto pectore abhorreamus, quos ad impediendum Euangelij cursum, permittente Domino, excitauit Sathan, sicut solet Zizaniā seminare inter triticum.

Quod ex Rotomanno eiusque socijs, qui Euangelij doctrinam in initio tradebant puram, facti sint Anabaptistæ, quid noui accidisse uidetur? cum ex Apostolo,

stolo, cui dæmonia parebant, factus sit filij hominis proditor. Certissimum est, si quis semel deserat religionem Christianam, ei ludum esse de una secta in aliam trāsire. Verum hoc nihil ad nos, qui uos deferentes, Christianam religionem non deseruimus, quam ut profiteremur sinceram & puram à uobis discelsimus, ex animo sectas & errores detestantes, cum doctrina sacra pugnantes, quos cum Hosius demonstret etiam Augustini tempore fuisse, sicut eius causæ nihil incommodauit, ita recens exorti nostrā causam non debent aut possunt reddere suspectam.

Anabaptistas omnes firmiter credidisse ac certò statuisse, sibi peccata propter Christū esse remissa, se esse in gratia, seq̄ possessuros omnino regnum cælorum, Id quomodo probet, Hosius uiderit. Quotquot enim ego uidi & audiui Anabaptistas, inter decē uix unus repertus est, qui se hoc credere affirmaret: omnes scilicet noua, sed à uestra professione nō aliena, hypocrisis fascinati sese suis operibus & uitæ sanctimonia peccatorū remissionem consequi, Deo gratos & acceptos fieri profitebantur.

Sed quo cōsilio hoc ab ipso commemoratum sit, ipse met prodit. Ex quo uidere licet, inquit, q̄ falsum sit Lutheranum illud axioma, cuius homini ad peccatorum remissionem assequēdam, esse necessarium, ut firmiter credat, certòq̄ statuat absq̄ ulla hēsitacione proprię infirmitatis & indispositionis sibi

peccata esse remissa.

Hic collectionem expendere dignetur Christianus lector. Anabaptistę omnes crediderunt sibi peccata remissa esse, Ergo Lutheri dogma de Remissione peccatorum est falsum. Nulla consequentia est. quid enim Lutheri dogmatis ueritas ad Anabaptistas; de quibus quid credant omnes, incertum est. Nostra fides ex illorum uita & moribus non pendet, sed ex ueritate promissionum diuinarum, quibus dum nititur homo per ueram fidem, de rebus promissis tam certus est, quàm certa est promissio, quę fallere non potest.

Sed quoniã huic ratiocinationi fidere non audeat, deprauationibus aliquot locorum scripturę hunc suum errorem confirmare conatur. Nos igitur pristina loca scripturę suo pristino nitore ac sensui restituamus, & quàm nihil ad probandum errorem Hosij faciant ostendemus.

Ecclesiastici, inquit, scriptũ est. De peccato propitiato noli esse sine metu, *περι ἐπιλασμοῦ, μὴ ἄφοβο γίνου*. Ergo homo non potest certò statuere sibi peccata remissa esse. Responso plana est. Sirach eo loco concionatur impœnitentibus, ne peccata cumulet, quòd uideant Deum *μακροθυμόν*. Etsi enim quædam peccata non statim puniat, fore tamen suo tempore uindicem, sicut ea quę præcedunt & quę sequuntur, perspicuè docent, Ne dixeris: Peccaui, & quid mihi accidit

accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. Græcus codex sic habet. *μη εἰπας ἡμαρτον, καὶ τί μοι ἐγένετο, ὃ γὰρ κύριος ἐστὶ μικροθυμὸς*. Sed quid facit hæc sententia ad propositum? hominem pœnitentem, qui non cupit peccata cumulare, aut longanimitate Dei ad peccandum abuti, non posse certò statuere sibi peccata remissa esse? Nos de pœnitentibus loquimur, Iesus Sirach de impœnitentibus. Est ergo deprauata sententia Sirach, quæ nihil prorsus facit ad errorem Hosij confirmandum.

Multo minus altera sententia probat: Non te iustifices ante Deum, quoniam agnitor cordis ipse est. Ergo homo non potest certò statuere, sibi peccata remissa esse propter Christum. Nam Sirach hæc sententia omnes homines ad humilitatem hortatur, ne quis sese apud Deum propter uirtutes suas efferat, aut in corde suo superbiat. Cùm enim Deus sit scrutator cordis, plura uidere potest, quàm oculus hominis. Vnde etiam David orat, Ab occultis munda me Domine. Cum hac humilitate non pugnat *πληροφορία*, qua homo non seipsum iustificat coram Deo, sed credit sese per Christum iustificatum, hoc est, merito passionis eius omnia peccata credenti remissa & condonata esse, quin potius eam commendat, dum homo de sua iusticia desperans, in solius Christi iusticia acquiescit.

Longè absurdiora sunt ad institutum, quæ ex

ier. 7. Ieremia, Psalmo & Iob affert testimonia, Præuū est cor hominis & inscrutibile, q̄s cognoscet illud?
 psal. 18. Ego Dominus scrutans cor & probans renes. Item,
 Delicta quis intelligit, ab occultis munda me Domi
 iob. 9. ne. Et Iob, Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti. Si lotus fuero quasi aquis niuis, & fusserint uelut mundissimæ manus meæ, tamen sordibus intinges me, & abominabuntur me uestimenta mea. Hæ sententiæ omnes erudiūt nos de corruptione nature humane, & docent in illis nō esse quærendam iusticiam, quæ corā Deo ualet. Sed nihil contra nos pugnant. Docemus enim nos, per fidem in Christo quærendam iusticiam, non in nostris operibus, in quibus dum quærent Papistę, nec inueniunt, necesse habent, non solum dubitare, sed etiam desperare.

Sed quod nobis sumamus, quod solius Dei est, uidelicet scrutari & cognoscere corda, putidum Mendaciū est. Docemus sanè conscientie examē, eius uerò examinis perfectionem sibi nemo hominum arrogare potest.

1. Cor. 4. D. Pauli locus ex Epistola ad Corinth. adductus nihil prorsus huc pertinet, Sed neque me ipsum, inquit, iudico: Qui autem iudicat me, Dominus est. Ecce, inquit, Paulus seipsum iudicare non audet, & tu audes pronuntiare & certò statuere te iustificatū esse, hoc est, tibi peccata remissa esse? Respōdeo. D.
 Paulus

Paulus peruersis iudicijs Corinthiorū respōdet, qui iniquè de ipso iudicabant, tanq̃ Apostolis aut ipsorum ministris homine uilliori. Horū iudicia reprehendit, nec sibi in ea parte præ alijs quidq̃ uult arrogare uel detrabere, sed de persona sua & iudicio Corinthiorum iudicium permittit Domino, qui uerus sit Iudex. Verūm de remissiōe peccatorum propter Christum eo loco nihil, sed operibus suis solum derogat iustificationis meritum. Nihil, inquit, mihi cōsciū sum, sed in hoc non iustificatus sum. Qua re er go iustificatus? Absit, inquit, à me gloriari non nisi in cruce Iesu Christi. Itē, Certus sum, q̃ neq̃ mors neque uita &c. separabit me à dilectione, quæ est in Christo Iesu. Item, Arbitramur iustificari hominē si de, absq̃ operibus legis.

Gal. 6.

Rom. 8.

Rom. 7.

Gal. 2.

Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt uobis, inquit Christus, dicite serui inutiles sumus. Hęc sententia Christi non refutat certitudinē salutis, quam habemus in Christo per fidem, sed humanorum operum meritum solum condemnat, ut discant in solius Christi merito acquiescere.

Cum inquit Salomon, Nescit homo, an odiō uel amore Dei dignus sit, peruersa hominum iudicia reprehendit, qui ex rebus secundis uel aduersis de hominum pietate uel impietate iudicium ferebant. Cū aut̃ paria interdum pijs & impijs accidant, iudicium incertum esse docet de hominis animo, quod ex sue

cessu externarum rerum sumitur. Hoc dictum de-
prauat Hosius, & ad doctrinam de remissione pec-
catorum refert, cuius eo in loco nulla prorsus men-
tio facta est.

Similiter & quam ex Iob descripsit, sententia ni-
hil aliud probare potest, quàm quòd homo coram
Deo suis operibus nō possit iustificari, cum inquit,
Si iustificare me uoluerò, os meum condemnabit
me, si innocentem ostenderò, prauum me compro-
babit, etiamsi simplex fuero, hoc ipsum ignorabit
anima mea. Hæc Iobis uerba iusticiam damnant,
qua homo suis operibus confusus, sese Deo gra-
tum & acceptum arbitratur. Idem nos quoque
docemus.

In hoc igitur cum Hosio consentimus, homini
non solum dubitandum esse an sit in gratia Dei, si
suorum operum merita considerat, sed prorsus de-
sperandum, sicut adducta scripturæ loca docent.
Non enim iustificatur coram Deo omnis uiuens,
Omnes peccauimus, simul omnes inutiles facti
sunt. Credimus autem & certò statuimus, quantum
uis infirma sit nostra fides, nobis peccata nostra re-
missa esse propter Christi obedientiam.

Hæc non nostra solum, sed Prophetarum & A-
postolorum est fides atque doctrina, de qua bla-
sphemum Hosij quæso os audias pie lector. Nulla
potest esse apud Deum maior abominatio, quàm
sic

fit hæreticorum tanta præsumptio. Perhorresco ad hanc enormem blasphemiam, quæ omnium blasphemiarum caput merito dici posset. Nulla maior secundum Hosium abominatio apud Deum esse potest, quàm si quis certò statuat, sibi peccata sua remissa est propter Christum.

Abominatio igitur apud Deum est Diuus Paulus, Rom. 8. qui de ea certus erat. Abominatio est Ioannes, 1. Ioan. 3. qui pronunciat nos esse filios Dei, quod fieri non potest nisi peccatis remissis. Abominatio est in oculis Dei Petrus cum omnibus Apostolis, qui hanc ipsam fidem fideliter docuerunt. Abominatio ergo summa erunt Christiani, qui proximè ad perfectionem accedunt, in quibus minor est lucta cum diffidentia. Et Deo gratissimi erunt, qui proximè ad desperationem accesserint, hac enim humilitate diffidentia se Deo commendabunt, cum parum crediderint se in gratia Dei esse. Sed quid ego prolixa commemoratione pium Lectorem onero, cui hæc blasphemia nota est, nec refutatione indiget. Exemplum cæcitatæ & iusti iudicij sui nobis in hoc Hosio proposuit Dominus, qui cum veritatem amplecti recuset, in has tenebras detrusus est, ut saluberrima doctrina illi abominatio videatur.

Verùm ne quis putet temerè illi hanc uocem elapsam testimonio Christi cõfirmare conatur: Vos

Matth. 23.

Luc. 16.

estis, inquit Christus, qui uos iustificatis coram hominibus, Deus autē nouit corda uestra, quia quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum. Sed facilis ad hanc quoque scripturæ deprauationem responsio. Quæ fuerit Phariseorum iusticia & iustificatio, non ignotum est, quam scilicet illi collocabāt in operibus legis, quibus legi satisfieri posse docebant. Hanc damnat Christus, qua sola gloriabantur Pharisei, & populum docet, ut cogitēt de iusticia longè præstantiori quàm Phariseorum fuerit, quæ est præclara uidetur in oculis hominū, abominatio tantum est in oculis Dei. Nos uero non de operum iusticia loquimur, sed quam per fidem in Christo habemus perfectam, & quæ iudicium Dei ferre potest. Hanc blasphemum & impudens os abominationē summam apud Deum dicere non ueretur.

Dum tacitæ obiectioni respondet: An non credenda sit, quam in symbolo profiteamur remissionē peccatorum? Articulum fidei nostræ corrumpit, & miserè deprauat. Iubet quidē firmiter credere & certò statuere, quòd sit in Ecclesia remissio peccatorum propter meritū Christi. Sed firmiter credere & certò statuere, quòd mihi aut tibi quoque peccata remissa sint, me esse in gratia Dei, meque certò possessurum regnum cœlorum, id affirmat nihil aliud esse, quàm docere, nullas esse gehennæ poenas impijs constitutas. Cuius rei hanc affert rationē, Etsi enim Christus
sic

lit propitiatio pro peccatis nostris, tamen non omnes Euangelio obtemperant. Sed quid impiorum tergiversatio ad piorum fidem? Non ignoramus multos esse, qui oblatam gratiam respuunt & non recipiunt, nihilominus tamen hæc regula cōstat: quod homo, si uelit saluus fieri, certò statuere debeat & firmiter credere, sibi propter Christū esse remissa peccata, sicut scriptum est: Qui credit in filium habet uitā æternam: Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit. Credere autē quid aliud est, quàm firmiter statuere, sese propter filium in gratia Patris esse?

Aliquid igitur in nobis esse cōceditis, inquit Hosius, quod nos firmiter credere certòq; statuere faciat, nimirum ut à peccatis auersi, ad Deum autē simus conuersi. Hic perspicuè respōdemus: ex Paulo: Nos non accepisse spiritum seruitutis iterè in timore, sed spiritum adoptiōis filiorum Dei, in quo clamamus abba pater. Ipse em̄ spiritus reddit testimonium spiritui nostro, quod sumus filij Dei. Ad Ephesios Spiritum sanctum appellat pignus hæreditatis nostræ. Ex his uerbis habes, quid sit in nobis quod nos faciat firmiter credere, uidelicet spiritus sanctus, qui est pignus hæreditatis nostræ, qui est spiritus adoptionis filiorum Dei, qui testimonium perhibet spiritui nostro quod sumus filij Dei, eaq; fiducia illum tanq; Patrem nostrū inuocare audemus. Eius loco nobis obtrudit Hosius spiritum seruitutis in timore, ut ui

Roman. 8.

Eph. 1.

delicet semper timeamus, nunq̄ autem certò statuamus nobis propter Christum remissa esse peccata, ut cum fiducia possimus accedere ad Thronum gratiæ. Hanc fiduciam & *πληροφορίαν* nobis eripere conatur Hosius, sed frustra, qui tot scripturæ testimonijs muniti sumus.

Quòd uero ait: Quid si conuersus sibi uideatur qui non est? Trita hæc est fallacia, accidētis scilicet. Nos uero non de opinioe hoīm loquimur, sed fides quæ nō est opinio, sed certa fiducia in uerbo Dñi & promissione eius fundata. Hic nō opinamur, sed scimus q̄ filij Dei simus, cū alijs sua opinione decipiāt.

*Prouer. 20.
Iacob. 3.*

Quis, inquit Hosius, dicere potest: Mundum est cor meum: In multis offendimus omnes, iudicio ergo Dei rem permittere debemus. Hic sibi ipsi respondet Hosius, Nos non dignitati nostræ sed misericordiæ Dei fidere, quæ reuelata cū sit in Christo, & per fidem nobis uerbo & sacramentis applicata, nullus ad dubitandum locus relictus est. Sed contra Hosius: Rectè uos quidē, inquit, si nuda Christi esset promissio, si dignaretur ille misericordiā impartiri etiam non conuersis. Nunc autē cum promissio sit: Si uis ad uitam ingredi, serua mandata, cum non non alijs præstet misericordiam, quàm qui pœnitentiā egerint, quiq̄ conuersi fuerint à peccatis suis, uestrum hoc dogma consistere non potest.

Videtur sui oblitus Hosius. Supra enim cauillationi

tionis suae respondit ipse, nobis sermonem esse de conuerſis, non de impijs, in sua impietate perseverantibus. Nunc diuersum de nobis affirmat, quasi doceamus, hominem non conuersum & in impietate sua perseverantem certo statuere posse aut debere sibi propter Christum remissa esse peccata, cum nihil minus nobis in mentem uenerit unquam. Dum ergo elabi non potest, ad diabolicum confugit mendacium a sua natura non alienum.

Deinde, haud obscure declarat se non dum intelligere, quid sit promissio Euangelij de gratuita remissione peccatorum, propter Christum. Promissio, inquit est, Si uis ad uitam ingredi, serua mandata. Haec non est Euangelij sed legis concio, quam Christus tradidit homini, qui faciendo non credendo regnum caelorum consequi uolebat. Si, n. quis querat quibus operibus possit homo ad regnum caelorum peruenire, respondet, ijs operibus, quae a Deo mandata sunt. Sed si de nouo querat num homo perfecte mandata Dei seruare possit? Hic tota scriptura reclamat. D. Paulus inquit: Sapientia carnis inimica est Deo, Legi, n. Dei subiecta non est, nec, n. potest: Omnis homo mendax: Concluserit Deus omnes sub peccatum: Si iniquitates obseruaueris Domine Domine quis sustinebit. Cum igitur impossibile sit nobis, ut perfecte subiiciamur legi Dei, qua uia ad remissionem peccatorum perueniri potest? Quod impossibile erat legi, inquit Paulus, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum

Roman. 8.

mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum.

Hæc Euangelica est promissio, qua gratuito nobis propter Christum remittuntur peccata, quibus impossibile erat legi satisfacere. Ea per fidem adæpta incipimus secundum spiritum non secundum carnem uiuere, agitari scilicet à Spiritu Christi, Sicut scriptum est: Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei.

Quod igitur à iustificatis exigitur, ut secundum legem Dei uiuant, ut dignos poenitentiae fructus faciant, & sua professione dignè ambulēt, certitudinē fidei nihil adimit, qua fideles certò statuūt & firmiter credūt, sibi propter Christum peccata remissa esse, quin potius eam confirmant tanq̃ spiritus inhabitantis certissima argumenta, quibus præsentiam suam declarat.

Hoc legis & Euangelij promissionum discrimen cum ignoret Hosius, non solum omnia quæ de fide & eius fructibus scripta sunt confundit, sed maliciose quoq; calumniatur, ut in eam nos suspiciōem adducat, quasi nihil prorsus de poenitentia, de conuersione ad Deum, de poenitentiae fructibus doceamus.

Sed collectionem eius uideamus, Fructus poenitentiae digni faciendi sunt, si uelimus in Gratia Dei esse. Homo autem nec potest nec debet statuere cer-

tò, an hos fecerit. Ergo non potest certò statuere sese in gratia Dei esse. Ad minorem respondetur, quòd sit manifestè falsa. Suprà em̄ ex Paulo dictū est, Spiritum sanctū, qui fructuum pœnitentię author est, testimonium perhibere sp̄i nostro, q̄ sumus filij Dei, cuius testimonium cum certum sit de uita æterna & hæreditate filiorum Dei, multo magis quoq̄ certū erit de re minori, hoc est, de fructibus pœnitentię, quorum dignitas omnis ex merito Christi pendet, in quo homo per fidem acquiescit redemptore.

Quid Christo tribuat Sycophanta Hosius ex his quæ sequuntur patet. Si uerò, inquit, fecerimus, (q̄d ipse iudicet, non nos) tunc Pater cœlestis propter filium passum, resuscitatum & deprecantem pro nobis, & habitantem in nobis, ac non tam uersitentē nos, quàm q̄d nostræ deest donatæ nobis ab illo iusticię, iusticia sua compensantem, certò propicius erit huic massæ, non iam indignæ & plenæ sordibus. Absit à piorum cordibus hæc tam impia uox, ut de cruce & morte Christi tam indignè sentiamus, quasi non potuerit nos facere dignos in partem sortis sanctorum in lumine, &c.

His uerbis declarat Hosius, quòd iusticiam nostram corā Deo, discernit à iusticia Christi, & iusticiam Christi quasi supplementū facit iusticię nostræ. Sēsus enim est, hominem à Deo donari iusticia qua secundum iudicium Dei dignos fructus facit. huic

iusticie si quid deest, hoc supplet & compensat Christus sua iusticia, qua non tam uestiamur, quàm defectus noster compensetur.

Sed quis uerè & rectè de Christi merito sentiens unq̄ sic locutus est, quem Hosius suo spoliat honore, & quod operibus & passioni Christi tribuitur in scriptura, id Hosius operibus hominis poenitentis tribuit, & Christum in extrema saltem parte hæere docet, compensatorem nostri defectus solum, non perfectum iustificatorem. Alij Papistæ Christum faciunt dimidiatum redemptorem, cum docent: Christum satisfacisse pro peccato originali, Nos uero pro peccatis satisfacere actualibus. Sed hic noster Hosius minus tribuit Christo, quem iusticie nostræ appendicem docet. Sed sic impingere necesse est, qui manifestam & agnitam ueritatem oppugnandam susceperunt.

Sed audiamus adhuc unam rationem Hosianam, qua fiduciam oppugnat, quam habemus de remissione peccatorum in Christo certam & indubitaram.

Satis perspectum, inquit, habere nūq̄ possumus, nihil restare in nobis de carnis reliquijs, Ergo de remissione peccatorum certò statuere non possumus.

Si hæc consequentia ualet, non nobis solum, sed omnibus sanctis desperandum est. D. Paulus iustificatus, & qui sibi nihil conscius est, fateatur nihil boni esse

esse in carne sua, & radicis huius corruptos adhuc sentire fructus: quod uolo, inquit, bonum, nō facio, & quod nolo malum, facio. Sed hisce carnis reliquiis nihil obstantibus, paucis interiectis, scribit: Certus sum, quod neque mors, neque uita &c. neque uulla creatura separare nos possit à dilectione Dei, quæ est in Iesu Christo Domino nostro. quàm uana ergo sit Hosij collectio, omnes uidere possunt.

Cum Paulo ergo concludimus: Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio. Fides Christum respicit non nostrorum operum dignitatem, aliàs promissio semper maneret incerta, sicut in hisce Hosianis uidere est argumentis.

Cum igitur meram desperationem doceat, quomodo hanc notam elucere conetur, uideamus quomode: Quid igitur, inquit, desperare nos iubes? Absit, imò sicut constanter nego teneri quenquam, firmiter ut credat certoq; statuati peccata sibi remissa esse, sic non minus constanter affirmo, teneri fidem quemlibet, facientem quod in se est, ut firma & certa spe expectet, in hac quidem uita per Sacramentum Baptismi & Pœnitentiæ, peccatorum remissionem, in sæculo autem futuro, uitam æternam.

His uerbis docet spem debere esse firmam & certam, quæ fidem sequitur, fidei autem eandem certitudinem tribuere recusat. Ex quo in

relligi potest, bonum Episcopum & fidei & spei definitiones & discrimē ignorare, cū non uideret se spei quoq; derogare certitudinem si fides non est firma & certa. Spes enim uirtus est diuinitus donata, qua sine hæsitatione expectamus patienter bona nobis propter Christum promissa, quorum primitias per spiritum inhabitantem iam apprehendimus. Hæc fidē sequitur. Quæ fides certa fiducia est in Christū, q̄ propter ipsum habeamus remissionem peccatorum & simus hæredes uitæ æternæ. De his bonis si per fidem nihil certi statuere possumus, qua ratione sperare licebit certò & firmiter? Aut igit̄ spes quoq; dubia erit, aut certa & indubitata quoq; erit fides, quæ spei dux est, sine qua spes non spes, sed optinio est.

Miser homo Hosius & imperitus Dialecticus, q̄d fidei est, spei tribuit, eum scribit: Spes autem hæc nostra nō in nos, sed in Deum defixa esse debet, quem cum spectamus, certissimū nobis est, eum esse fidelē & in promissis & in comminationibus. Sic enim nos de fide loquimur, quod non fit in nobis sed in Deo defixa, quem cum spectamus, certissimum nobis est, eum esse fidelē in promissis, uidelicet in promissa gratuita remissione peccatorū propter Christum. hæc certa fiducia freti, quæ in Deo defixa est, etsi cruci in hoc mundo subiecti sumus, tamen cum sciamus nos esse in gratia, speramus quoq; liberationem

onem ex omnibus malis. Hæc si solū inuerteret Ho-
sius, aliqua ratione tolerandum est: sed cum spei cer-
titudinem tribuat, & fidei adimat, sine qua spes con-
sistere non potest, videre licet, hominem cum ratio-
ne sensum quoq; communem amisisse.

Sed qd opus est in re manifesta multū laborare, sa-
tis sit eius lectorē saltē commonefactū, ut quātus in
hoīe uel stupor sit, uel malicia aiaduertat. Etsi præte-
rire nō possum rōnē, qua, ut appellat, uerē *παράδοξον*
suū cōfirmare nitit: hoīem firmiter & certō sperare
debere, quod firmiter & certō credere nō possit. Ni-
hil, inquit, à nobis rectē credi potest, cui falsum sub-
esse potest. Speramus autem etiam ea rectē, quæ se-
cus nōnunq; euenire possunt. Quoniam igitur fieri
potest, ut credat aliquis firmiter, certoq; stauat, se se
esse in gratia, & uitam æternā consecuturum, & hæc
eum opinio sua fallat, sperare iubemur magis quàm
credere: fidei enim ratio in ueritate tanq; à Deo reue-
lata sita est. Spei autē sufficientissima ratio sita est in
possibilitate eius acquirendi, quod secundum Dei
mandatum & promissum speres. hæc Hosius.

Quàm autem sibi non constet, ac seipsum suo gla-
dio iugulet, si usq; alibi, certē hoc loco euidenter de-
monstrari potest. Fidei fatet nihil falsi subesse posse,
nec tamen firmiter credendū putat. Spei falsum sub-
esse posse fatetur, nihilominus tamen certō & indu-
bitanter sperandum docet. Adde stupori blasphemæ

miam, cum dicat, aliquem secundum mandatū & promissum Dei sperare, quod tamen aliter euenire possit. Incerta ergo Hosio quoque erit promissio diuina, quod blasphemū est, aut incerta erit spes, aut si spes certa est, quod subest falsum esse non potest. Vana enim non certa est spes qua homo expectat, quod tamen non acquirat.

Insultum etiam est, quod in discernenda spe & fide, spei possibilitatem tribuit, fidei ueritatem, Cum Christus pronunciet credenti omnia possibilis, & spei ea certitudo tribuatur, quod non confundat. Contra Hosius certitudinem spei collocat in nuda possibilitate, sed non in certa & indubitata ueritate: Ut omnibus credentibus sperandam doceat uitam eternam, quia possibile sit ut eam consequantur, sed non certum, quod nihil aliud est quam dubitare. Homo enim aut credit, aut dubitat, aut desperat. Inter peccata numerantur dubitatio & desperatio. fides ergo ut certa sit necesse est, qua omnis dubitatio uincatur, quas in carne hæret, & desperatio uincatur.

Ut lucū faciat simplici lectori, Caluini quoque deprauat uerba, quasi eius errorem confirmet, cum scribit: sic certos Dñs suos esse iubet, ut tñ securos esse nolit. Quibus argumētis certitudinem fidei & salutis nostræ contra dubitationem scholasticorum asserat Caluinus eo loco, non ignorat Hosius. Eo maior eius impudentia est, quod contra conscientiam eius uerba

uerba deprauare audeat, ut uideant̃ patrocinar̃ suo
 errori, à quo Calvinus toto pectore abhorret. Secu-
 ritatē inter uitia numerari non negabit Hosius, hæc,
 cum fide coniuncta esse nō debet, cum fidelis homi-
 nis officiū sit, qua potest sollicitudine suæ uocationi
 satisfacere. Sicut igitur sancta hæc sedulitas fiducia
 in nobis suo modo cōfirmat, ita cum ea securitas pu-
 gnat, qua in officio & uocatione sua remissiores fi-
 unt, & secus quàm par est, agunt.

Sed ne prorsus omni probatione destituatur Lo-
 uaniensium ea de re Articulum & Tridentini concī-
 liabuli Decretum adducit. Louaniensium articulus
 sic habet: Fides, qua quis firmiter credit, & certō sta-
 tuit, propter Christū sibi remissa esse pctā, seq̃ pos-
 sessurę uitam æternam, nullam habet in scripturis te-
 stimoniū, imò eisdem aduersatur. Idē decernit Tri-
 dentinum conciliabulum. Sed quoniam huius arti-
 culi & decreti impietas suprā refutata est, lectori pio
 iudicium committimus.

Ex hoc aut̃ articulo uidere licet certamē inter nos
 & Papistas nō esse de asini, ut dicit̃, umbra, aut de la-
 na caprina, Sed de præcipuo fidei articulo, de certi-
 tudine æternę nostrę salutis, De qua nobis dubitan-
 dum docent. Nos contrā firmiter credendum & cer-
 tō statuēdum, q̃ remissionem pctōrum habeamus
 propter Christū per fidē, atq̃ eadē certitudine reue-
 lationē bonorū eternorū sperandā, qua remissio pec-
 catorū creditur.

Multis decantanti, alacritate ad subeunda supplicia, certum testimonium veritatis esse non posse, cum omnibus temporibus sanctorum homines obstinate suos errores defenderint, & ad exquisitissimos cruciatus promptissimi fuerint. Verum his clamoribus opus non erat, qui non ignoramus non poenam sed causam facere Martyrem. Quin prius Hosio probandum erat, nostros veritatem doctrinae, quam profitemur, hoc nudo argumento asserere & mereri, quod ostendere non poterit. Etsi enim magno numero passim in Europa p[ro]ph[et]a & fideles etiam sanguine suo doctrinam & fidem istam obsignarunt, non tamen doctrinae, propter ipsorum constantiam, fidem habemus. Cuius inscriptura sacra & expresso Dei verbo firmissima testimonia habemus, qua fide autem moriatur quisque, dies Domini declarabit. Hoc tamen vere affirmare possumus, crudeliter a vobis necatos, tanquam Anabaptistas, qui ab ipsorum erroribus abhorrentes, vestra solum impura sacra damnarunt. De quorum salute minime dubitamus, cum supra fundamentum aedificauerint, speramus Dominum illis suas infirmitates quoque condonasse, qui mortem oppetere maluerunt, quam in vestram execratam impietatem consentire & suo calculo eam approbare.

Schuenckfeldium quartum introduxisse Euangelium scribit Hosius, qui scripturae testimonijs, ipsam scripturam conatus sit e medio tollere. Hoc sicut Schuenckfeldius

Schuenckfeldius non cōcedit, ita mirum est, quod in ipso reprehēdat Hofius. Docet enim ipse quoque scripturam esse litteram mortuā. Et si rectē, quod res est, expendamus, fortasse maiore reuerētia Propheticos & Apostolicos libros amplectitur Schuēckfeldius, quā a uobis Papistis fiat. Quod eī exteriori homini seruiat, qui per spiritum sanctum regeneratus est, & utile ac necessarium eius exercitium concedit. Vobis uero scripturę dicta instar anilis fabulę sunt, quibus non ueriti estis hominum decreta pręferre, ut mendacio cedat ueritas, sicut suo loco ostensum est. Vestrum igitur non nostrum Schuenckfeldij Euangelium est, cum cuius erroribus nobis nihil cōmune. Nos scripturam pro necessario & salutari organo habemus, ex qua per spiritū Christi homines de uoluntate Dei doceantur & regenerent. Nec blasphemias tuas moramur, quibus Cacangelia appellare cōsueuisti. Maledicere dilexisti, maledictio, ne Psalm. 108. dubites, te suo tempore adprehendet. Leuitatē animi tui hinc perspicit lector, quod cum ex aliorum relatione, eximium sanctitatis testimonium perhibeas Schuenckfeldio, & eius discipulis, eiusque scripta te neque legisse, neque personam nouisse affirmas, eius tamen asseclas damnas, ipsorum uero doctrinam, quam sequuntur, ignores, iniusti hoc est iudicis nō Christiani doctoris, de re ignota iudicare & ignotam doctrinam damnare.

Postq̄ ex diffensione sacramentariorū, ut uocant, sibi uanitatē doctrinæ nostræ demonstrasse uisus est, Aggreditur etiā pugnas & diffensiones, quæ inter Lutheranos agitatae sunt.

Earum inittū facit à uictoria Imperatoris Caroli V. contra Principes & ciuitates, qui hanc doctrinam profitebantur, cōcessa. Hac uictoria tanq̄ certissimo argumento triumphat & exultat Hosius, ad probandam ueritatem Doctrinæ, quam Papiſtæ sequuntur. Sed de hoc supra satis responsum est. Ac uideris mihi rē ualde imperitus esse, atq̄ etiā sensu cōmunitate carere, q̄ ex euentu belli iudicium de religionis ueritate faciendū putas. An nescis bellatores interdum, in optima causa concidere? sicut De Pompeio à Cæsare deuicto, Rem miserā, inquit Cicero, Pompeius malas causas semper obtinuit, in optima cōcidit. Et poeta inquit, Careat successibus opto, Quisquis ab euentu facta notāda putet. Sed mittamus ista mūdana, ueniamus ad sacra. Quoties legimus populū Dei electū fūsum, q̄ aduersus hostes, suos iustissimā causam habebat. Propter unū Achan infeliciter cōtra Hai pugnāt aliq̄ milia hoīm, q̄ fusi sunt & terga uerterūt hostibus, q̄ Achan sumpserat aliquid de Anathemate. Idē accidisse nobis nō diuinare solum, sed fortasse uerē pronūciare possumus. Verē anathemata erāt, quibus Idolorū cultū ornastis, quæ cum zelo Dei ex eius mādato demoliēda erant, nō unus aut al
ter

ter, sed plurimi uiderūt pallia coccinea ualde bona,
 & aliq̄t siclos argēti, quę cōcupiscentes abstulerunt.
 Quo facto declararunt, se se maiore pecunię & quæ-
 stus, q̄ pietatis rationē habuisse. Adde his innumerā
 multitudinē, quę delicijs & uoluptatibus capta, præ-
 textu uerę doctrinę libidinē suam oēm explere cona-
 ti sunt. Mirę igit̄ tibi uidet̄, q̄ causam bonā habebāt
 agēdo perdiderint: Iudicio Hosij & meo, In Achan
 Dño aiaduertendum erat, non in populū innocen-
 tē, qui facinoris Achan cōscijs nō erat. Sed quale iu-
 diciū fuerit, propter unius delictū historia docet. In-
 terim causa bona erat quā cōtra Hai populus Dei ha-
 bebat, quā ex mandato Dei oppugnabāt. Hac uictō-
 ria ad exiguū tēpus exultabant ciues Hai: postea, nō
 solum à populo Dei fusi, sed quocq̄ deleti sunt.
 Idē Israelitis accidisse legimus, qui in uerē iusta cau-
 sa infeliciter pugnātes bis cōciderāt, & in primo cō-
 flictu uiginti duo milia, in secūdo decē & octo milia
 uirorū amiserunt, Donec tandē Bēiamitis oppressis
 uictoriā reportarēt. Heijs igit̄ tu Hosij, nondum sol-
 oīm diēz occidit. Nūc ad dissensiones accedamus
 post Cæsaris uictoriā inter Lutheranos secutas.

Post publicatū Interim (sic uocant declarationē
 De Religione à Cæsarea Maiestate Ordinibus Impe-
 rij) propositam usq̄ ad definitionem paulō post cele-
 brati concilij seruadā) sectā Lutheranā in tres sectas
 dissectā fuisse tradit Hosius. Interimistas duplices,
 & Adiaphoristas.

Interimistas cur audet inter Lutheranos numerare, cum certum sit, quotquot in eam formam doctrinæ & sacramentorum consenserunt, eamque approbauerunt, quæ in dicto libello Cæsareo descripta est, quod Iesum Christum filium Dei, & puram Euangelij doctrinam abnegauerint, eaque abiecta in castra hostium nostrorum concesserint.

Horum uel imbecillitas uel defectio nobis neque sceleritas, neque aliquod doctrinæ incommodum peperit, cum eo tempore multorum fidem examinauerit Dominus. Tibi ergo & tuis Interimistas referues, tuorumque nomine censeantur Apostatae, qui omnem Pontificiam impietatem probant, & cum doctrina nostra, donec conuersi fuerint, nihil commune habent.

Contra Adiaphoristas uanus est Hosius. Etsi enim ipsi quoque fatentur, sese eo tempore paulò languidius egisse, nunquam tamen in animo eis fuisse certum est, sese à Luthero ad Pontificem Romanum, hoc est, à uero Christianismo ad antichristianismum, quem Hosius nomine Christi tegit, inclinationem fecisse, ut reiecta Lutherana, Papisticam doctrinam amplecterentur.

Quod. n. ab aduersa parte impositum fuit Ecclesijs onus, id tolerandum potius ducebant, quam deserere Ecclesias, & lupis committere oues Christi. Deinde restatur Ecclesiarum Saxonicarum historiae, qualescunque de liberationibus habitae sint, nullam tamen doctrinam factam uel in Ecclesijs uel Scholis mutationem.

Hosius

Horum timori et trepidatiōi alij se se opposuerūt, et hortati sunt ut negociū Christi cōstanter agerēt, ac ne minimū quidē aduersę parti cōcederent, que totius doctrinę Euangelicę abolitionem meditet.

Cum uero Sathan aliquam litigandi occasionē se se nactum arbitraretur, nihil intermisit, ut utriusq; partis animi nonnihil aduersus se inuicem exasperarētur. Quapropter piē faciunt, qui in hoc laborant, ut animi recōcilientur, inter quos de quęstione facti controuertitur. Beneficio autem Dei utrobicq; piē & rectē docetur, eademq; in Saxonicijs Ecclesijs maiori consensu, quā Papistę uellent sonat doctrina quę ante Lutheri mortem tradebat. Fuit & inter Paulum & Barnabam de Ioanne Marco dissensio, quā uehemens, Lucas medicus medico exprimit uocabulo, eamq; *παραφυσίον* appellat, qua ita commotus fuit uterq;, ut à se inuicem discederent, qui antea erant coniunctissimi. Vtriusq; tamen ministerio efficax fuit Dominus: nec propterea Christianismus diuisus est in duas sectas, quod fortasse Hosius aliquis colligeret. Eundem etiam suam uirtutem eorum ministerio exercere, qui nūc penē ppter similem causam disceptarunt, minimē dubitamus. Interim, cum uolupte sit uobis, uos uestris clamoribus de nostris dissensionibus pascere & oblectare potestis, donec mensuram patrum uestrorum impleueritis. Nos interim Deo propicio

nihil eorū intermitteremus, quę ad recuperandā pacē et tranquillitatē uerę Ecclesię pertinēt, ut sublatis quantū fieri potest dissensionibus, unanimes quā si ex uno ore Dño Deo nostro patri Dñi nostri Iesu Christi suas laudes suūq; honorem tribuamus.

De Antinomīs quid attinet hoc loco dicere, quādo cū authoribus opinio quoq; extincta, ut p̄ter nūdū nomē nihil restare uideat. De libero Arbitrio superuacaneū arbitror hoc loco multa cōmemorare. Nam qđ ad Philippum attinet, siue idē sentiat qđ Lutherus de seruo suo arbitrio scribit, siue p̄spiciuē magis suā sententiā explicet, certē nō uideat mihi ap̄bare scholasticorū impietatē de libero arbitrio, sed idē docere qđ Lutherus & nos oēs affirmamus, Deū nō esse autore peccati, et nullū hominē posse sese, faciēdo quod in se est, gratū Deo facere: uel sese ad gratiam applicare.

In cōtrouersia inter Andreā Osiandrū et Brute nicos Theologos de iustificatiōe hoīs corā Deo exorta, quicquid odiosum excerpere potuit, de suo studio & diligētia nihil remisit. Quoniā uero non uno in loco hoc facit, quomodo sese res habeat, breuiter quoq; cōmemorabimus, et simul etiā syco phantias eius hoc loco asperlas refutabimus.

Nō solū aduersa pars criminat, hoīes doctrina de gratuita remissiōe peccatorū dissolutiores factos, sed experiētia ipsa declarat, uulgus hac saluberrima iustificatiōis, q̄ in Ecclesijs nostris sonat, doctrina ad
licen

licetiam carnis abuti. Sic. n. etiam sine doctorib. falso persuasi sunt multi, modo credant sibi per Christum remissa peccata sua & omnes infirmitates, licere postmodum liberius uiuere.

Nec id insolens aut nouum uideri debet Hosio. Idem .n. accidit D. apostolo Paulo, qui cum doceret hominem coram Deo iustificari fide absque operibus legis, reperiabant, qui dicebant: faciamus igitur mala ut ueniant bona, siquidem iniquitas nostra iusticiam Dei commendat. Non ergo fructus doctrinae de gratuita iustificatioe hominis per fidem est, multorum dissoluta uita, sed accidit doctrinae, quae alias in uerè credentibus operatur uitam professione Christiana dignam.

Huic malo cum occurrere conaretur Osiander, quantum ex scriptis eius et relatione bonorum uirorum intelligere potui, Cuiusmodi iusticia nobis per fidem in Christo communicaretur, paulo diligentius inuestigare conatus est. Quam si homines rectè intelligerent, futurum sperabat, ut non nihil de iniusticia & peruersa conuersatioe sua Euangelio indigna remitterent. Quapropter non contentus explicatione collegarum, qui docebant iusticiam hominis nihil aliud esse quam remissionem peccatorum per fidem propter Christum: quid praeterea nobis per fidem à Christo communicaretur, exposuit. Cum igitur sua passione & morte Christus

non solum promeruerit, ne peccata nostra nobis imputarentur, Sed ut hisce liberati, iusticia indueremur, qua coram Deo in æternum uicturi essemus, Quid hæc ipsa iusticia sit, quomodo cōmunicetur, quid in nobis efficiat, prolixè docuit. Summa igit doctrinæ eius hæc fuit: postq̄ homo per fidem propter mortem & obedientiam Christi omnium suorum peccatorum remissionem adeptus est, is in hac uita donatur quoq̄ æterna Dei iusticia, quæ Deus ipse est, qui corda nostra per fidem inhabitat. Cuius iusticiæ participatiōe incipiamus in hac uita iusti fieri, hoc est, peccata expurgare per spiritum Dei inhabitantem, quæ per fidem p̄pter Christum remissa & condonata erant, quæ & si nobis non imputabantur, in carne tamen nostra adhuc hærent. Sicut ergo uita æterna adeoq̄ regnum Dei inchoatur in nobis in hoc mundo per inhabitantē spiritum Christi, qui est uita, cuius participatione sola uiuimus, sicut apostolus inquit, uiuo, non iam ego, sed qui in me est Christus. Ita etiā iusticiæ Dei participatio, quæ reliquias peccatorum incipit expurgare. Verum hinc nulla est perfectio quæ iudicium Dei ferre possit. Nō enim simpliciter iusticia Dei nostra iusticia dicitur, sic. n. dii essemus, sicut à quibusdam falso imputatum est Osiandro, sed eius participatio: unde participata dicitur, quæ in hac uita sua incrementa habet, suaq̄ infirmitates, quare

in Deo nullę sunt, Et ut Scholę loquuntur, magis et minus suscipit, sicut Augustinus ad Consentium scribit. Nos eo magis hac iustos esse, quo magis ei adheremus, & eo minus iustos, quo minus ei adheremus. Non enim essentia, sed eius participatione iusticia definitur, de qua Osiander disputat. Hanc posteriorem Christi meriti partem nos hactenus regenerationem diximus, quę fiat per spiritum Christi inhabitantem, cuius participatiōe nos quoque spirituales reddimur. Idę eo magis, quo plus illi adheremus, hoc est, obtemperamus, & eo minus, quo minus ei adheremus. Hęc phrasim seu formā loquēdi alia innouauit Osiander, & iustificationem nostram dixit.

De iustificatione igitur, si adhūc modum doceantur homines, opinatus est Osiander homines longē meliores fore, magisq; honestē uicturos, q̄ si doceant, q̄ illorum iusticia nihil aliud sit, quā remissio peccatorum. Et ad hanc posteriorem partem ferē omnia scripturę testimonia retulit, quę de acceptatione personę propter obedientiam & merita Christi, adeoq; de peccatorum remissione loquebantur.

Cum autem loquēdi forma aliquid noui & inusitati adferre uidebatur, collegę eius ab initio, quid sibi uellet, mirati sunt. Et ut sit, sub hac phrasi impiam doctrinam latere opinabantur, quę

merito obediētię & sanguini Dñi nostri Iesu de-
traheret.

Quapropter usitatam doctrinam & phrasim re-
tinentes p̄sim scripturę loca ex ueteri & nouo te-
stamēto colligunt, quibus euidenter demonstrat̄
hominem coram Deo iustificari, hoc est, Deo gra-
rū & acceptū fieri sola Obediētia, p̄siōe & mor-
te Domini nostri Iesu Christi, Cuius meritū per fi-
dem nobis applicaret̄. Atq; ita ab initio acriter con-
tendebār, cum hi suam, Osiander quoq; suam urge-
rēt ac tuerentur phrasim.

Interea Ill. Dux Borussiae Ecclesiarū exterarū de
Osiātri doctrina colligit iudicia. Vuittebergenses
à partibus stāt aduersariorū Osiātri, et doctrinā ac
phrasim tuentē de hoc articulo in Ecclesijs nostris
usitatā, ac docēt; hominē iustificari, hoc est, remissio-
nē peccatorū accipere p̄pter obediētiā Christi per
fidē, et nō p̄pter essentialē iusticiā Dei inhabitantē
aut nouas qualitates infusas .ac idē ferē iudicāunt
omnes Saxonice Ecclesie, meo iudicio, piē et rectē.

Expetit̄ etiā Vuirtenbergensiu Theologorū iudi-
ciū, qui utriusq; partis cōfessione p̄specta et p̄bē ex
aminata uidēt, causam utrinq; nō sine affectibus in-
ter Osiander et suos collegas agi, qua p̄pter in iudi-
cando sibi non properandum censuerunt.

Aduersariorū Osiātri cōfessione lecta, uidēt ex-
plicari et retineri purā et sincerā doctrinā in Eccle-
sijs nostris usitatā de iustificatione hoīs corā Deo,
quæ

que in gratuita remissione peccatorum consistit propter obedientiam Christi per fidem nobis applicatam, ac simul etiam urgere regenerationem, que iustificationis dicte individuum comes est.

Deinde diligenter expendunt singula Osiandri quæque de obedientia Christi, passionis, et morte eius scripta, ac luce meridiana clarius deprehendunt, quod ei soli, soli inquam obedientie Christi meritum remissionis peccatorum tribuat ac doceat, Peccata non nisi propter solius Christi obedientiam et sanctissimum sanguinem effusum per fidem nobis remitti, et quod Deo grati & accepti simus non propter qualitates infusas, sed solum propter precium redemptionis nostre, quod est perfecta Christi obedientia, que tamen nihil prodest nobis, nisi credamus, hoc est, firma fide & vera fiducia adprehendamus.

Hac posita, docet quod per fidem propter Christi obedientiam, iam preparatus sit, hoc est, Deo ita acceptus, ut Christus cum Patre et Spiritu sancto ad eum veniat, et mansionem apud eum faciat. Deus enim non vult habitare in homine impio, cui nondum peccata remissa sunt, & qui nondum est in gratia. Tales pronunciat Paulus esse sine Deo, non sustentante, sed per gratiam inhabitante. Cui vero propter Christum peccata remissa sunt, in eo sublatum est interstitium, quod gratiosam dei inhabitationem impediebat. In gratia igitur sit ac remissionem peccatorum habeat et Deo placeat, necesse est, priusquam a Deo tantum templum inhabitetur homo. Hac inhabitatione, que fit in hac uita conuersione hominis, Deus seipsum cum uniuersis bonis suis nobis communicat, Cuius

Eph. 5.

participatione uidemus, quia lux est: boni sumus, quia ipse bonus: iusti simus inchoatione, quia ipse iusticia, quae reliquias peccatorum in nobis expurgare incipit: Viuimus, quia ipse uita est, quam nos quodque in hac uita per fidem, in altero seculo sine fide per uisionem participamus. In summa quidquid Deus sibi ipsi est ^{diuina}, hoc nobis est postquam propter Christi obedienciam per fidem accepimus remissionem peccatorum participatione, quando corda nostra in habitas illuminat, uiuificat, iustificat, glorificat, saluat.

Hec summa est doctrinae Osiandri de iustificatione, quam docebat in hominibus non esse ociosam, sed proferre suos fructus, bona opera, quae Apostolus fructus spiritus appellat, ut homo deinceps non secundum carnem, sed secundum spiritum ambulet. His operibus sequentibus nullo modo iusticiam designabat de qua loquebatur, sed communicatione siue participacione eterne Dei iusticie, hoc est, Dei ipsius, qui eiusmodi in credentibus operaretur per spiritum suum. Trium in conuersione hominis, quae ad mortem usque durat, concurrunt. Primo, gratuita propter Christum peccatorum condonatio. Deinde ipsius Dei inhabitatio siue participatio. Postremo participationis huius fructus, qui sunt bona opera, quae ex fide promanant, hoc est, quae spiritus Dei in nobis operatur.

Modum etiam, quo haec bona applicarentur hominibus, quale docuerit, considerant Theologi Vuirtenberg

Wittenbergenses, uidelicet, q̄ Deo uisum sit tanta dona nobis cōmunicare et applicare ministerio uerbi et sacramentorū. Nec alia manu adprehendi q̄ fide, sicut scriptū est: Qui uero nō crediderit cōdemnabitur, hoc est, caret remissiōe peccatorū, manet in ira Dei, Destituitur eius spiritu, ac omni spe uitæ æternæ consequendæ.

Hęc oīa, cū in Osiāndri cōfessione quoq̄ reperiebant, neq̄ hęc neq̄ aduersariorū eius cōfessio & doctrina Categoricē à Wittenbergen. Theologis dānari poterat. Quia uero acerbū inter ipsos certamē esse, cōfessiones declarabāt, ubi contentionis & cōtrouersie cardo uerteret, diligēter expēderunt, ne ipsorum uel iudicio uel calculo quisq̄ iniuste grauarietur.

Sepositis igit̄ phrasibus et uocabulis Iusticię & Iustificatiōis, pariter utriusq̄ partis cōfessiones meritū Christi summē extulerūt, et in his tribus capitibus cōtulerūt. Primò, Hominē natura peccato obnoxiiū et damnatū, habere p̄ fidē remissionē peccatorū p̄pter Christi obediētiā, esse Deo gratum et acceptū. Deinde p̄pter Christi meritū, Patrē et filiū unā cū spiritu sancto inhabitare cor hoīs credentis, ei q̄ oīa sua, q̄ sit et possideat, bona cōmunicare, lucē, iusticiā, uitā, et salutem. Postremo, q̄ Christus per spūm sanctū incipiat reliquias peccatorū expurgare, quorū reatus p̄pter obediētiā Christi remissus est, unde bona opera pueniāt, quę in se cōsiderat.

Ee.

rata, & si perfecta nō sint, placere tamē Deo, quia persona placet, et ppter Christum imperfectio nō imputat, nō quidē eterne uite meritoria, cum fiant ab eiusmodi hoībus, qui ex morte in uitā trāslati sunt, qui uitam uiuunt filij Dei, & mortē uidere nequeūt amplius. In his, inquam, tribus capitibus, Cū uiderent, qđ ad sententiā attinet, Theologos, Brutenicos & Osiandrū cōsentire, phrasēs quoq; expendunt & loquēdi formas, quę cū ab Osiandro innouitę essent, magna ex parte animis p̄sertim uirincq; exacerbatis (ut humani nihil alienum est à nobis) cōtrouersia aucta est. Ad eā accedebat p̄miscuus usus testimoniorū scripturę sacrę, quę de iustificatio-
ne hoīs extant. Ea pro se quęlibet pars ad suam sententiā defendendam p̄duxit. Vtrumq; ut à rudioribus intelligatur populariter explicabimus.

Brutenici Theologi hanc propositionem defendebant: Hominem peccatorē coram Deo iustificari, propter obedientiam Christi per fidem.

Osiander hanc propositionē propugnabat: Hominem peccatorem coram Deo iustificari essentiali iusticia Dei per fidem inhabitante.

Hę propositiones & si non contrarię aut contradictorię, certē diuersę apparebant, sicut etiam reuera diuersę sunt.

Sed num pugnarent, utriusq; partis explicatio docebat: cuius summam etiam adscribere libet.

Brute

Brutenici suam propositionem hoc modo expli-
cabant. Credimus ac profitemur, hominem pecca-
torem iustificari coram Deo, hoc est, (diligenter
attendat Christianus lector explanationem, in qua
totius controuersiae dijudicatio sita est) habere re-
missionem peccatorum, Deo gratum & acceptum
fieri propter obedientiam Christi per fidem.

Osiander suam propositionem hoc modo ex-
ponebat: Credo ac profiteor, hominem peccato-
rem iustificari, hoc est, (etiam hanc explanationem
diligenter obseruet lector) Re ipsa iustum fieri Es-
sentiali iusticia Dei per fidem inhabitantem. Sic. n.
iusticiam definiebat, quæ nos ad iustè agendum
impelleret. Vtraq; sententia pia est & uera.

Tertio, accedebant propositiones exclusiuæ
& negatiuæ. Brutenici Theologi suam ad hunc
modum addebant exclusiuam: Credimus ac pro-
fitemur, hominem coram Deo iustificari, hoc est,
remissionem peccatorum consequi, Deo gratum
& acceptum fieri propter obedientiam Christi
per fidem, & non propter essentialem iusticiam
Dei per fidem inhabitantem, Sicut Osiander do-
cet.

Osiander suam quoque addebat negatiuam,
Credo & profiteor: hominem iustificari, hoc est,
re ipsa iustum fieri Essentiali iusticia Dei per fi-
dem inhabitantem, quæ nos impellit ad iustè agendū,
& nō obediētia Christi aut remissionē peccatorum.

Animis igit̃ utrinq; exacerbatis, sua quisq; defendebat scripturę testimonijs munitus et cõfirmatus. Et dũ utraq; pars sibi suęq; causę diligẽter caute studeret, docere conati sunt, Brutenici Theologi Osiandrũ iusticiã adscribẽdo inhabitatiõĩ Dei, sanguini Dñi nostri Iesu Christi detrahere. Vicissim et Osiãder, cũ uideret ab aduersarijs sanguini Christi iusticię nostrę nomen tribui, arbitratus est, eos eterne iusticię et diuinę maiestati suũ honorem & gloriam alteri tribuendo, detrahere.

Ad dirimẽdã controuersiã cũ scripturę testimonia pducẽda essent, eadẽ serẽ pro se utraq; pars arripuerat, quę de meritis Christi loquebantur, Cuius duplex beneficiũ est, uidelicet remissio peccatorũ, & donatio eterne Dei iusticię, cuius participatiõẽ incipimus iusta agere quam nos donationẽ Spiritus sancti (qui ut uerus Deus est, ita æterna iusticia Dei est) diximus, & adhuc sub uocabulo regenerationis & donationis Spiritus sancti docemus. Cũ ergo obediẽtia Christi utrinq; mererit nobis, & remissionem peccatorum, & donationem Spiritus sancti, Osiãder posteriorem partem meriti Christi arripuit, & Augustini exẽplo de eo & per illud loca quę in scriptura de iustificatiõẽ dei extant interpretatus est. Aduersarij eius priorẽ partẽ accipiebãt meriti obediẽtię Christi, uidelicet remissionẽ peccatorũ, & per illam loca de iustificatiõẽ, quę passim in scriptura extant, explicãrunt.

Bona fide me cõtrouersię summã et utriusq; par

is sententiã expoluisse, qui scripta ipsorũ diligẽter
et cũ iudicio legerũt, testari possunt.

Cum igit̃ ad hũc modũ, ut dixi, res sese haberet,
Vuirtenbergenses Theologi hoc exemplũ in Ec-
clesiam introducere noluerũt, ut partibus nõdum
corã auditis, et ut decet conuictis et admoni-
tis, quenquam hereleos nomine notarent. Quan-
ta .n. secutura esset animorum distractio, si hoc
modo in Ecclesia pcederet, facile uidere poterant,
& testant̃ multorũ exempla & querelę, qui sese neq̃
auditos neq̃ admonitos, multo minus cõuictos,
multorũ errorũ reos agi querunt, quorũ sibi conscj
non sunt, ac suam innocẽtiam publicẽ editis scrip-
tis tutati sunt.

Qua propter re diu multumq̃ deliberata princi-
pio de recõciliandis illorũ animis cõsilia cõeperũt,
si quo modo positis affectibus concordia inter
Theologos pia sarciri posset. Et scripto transmissõ,
q̃d extat, quomodo utriusq̃ partis sententiã perce-
perit, declarãt. Hoc cũ utraq̃ pars arriperet, & p se
facere gloriaret̃, bona spes pacis & cõcordię sarcirẽ
de affulgebat. Scripto .n. Vuirtebergensium Theo-
logorũ nulla inerat cõtradictio, sed sententiarũ par-
tium dissidentiũ pia et moderata explicatio. Verũ
tantũ bonum & personis litigantibus & Ecclesię in-
uidit Sathan. Expetitur denuo alterũ cõsiliũ per
Borussię Ducem à Vuirtebergẽsibus Theologis.
Hi sui Ducis iussa & postulata faciẽtes, suã senten-

tiam de hac controuersia denuo explicant, nihil interim eorum intermittētes, ut animi ad amorem pacis flecterentur, & à studio litigandi auocarent. Quæ ratio Theologis quoq; Vuitēbergensibus nō improbata est.

Cōsiliū & dījudicationis Vuitēbergensiu Theologorū hæc summa fuit: Brutēnicos Theologos piē et rectē docere: hominē corā Deo iustificari, hoc est, habere remissionē peccatorū, Deo gratum & acceptū esse, ppter obedientiā Christi per fidē. Mox do etiam suū locū tribuant Essentiali iusticię Dei, post donatā remissionē peccatorū cordibus fidelium inhabitanti, quę nos ad rectē et iustē agendū impellat, de qua sese etiam suo loco tanq̄ remissionis peccatorū comite piē, rectē & fideliter docere scripto testat i sunt.

Quia uero Osiander nullibi neget, nos peccatorū remissionē habere apud Deū ppter obedientiā Christi per fidē nobis applicatā, sed de ea parte cōsentientibus aduersarijs piē & rectē docere, qua ppter testati sunt, sese hanc quoq; eius doctrinā damnare nō posse: qua doceat, hominē, qui remissionē peccatorū per fidem ppter obedientiam Christi habet, æterna iusticia Dei indui, quę Deus ipse est, cuius participatione incipiat quōtidie melior fieri. Idē enim ab ipsis quoq; sed alia phrasi, hoc est, sub uocabulo donationis Spiritus Sancti doceri.

Vocabulum autem iustificationis, cum sit equi uocum,

uocum, nec in eadē significatione ab utraq̄ parte usurpatū, quam illi in hac materia ppriam & Pauli nam eius significationē esse iudicarent, eodem quoque scripto declararunt. Videlicet, Esi uerū est hominem iustificari quoq̄, hoc est, meliorē fieri in habitate iusticia Dei que Deus ipse, hoc est, ut nos cū Paulo loquimur, per spiritū Dei inhabitantē. Paulū tamē ad Rom. & Gal. ubi de iustificatiōe hoīs corā Deo loquitur, uocabulo iustificatiōis in ea significatione uti, qua homo pnunciatur iustus, absoluit à suis peccatis, & per imputationē obedientie Christi reputat iustus, hoc est, Deo gratus & acceptus.

Cū ergo loca scripturę restituta sint, que Osiander in alienū et impertinentē, sed nō impiū sensum detorsisset, ita tamē, ut rē ipsam, hoc est, remissionē peccatorū ppter Christi obedientiā per fidē (que inq̄ res est imputatiue iusticie) nunq̄ negauerit, sed de ea piē etiā ipsorū testimonio docuerit, uocabuli æquiuocatiōe explicata etiā controuersiam sublatam sperarūt.

Hęc explicatio et dñjudicatio etiā Vuitēbergen sibus Theologis nō displicuit, à quibus Vuitēberge q̄q̄ edita est, ac tandē utriusq̄ partis cōsilio, qd ad ea attinet que extra materiā ppositā affectibus uel peccatū uel pugnatū utrinq̄ sit, exēplo Calcedonēsis synodi *ἀπὸ τῆς* lancita est et cōfirmata inter ministros pax et cōcordia, quā duraturā speramus.

Deinde quāuis Christus p eandē fidē, qua remissionē peccatorū accipimus, in cordibus fidelium habi-

tat, et per spiritū suū in illis bona opera facit, hīs tantē
 nō iustificānt, hoc est, remissionē peccatorū cōsequuntur,
 quę prius faciāt remissionē peccatorū habeāt,
 necesse est, Sed sunt fructus vitę, quę per spūm Christi
 inhabitantē iā in credētibz inchoata est. his ope-
 ribz Christi docet scriptura, peccata nostra expiari
 & deleta esse, quę Christus obediētia, passiōe et
 morte sua p̄fecit. Opera autē quę in nobis facit, et si in
 nobis facit, nō tamē sine nobis fiunt: uoluntatē. n. no-
 strā, quā suę cōformem facit, hoc est, sibi subiicit ut
 ipsi obtēperet, hisce operibus suis adiungit, ut sua
 et nostra iam liberata uoluntate faciat.

Hęc uestra effugia, q̄ sint uana, hac controuersia
 declaratū est. Postq̄ negare nō possunt, oēm p̄piciā-
 tionē in Christo sitā, nūc ab operibus crucis & obe-
 diētię eius, ad opera cōfugiunt, quę in nobis facit,
 quę à iustificatis fiūt, q̄ placere nō possunt, ne dicā
 aliqd mereri, nisi p̄sona faciēs prius remissionē peccato-
 rū per fidē in operibus humiliati, passi, & crucifixi
 Christi haberet. Ex cōtrouersię huius explicatiōe ue-
 ra et p̄spicua, lectorē intelligere existimo, Hostiū in
 ea iudicāda esse asinū ad lyrā, et rectē in eū dici: ne-
 futor ultra crepidā. Temere. n. et cōfidenter de re
 ignota p̄nūciat: ac per mēdaciū cōfingit Brentiū nō
 solum ap̄p̄basse oīa quę ab Osiandro in hoc nego-
 cio scripta sunt, sed aduersariorū quoq̄ eius sentē-
 tiā repp̄basse, cū quibus quomodo Brentio in hoc do-
 c̄trine p̄cipuo articulo conueniat, me perspiciuē
 ostendisse ac declarasse spero.

Ex his quæ dicta sunt responderi potest ad aliud quoque crassum & Hosianum mendacium, quo impudenter affirmat: Quod Augustanam confessionem non nisi Saxonicae Ecclesiae receperint, quam omnes ferè superioris Germaniae Principes & ciuitates, paucis exceptis, profitentur.

Augusta Imperialis ciuitas, quam Sycophanta traducit, pios & per omnia Augustanae confessioni ad dictos habet Ecclesiae ministros, & conciones frequentissimas. Quod si in tam ampla urbe etiam fanatici immixti sunt, quid mirum? Ministeriū certè purum est, & multorum auditorum zelus ardēs, Cum in Papisticis templis uetulas & claudicantes canes inuenire liceat.

Quo cōsilio à Saxonica & Vuirtembergica Ecclesijs confessiones præter Augustanam cōscriptæ sint Tridentinae Synodo oblate, supra expositum est, unde uanitas Hosij redargui potest, cum dissensionis dictas tres confessiones in minimo articulo arguere nequeat.

Sed nunc ad refutandam perorationem Hosij ad finem libri positam accedamus, in qua breuiter repetit capita quinque sui uoluminis, addita ad Serenissimum Poloniae Regem adhortatione, ut in auita religione constanter perseveret, nec patiatur sese flecti ad doctrinam amplectendam, quæ Prolegomenis Brentij comprehensa est.

Et quàm sibi nõ dissimilis sit, statim uidere licet. Nam sicut ab initio saluberrimam Euangelij doctrinam non alia quàm Sathanismi appellatione dignatus est, ita in Epilogo eandem blasphemiam erudit, cuius pius lector meminisse uelit, ut sciat, quo loco uniuersam doctrinam habeãt, quæ in Ecclesijs nostris sonat. Ei suum adiunxit socium & comitem, calumniam scilicet, qua Brentium cum collegis suis criminatur, cuius de causa fidei iudicandi potestatem fecisse, de qua re, quàm sobriè & circumspèctè scripserit Brentius, suo loco dictum est.

Calumniam excipit mendacium non unum, quibus impudenter & contra conscientiam nostris imputat: Quòd Traditiones Apostolicas in contemptum adduxerit, Quòd Patribus & Episcoporum concilijs omnem auctoritatem detraxerint, Denicq; uniuersumq; conuenticulo se per summum sacrilegium ab Ecclesia Dei separandi, suoq; ceteri Ecclesie nomẽ uendicandi, potestatem fecerint: Quotannis propè fidei dogmata nostros mutare. In quibus omnibus quanta sit uanitas, & in Hosio temeritas atq; impudentia, supra satis ostensum est. Nam quo loco traditiones, quæ uerè Apostolicæ sunt & cum Apostolorum doctrina non pugnant, habendæ sint, in Prolegomenis suis piè disseruit Brentius. Vbi simul imposturas uestras produxit, quibus nomine Apostolicarum traditionum quasuis humanas traditiones, cū doctrina

Doctrina Euāgelij pugnantes, in Ecclesiā inuexistis.

Conciliorum quāta sit authoritas, quæ iuxta scripturā aduersus hæreticos pronunciarunt & scripturam interpretata sunt, & quæ non sint eorū cōuellenda decreta, in hīs dē Brētianis Prolegomenis pius lector uidere pōt. Ex quō intelligi par est, quanta sit huius hominis impudētia & mētiēdi libido, qua affirmat, nostros Oēm autoritatē cōcilij episcoporū detrahere.

Quod sectarij Ecclesie titulum sibi uendicant, qui potuit uel Lutherus uel Brētius prohibere? cū id ne Apostoli quidē & eorū discipuli cauere potuerint.

In atheismū hoīes inclinare, ut fateamur, culpa nō est doctrinæ, ut uocāt, Lutheranae, qua hoīes ab atheismo & superstitionibus uestris ad uerū Dei cultū reuocant, Sed partim uestris delicijs tribuendum est, quibus hoīes ita inescant, ut & suæ suorumq; salutis æternæ obliui cōtra testimoniū conscientiaē impuris sacris sese polluāt, atq; ita tandē nullum Deū, quē uentrem adorant. Hic ad collegia prouocamus Canoniorum & Monachorum, & ad sacrificulorum colluuiem, adeoq; totius mundi iudicium.

Esse etiā apud nostros, qui contēptu uerbi Dei in Epicureismū ruāt, nō inficias ibimus. Verū huic impietati doctrinam nostram prætexere non audent, cuius author est mera ipsorum improbitas & petulantia, de qua Diuus Petrus concionatus est, quibus ad iudicium & in testimoniū concionari satis

est, cum sanam doctrinam recipere nolint.

Matth. 23. In uestris uero Ecclesijs dum ab Epicureismo reuocare studetis homines, quid aliud agitis, quam quod Christus Scribis & Phariseis dicit: Væ uobis Scribæ & Pharisei hypocritæ, qui circūitis mare, & aridam, ut faciatis unum proselytum, & cum fuerit factus, facitis eum filium gehēnæ duplo, q̄ uos estis. Ex Epicureo enim dum facitis Papistam, qui Idolū Romanum purpuratam meretricem pro Christi uicario agnoscat, eius impia decreta adoret, & omnibus impuris sacris eius sese polluat, quid aliud facitis, quam filium Gehēng, qui non per solius Christi merita tanq̄ uerum & unicum Ostiū, sed sanctorum merita & sua opera in uitam æternam ingredi doceatur.

Quapropter desinas nobis atheismum occinere, qui unā cū Epicureismo apud tuos potissimum regnat, patrociniū habet, cum apud nos uerbo Domini arguuntur, & quantum fieri potest disciplina coercentur homines dissoluti.

Mendacium igitur & blasphemia longè atrocissima est Hosij, Brentium Sathanæ satellitem in suis Prolegomenis cōstituere, qui hisce uis & ratiōibus, hoc est, explicatione officij Christianorum Principum in cognoscenda uera religione, & excutiendis ueris Apostolicis traditiōibus, Authoritate scripturæ sacræ asserenda, & uera Dei Ecclesia definienda,

in

in hunc scopum tendere, ut atheismus passim in Ecclesia Dei regnet. Quin potius uerè affirmare liceat, Hosium quod in ipso est ac Sathanam per illum eò tendere. Quid enim aliud sequi potest, quàm Epicureismus & atheismus, ubi homines & maximè Principes uiri à cognitione doctrinæ religionis arcètur? Quid aliud ex Principibus facit quàm truncos & stipes, qui, quo uolunt sacrificuli, sine iudicio aut cognitione sese pertrahi patiantur?

Dum autem Hosius demonstrare conatur, quibus gradibus nūc Sathan orbem seducere, & à Christo auertere studeat, plaustra mēdaciore aduersus Euāgelicæ doctrinæ assertores congerit. Videlicet, nostros Sathana instigante, nihil non per arrogātiā & inanem gloriā agere: de quouis genere doctrinæ ita sibi arrogare iudiciū, ut non moueantur, quæ Ecclesie de quouis dogmate iudiciū intercesserit. Suū iudiciū, totius orbis Christiani iudicio anteponere: Nihil apud eos Patrum & concilioꝝ ualere auctoritatem. In scripturis nihil esse obscuritatis, Nihil præter scripturas recipere: Sibi quisq; eas interpretandi auctoritatē usurpare. His imbutus hominis animus à uera Ecclesia Dei deficiat, seq; omnibus doctrinarum generibus & erroribus præparatum, exponat agendum. Hæc omnia cum supra refutata sint, satis sit hoc loco eorum lectorem saltem commonefacere uoluisse.

Eius generis quoque est, quod affirmat Sathanam nobis persuasisse, nullum esse Christianorum sacrificium, nullum sacerdotium, qui pie & constantiter credimus ac profitemur uerum & unicum sacrificium Domini nostri Iesu Christi, quo seipsum Patri pro totius mundi peccatis in cruce semel obtulit, eumque nobis hoc ipso sacrificio propitium reddidit, ut omnibus, qui credat in eo, non pereat, sed propter hoc sacrificium habeat uitam æternam.

Agnosimus etiam sacrificia, quæ Deo debentur, ut pro eius tanto nobis præstito beneficio, nos gratos declaremus, quæ sunt & dicuntur Eucharistica, & si ex fide fiant, Deo grata & accepta, sed non uitæ æternæ meritoria, in cuius participationem solius Christi sacrificio & merito peruenimus.

Quod cum non ignoret Hosius, qua fronte uociferari audeat, Sathanam nobis persuasisse: Nullum esse Christianorum sacrificium & sacerdotium?

Opinionem & impietatem Papistarum refutarunt nostri, qua prophanata est Sanctissima Domini cœna & in sacrificium permutatum, quod à Christo institutum erat sacramentum. Cui ex opere operato propitiationis meritum adscriperunt. Sicut Canon expressè docet. Sic enim scenicam actionem suam concludit sacrificulus: Placeat tibi sancta Trinitas hoc obsequium seruitutis meæ, & præsta, ut sacrificium quod oculis tuæ Maiestatis indignus obtuli, sit tibi placens

placens & acceptabile, mihiq; & omnibus pro quibus illud obtuli, sit te miserante Propiciabile in uitam æternam.

Hic locus manifestè docet abominationem Missæ Papisticæ, in quo Sacrificulus testatur, sese Deo Patri filium obtulisse, ut hoc sacrificium, quod obtulit, sit omnibus illis pro quibus obtulit propiciabile in uitâ æternâ. Quod qd aliud est, q̄ Christo suū adimere honorē & sacrificuli actioni tribuere? Nec elabēt Hosius, si dicat: illud ipsum nō sacrificuli actiōi, sed ipsi Christo tribui, q̄ sit propiciatio pro peccatis totius mundi. Christus. n. quatenus sacrificium propiciatio mundi est. Sacrificium autem in cruce est solum. Cuius sacrificij merita in Coena Domini dispē santur, ac ipse Christus non Patri, sed communicantibus eius corpore & sanguine, tanquàm cibus & potus, offertur.

Dum igitur hanc uestram impietatem detestamur, neq; Christi, nec Christianorū sacrificia tollimus, sed Christo suum honorem tribuentes, quæ sint uera & Deo grata Christianorum sacrificia, docemus.

Cum asserit Hosius: Bohemos & Morauos in re, quæ nō maximi momēti uideri poterat, discessionē ab Ecclesia fecisse, quanti faciat institutionem Christi, uidere licet, qui integrum non mutilatum sacramentum Ecclesiæ suæ tradidit.

Quòd priuata libidine, non autoritate calicem usurpârint, si uerum est, quæ Christi & institutionis eius autoritas sit, omnes iudicent. Cui hominum præferre autoritatem, qui eius institutionem propter ridiculas causas mutilârunt, quâta quæso est in Deum contumelia & impietas?

Satanam uero eam Morauis inuidisse foelicitatē, quod paulò post etiam inter ipsos dissensiones ortę sunt, dolendum quidem est & commiseratione dignum, sed ad id, quod Hosius probare instituit, nihil prorsus facit, uidelicet uolum calicis Sathana instigante sibi usurpasse.

Infœlix denuò sæculum nostrum deplorat infœlix & prophanus homo, cuius foelicitatē nunquā satis grato animo agnoscere possumus, quo nobis denuo soli iusticiæ exortus est, & dies illuxit, ut tenebris traditionum humanarum discussis, quæ uia sit & quod ostium ad æternam uitam, cognoscamus. Hæc cum oderint aduersarij, quia ipsorum utilitati non seruiūt, infœlicitatis accusant, quibus sanè hoc nomine infœlicia sunt, quòd maius sit futurum ipsorum iudicium, qui ad excusationem sui nihil præterere possunt, sicut scriptum: Si nō uenissem & dixissem eis, peccatum non haberent, Nunc autem excusationem non habent de peccato suo.

Ioan. 15.

In Polonia quosdā fuisse, qui præposterè doctrinam Euangelij amplexi sint, & in ea quidam magis licentiam

licentiam carnis, quàm ueram pietatem quæsierint, etsi nemo uerè pius probare potest, tamè inter illos quoq; priusq̃ rectè docerentur, nō paucos fuisse existimandum est, qui, ut cuncq; alijs Papisticis superstitionibus capti fuerunt, hanc conscientiarum carnificinā ex animo & uero pietatis affectu detestati sunt.

Idola tollere, Magistratus officium est. Inter quæ principè locum cum obtineat frustulum panis, qđ tanq̃ Deus adoratur, cū magistratus amouet, piè facit. Suprà enim declaratū est, panem extra usum cœnæ corpus Christi non esse. horribilem ergo ἀρτολατρίαν committunt, qui contra Christi expressum mandatum, quod edere iubet, frustulum panis canistro includunt, & tanquam Deum uenerantur, qui interdum à muribus non satis tutus est.

Quòd autem uociferatur, quosdam hoc frustulū panis pedibus cōculcasse, cum ab ipsis sæpe combustum esse compertum habeamus, utrum maius flagitium sit alijs iudicent, Deum scilicet pedibus conculcare, aut igni consumere.

Calumniam iudico, quosdam in Polonia ita Patris adorationem urgere, ut hoc honore Christum priuēt. Ea q; ut opinor, ab illis ipsis refutabitur, qui hoc loco ab Hosio notantur.

Horum uero omnium, cum authorem faciat Brētium propter Prolegomena in lucem edita, quanta quæso improbitas est?

Supra enim & paulò antè indicatum & comprobatum est, nihil horum docuisse aut somniasse Brentium, quæ ei ab Hosio improbè & cum insigni mendacio tribuuntur. Eorum tantum abest, ut ratum Episcopum pudeat, quin longè atrociori cumulet: Nà hoc loco non veretur adscribere: Si Prolegomena Brentij recipiantur, quæ Vergerius se coram Serenissimo Rege Poloniae defendurum obtulit, futurum brevi tempore, ut Christiani esse desinamus, & pro Christianis non iam Lutherani tantum, uel Zuuingliani, uerum etiam & uocabimur & erimus Arriani, Neq; deinceps amplius Christum Deum esse profitebimur.

Hæcine sunt, Hosii, firmissima & potentissima argumenta, quorum repetitione (sic scilicet oratorum præceptionibus edoctus) nostris omnè fidem adimere, ac tuos in errore retinere, ausus es credere. Atrocissima scilicet mēdacia, quæ cum à nostris negantur solum, unde probes non habes, nisi uenenas calumnias & uana sophismata, quibus rectè dicta contra mentē authorum depraves, & lectori furcum facias. Quomodo de decretis conciliorum disputare liceat, suo loco dictum est, ubi quoq; hæc fallacia refutata est, quam hic reperit Hosius accidētis, quia permittatur de conciliorum decretis dubitare & disputare, hinc tot sectas & dissensiones ortas. Verum in his exagitandis & refutandis quid opus

opus est commorari, & lectorem detineri diutius? Cum in uobis impleatur, quod Paulus ad Timotheum scripsit: Insipientia eorum manifesta fiet omnibus. 2. Timoth. 3

Sed ne quid intermittat Hosius, quod ad Epilogum pertinet, præmissa Mendaciorum & calumniarum repetitione & summa, addit in fine ad Serenissimum Regem Poloniæ Adhortationem, satis prolixam, sed suis gemmis exornatam, quibus uniuersum opus eius foetere docuimus.

Quid enim minus uerum est, quàm quod statim in exordio adhortationis scribit: Cum itaq; inquit, non obscure uideat Maiestas Tua, quorsum tendat Satanæ conatus, nimirum ut Christi gloriam obscuraret, & illius immensi beneficii memoriam, quo nos pro nobis in cruce moriens afficere dignatus est, obruat obliuione sempiterna, quam etiam ob causam & carismatis usum, & crucem signandi morem tot locodorijs & scommatis insectatur: hæc inquam, cum uel ipsa luce clarius perspiciat Maiestas Tua, cum ab alijs impijs dogmatibus, tum ab ijs, quæ traduntur in hoc Brentij scripto, quod refellimus, tibi diligenter cauendum esse putabis. Hæc enim sunt, quæ Sathanismo fenestram aperiunt.

Quid Mentiri est, Hosi, si hoc non est? Cur crimine nos grauas, cuius tu, cum consortio

tuo Reus es? Nos enim dum ad illustrandam gloriam Christi & beneficium eius extollendū docemus? Nos propter mortem Christi per fidem habere remissionem peccatorum & uitam æternam, à nobis hæretici & Sathanici audimus. Nec maiorē abominationem in oculis Dei esse blasphemum os non ueritus es scribere, quàm si quis firmiter credat & certò statuat, sibi propter Christum per fidem remissa esse peccata sua.

Pag. 23.

Vter quæso gloriam Christi obscurat, & beneficij eius memoriam perpetua obliuione obruit? Qui docent: peccata non sola Christi morte, sed ieiunijs, orationibus, operibus misericordiæ, celebratione Missarum, Vigiljs, Peregrinationibus, Meritis sanctorum, & pecunia redemptis indulgentijs, Quod tu facis cum colluue sacrificulorum & Monachorum. An uero illi, qui ex scriptura Prophetica & Apostolica tradūt, Peccata nullo opere, nulla passione, nulla morte, nullo merito, quàm unius & solius Domini nostri Iesu Christi expiata esse. Cuius meriti per fidem cū participes facti fuerimus, operibus bonis gratitudinem nostram pro tanto beneficio declarādam, Quæ doctrina in nostris Ecclesijs sonat. Iudicet hic totus mūdus, iudicet inter nos & uos uniuersa Ecclesiā, Iudicet ipse filius Dei. Sed uideamus causam, nobis tanti imputati criminis. Quia Christmas. usum & cruce signādi morē tot locodorijs infectemur.

mur. Verè quia supra quid de Chrismate sentiendū sit, expositum est, nō est necessariū hoc loco repetere. Morem cruce signandi, qui inter adiaphora recēsetur, quid ad Hosianum mendacium stabiliendum faciat, omnes uident. Superstitionē reprehenderūt nostri, Vsum rei non solum permiserunt indifferētem, sed in Saxonici Ecclesijs cum infantes per baptismum Ecclesiæ inferuntur, adhuc traditio ista retenta est, quæ alias non damnant, in quibus cum alijs non necessarijs abrogata est.

Crassum igitur hoc & putidum ac palpabile mendacium est, quod coram Serenissimo Poloniae Rege euomere non es ueritus.

Id qua fronte audeat, mirabitur fortasse quispiam. Sed qui *de fide* nouerunt, quod tantum non tantū fidei articulus adoratur, Regum & Principum officium non esse, de doctrina cognoscere. In primis uero, ut sibi à lectione ne dicam cognitione librorum caueant, quos hæreseos nomine inuisos reddiderūt orbi, Hoc, inquā, si quis se uim expēdat Papisticorū sacrificulorum decretum, mirari desinet, quā confidenter Principibus uiris illudere & de nobis mentiri audeant. Sic Hosius quoq; nunq̄ futurum sperat, ut Serenissimus Poloniae Rex in ueritatem doctrinæ Hosianæ inquirat. Hoc enim est fines officij egredi, & exemplo Chore, Abyron & Dathā per seditionem non Moyse & Aaron, sed ipsi Deo sese op-

ponere. Brētij scriptum sine deprauationibus Hosianis nefas est legere, expendere & ad scripturę sacrę Regulam exigere.

Hoc posito, quę mendacia, quę calūnię aduersus innocentes non possunt Regum & Principum animis inculcari? Horum igitur exemplo discant alij, qui hoc carcere liberati sunt Principes, de sua felicitàte Deo gratias agere, Qui non à iudicio repelluntur, sed ut iudicio sanam doctrinam amplectantur & tueantur, uerbo Domini edocti & confirmati sunt.

Hanc felicitàtem Serenissimo Polonię Regi inuidet Hosius. Quapropter hortari non desinit, ne ferat, ut iudicandi potestatem de religionis doctrina alij quàm Sacrificuli sibi arrogent. Imò ne disputandi quidem de ijs, quę œcumenicis concilijs decreta sunt: Quod sicut Principibus intolerabile esse debet, auditores & subditos scilicet sine iudicio in Religionis negocio, per sacrificulos, quo uolunt, duci, ita in ipsa concilia est contumeliosum. Si enim nefas est disputare de conciliorum decretis, lucem oderunt, quam si amant & ferre possunt, omnibus rationem reddere possunt disputantibus, & cur decreta sint exquirentibus..

Nisi ergo melius de Serenissimo Rege sperare, quam spem meam Hosij metus & trepidatio confirmat, quibus haud obscura signa edidit & argumen-

ea, q̄ Serenis. eius Maiestas à doctrina nostra nō abhorreat, quis non solum Maiestatis eius, sed totius Regni Polonici sortem non misereatur & deploret?

Vtinam uero Serenissima ipsius Maiestas Cunctos populos sibi subiectos in ea Religione uersari iubeat, quam Petrus Apostolus tradidit Romanis, quam aliquot & non pauci successores eius Pontifices Romani secuti sunt, priusquam Idolum Papatus in Ecclesiam Dei inuectum est, quod mysterium iniquitatis non longè post Apostolorum tempora *2. Thessa. 2.* operari cœpit. Sic enim se se non patietur reduci per eos, qui dicunt: Ecce hic est Christus, Ecce illic, In solitudine, In penetralibus. Id quod factum est sub Papatu, quando homines docebantur quærere Christum, id est, satisfactionem pro peccatis in Monasticis uotis, in Peregrinationibus, in Vigilijs, in Orationibus, in Missis, in Purgatorio, in mercatu Indulgentiarum, In Iubilæis per portam auream, & id genus alijs impietatibus: eò enim afflictæ conscientiaæ ablegabantur, Sed iuxta doctrinam Petri docerentur: Non esse aliud nomē sub cœlo, in quo oporteat saluos fieri, q̄ Iesu: Nos, inquā, non corruptibilibus Auro & Argento (quibus indulgentiarum literæ *Acto. 4.* redimebantur, & Missarum consortiū emebatur) *1. Pet. 1.* redemptos esse, de uana nostra cōuersatione paternæ traditionis, sed precioso sanguine, quasi agni incontaminati & immaculati Christi. Cui oēs Prophetæ *Acto. 10.*

1. Ioh. 1.

testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, Omnes qui credunt in eo. Cuius sanguis mūdāt nos ab Omnib. pētis nostris.

Hæc doctrina Apostolica, si locum habeat in Regno, ibi necesse est, ut pereat Mercatus Indulgentiarum, Nūdinatio Missarum, Peregrinationes ad statuas mortuorum, & similia multa, quibus rudis populus sese remissionem peccatorum consequi posse frustra confidit.

Ibi ueram Ecclesiam esse sciat, ubi hæc doctrina Prophetica & Apostolica sonat, & secundum institutionem Christi sacramenta ritè distribuuntur. Nec patiatur oculos suos perstringi splendore traditionum humanarū, aut antiquitatis testimonio, quod uerbo Domini quia uetustissimū & longè antiquissimum est, nullo modo præscribere potest. Nec maiorum exēplo sese ab eius cognitione reuocare permittat, quod argumentum quàm sit infirmum & à pseudoprophetis ad decipiendos Reges in ueteri testamento usurpatum, in historia sacra uidere licet.

Ac quoties Hosius antiquitatis suæ testimonia & Maiorum exempla profert, qui Pontificiam Religionem sunt amplexi, toties mihi ob oculos positos imaginor Prophetę Ieremię Antagonistas, cui à paterna & auita impietate populum uerbo Domini reuocanti respondebant: Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te, sed

sed facientes faciemus omne uerbum quod egreditur ex ore nostro, ut sacrificemus Reginae caeli, & libemus ei libamina, Sicut fecimus nos & Patres nostri & reges nostri & Principes nostri in urbibus Iuda & in plateis Ierusalem, & saturati sumus panibus, & bene nobis erat, malumque non uidimus. Ex eo autem tempore, quo cessauimus sacrificare reginae caeli, & libare ei libamina, indiguimus omnibus, & gladio & fame consumpti sumus. An haec non sunt uestre uoces, honorandum genus sacerdotum: aut alia est Ecclesiae facies, quam quae Ieremie tempore erat. Exemplo Patrum & Regum aduersus Prophetam pugnatum est, & externa felicitas ueritatis doctrinae argumentum erat. Contra doctrinae Ieremiae comes dicitur gladius & fames. Has querelas & argumenta, si ex uestris tollantur libris, quid praeter uacuas chartas supererit?

Si igitur Regem tuum in professione eius doctrinae retinere uolueris, quae cum Prophetis & Apostolicis scriptis pugnat, alijs argumentis utaris, necesse est. Haec enim non solum infirma sunt, sed aduersus impietatem uestram ex professo pugnant.

Quin potius Rex tuus Serenissimus, exemplo priorum Regum, loco traditionum uestrarum, describet sibi librum legis, hoc est, Propheticae & Apostolicae doctrinae, accipiens exemplar etiam a uobis (quod non recusamus, imo exoptamus & unice expetimus)

sacrificulis, & habebit secū, & legat omnibus diebus vitæ suæ. Sic discet Dominum timere, & ex eius præscripto, quod fallere nequit, Deum colere. Sic Iosias nō quid Maiores fecerint, nisi cū dolore ac deploratione considerat, sed quemadmodū & Daniel & sua & patris suorū peccata confitei, & secundum libere legis in domo Dñi repertū verū Dei cultū instaurat.

Verum Hosiana colluuius tantum abest ut Patrū & maiorum ignorantia agnoscant, deplorēt, ac confiteantur, quin potius eam quibus possunt laudibus extollunt, & ipsorum exemplo etiam posteros & nepotes ad eam sectandam hortantur.

Cum igitur sanari nolint, sua culpa ut pereant, permittere cogimur, qui omnium salutem exoptamus & expetimus. Illorum pro nobis fictas lachrymas non curamus, quibus sua peccata cumulant & iudicium Dei aduersus se aggrauant.

Sed quæ scribit: Regi nulla magis quæ separationis cōsilia fugienda esse, quæ verissimè Augustinus perniciosa vocat & sacrilega. Idem Regi nos quoque quæ possumus fide & diligētia suademus. Perniciosa. n. & sacrilega separatio omnibus modis fugienda est. Verūm sicut nondū probauit suorū consensum esse piū, & doctrinam, quam profiteretur, piā: ita separationem nostram ab ipsis factam nullius adhuc impietatis & sacrilegij conuicit.

Idem audierunt quoque doctrinæ Christi sectato

res, ad quos opprimēdos potissimum consensus cōmendatione & separationis perniciose proposita, usi sunt in populo Iudaico summi Pontifices.

Verū Hosiū in Dialectica minus institutus, prius uocabulorū significata explicare discat, q̄ sine iudicio illis in rationibus colligendis utat̄. Sic ipse nō hallucinabitur, nec alios secum in errorem inducet.

Omen, de ædibus Polonicis turbine dissectis, ubi de Religiōis negotio tractatum est, quā lætū sit nuncium, ex hoc, ut opinor, intelliges Hosii, quōd non ignoras saluberrimis consilijs, quæ ad salutem animæ æternam potissimum spectant, Sathanam longè infestissimum esse. Cum ergo hypocritæ omnia plus quā uerbum Dei aduertunt, sese hac ratione eorum animos facillimè reuocaturū sperauit, qui in uera religione nondum bene confirmati erant.

Reliqui uero, tantum abest, ut turbine sese ab instituto auerū paterentur, quin hoc ipso excitati sibi audacter pergendum existimārint, quod nisi fecerint, futurum, ut non solum domus ex lapidibus, ligno & cæmentis extructæ diruantur, sed ipsimet, qui Spiritus sancti inhabitantis domus & Templesse debebant, euertantur ac pereant.

Maius est fidei Robur, & doctrinæ nostræ firmitas ac certitudo, quā ut turbine concutiatur, Cum in Christo & eius indubitato uerbo salutem fundatam habeat. Contrā, uos necesse est ad sonitum folij

Leuit. 16.

(ut scriptura loquitur) terreri, quorum superstitione non nisi humanis traditionibus, & hominum quorundam aduersus ueritatem consensu nititur, cuius certitudinem uictoris. Principum incertis ac dubijs ac rerum omnium affluetia metimini. Beatum sane dixerunt populum, cui hæc sunt. sed Beatus populus, cuius Dominus Deus est. Etsi enim sanctus. Iob æde uehementi uento concussæ & corruentes liberos eius oppresserint, pietas ac fides Iob oppressa non est, quam non rerum externarum successu, sed animo & immutabili Dei uoluntate uerbo expressa metiebatur.

Num. 16.

Chore, Abyron & Dathan hiati terre perisse non ignoramus, uerum cum nondum probaueritis uos Mosen & Aharon esse, quid hæc tua aduersus nos aut Regem tuum ualet collectio? Mera enim malicia & improbitate Moyse & Aharon recte docentibus detrahebant homines scelerati: nos nullam à uobis separationem faciendam docemus, nisi uerbo Domini uestri errores & uestra impietas in lucem producta fuerint. Id, inquam, Verbum Domini, uos pro iudice agnoscere recusat, mortuam, ambiguum & obscuram literam appellantes, cuius minor sit lux & perspicuitas quam conciliorum & Patrum, hos supra scripturam pro iudice haberi expetitis. Et si mul omnes laicos ab eius cognitione & inquisitione, quæ iudicio fit, arcetis, in primis uiros Principes, à qui

à quibus, si uerbo Domini rectè instituti sint, perspicitis uestro instituto plurimum incommodari.

Quòd uero denuo urget, non solum eam domum, in qua de Religione tractatum est, disiectam esse, uerum & Magnificas consiliarioꝝ Regni ædes petierit turbo, simul & eam domū, in qua Sereniss. Rex cum illis de rebus ad salutem Regni pertinentibus deliberationem habere cōsueuit, quin & Regia quoque non fuerit intacta: Hæc non fortuito ita euenisse, cum Hosio sentio. Verum cur eius interpretationem non recipiam, non priuato sit consilio, sed uerbo Domini obstante, quo sicut omnia dicta & facta regi ac gubernari par est, ita omnium signorum interpretatio uera si sit, ut cum uerbo Domini non pugnet necesse est.

Cum ergo ex his, quæ aduersus hoc iniustum tuum uolumen annotata sunt, certum sit, doctrinam uestram, quam profitemini, minimè esse Apostolicam, in qua Apostolos recufatis iudices, & cultum Dei apud uos aut nullum aut impurum & corruptum esse, longè aliter turbinem excitatum interpretandum esse arbitror. Dabunt autem mihi in hac parte ueniam omnes pñ, si aduersus Hosium mihi hoc sumam, q̄ aliàs mihi facile tēperare possem. Ac ut minus in eo peccem, Dominum per Ieremiam loquentem audiam: qui habet somnium, inquit, narret somnium, qui habet sermonem meum, loqua-

tur sermonē meū uerē, docēs. i. lōgè discernēdū iter uerbū Dei & somnia, aut humanas interpretatiōes.

Arbitror igitur, cum uerbum Domini doceat l' dola esse è medio tollenda, idq̄ non priuatorum hominum libidine, sed Regum & Magistratus auctoritate fieri debere, sicut scriptura exemplis piorum Regum docet. Idem turbine in Poloniam missio docere uoluit Dominus, quo non priuatorum aedes tactæ sunt, sed Regia cū Magnificis consiliariore regni ædibus concussis. hæc & meo & piorum iudicio uerior uidetur turbine interpretatio, q̄ quæ à te allata est uerbo Dñi repugnans, & ad rem minus conueniens. Verum penes pium lectorem iudiciū esto, siue hanc, siue priorē amplectat̄ interpretationē, tuā certè repudiandā & explodendā esse res ipsa docet.

Quòd exemplo Germaniæ & Angliæ Serenissimum Regem ab instituto repurgandi Ecclesiam reuocat, quàm frivolum sit, res ipsa declarat. Negare non possumus utrunq̄ Regnum Tyrannidem & crudelitatem Pontificiam expertum, & adhuc sua uulnera sentire. Sed si hoc periculum allegare satis est, merito miramur, quomodo ad Christianissimum tempore Roma. Imperatorum facta sit aliqua accessio, qui piam doctrinam extinctam cupiebant. Ut unq̄ autem hostes Christi sequant, tamen subinde uidemus Ecclesiam Christi respirare, dum interim pereunt, qui aduersus stimulum recalcitrant, &

Chri

Christum in membris suis persequuntur.

Ut igitur demus, mutatione rituum ac doctrinæ facta, aliquid periculi metuendū, (bellum enim aduersus filium Dei irreconciliabile gerit Sathan, quē petere cum nequeat, membra affligit, in primis uero Reges & Principes, qui non solum membra, sed nutrien Ecclesiæ) tamē quæ consolatio pijs Regibus proposita sit, non ignorant, modo negociū Christi sincero animo agāt & ex corde Dominum quærāt. Postq̄ enim Dominus præcepit Regi, ut sibi describat librum legis, et in eo legat oībus diebus uite sue, ut discat timere Dominum &c. addit promissionē: *Deut. 17.*
 Ut longo tempore regnet ipse & filij eius super Israel. Dulcissimam consolationē continet hæc promissio. Quam gratum est Regibus & Principibus diuturnū regnū, tam exoptāt idē per posteros suos filios & nepotes administrari. In solio autē retinent, non cū libris legis abiecerint, & ad se nihil pertinere existimēt, Sacerdotū interesse, ut legē sciāt, sed quādo eandē legerint, ex ea iudicēt ac dñdicēt oīs generis doctrinas. His p̄mittit Dñs & posteritati ipsorū diuturnū regnū, eamq̄ promissionē quomodo impleuerit, exēpla Regum ueteris Testamenti docent.

Germaniæ ergo & Angliæ exempla desinat in posterum Hosius suo more commemorare, quorum maior foelicitas esse non posset, modo Euangelio obtēperent. Aut quæ est quæso illa infœlicitas,

Num. quia bellum sustinere? quasi uero ante hæc tempora à bellorū tumultibus liberæ fuerint, Cum eorum causam in Euangelij doctrinam reijcias?

Pericula animæ, quæ Regi & Proceribus regni minatur Hosius, non est quod curent. Pro more enim uaniloquorum Rhetorum, hic quoque in locum communem excurrit, quæ pœna eos excipiat, qui se se à Christo & corpore eius præciderint. Sed quis hoc negauit unquam Hosius? Verum sicut in hoc tecum sentimus, ita uicissim in altero longissimè à tua recedimus opinione, qua falso persuasus es, eos se se per sacrilegiū schismatis à Christo separare, quæ à Pontifice Romano & eius Idolomanij deficientes se uerbo Euangelij subiiciunt, & iuxta præscriptum eius piè & honestè uiuunt. Id quod nos profitemur, Et si nostras quoque infirmitates agnoscamus.

Quoties igitur ad tales Dialecticas Maiores recurris, toties cogitet lector, te, quid contra ueritatem afferas, ignorare, ac ne prorsus tacere uidearis, lectorem ab instituto auoces, ne intelligat, probanda deficere: atque his concionibus animos nostros confirmas, ut in pia doctrina perseueremus, quo nomine etiam tibi gratias agimus.

Sed heus tu Hosius, si nihil est, Augustino teste, in foelicius foelicitate peccantiū, qui ausus es in foelicitate duorum Regnorum Germaniæ & Angliæ abuti, qua Serenissimo Regi persuadere conatus es, ut
ca

ea admonitus, sibi à mutatione doctrinæ ac rituum in Ecclesia caueat? Verùm, hæc sophistarum inconstantia est, qua leuitatem suam prodere solent.

Præcidit tandem ad Regem institutum sermonem: Sed nolo, inquit, pluribus, ne de tua constantia dubitare uidear. Verùm si de ea nõ dubitat, quid sibi uolunt suprâ editæ uoces: Potes autem, si te uelle significes. Metuit scilicet Sycophanta malæ causæ diffidens, ne Rex Lutheranus, ut uocant, fiat. Sed quod diuino fauore, ut speramus, parturit, tandem inuitis omnibus Pseudoepiscopis & impijs sacrificiis foeliciter pariet, quod ex animo & Regi & uniuerso Poloniæ Regno & optamus & precamur. Nullius tamen propterea inconstantiæ Serenissimus Rex insimulari poterit, quem in ignorantia nolimus esse pertinacem. Sicut enim constantia uirtus est, nec nisi in re bona esse potest. Ita pertinacia specie illi similima, uitium est, qua in errore perseverat homo omnes admonitiones contemnens. Hanc ut longissimè à pio Rege abesse speramus, ita illa ut sibi & alijs uiuat optamus.

Ea, ut speramus, imò nihil dubitamus, in Regia ipsius Maiestate pietas est, ut ex animo cupiat Deo gratum ac debitum suum cultum & honorem exhibere. Dum ergo doctrinam mutat & ritus abrogat, quibus falso persuasi homines existimant Deo suum exhibere honorem, inconstans dici nequit, Imò

in proposito veræ pietatis ea est constantia, ut in ea rectè institutus etiam maiorum exempla non moreatur, si quid contra statuisse compertum habet. Contrà, ea est uestri ordinis hominum non dico constantia, sed mera pertinacia, qua errores contra conscientiam crudeliter defenditis, quorum ex verbo Domini in conscientia uestra conuicti estis.

Quod igitur à pijsimo Rege petis, ut hūc tuum laborem boni consulat, qui non alio cōsilio à te susceptus sit, quàm quod eius honori et saluti ex animo prospectum cupiebas, Votum accipit, errorem improbat. Sic em̄ neq; honori regis, neq; saluti animæ eius cōsuluisse, dum veritati pro uiribus resistēdum doces, professores doctrinæ Euangelicæ profligandos mōnes, & instigas. Id qd eo minus facere debueras, quo pluribus ac maioribus beneficijs ei obstructus eras. Sed qua ratiōe quæso Sereniss. Rex tuum laborem ut boni cōsulat, petere ausus es? cum etiã bonam causam tuendam suscepisses, tamē tot impudentissimis mēdacijs & uirulentissimis calumnijs, lectorem absterreris, nūc aut, quia pessimam defendere conaris, quis æquo aīo etiam à uera pietate alienus hūc tuū librum, modo aliàs honestatis amās sit, & iudicio nō prorsus careat, absq; nausea legere possit?

Diuitias & opes dum te aspernari dicis, quid erat, quod Papisticum Episcopatum susciperes? Nisi forte alia Episcoporum ratio est in Polonia, q̄ in his partibus,

partibus, ubi Principib. non solū pares sunt, sed etiā superiores. Cum igit̃ potentiam, opes & uoluptates tueris, episcopale munus perfecisti, nisi addere uelis Christū p̃sequi in mēbris, quē breuī senties iudicē.

Mirror, dolere Hosio, Sereniss. Polonię Regi à nostris libros dedicatos, quibus si uerum est, quod scribit, nostrorum uanitatem coràm Regi demonstrare posset. Verū alia causa subest. Metuit scilicet ne Rex causę cognitionē suscipiat, & de doctrina nostra se doceri pariatūr, quæ lucē non odit, sed experit. Id .n. nos sedulo agimus, ut ex uestris scriptis de uestra impietate doceantur nostri p̃ Principes, libros uestros à nobis incorruptos (quantū quod ad rem attinet quam tractant, longē corruptissimi & uanissimi sint) eis offerimus, proponimus, ipsi legant, ipsi examinent, ipsi iudicent, ne quis fortē arbitretur, per suasionibus humanæ sapientiæ deceptos esse.

Hosianū igit̃ mēdaciū est, q̃ nostros insimulat, quasi dolo & fraude Sereniss. regē circūuenire studeāt. Nobis his artib. opus nō est, q̃ ueritatē profiteamur: siue .n. q̃s ad nos accedat ac nobiscū faciat, siue reluctet, ueritati nihil accedit, nihilq̃ decedit. Verē hūc pietatis affectū, ut speramus, inobis nō dānabūt Reges & Pricipes, q̃r̃ salutē cōsulimus, & q̃ in hac em̃ nētia potissimū cōstituti sunt, ut populū ab impietate liberēt, q̃d nisi fecerit, ueteris testamētī exēpla declarāt, quō gradu suo deiecti sint, q̃ in Ecclesia tollēdis

Idolis suum non fecerint officium Reges. Optamus autem, si aliter fieri non possit, ut uel saltem cognoscerent doctrinam nostram, si per omnia assentiri nollēt, sic enim multis suspicionibus ac criminibus liberaremur, quibus apud Principes uiros innocentes grauamur.

Quod uero ad Petrum Paulum Vergerium Episcopum Iustinopolitanum, olim Romani Pontificis, nunc Iesu Christi Legatum attinet, paucis respondebo.

Audaciam in homine accusas? Sed quæ causa erat, quo minus potestate sibi à Rege facta, cum eo incertamen non descenderes? Aut qua in re audax tibi uidetur? quia scilicet sperauerit Regi Catholico Orthodoxo persuadere, ut Ecclesiæ Poloniæ se caput constitueret? Sed qui hoc mirum uidetur tibi Hosii? Notum tibi arbitror Henrici VIII. Regis Angliæ nomen, qui librum aduersus Lutherum conscripsisse perhibetur, sub eius enim nomine in lucem editus est, tanto cum applausu Romani Pontificis & Cardinalium, ut nomen Christianissimi Regis sit meritum. Huic Christianissimo & Orthodoxo Regi persuasum, ut sese Totius Ecclesiæ Anglicanæ caput constitueret. Quæ igitur audacia est in Vergerio, qui sperauit se se scriptis Apostolicis & Prophetis confirmatum idem tuo Regi persuadere posse? si Apostolos audiat, si Prophetas audiat? Impossibile.

le enim esse ipse non negabis. Sed audiamus quæso qua ratione id fieri non posse Hosius probet.

Sic, inquit Hosius: qui profiteamur hactenus nos credere sanctam Ecclesiam Catholicam, profiteremur iam deinceps, nos non credere Catholicam sed Polonam Ecclesiam, & sacrilega diuisione nos ab orbe reliquo Christiano separaremus. Hæc Hosius, qui in Vergerio Iesu Christi Apostolo reprehendit audaciam: uerum quis contra Hosij audaciam & temeritatem non miretur, qui tam sriuolo argumento instructus, non solum in conspectum Regis, sed totius Ecclesiæ Christi prodire ausus est.

Si enim ratio consequentiæ bona est, Cur cogitamus Credere Ecclesiam Romanã? Quod enim Romanus Pontifex iure diuino sese totius orbis Ecclesijs Præsidem dicit, id nondum probatum est: & intercessit Africani concilij decretum, ut Romanus Pontifex suo Episcopatu, alius quoque Episcopus suis præsit.

Verum hoc ita paucis pie Lector accipe. Ecclesia Christi in terris, sicut unum corpus est, ita uno capite constare docet Apostolus, quod est Christus Iesus Dominus noster. Qui suæ Ecclesiæ semper adest, hanc gubernat & regit suo spiritu, eamquæ nunquam deserit: Cum autem in altum ascendisset, dedit dona hominibus, alios quidem Prophetas, alios Euangelistas, alios Apostolos, alios doctores, alios

pastores. Singulis de suo spiritu distribuit, pro eo ut uult & Ecclesiæ profuturū ac necessarium uideret. Hisce docēdi ministerium cōmisit, ut prædicent poenitentiam & remissionem peccatorū annuncient in toto orbe Apostolis mādauit. Qui oēs potestate pares fuerūt, eisi donis dissimiles erāt, sicut in iudicio Ecclesiæ Corinthiacę uidere licet, q̄ aliū alteri præferabant, cum unum & eundem Christum docerēt omnes. Hæc ita esse, Apostolicæ literæ docent, Matt. 28. & Ioan. 20. Nam quod contra afferūt ex Mattheo & Ioanne, iam sæpe refutatum est, q̄ nihil faciat ad unius hominis probādum primatum, quem nullus Apostolorum sibi usurpauit.

Quia uero uisibilis iste cœtus totius orbis non solum uerbo regitur, sed gladio quoq; magistratus diuinitus constituto, tot Capita Ecclesiarum dicimus, quot sunt prouinciarū Capita: siue Reges siue Principes, siue Comites, Barones aut Nobiles appellantur. Magistratum enim intelligi uolo, quem pro suo capite agnoscūt ac uenerant, quotq; ei subiecti sunt.

Dicitur autē Magistratus caput Ecclesię nō quatenus Ecclesia, sed quatenus populus est, q̄ ex ordinatiōe diuina capite, hoc est, Magistratu indiget. Quatenus uero Christiani appellant, omni dominio nō solū Magistratus sed etiā Episcopoz exempti sunt. Nam ne Apostolus quidē sibi dominiū in Ecclesia

2. Corinth. 1.

arrogare audebat, sicut ad Corint. scribit, Nō quod dominemur

dominemur fidei uestrę. Et D. Petrus, Nō ut dominantes cleris, sed forma facti gregis. Serui. n. sunt Apostoli, cuius uerbū mutare nō audēt, quibus dominiū ita derogat Apostolus, ut Galatis scribēs pro anathe mate, habere teneant, quicūq; aliter docuerint, q̄ ipsi in iūcti erant. Multo minus dominū agnoscat in magistratu, cum de fide agit, Oportet. n. Deo magis obedire q̄ hoībus, hoc est, magistratui dominantī, & id facere prohibēti, q̄d à nobis exigit Dñs.

Cum ergo Vergerius recepit se coram Serenissima Regia Maestate Poloniae defensor, quod Rex caput sit Ecclesiae Poloniae, q̄ id nihil Christo detrahat, & quā facilē hoc demonstrare possit, omnes uident. Sic enim Ecclesia ipsa reuerenter docentes audiet Apostolicos uiros & Apostolorum doctrinā afferētes, nō aliter ac si pro dñis agnoscerent, qui in illorum fidei nec possunt nec debent dominari.

Similiter & Magistratui suo tanq̄ capiti se subijciunt, nō dominantibus, q̄d ad doctrinā religionis & fidē attinet, sed Christo tanq̄ serui subiecti famulantibus ac sua officia ei tanq̄ Reges praestantibus.

Sic neq; magistratus neq; Episcopi metas officii sui transgredientur, ut utrisq; se Christiani subijciant, ut quatenus Ecclesie non nisi Christum pro capite agnoscant. Magistratum uero longē alia ratione, Apostolos pro pastoribus oues agnoscentes.

Hæc si quis considerat, q̄ non temerarius fuerit

Vergerius, quamcūq; uana sit Hošij de Polona Ecclesia cauillatio, candidus ac pius lector facillè iudicare poterit.

Dum igitur ei contradicit Hošius, malè pariter de Rege & regno meretur, ut opinionem suam de Ludolo Romano semel animo conceptum tueatur, cui tanquàm Christi uicario, capiti omnes totius orbis Ecclesiae parere teneantur.

Ideocū non ficta humilitate, sed uerè profiteretur, beneficia à Serenissimo Rege pro sua bonitate magis, quàm Hošij meritis in se collata esse. Quæ enim eius in Regem merita esse possunt, cuius animam perdere cupit? Obtestatur quidem aliquoties sese Regem non fallere, qui totos octo annos in meditatione scripturæ sacrae consumpsisse, ac operam dedisse, ne esset controuersiarum nostræ ætatis rudis, uerum eò profecisse, ut in auita sua Religione perseveret. Idē si faciat Rex, non seductum iri, persuadere conatur.

Cum autem suprā demonstratum sit, Hošium aut controuersias Religionis non intelligere, aut miserè deprauare & maliciose calumniari, in quem labyrinthum errorum Serenissimum Regem ab explanatione ueritatis seducat, puto satis ostensum esse. Quapropter non est, quòd curet uerborum lenocinium, quo aures Regis demulcere tentat, quasi nihil utilitatis inde capiat, si Regē in errore retineat.

Reipla

Reipsa iam sæpe declaratum est, quæ dignitas, quæ opes sperandæ sint illis, qui in obedientia Romani Pontificis Reges ac Principes retinent. Ac nihil dubito, nisi Pauli (non Apostoli, sed Antichristi Romani, eius nominis quarti) Põtificis mors intercessisset, iam pridem Cardinalitio Galero ornatus fuisses.

Cum autem & dignitatem hanc, & quam multi putant, fœlicitatem tibi non inuideam, confessio- nem tuam accipio, qua profiteris te errare posse, prudentem autem & scientem agnitam ueritatem oppugnare non posse.

Age igitur, mi Hosi, ad mentem redeas, & quæ aduersus libros tuos à me annotata sunt, cum tuis conferas, nec cæco affectu iudices, sed cum inuocatione nominis Dei singula diligenter expendas & examines. Sic futurum spero, ut intelligas te errasse, & simul Regem cum Regno, conatum esse in errore detinere, quo nisi per gratiam Dei ac ueram pœnitentiam uos explicetis, animarum periculum imminet sempiternum. Et hoc loco meminisse uelis non quid Roman. Pontifici, sed Christo Iesu Domino nostro in baptismo iuraueris. Diuersum cum facias, qui fieri potest, ut te errare non posse iactites? quia sequaris Ducem unam sanctam Catholicam Apostolicam Ecclesiam.

Obtestaris quidem aliquoties, te non aliter senti-

re, aliud loqui, uerum si quæ supra defendenda suscepisti, cum his uerbis conferamus, uanitatis conuictus es. Agnoscimus enim unam sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, quæ fundata est super Petram Christum Iesum Dominum nostrum, quæ una est, eisi multis membris constat, sanctificata spiritu Christi, & per Spiritum sanctum ex totius orbis partibus collecta, ut loco non deficiatur, sed uera Dei agnitione, fide & sanctitate, Et quæ non humana somnia, sed Apostolicam doctrinam amplectitur, unde Apostolica dicitur. Hæc credimus ac profitemur, sed tua somnia non agnoscimus, quæ ex diametro cum Apostolica doctrina pugnant. Caput enim Apostolicæ doctrinæ est, Certo statuere & firmiter credere, quòd habeas remissionem peccatorum per fidem propter Christum. Sicut Christus inquit: *Math 9.* Cõfide fili, remissa sunt tibi peccata tua. Et Habacuc: iustus ex fide uiuet. Et Ioannis uigesimo: Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quòd Iesus est Christus filius Dei, & ut credentes uitam habeatis in nomine eius. Tu contra ex fide quæ est firma fiducia, & ut Apostolus loquitur, *ὑπόστασις ἐλπίζομένων, πραγμάτων ἐλεγχθῆσαι βλεπομένων*, Substantia rerum sperandarum, & argumentum rerum non apparentium, facis incertam, dubiam & uacillantem opinionem. Fateris in Ecclesia esse remissionem peccatorum, Idem Sathan credit. Verum

rūm certò statuerè, & firmiter credere, quòd mihi propter Christum sint remissa peccata, Hac præsumptione dicis nullam posse maiorem apud Deum esse abominationem. Hæc tua non mea uerba sunt, ne quid erres Hosi. Abominabilis, inquam, te docente, in oculis Dei est, quisquis certò crediderit & firmiter statuerit, sese propter Christum habere remissionem omnium peccatorum per fidem. Iubes id sperare, credere autem, hoc est, certò statuerè, tibi abominatio est. qualis spes esse poterit, quæ non habet præeuntem fidem, non historicam illam aut Diabolicam, sed quæ hypostasis & ἔλεγχος: ambo uocabula certitudinem significant, Firma uidelicet & certa, qua omnia beneficia Christi nobis applicantur.

Cum ergo caput & fundamentum doctrine Apostolicæ euertas, & afflictis conscientijs omnem cōsolationem adimas, & nō solum ad dubitationem, sed quæ plerunq; illam comitatur, desperationē adigas, qua fronte à Serenils. Rege intempestiuis & improbis tuis precibus, efflagitatiōibus, cōminationibus postulare audes, ut te potius audiat, tibi potius credat, q̄ nescio quibus alijs, qui ei uel ignoti sunt, uel in pessimam partē plus q̄ satis noti. Intelligis ut opinor Brentiū & Vergerium. Hi Apostolicā doctrinā & fidē docēt, tu contrā nihil q̄ uanam opinionē, quo noie cum nō ignoti sint orbi, fortasse etiā Regi inno

rescent breui, cum uanitas tua patefacta fuerit uni-
uerso Christiano orbi.

Aliter igitur doctus sis & doceas, necesse est, si a-
pud pium Regē obtinere uelis ut te audiat, tibi cre-
dat. Nos quidem audiri, sed uerbis fidem haberi no-
lumus, nisi certis, perspicuis, non dubijs, ambiguis
aut deprauatis scripturis luce meridiana clarius ue-
ritatem doctrinæ nostræ comprobauerimus, quæ
etiam antiquitatis testimonio non caret, ad quam
nudam tu sæpenumero recurris.

Quod sua morte paratus sit Ecclesiæ redimere pa-
cem & trāquillitatem, quid opus erat tactare, quam
ipse impura & peruersa doctrina perturbare non de-
sinit, dum sanæ doctrinæ pro uiribus resistit, nolens
ingredi regnum coelorum, & eos qui uellent, prohi-
bet. Quin potius impietatem suam abijciat, & ui-
uat non solum ministerio suo in terris, sed cū Chri-
sto quoque in gloria, cū hoc mortale corpus exuerit.

Miror quomodo lachrymas omiserit hypocrita,
ut affectum suum declaret plenius, sed Germanus
cum sit, fortasse prouerbij germanici germanus me-
minit, Cauendum esse à Pfalsis lachrymantibus,
quia mera sit hypocrisis, non pietatis affectus uerus
& ardens.

Modum restituendę tranquillitatis Ecclesiæ non
improbarem, nisi ab Hosio descriptus esset, qui re-
rum uocabulis ad suam impietatem plærunque abu-
ritur.

atur. Is autem est modus: Vt ordo in Ecclesia retineatur: si, ad quod quisque ministerium uocatus est, illud implere conetur: Si prima quidem scripturis auctoritas tribuatur, sed proximum ab ea locum Ecclesiasticæ traditiones obtineant: nec in scripturarum interpretatione suum quisque priuatum, sed Ecclesiæ Catholicæ sensum & consensum sequatur: Si sacrilega separationis consilia haud aliter atque præsentissimum uenenum fugiantur, Si denique omne studium ab his, qui debent, & possunt, impensum fuerit in unitate spiritus in uinculo pacis retinenda, quo sic omnes unum corpus & unus spiritus effecti, unanimes uno ore honorificemus Deum & Patrem Domini nostri Iesu Christi.

Hæc Hofij uerba, si quemadmodum sonant accipias, quid quæso est quod iure culpæ queas? Ordinem in Ecclesia retineri uult Paulus. Omnia, inquit, ordine & decenter fiât. Vocationes & officia non esse commiscenda. Diuus Petrus monet, dum, ne quis patiat^{ur} tanquam *ἄλλοσπρωπίσκοπος*, hoc est, qui contra suam uocationem alterius munus & officium sibi usurpet, hortatur. Primam auctoritatem scripturæ in dirimendis Religionis controuersijs deberi, omnes p̄ij sentiunt. Proximum locum traditiones ueræ Ecclesiasticæ, hoc est, ueræ Ecclesiæ, quæ columna & firmamentum est ueritatis, obtineant. In scripturarum interpretatione, non sequendum.

priuatum, sed Catholicæ Ecclesiæ sensum & consensum, qui cum contra scripturam esse nequeat, ut scriptura per scripturam, hoc est, obscuriora eius loca per clariora explicentur, quod primitiua Ecclesia facere consuevit. Si omnium animi soli diuinæ ueritati addicti animis ab omni separatione ad unitatem & pacem propendeant, quis dubitaret hac ratione Ecclesiæ pacem & tranquillitatem restitui posse?

Verum ex his quinque uoluminis eius libris edocti longè aliter sentire Hosium compertum habemus. Nam ut paucis perstringam. Per ordinem nihil aliud intelligit, quàm quod in Ecclesia debeat super terram esse Caput, non quod nos Magistratum, sed ipse Rom. Pōtificem seu Papam appellat, qui in scrinio pectoris sui omnium controuersiarum decisionem, & scripturæ sacræ explicationem habeat, cuius dicta pro oraculis & diuinis responsis habēda sint, Cuius consilium sit collegium Cardinalium & Episcoporum, quibus subsint colluuiæ Monachorum & sacrificulorum. Subditorum officium esse hos audire quodcunq; docuerint, de illorum decretis non dubitare, multo minus disputare, aut anxie inquirere, Sed quod illi dixerint uerum putent. Hic ordo est, quem Hosius in Germania restitutum, & in Polonia conseruatum optaret.

Vt quisq; suum ministerium, ad quod uocatus est, implere studeat. Intelligit Hosius non esse offi-

cij magistratus curare, ut populus rectè doceatur. De doctrina Ecclesiæ cognoscere aut iudicare nefas esse ducit. Hanc curam Pastorum esse & sacrificulorum, non Magistratus. Politica administrent sua, & quid in Ecclesia faciendum sit sacrificulis permittant. Nullos abusus corrigat, nullam Idolatriam tollat, Nisi ordine fiat, hoc est, Papæ, Cardinalium & Episcoporum accedat, ad Calendas græcas, unanimis consensus & auctoritas.

Scripturæ primam auctoritatem tribuit, ita tamen, ut non ipsa, sed Ecclesia sit controuersiarum iudex: scripturam enim materiam litis appellant, litteram obscuram, mutam, ambiguam & occidentem.

Traditiones quas suprâ Apostolicas, hic Ecclesiasticas uocat, ut hac appellatione complectatur omnium Monachorum & sacrificulorum somnia, quæ in Ecclesiam inuenerunt, Earum tanta sit auctoritas, ut fundamentum fidei non erubuerit appellare Hosius, sicut suo loco dictum & refutatū est. Aliquoties testati sumus, nos nō uelle litigare de traditionibus quæ scripturæ sacræ non repugnant, quia uero Ecclesiasticarum, ut Hosius uocat, traditionum ingens numerus est, quæ cū doctrina Apostolica cōsistere nequeant, uafriciem auctoris hoc loco notare uolui.

Scripturam non priuato sed Ecclesiæ sensu & consensu interpretādā, nō intelligit quēadmodū Augustinus, ut obscura loca p̄ clariora exponant, sed Pō

tificum & Episcoporum consensum, cui seruire coguntur scripturæ sacræ deprauata testimonia, ut sensus non ex scriptura eruendus, sed placitis hominum in eam inferendus sit, qua in parte quid iudicant scholastici scripta ipsorum testantur.

Separationis consilia dum fugienda docet, non hoc uult, ut in ueritate consentiamus, sed ne cogitemus ab illis discedere, qui nunc in Ecclesia dominantur, ut eunquere reclamet doctrinæ celestis ueritas. Quod Pontifex dicit credas, cōtrarium si in scriptura inuenias, te non intelligere credas, siquidem Pontifex Roma. Christi uicarius nec falli potest nec fallere, tu uero priuato sensu errare potes.

Cum ergo de ueritate inquirenda & cognoscenda non fuerint solliciti homines, Sed omnes in hoc caput Roma. Pontificem respiciant, eius dictorum sint audientes, quis dubitat fore in orbe consensum maximum? non autem in ueritate, sed contra ueritatem: non in fide, sed contra fidem, opinione scilicet hominum, qua non quid Deus, sed homo dicat attenditur. Non in scriptura, sed hominum commentis fundatum. Non spiritu sancto sed maligno auctore. Cui consensui præferenda est omnibus modis ea separatio, qua non à ueritate æterni Dei separantur credentes, sed à consortio hominum impiorum recedunt ne fiant plagarum participes, quæ propter impietatem illorum ceruicibus imminent.

Si

Si cum Christo audiant schismatici & hæretici, qui demonium habeant, & sathanicam doctrinam profiteantur, Has non in nos contumelias, sed in filium Dei blasphemias esse sciamus, quas ut nunc cæcitate & induratione, ita suo tempore horribili iudicio uindicabit. Nos uero ordinem seruemus à Christo traditum, quo omnes uerbo Dei subijcitur, cuius ministri sunt Ecclesie pastores. Magistratus pro uirili etiam quo ad suum officium, uerum Dei cultum curet. Subditi uerbo Domini obtemperent, & sua professione dignè ambulēt. Nullus quidquam per contentionem aut ambitionem agat, sed ad ædificationem Ecclesie ut omnia fiant, conetur. Vtunque sæuiat Sathan in membris suis aduersus nos, piūta-
men consensum, nomine Dei uera fide inuocato, & pro gratia Spiritus sancti implorato, retinere poterimus.

LECTORI CANDIDO.

Habes Christiane Lector nunc Hosium, nō quidem Magnum illum ac uerè sanctum Cordubensem, cui à sanctitate nomen est, multorum scriptis celebrata, sed Vuarmiensem Episcopum natione germanum. Quisquis autem hunc nostrum cum illo conferre ausus est, uocabuli ambiguitate lapsus esse ut deo. Cordubensis enim *ὁσίου*, hoc est, sanctus erat, & in Ecclesia, doctrina, pietate, fide & sanctimonia cla-

rus. Noster uero, non *dei* sed Hos, quod apud Germanos caligas sonat. Siue igitur authorem hunc Hosien, siue librum eius spectes, nihil sanctitatis, nihil pietatis, nihil fidei habent, sed Caligæ sunt, in quas, sit uenia dicto, Sathan forti medicamento purgante accepto, horrendis blasphemijs, execrandis mendacijs, diabolicis calumnijs, improbis scripturæ deprauationibus, & crassissimis sophismatis sese exonerauit.

Eant nunc alij, & eius sanctitatem, pietatem, eruditionem, aliasque hominis uirtutes, commendare pergant. De me ingenuè fateor, mihi plus, quam dici potest, molestum fuisse, hunc foetorem ferre ac sustinere, donec ab hoc stercore, Brentij Prolegomena repurgauerim. Iudicium nunc sit penes Lectorem, ut uel in stercore illo Hosiano suffocetur, uel Thoracem indutus, quem Diuus Paulus ad
Ephes. 6. Ephesios describit, hæc Hosiana Tibialia abijciat. Si enim horum foetor cum sanctitate armatura conferatur, quam Apostolus in dicto loco omnibus Christianis sumendam proponit, nullis ligulis uideo aptari posse, sicut idem Apostolus
2. Corinth. 6. docet. Quæ enim participatio iusticiæ cum iniquitate? aut quæ societas luci cum tenebris? quæ conuentio Christi ad Belial? Aut quæ pars fidei cum infideli? qui consensus templo Dei cum Idolis? Verè autem pñ cum sint templum Dei uiui, sicut dicitur

cie Deus: Quoniam inhabitabo in illis, & inambu-
 labo inter eos, & ero illorum Deus, & ipsi erunt
 mihi populus. Propter quod (iuxta eundem A-
 postolum) quotquot salui esse desideratis, exite
 de medio eorum, & separamini, dicit Dominus, &
 Immundum ne tetigeritis, & ego recipiam uos, &
 ero uobis in Patrem, & uos mihi in filios & filias, di-
 cit Dominus omnipotens. Et Iterum: Exite de il-
 la populus meus, & ne participes sitis delictorum
 eius, & de plagis eius non accipiatis. Quoniam
 peruenerunt peccata eius usque ad cœlum, & re-
 cordatus est **DOMINVS** iniquitatum eius.
 Reddite illi, sicut & illa reddidit uobis, & duplicate
 duplicia secundum opera eius. In poculo, quo
 miscuit uobis, miscete illi duplum. Quantum glo-
 rificauit se & in delicijs fuit, tantum date illi tormen-
 tum & luctū, qui in corde suo dicit: Sedeo Regina
 & uidua non sum, & luctum nō uidebo. Ideo in una
 die uenient plagæ eius, mors, & luctus, & fames, &
 igne comburentur, quia fortis est Dominus Deus,
 qui iudicabit illam. Et flebunt & plangent super il-
 lam reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, & in de-
 licijs uixerunt, cū uiderint fumum incēdij eius, lon-
 gè stantes propter timorē tormentorū eius, dicētes:
 Ve ue ciuitas illa magna Babylon, ciuitas illa fortis,
 quoniam una hora uenit iudiciū tuum. Et negocia-
 tores terræ flebunt, & lugebunt super illam, quo-

Apoc. 18.

niam merces eorum nemo emet amplius, merces aurum & Argenti, & lapidis preciosi, & Margaritæ & byssi, & purpuræ, & ferici & cocci & omne lignum Thyinum & omnia uasa eboris, & omnia uasa de ligno precioso, & æramento & ferro, & marmore, & cinamomum & odoramentorum, & unguenti, & thuris & uini, & olei & similia & tritici, & iumentorum & ouium & equorum & Rhedarum & Mancipiorum & animarum hominum. Et poma desiderij animæ tuæ discesserunt à te, & omnia pinguis & præclara perierunt à te, & amplius illa non inueniunt mercatores hominum. Qui diuites facti sunt ab ea longè stabunt, propter timorem tormentorum eius, flentes ac lugentes & dicentes: Væ, Væ, Ciuitas illa magna, quæ amicta erat Byffo & purpura & cocco, & deaurata est auro, & lapide precioso, & margaritis, quoniam una hora destitutæ sunt tantæ diuitiæ, & omnis gubernator, & omnes qui in lacum nauigant, & nautæ, & qui in mari operantur, longè steterunt, & clamauerunt, uidentes locum incendiij eius, dicentes: Quæ similis ciuitati huic magnæ? Et miserunt puluerem super capita sua, & clamauerunt flentes & lugentes, dicentes: Væ Væ ciuitas illa magna, in qua diuites facti sunt omnes, qui habebant naues in mari de precijs eius, quoniam una hora desolata est. Exulta, super eam coelum, & sancti Apostoli & Prophetæ, quoniam iudicauit Deus iudicium

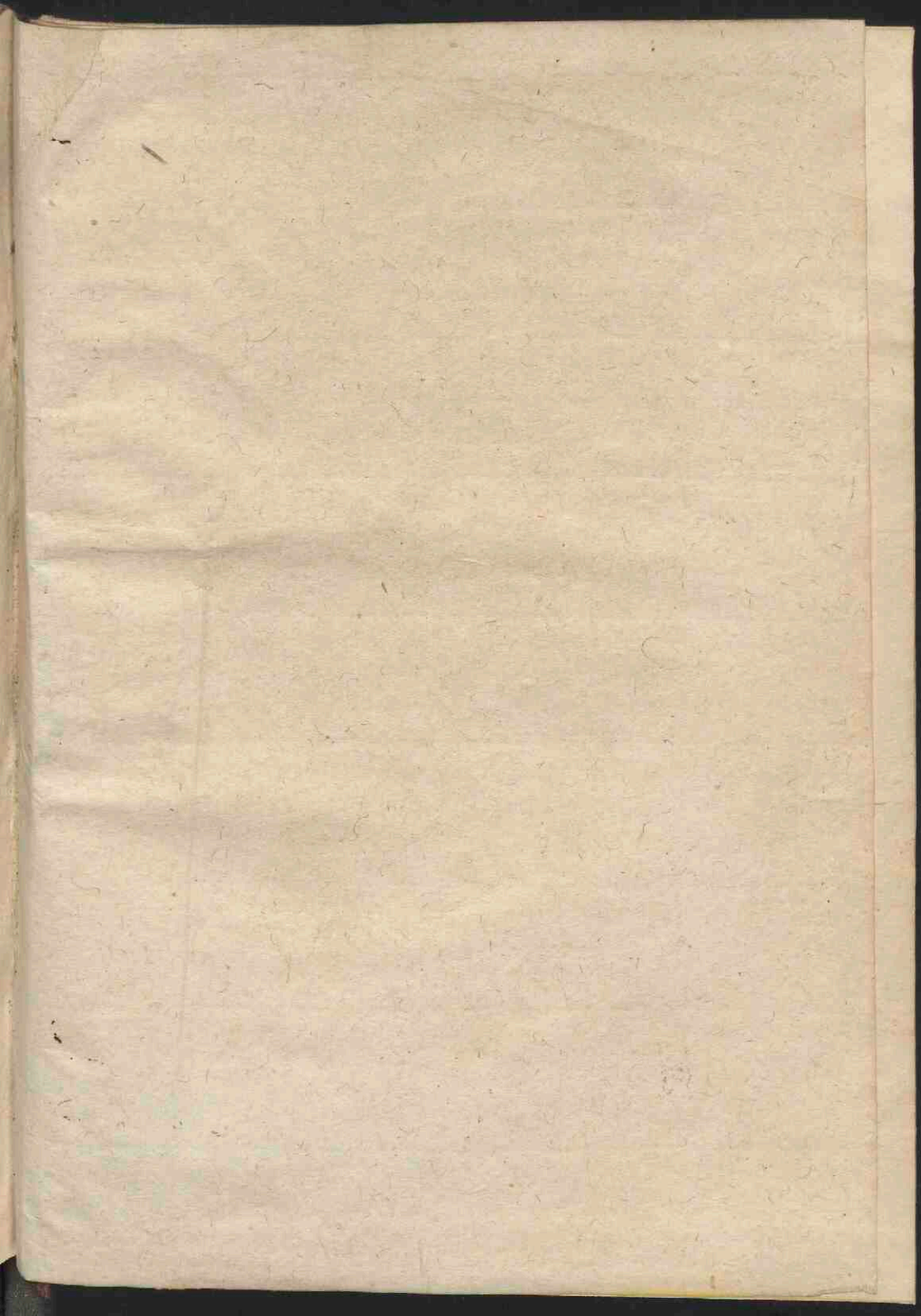
Pater noster
 ser. Kren-
 mer.

iudicium uestrum de illa. Et sustulit unus Angelus fortis lapidem, quasi molarem magnum, & misit in mare, dicēs: Hoc impetu mittetur Babylon ciuitas illa magna, & ultra iam non inuenietur. Et uox Citharcedorum & musicorum, & tibia canētium, & tuba non audietur in te amplius, & omnis artifex omnis artis non inuenietur in te amplius, & uox molę non audietur in te amplius. Et lux lucernę non lucebit in te amplius, & uox sponsi & sponsę non audietur adhuc in te, quia mercatores tui erant Principes terrę. Quia in ueneficijs tuis errauerunt omnes gentes terrę. Et in ea sanguis Prophetarum & Sanctorum inuentus est, & omnium, qui interfecti sunt in terra.

Hoc iudicium Domini horrendum, cum uestris ceruicibus immineat & incumbat, integrum locum adscribere placuit, ut omnibus semper sit ob oculos positus, quo graphicę uestri Dei cultus & splendor, & subsequens Dei iudicium.

descriptum est. Bene Vale Hosi,
& resipisce dum tempus habes.

FINIS.

OCN 902599677

